

BASIN YOLUYLA GERÇEKLEŞEN KİŞİLİK HAKKI
İHLALLERİNİN UNSURLARI

Aslı AÇIKGÖZ
106613019

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HUKUK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
(EKONOMİ HUKUKU)

Yrd. Doç. Dr. Murat İNCEOĞLU

2009

BASIN YOLUYLA GERÇEKLEŞEN KİŞİLİK HAKKI
İHLALLERİNİN UNSURLARI

VIOLATIONS OF PERSONAL RIGHTS BY THE PRESS

Aslı AÇIKGÖZ
106613019

Yrd. Doç. Dr. Murat İNCEOĞLU :
Doç. Dr. Burak ÖZEN :
Yrd. Doç. Dr. Yalçın Tosun :
Tezin Onaylandığı Tarih :
Toplam Sayfa Sayısı : 126

Anahtar Kelimeler (Türkçe)	Anahtar Kelimeler(İngilizce)
1) Kişilik Hakkı	1) Personal Rights
2) Özel Hayatın Gizliliği Hakkı	2) The Right To Privacy
3) Basın Özgürlüğü	3) Freedom of the Press
4) Kamuoyuna Mal Olmuş Kişiler	4) Public Figures
5) Basın Yoluyla Müdahaleler	5) Press' Violations

ÖZ

Çalışmamızın konusunu kişinin sahip olduğu özel hayat alanının gizliliği ve basın yoluyla bu hakka yapılan müdahaleler oluşturmaktadır. Konu kapsamında, çalışmamızda öncelikle özel hayat hakkının kaynağı olan kişilik hakkı incelenmiştir. Bundan sonra, kişilik hakkına dahil olan kişinin özel hayat hakkı ve şeref ve haysiyeti ile bunlara yönelik olarak yapılan ihlal yolları ele alınmıştır. Çalışmamızda “basın” ve “basın özgürlüğü” kavramlarına da değinilerek, basın tarafından kişinin özel hayatının gizliliğine ve şeref ve haysiyetine yapılan müdahalelere uygulamadan birçok örnek verilmiş; bununla birlikte Türk yargı sisteminin de konuya bakış açısı değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, özel hayatın gizliliğine, özellikle kamuya mal olmuş kişiler açısından, basın yoluyla yapılan ihlallere göz yumulmasının yarattığı sakıncalara yer verilmiştir. Çalışmamızın son bölümünde ise, uluslararası alanda süregelen çarpıcı ve güncel olaylara dikkat çekilerek, bunların doğrultusunda Türk hukukundaki mevcut anlayışın değişmesi gerektiği yönünde eleştiri ve önerilerde bulunulmuştur.

ABSTRACT

The subject of this dissertation is the right to privacy of an individual and the violation of privacy by the press itself. In this context, this dissertation initially has analyzed the personal rights from which the right to privacy takes its roots. Subsequently, the right to privacy and the right of reputation has been explained together with various possible methods of violations of them. This dissertation, having given brief explanations for the terms of “press” and “freedom of press”, has presented a number of case studies for violations of right to privacy and the right of reputation by the press within the aspect of the Turkish legal system. In this context, the drawbacks raised by the tolerance shown in favor of the press for its violations of the right to privacy until present, for public figures in special, have been discussed. In the final chapter of the dissertation, the recent and remarkable developments in the international area are appointed and there have been made critiques and proposals for Turkish law system to make necessary amendments accordingly to the referred developments.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	vi
KAYNAKÇA	viii
GİRİŞ	1
§ 1. Genel Olarak Kişilik Hakkı	4
I - Kişilik Hakkı Kavramı	4
1-Kişilik Hakkının Tanımı	4
2-Kişilik Hakkının Türk ve İsviçre Hukukunda Düzenleniş Biçimi	6
3-Kişilik Hakkının Konusu	9
II - Kişilik Hakkının Nitelikleri	12
a-Kişilik Hakkı Şahısvvarlığı Haklarındandır	12
b-Kişilik Hakkı Mutlak Bir Haktır	13
c-Kişilik Hakkı Tekelci (İnhisarı) Bir Haktır	13
d-Kişilik Hakkı Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklardandır	14
III - Kişilik Hakkının İhlali ve Korunması	15
A- Kamu Hukuku Kurallarıyla Koruma	16
B-Uluslararası Alanda Koruma	17
C - Özel Hukuk Kurallarıyla Koruma	17
§ 2. Başlıca Kişisel Varlıklardan Kişinin Hayat Alanı ve Şeref ve Haysiyeti	22
I - Kişinin Hayat Alanı	22
A- Gizli Hayat	22
B- Özel Hayat	23
C- Kamuya Açık Hayat (Ortak Yaşam Alanı)	24
D- Kişinin Hayat Alanının Korunması	24
1. Kişinin Ortak Yaşam Alanı	24
2. Kişinin Gizli ve Özel Hayatı	25
a) Gizli ve Özel Hayat Alanı Ayrımı	25
b) Kişinin Gizli ve Özel Hayatı Kapsamında Korunan Varlıklar	27
3. Kişinin Gizli ve Özel Hayatına Tanınan Hukuki Koruma	28

a) Türk Hukukunda	28
b) Uluslararası Düzenlemelerde	30
4. Kişinin Gizli ve Özel Hayatına Yönelik Korumanın Sağlanabilmesi İçin Gerekli Şartlar	32
5. Gizli ve Özel Hayat Alanının İhlali	35
a) Sır Sahibinin Rızası Dışında Bilgi Edinme	35
b) Sır Sahibinin Rızasıyla Bilgi Edinme	39
6. Kişinin Gizli ve Özel Hayat Alanına Yapılan Müdahalelerde Hukuka Uygunluk Sebepleri	41
II - Kişinin Şeref ve Haysiyeti	45
1-Şeref ve Haysiyeti Kavramı	45
2-Şeref ve Haysiyetinin Korunması	48
§ 3. Basın Açıklamalarında Yarar Çatışmaları ve İlgili İlkeler	55
I - Basın ve Basın Açıklaması Kavramları İle Basın Açıklamasının Türleri	55
A-Açıklamanın Konusuna Göre	55
B-Yayının Süreli Olup Olmamasına Göre	56
C-Kullanılan Araca Göre	57
II- Basının Görevi	58
III- Basın Özgürlüğü Kavramı	60
A-Basın Özgürlüğünün Kötüye Kullanılması	63
B-Özel Hayatın Gizliliğinin Haber Verme Hakkıyla Çatışması ve Yararların Tartılması İlkesi	65
C- Hâkimin Takdir Yetkisi	67
§ 4. Basın ve Basın Yoluyla Şeref ve Haysiyet ve Özel Hayatın İhlali	69
I- Basın Yoluyla Kişilik Hakkına Yapılan İhlalin Ağırlığı	69
II - Basın Yoluyla Şeref ve Haysiyetin İhlali	70
III - Basın Yoluyla Hayat Alanının İhlali	71
A-Kamuya Açık Hayatın (Ortak Yaşam Alanının) İhlali	71
B-Özel ve Gizli Hayatın İhlali	74
C- Yapılan Bir İhlalde Hukuka Uygunluk Sebepleri	77
1.Haber Gerçeğe Uygun Olmalıdır	79
2.Haberin Yayınında Kamu Yararı ve Kamu İlgisi Bulunmalıdır.....	87
a)Genel Olarak	87

b) Resim Yoluyla Yapılan İhlaller	92
c) Kamuoyunun Dikkatini Çeken Kişiler Bakımından Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar	95
3.Haber Güncel Olmalıdır	106
4.Haber Konusu İle Kullanılan İfade Arasında Fikri Bağlılık Bulunmalıdır	107
5.Haber Bütünü İçinde Değerlendirilmelidir	113
§ 5. Uluslararası Alandaki Gelişmeler	115
I- Prenses Caroline Davası	116
II- Campbell Davası	120
III- Dünyadan Konuyla İlgili Yaklaşımlar	123
SONUÇ	126

KISALTMALAR

- AİHS: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AİHM: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AY: Anayasa
Art.: Article
AT: Avrupa Topluluğu
Avrupa Konseyi: Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi
Birleşik Krallık Krallığı: Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik
Bkz./bkz.: Bakınız
BK: Borçlar Kanunu
BM: Birleşmiş Milletler
Civ: Civil (division)
C./c.: Cilt
Cal.: California
CGK.: Ceza Genel Kurulu
Co.: Corporation
Cos.: Companies
Çev.: Çeviren
CA: Court of Appeal
CD.: Ceza Dairesi
CMK: Ceza Muhakemesi Kanunu
dn.: Dipnot
E.: Esas
EWCA: England and Wales Court of Appeal
FSEK: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
HCA: High Court of Australia
HD.: Hukuk Dairesi
HGK.: Hukuk Genel Kurulu
HIV: Human İmmunodeficiency Virus
HUMK: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İHAS : İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi bkz.

AİHS

Inc.: Incorporated

İng.: İngilizce

İÜFHM: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Mecuması

İÜSBE: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler

Enstitüsü

K.: Karar

KHK: Kanun Hükmünde Kararname

Ltd.: Limited

m.: Madde

Mah.: Mahkeme

No.: Numara

NZ: New Zealand

RG: Resmi Gazete

p.: Paragraf

P.2d: Pacific Reporter

s.: Sayfa

T.C.: Türkiye Cumhuriyeti

TCK: Türk Ceza Kanunu

TMK: Türk Medeni Kanunu

TRT: Türkiye Radyo ve Televizyonu

TTK: Türk Ticaret Kanunu

v.: Versus

vd.: Ve devamı

Vol.: Volume

VKY: Veri Koruması Yönergesi

VUK: Vergi Usul Kanunu

Yarg.: Yargıtay

KAYNAKÇA

- Arpacı: **Arpacı, Abdülkadir**, Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler), 2. Baskı, İstanbul 2000.
- Akıntürk: **Akıntürk, Turgut**, Medeni Hukuk, 12. Baskı, İstanbul 2006.
- Akipek / Akıntürk: **Akipek, Jale G. / Akıntürk, Turgut**, Türk Medeni Hukuku, 5. Baskı, İstanbul 2002.
- Ataay, Şahıslar: **Aytekin, Ataay**, Şahıslar Hukuku, Giriş Hakiki Şahıslar, 3. Baskı, İstanbul 1978.
- Ataay, Medeni: **Aytekin, Ataay**, Medeni Hukukun Genel Teorisi, 4. Baskı, İstanbul 1995.
- Ardıç: **Ardıç, Oğuzhan**, Medeni Hukuk, Ankara 2002.
- Avşar / Öngören: **Avşar, Zakir / Öngören, Gürsel**, Radyo ve Televizyon Hukuku, 2. Baskı, Ankara 2003.
- Aydın: **Aydın, Sevil**, Radyo ve Televizyon Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali ve Hukuksal Korunma, Ankara 1998.
- Aydemir: **Aydemir, İfaket**, “*Türk Hukukunda Kişilik ve Kişilik Haklarının Korunması*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İÜSBE, İstanbul 1997.
- Başalp: **Başalp, Nilgün**, Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması, Ankara 2004.

- Beaney: **Beaney, William M.**, “*The Constitutional Right To Privacy in the Supreme Court*”, 1962, Supreme Court Review 212.
- Birsen: **Birsen, Kemaleddin**, Medeni Hukuk Dersleri, Umumi Esaslar – Şahsın Hukuku, Aile Hukuku, 5. Baskı, İstanbul 1959.
- Centel: **Centel, Nur / Zafer, Hamide**, Ceza Muhakemesi Hukuku, 3. Baskı, İstanbul 2005.
- Centel / Zafer: **Centel, Nur**, Türk Ceza Hukukuna Giriş, 2. Baskı, İstanbul 2002.
- Çetin: **Çetin, Erol**, Her Yönüyle Basın Hukuku Hukuk-Ceza Açıklamalı-İçtihatlı, Ankara 2004.
- Doyle / Bagaric: **Doyle, Carolyn / Bagaric, Mirko**, “*The Right To Privacy: Appealing, But Flawed*”, The International Journal of Human Rights Vol. 9, No. 1, 2005, s. 3-36.
- Dural: **Dural, Mustafa**, Türk Medeni Hukukunda Gerçek Kişiler, İstanbul 1977.
- Dural / Ögüz: **Dural, Mustafa / Ögüz, Tufan**, Türk Özel Hukuku, C. II, Kişiler Hukuku, 6. Baskı, İstanbul 2002.
- Dutertre: **Dutertre, Gilles**, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarından Örnekler, Ankara 2007.
<http://kutuphane.tbmm.gov.tr:8088/2007/200706150.pdf>
- Eren: **Eren, Fikret**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 8. Baskı, İstanbul 2003.

- Gomery: **Gomery, Geoffrey**, “*Whose Autonomy Matters? Reconciling the Competing Claims of Privacy and Freedom of Expression*”, *Legal Studies*, Vol. 27 No. 3, 2007, s. 404-429.
- Günay: **Günay, Erhan**, *Yayın Yoluyla Kişilik Haklarına Saldırı ve Basında Sorumluluk*, Ankara 1999.
- Hadley: **Hadley, Herbert Spencer**, “*The Right To Privacy*”, *Northwestern Law Review*, 1894, Vol. III, No. 1, s. 20-21.
- Hatemi: **Hatemi, Hüseyin**, *Kişiler Hukuku Dersleri*, İstanbul 1992.
- Helvacı: **Helvacı, Serap**, *Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar*, İstanbul 2001.
- İçel: **İçel, Kayıhan**, *Kitle Haberleşme Hukuku*, 4. Baskı, İstanbul 1988.
- İçel / Ünver: **İçel, Kayıhan / Ünver, Yener**, *Özel Yaşam, Medya ve Ceza Hukuku*, Ankara 2007.
- Güzel: **Güzel, İdris**, “*Özel Hayatın Gizliliği Hakkının Medeni Hukuk Açısından Korunması*”, 18. *Hukuk İhtisas Semineri, Özel Hayatın Korunması*, İstanbul 2002, s. 14-22.
- İmre, Medeni: **İmre, Zahir**, *Medeni Hukuka Giriş*, İstanbul 1980.
- İmre, Şahsiyet: **İmre, Zahir**, “*Şahsiyet Haklarından Şahsın Özel Hayatının ve Gizliliklerinin Korunmasına İlişkin Meseleler*”, *İÜHFİM*, c. 39, s. 1-4, 1974.

- Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk: **Kılıçoğlu, Ahmet**, Şeref Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırlardan Hukuksal Sorumluluk, Ankara 1982.
- Kılıçoğlu, Medeni: **Kılıçoğlu, Ahmet**, Medeni Hukuk, Ankara 2004.
- Ketizmen: **Ketizmen, Muammer**, Türk Ceza Hukukunda Bilişim Suçları, Ankara 2008.
- Koca: **Koca, Mahmut**, “*Ceza Muhakemesinde Hukuka Aykırı Delilleri Değerlendirme Yasağı*”, A.Ü. Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 1-2, 2000.
<http://ogrenci.hacettepe.edu.tr/~b0122202/Inetpub/wwwroot/hukuk/cezahukuku/muhakeme.htm>
- Köprülü: **Köprülü, Bülent**, Medeni Hukuk, Genel Prensipler–Kişinin Hukuku (Gerçek Kişiler - Tüzel Kişiler), İstanbul 1979.
- McDonald : **Barbara McDonald**, “*Privacy, Princess and Paparazzi*”, New York Law School Law Review, 2005/2006, Vol. 50, Issue 1, s. 205-236.
- McQueen: **McQueen, Hector L**, “*Protecting Privacy*”, The Edinburgh Law Review, Vol. 8, 2004, s. 420-423.
- Moreham: **Moreham, Nicole, A.**, “*Privacy in Public Places*”, The Cambridge Law Journal, Vol. 65, Issue No. 3, 2006, s. 606-635.
- Oğuzman / Seliçi / Oktay: **Oğuzman, M. Kemal / Seliçi, Özer / Oktay-Özdemir, Saibe**, Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler), 8. Baskı, İstanbul 2005.

- Özek:** **Özek, Çetin,** Türk Basın Hukuku, İstanbul 1978.
- Özel:** **Özel, Cevat,** Kitle İletişim Araçları ve Kişilik Haklarının Korunması, İstanbul 2003.
- Özsunay, Medeni:** **Özsunay, Ergun,** Medeni Hukuka Giriş, İstanbul, 5. Baskı, İstanbul 1986.
- Özsunay, Gerçek Kişiler:** **Özsunay, Ergun,** Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu, 5. Baskı, İstanbul 1982.
- Öztan, Medeni:** **Öztan, Bilge,** Medeni Hukukun Temel Kavramları, 24. Baskı, Ankara 2006.
- Öztan, Şahsın Hukuku:** **Öztan, Bilge,** Şahsın Hukuku, Hakiki Şahıslar, 2. Baskı, Ankara 1989.
- Salihpaşaoğlu:** **Salihpaşaoğlu, Yaşar,** Türkiye’de Basın Özgürlüğü, Ankara 2007.
- Saymen:** **Saymen, Ferit,** Şahsın Hukuku, C. II, İstanbul 1948.
- Sekmen:** **Sekmen, Sinan,** “*Basının Haber Verme Hakkının Özel Hayatın Gizliliğiyle Çatışması*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İÜSBE, İstanbul 1992.
- Serdar:** **Serdar, İlknur,** Radyo ve Televizyon Yoluyla Kişilik Hakkının İhlali ve Kişiliğin Korunması, Ankara 1999.
- Serozan:** **Serozan, Rona,** Çocuk Hukuku, 2. Baskı, İstanbul 2005.
- Sevimli:** **Sevimli, Ahmet,** İşçinin Özel Yaşamına Müdahalenin Sınırları, İstanbul 2006.
- Soyaslan:** **Doğan, Soyaslan,** Ceza Muhakemesi Hukuku, 2. Baskı, Ankara 2006.

- Şen:** **Şen, Ersan**, Devlet ve Kitle İletişim Araçları Karşısında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması, İstanbul 1996.
- Şengün:** **Şengün, Nedim Korhan**, “*Özel Hukuk Açısından Basın ve Kişi Hakları*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İÜSBE, İstanbul 1988.
- Şimşek:** **Şimşek, Oğuz**, Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, İstanbul 2008.
- Tandoğan:** **Tandoğan, Haluk**, “*Şahsiyetin Akit Dışı İhlallere Karşı Korunmasının İşleyiş Tarzı ve Basın Yoluyla Olan İhlallere Karşı Özel Hayatın Korunması*”, AÜHFD, 1963, C. 20, Sayı 1-4.
<http://auhf.ankara.edu.tr/auhfd/auhf-dergisi/yil-1963-cilt-20-sayi-1-4/>
- Tekinay:** **Tekinay, Selahattin Sulhi**, Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku, 6. Baskı, İstanbul 1992.
- Tezcan:** **Tezcan, Durmuş**, “*Bilgisayar Karşısında Özel Hayatın Korunması*”, Anayasa Yargısı 9, Anayasa Mahkemesinin 29. Kuruluş Yıldönümü Sempozyumu, Ankara, 1991, Cilt 8, s. 385-392.
<http://www.anayasa.gov.tr/eskisite/anyarg8/dtezcan.pdf>
- Trouille:** **Trouille, Hellen**, “*Private Life and Public Image*”, **International & Comparative Law Quarterly**, **Volume 49, Issue 01**, 2000, s. 199-208.
- Tüfek:** **Tüfek, Ömer Faruk**, Basın Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali ve Bu İhlale Karşı Özel Hukuk, Ceza Hukuku ve

İHAS Koruması, 2. Baskı, Ankara 2007.

Uzeltürk:

Uzeltürk, Sultan, 1982 Anayasası ve İHAS'a Göre Özel Hayatın Gizliliği Hakkı, 2004 İstanbul.

Velidedeoğlu:

Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet, Türk Medeni Hukuku, Şahsın Hukuku, C. I – Cüz 2, 6. Baskı, İstanbul 1960.

Warren / Brandeis:

Warren, Samuel D. / Brandeis, Louis D., “*The Right to Privacy*”, Harvard Law Review, 1980, Vol. IV, No. 5.

Zevkliler / Acabey / Gökyayla:

Zevkliler, Aydın / Acabey, Beşir / Gökyayla, Emre, Medeni Hukuk, 6. Baskı, Ankara 2000.

Zevkliler / Havutçu:

Zevkliler, Aydın / Havutçu, Ayşe, Yeni Medeni Kanuna Göre Medeni Hukuk: Temel Bilgiler, 5. Baskı, Ankara 2005.

ELEKTRONİK AĞ ADRESLERİ

<http://www.assembly.coe.int/default.asp>
<http://www.austlii.edu.au/au/cases/cth/HCA/2001/63.html>
http://groups.csail.mit.edu/mac/classes/6.805/articles/privacy/Privacy_brand_warr2.html.
http://www.tgs.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=35&Itemid=16&limit=1&limitstart=4
<http://gilc.org/privacy/survey/intro.html>
http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/privacy/docs/95-46-ce/dir1995-46_part1_en.pdf
http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2008.pdf
<http://www.kgm.adalet.gov.tr/tbmmkom/kisiselveriler.pdf>
http://www.barobirlik.org.tr/calisma/disiplin_kararlari/detay.aspx?karar=174
http://www.basinkonseyi.org.tr/lang_tr/pressOccupationPrinciples.asp
<http://www.tgc.org.tr/bildirge.html>
<http://www.tumgazeteler.com/?a=4309148>
<http://www.milliyet.com.tr/Yasam/SonDakika.aspx?aType=SonDakika&ArticleID=1026629>
<http://www.tdk.gov.tr>
<http://hei.unige.ch/~clapham/hrdoc/docs/echrvonhannovercase.doc>
http://serkancengiz.av.tr/fileadmin/articles/Caroline_-_Almanya_01.pdf
<http://www.publications.parliament.uk/pa/ld200304/ldjudgmt/jd040506/campbell1.htm>
<http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2005/595.html>
<http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2006/1714.html>
http://www.expatica.com/de/news/local_news/Segolene-Royal-attacks-Paris-Match-over-photos-_50006.html

GİRİŞ

Basın yoluyla kişilik hakkının ihlal edildiği iddiasıyla açılan davaların ve yapılan tartışmaların sayısının bugün oldukça fazla olduğu bilinen bir gerçektir. Bu hallerde kişilerin izinleri alınmadan veya verilen iznin sınırlarının aşılması, kişinin rahatsız olmasına sebebiyet verecek şekilde görüntülerinin alınması veya çekimlerin yapılması sonucu sık sık basın ile kişilik hakkının karşı karşıya kaldığı görülür. Her ne kadar kamusal denetim mekanizması niteliğindeki basın, halkın çıkarları doğrultusunda bulunduğu müdahalelerinin meşru olduğu kabul edilse de, özellikle kişilerin özel hayatlarına yönelik ihlal oluşturan müdahalelerinde daha hassas davranılarak gerekli uygunluk denetiminin yapılması zorunlu görülmektedir.

Medyaya (ve özel olarak basına) tanınan genel basın serbestinin sınırları hakkında şüphelerin belirmesi, kamuoyunda basının sorumlu gösterildiği Galler Prensesi Diana Spencer'ın trajik ölümüyle eş zamanlıdır. Söz konusu olay, birçok tartışmayı da beraberinde getirmiş ve özel hayata daha saygılı olunması yönündeki toplumdaki hukuki düzenlemelere duyulan ihtiyacı daha yüksek bir mertebeye taşımıştır. Bununla beraber dünyada güçlü birer otorite olarak tanınan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ("AIHM") ve Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin ("Avrupa Konseyi"), kişilerin özel hayatının gizliliğinin korunmasına gereken önemin verilmesi konusunda ülkelerin iç hukuklarında gerekli yasal uyarlamaları yapmaları hususundaki uyarıları, muhatap ülkelerin kendi sistemlerine uygun yasal düzenlemelerde bulunmalarını kaçınılmaz kılmaktadır. Bu da gösteriyor ki, özel hayatın gizliliğine daha saygılı bir duruş sergileyen evrensel bir hukuki değişimin, yakın zamanda tüm ülkeleri de etkisi altına alacak şekilde yayılması oldukça gerçekçi bir yaklaşımdır. Bu çalışmayla da, temel kişilik hakları içinde önemli bir yere sahip olan özel hayatın gizliliğinin korunması hakkı karşısında, demokratik toplum düzeni gereği basın organına tanınan geniş basın özgürlüğünün dünyadaki güncel gelişmeler ışığında irdelenmesi amaçlanmıştır.

Çalışmamızın ilk bölümünde kişilik hakkına ilişkin genel bilgi aktarılmaya çalışılacaktır. Bu kapsamda, ilk olarak kişilik hakkının tanımı ve Türk Hukukundaki düzenleniş biçimi üzerinde durulacaktır. Söz konusu hakkın daha iyi açıklanabilmesi amacıyla, bu hakkın geniş ve yoruma açık nitelikteki kapsamı ve nitelikleri belirtilecektir. Son olarak ise, kişilik hakkının ihlali ve korunması hakkında kamu, özel ve uluslararası hukuk alanında yer alan özel hükümler incelenecektir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, kişilik hakkı kapsamında kişinin sahip olduğu hayat alanlarından gizli, özel ve kamuya açık alanın tanım ve kapsamı belirtilecektir. Bu alanlardan hangileri üzerinde kişinin tasarruf hakkı olduğu ve hangi hallerde bu alanlara yapılan müdahalelerin kişilik hakkının ihlaline yol açtığı, uygulamadan çeşitli örneklerle açıklanacaktır. Ayrıca bu kapsamda, AIHM ve Avrupa Konseyi'nce getirilen yorumlara ve düzenlemelere de değinilecektir. Yapılan açıklamaları takiben, temel kişilik haklarından kişinin şeref ve haysiyeti ele alınacaktır. Şeref ve haysiyet kavramının tanım ve özelliklerine yer verilecek ve daha sonra bu hakka yönelik müdahalelerin hangi durumlarda haksız birer ihlal oluşturduğu incelenecektir.

Üçüncü bölümde, öncelikle basın ve basın açıklaması kavramlarına kısaca değinilecektir. Ardından, basının görevi ile basın özgürlüğü ve bunların basın tarafından kötüye kullanılması halleri açıklanacaktır. Özellikle basının haber verme hakkı çerçevesinde kendisine tanınan serbesti ile kişiye tanınan kişilik hakkı kapsamında özel (ve gizli) hayatının korunmasının çatıştığı durumlar ve başvurulacak ilkeler belirtilecektir.

Dördüncü bölümde, çalışmamızın esas inceleme konusunu oluşturan basın yoluyla kişilik haklarından kişinin şeref ve haysiyeti ve özel hayat alanına karşı yapılan ihlal türlerine yer verilecektir. Bu bölümde, özellikle kişinin özel hayatına yönelik yapılan müdahaleler üzerinde durularak, bunların hangi durumlarda hukuka aykırılık taşıdığı, uygulamadan çok sayıda örnekle açıklanmaya çalışılacaktır. Yapılan bir ihlalin hukuka aykırılığının tespit edilmesinde, olayda

araştırılması gereken hukuka uygunluk sebepleri açıklanarak, bunlardan üstün kamu yararı üzerinde yoğunlaşılacaktır. Bu bağlamda, kamuya mal olmuş kişiler olarak adlandırılan kamuoyunun dikkatini çeken kişilerin özel hayatlarına yönelik basın müdahaleleri ayrı bir başlık altında incelenecektir. Ayrıca ilgili konudaki Yargıtay kararlarından ve yapılan özel hukuki düzenlemelerden faydalanılarak, basın açıklamalarının hukuka uygunluğunun denetlenmesinde başvuru hassas dengelemeye dikkat çekilecektir. Böylece kişinin özel hayatının ve basın özgürlüğünün sınırları da daha iyi anlaşılacak olacaktır.

Son bölümde ise, özel hayatın gizliliğinin basın hakkıyla çatıştığı hallerde, yabancı hukuk sistemlerinin konuya ilişkin yaklaşımları ve dünyada meydana gelen güncel gelişmeler aktarılacaktır. Uluslararası hukukta, basının kişinin özel hayatına müdahaleleri konusuna esas teşkil eden örnek davalar kapsamlı bir şekilde ele alınacak ve uyumsuzluk konusu olayların tahlilinde otoritelerce ortaya konan çeşitli yorum ve görüşler belirtilecektir.

§ 1. Genel Olarak Kişilik Hakkı

I- Kişilik Hakkı Kavramı

A - Kişilik Hakkının Tanımı

Genel itibariyle kişi kavramı, hak sahibi olan varlık anlamını taşır. Hukuki açıdan bakıldığında ise, bu kavramı hak ehliyetine sahip olan varlık olarak tanımlamak daha uygun olur. Hak ehliyeti terimi (Türk Medeni Kanunu m. 8), haklara sahip olabilme ve borç altına girebilme yeteneğini ifade ettiğinden, şu halde kişi, hak sahibi olabilen ve borç altına girebilen varlık anlamını taşımaktadır¹.

Günlük dilde sıkça kullanılan kişilik kavramı ise doktrinde farklı şekillerde yorumlanmıştır². Kişilik kavramı dar anlamıyla kullanıldığında, kişi kavramı ile aynı anlama gelip hak ve borçlara sahip olabilme yeteneğini ifade eder. Geniş anlamıyla kullanıldığında ise, kişilik kavramının içeriği, kişi kavramının içeriğinden daha geniştir³. Buna göre kişilik kavramı, sadece hak ehliyetini değil; ayrıca fiil ehliyetini, kişisel durumları ve kişilik hakkını da içermektedir. Şu halde tam bir tanımı yapılacak olursa kişilik; kişiye bağlı ve hukukça korunan bedeni, manevi, hukuki nitelikteki varlıkların tümünü ifade eden bir değerdir⁴.

¹ **Hatemi, Hüseyin**, Kişiler Hukuku Dersleri, İstanbul, 1992, s. 16-17; **Aytekın, Ataay**, Şahıslar Hukuku, Giriş – Hakiki Şahıslar, 3. Baskı, İstanbul, 1978, s. 21, 46; **Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet**, Türk Medeni Hukuku Şahsın Hukuku, Cilt I – Cüz 2, 6. Baskı, İstanbul, 1960, s. 32; **Arpacı, Abdülkadir**, Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler), 2. Baskı, İstanbul, 2000, s. 1; **Öztaş, Bilge**, Şahsın Hukuku, Hakiki Şahıslar, 2. Baskı, Ankara, 1989, s. 4-5; **Zevkliler, Aydın/Havutçu, Ayşe**, Yeni Medeni Kanuna Göre Medeni Hukuk: Temel Bilgiler, 5. Baskı, Ankara, 2005, s. 97; **Tekinay, Selahattin Sulhi**, Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku, 6. Baskı, İstanbul, 1992, s. 201-202.

² **Arpacı**, s. 1; **Ataay, Şahıslar**, s. 21; **Aytekın, Ataay**, Medeni Hukukun Genel Teorisi, 4. Baskı, İstanbul, 1995, s. 253; **Saymen, Ferit**, Şahsın Hukuku, Cilt II, İstanbul, 1948, s. 14; **Akıpek, Jale G./Akıntürk, Turgut**, Türk Medeni Hukuku, 5. Baskı, İstanbul, 2002, s. 244-245; **Zevkliler/Havutçu**, s. 97-98; **Köprülü, Bülent**, Medeni Hukuk, Genel Prensipler - Kişinin Hukuku (Gerçek Kişiler – Tüzel Kişiler), İstanbul, 1979, s. 258; **Ardıç, Oğuzhan**, Medeni Hukuk, Ankara, 2002, s. 163; **Dural, Mustafa**, Türk Medeni Hukukunda Gerçek Kişiler, İstanbul, 1977, s. 7; **Öztaş, Şahsın Hukuku**, s. 9-10.

³ Doktrinde benimsenen bu görüşe rağmen kişi ve kişilik kavramlarının aynı anlamı taşıdığını ileri süren karşı görüşler için bkz. **Ataay, Şahıslar**, s. 21; **Velidedeoğlu**, s. 27-28; **Özsunay, Ergun**, Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu, 5. Baskı, İstanbul, 1982, s. 9.

⁴ **Öztaş, Bilge**, Medeni Hukukun Temel Kavramları, 24. Baskı, Ankara, 2006, s. 223; **Velidedeoğlu**, s. 100; **Köprülü**, s. 258; **Akıpek/Akıntürk**, s. 245; **Ataay, Şahıslar**, s. 21; **Dural**,

Kişilik hakkı kavramı Türk ve İsviçre Kanunlarında tanımlanmamıştır. Kişilik hakkı deyimi, sınırları kesin olarak belirlenemeyen, soyut nitelikte bir kavram olduğundan öğretide⁵ ve mahkeme kararlarında⁶ çeşitli şekillerde açıklanmıştır. Bu açıklamalar arasında, kişilik hakkını “*kişinin korunmaya değer bulunduğu hukuki, bedeni ve manevi nitelikteki varlıklarının tümü üzerindeki hak*”⁷, “*kişinin toplum içindeki saygınlığını ve kişiliğini serbestçe geliştirmesini temin eden varlıkların bütünü üzerindeki hak*”⁸, “*kişinin var olmak, gelişmek, özgür olmak ve saygı görmek hususundaki hakkı*”⁹ ve “*hak sahibinin hayatının, sıhhatinin, vücut tamlığının ve toplum içindeki durumunun korunmasına yarayan hak*”¹⁰ şeklinde tanımlayan görüşler ağırlık kazanmıştır.

Kişilik hakkı; hayat, sağlık, bedensel ve ruhsal bütünlük, duygu hayatı, özel hayat, özgürlükler, hak ve fiil ehliyeti, şeref ve haysiyet, ilmi ve mesleki kişilik, sınırlar,

---

s. 7; **Tekinay**, s. 248; **Tüfek, Ömer Faruk**, Basın Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali ve Bu İhlale Karşı Özel Hukuk, Ceza Hukuku ve İHAS Koruması, 2. Baskı, Ankara, 2007, s. 9.

⁵ **Kılıçoğlu, Ahmet**, Şeref Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırılarından Hukuksal Sorumluluk, Ankara, 1982, s. 4; **Helvacı, Serap**, Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar, İstanbul, 2001, s. 41; **Akıntürk, Turgut**, Medeni Hukuk, 12. Baskı, İstanbul, 2006, s. 147; **Serozan, Rona**, Çocuk Hukuku, 2. Baskı, İstanbul, 2005, s. 102; **Özcan, Şahsın Hukuku**, s. 108; **Ardıç**, s. 216; **Zevkliler/Havutçu**, s. 120; **Oğuzman, M. Kemal/Seliçi, Özer/Oktay-Özdemir, Saibe**, Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler), 8. Baskı, İstanbul, 2005, s. 124; **Serdar, İlknur**, Radyo ve Televizyon Yoluyla Kişilik Hakkının İhlali ve Kişiliğin Korunması, Ankara, 1999, s. 27; **Birsan, Kemaleddin**, Medeni Hukuk Dersleri, Umumi Esaslar – Şahsın Hukuku, Aile Hukuku, 5. Baskı, İstanbul, 1959, s. 183; **Tüfek**, s. 11; **Güzel, İdris**, “Özel Hayatın Gizliliği Hakkının Medeni Hukuk Açısından Korunması”, 18. Hukuk İhtisas Semineri: Özel Hayatın Korunması, İstanbul, 2002, s. 15.

⁶ Yarg. 4. HD. 29.11.1977, E. 1976/12714, K. 1977/11212; Yarg. 4. HD. 5.11.1998, E. 8323, K. 8490; Yarg. 4. HD. 16.6.1997, E. 1997/2941, K. 1997/6746; Yarg. HGK. 1.4.1998, E. 1998/4-251 K. 1998/265; Yarg. HGK. 5.11.1997, E. 1997/4-690, K. 1997/893; Yarg. 4. HD. 13.2.1979, E. 1978/9216, K. 1726; Yarg. 4. HD. 2.4.2003, E. 2002/13659, K. 3961; Yarg. 4. HD. 25.6.2007, E. 2006/10084, K. 8592; Yarg. 4. HD. 19.11.2007, E. 474, K. 14488; Yarg. 3. HD. 29.11.2005, E. 10984, K. 12807; Yarg. 4. HD. 30.5.1983, E. 4708, K. 5665; Yarg. 4. HD. 17.3.2005, E. 2004/8628, K. 2005/2700; Yarg. HGK. 25.2.2004, E. 2004/13-61, K. 2004/110; Yarg. 4. HD. 10.6.2003, E. 2002/13785, K. 2003/7489; Yarg. HGK. 26.6.1985, E. 1983/4-746, K. 605; Yarg. HGK.28.3.2001, E. 2-276, K. 289; Yarg. 4. HD. 11.12.2007, E. 2006/12581, K. 15816 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İhtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

⁷ **Velidedeoğlu**, s. 107; **Tekinay**, s. 249; **Zevkliler, Aydın/Acabey, Beşir/Gökyayla, Emre**, Medeni Hukuk, 6. Baskı, Ankara, 2000, s. 191; **Tüfek**, s. 10-11.

⁸ **Dural**, s. 112; **Dural, Mustafa/Öğüz, Tufan**, Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku, 6. Baskı, İstanbul 2002, s. 92; **Özek, Çetin**, Türk Basın Hukuku, İstanbul, 1978, s. 229; **İçel, Kayıhan**, Kitle Haberleşme Hukuku, 4. Baskı, İstanbul, 1988, s. 274.

⁹ **Özsunay, Gerçek Kişiler**, s. 149; **Arpacı**, s. 2; **Tüfek**, s. 13.

¹⁰ **Ataay, Şahıslar**, s. 122.

isim, resim, gizlilik, haberleşme, fikri ve ekonomik faaliyetler gibi kişilik değerlerini içermektedir.

B - Kişilik Hakkının Türk ve İsviçre Hukukunda Düzenleniş Biçimi

Kişilik hakkı kavramının tam bir tanımına Türk ve İsviçre Medeni Kanunlarında rastlanamamakla birlikte, İsviçre Medeni Kanunu m. 28/I'ı karşılayan 17.2.1926 tarih ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi¹¹ m. 24 “*Şahsi menfaatleri haksız yere tecavüze uğrayan kimse, hâkimden tecavüzün menini talep edebilir*” hükmü aracılığıyla kişilik hakkı genel olarak düzenlenmiştir.

Kişilik hakkı ayrıca, 22.4.1926 tarih ve 818 sayılı Borçlar Kanunu¹² (“BK”) m. 49’da İsviçre Medeni Kanunu m. 49’a paralel olarak “*Şahsi menfaatleri haleldar olan kimse hata vukuunda zarar ve ziyân ve hatanın hususi ağırlığı icap ettiği surette manevi zarar namile nakdi bir meblağ itasını dava edebilir*” şeklinde düzenlenmiş bulunmaktadır.

Her iki madde hükmünde de görüldüğü üzere, ilgili metinler kaleme alınırken “şahsi menfaatler” ortak kavramı kullanılmıştır. İsviçre’deki 1983 kanunkoyucusu ise, şahsi menfaatler teriminin yeteri kadar açık olmadığını ileri sürerek, günlük dilde kullanılan kişilik hakkı teriminin, şahsi menfaatlerin yerini almasını tercih etmiştir. Ancak yapılan bu terim değişikliği temelde bir değişikliğe yol açmamıştır¹³. İsviçre Medeni Kanunu’nda yapılan yeni düzenlemeye paralel olarak, Türk Kanunu Medenisi’nde yer alan ilgili metin 4.5.1988 tarih ve 3444 sayılı Kanun¹⁴ ile değişikliğe uğrayarak, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu¹⁵ (“TMK”) madde 24’te “*İlke*” yan başlığıyla “*Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir*”

¹¹ Kanun No.: 743, Kabul Tarihi: 17 Şubat 1926, Resmi Gazete İle Neşir ve İlanı: 4 Nisan 1926-Sayı: 339.

¹² Kanun No.: 818, Kabul Tarihi: 22 Nisan 1926, Resmi Gazete İle Neşir ve İlanı: 8 Mayıs 1926-Sayı: 366.

¹³ Helvacı, s. 44.

¹⁴ Kanun No.: 3444, Kabul Tarihi: 4 Mayıs 1988, Resmi Gazete İle Neşir ve İlanı: 12 Mayıs 1988.

¹⁵ Kanun No.: 4721, Kabul Tarihi: 22 Kasım 2001, Resmi Gazete İle Neşir ve İlanı: 8 Aralık 2001-Sayı: 24607.

şeklindeki son halini almıştır. Benzer şekilde, Borçlar Kanunu m. 49 da “*Şahsiyet hakkı hukuka aykırı bir şekilde tecavüze uğrayan kişi, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat namıyla bir miktar para ödenmesini dava edebilir*” şeklinde değiştirilmiştir.

Türk hukukunda kişilik hakkını genel olarak ele alan TMK m. 24 ve BK m. 49’un yanı sıra, bazı kişisel varlıkların özel olarak düzenlendiği hükümler de mevcuttur. İsim üzerindeki hakkı konu alan TMK m. 26 ve 27, tüzel kişiler açısından m. 47, aile hukukuna ilişkin m. 121, 174/II, 321; adam öldürme ve manevi tazminat yönünden BK m. 45-47; kişisel varlıkların fikri ve sınai haklar kapsamında korunması açısından 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu¹⁶ (“FSEK”) m. 14 vd., 70, 85-87; ceza hukuku yönünden 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu¹⁷ (“TCK”) m. 26, 114-117, 125, 130, 134-140; basın yoluyla işlenen suçlar bakımından 5187 sayılı Basın Kanunu¹⁸ m. 14, 18/III, 20, 21; 213 sayılı Vergi Usul Kanunu¹⁹ (“VUK”) kapsamında m. 5/son ve 362; 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu²⁰ (“TRT Kanunu”) m. 5/j, 9/e) II, 27; 2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun²¹ m. 5; 2238 sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması ve Nakli Hakkında Kanun²² m. 2, 3, 5, 6, 7, 14 kişilik hakkını özel olarak düzenleyen hükümlere örnektir.

Yukarıda örnekleri verildiği gibi, kişisel varlıkların bazılarının çeşitli hükümler vasıtasıyla özel olarak düzenlenmesi, kişilik hakkının kişisel varlıkların tümü

¹⁶ Kanun No.: 5846, Kabul Tarihi: 5 Aralık 1951, Resmi Gazete İle Neşir ve İlanı: 13 Aralık 1951- Sayı: 7981.

¹⁷ Kanun No.: 5237, Kabul Tarihi: 26 Eylül 2004, Resmi Gazete İle Neşir ve İlanı: 12 Ekim 2004- Sayı: 25611.

¹⁸ Kanun No.: 5187, Kabul Tarihi: 9 Haziran 2004, Resmi Gazete İle Neşir ve İlanı: 26 Haziran 2004- Sayı: 25504.

¹⁹ Kanun No.: 213, Kabul Tarihi: 4 Ocak 1961, Resmi Gazete İle Neşir ve İlanı: 10 Ocak 1961- Sayı: 10703.

²⁰ Kanun No.: 2954, Kabul Tarihi: 11 Kasım 1983, Resmi Gazete İle Neşir ve İlanı: 14 Kasım 1983- Sayı: 18221.

²¹ Kanun No.: 2827, Kabul Tarihi: 24 Mayıs 1983, Resmi Gazete İle Neşir ve İlanı: 27 Mayıs 1983- Sayı: 18059.

²² Kanun No.: 2238, Kabul Tarihi: 29 Mayıs 1979, Resmi Gazete İle Neşir ve İlanı: 3 Haziran 1979- Sayı: 16655.

üzerinde geçerli bir hak mı olduğu, yoksa kişisel varlıkların her biri üzerinde ayrı ayrı kişilik haklarının mı bulunduğu meselesini doktrinde tartışmaya açmıştır.

Kavramsal olarak kişilik, parçalara ayrılamayan bir bütün niteliğindedir. Hukuk düzeninin bu bütün üzerindeki hakkı koruduğu göz önüne alındığında, genel nitelikte tek bir kişilik hakkı bulunduğu görüşü doktrinde ağırlık kazanmıştır²³. Bu görüşe göre, özel olarak düzenlenmiş kişisel değerlerin varlığı, birden çok kişilik hakkının bulunduğu anlamına gelmemektedir. Özel olarak düzenlenmiş bu kişisel varlıklar, yalnızca genel nitelikli kişilik hakkının çeşitli görünüşleri, bunun yansımalarıdır²⁴. Buradan da anlaşılacağı üzere, geçerli tek bir genel kişilik hakkı vardır. Bu hak, kişisel varlıklar üzerindeki tek tek hakların kaynağıdır ve bunların kökenini oluşturur²⁵. Kavramların farklı adlar altında düzenlenmelerinin nedeni ise kişilik hakkının korunmasını kolaylaştırmaktır. Söz konusu kişisel varlıklardan herhangi birine yapılan haksız bir saldırı, kişiliğin ve dolayısıyla kişilik hakkının ihlali niteliğini taşır²⁶. Ancak belirtilen bu özel hükümler bulunmasaydı da, kişilik hakkının kapsamlı bir genel hukuk kuralı niteliğinde olan TMK m. 24 ile korunması mümkün idi.

Buraya kadar yapılan açıklamaları doğrular biçimde, TMK m. 24 ve BK m. 49'un metinlerinde kişilik hakkı terimi kullanılmakla tek ve genel bir kişilik hakkının varlığı açıkça kabul edilmiştir.

Gerçek kişiler gibi tüzel kişilerin de kişilik hakkına sahip olduğu kabul edildiğinden, Türk Medeni Kanunumuzda yer alan koruma, mahiyetleriyle bağdaştığı ölçüde tüzel kişilere de uygulanır. Şeref, haysiyet, isim gibi manevi

²³ Doktrinde yer alan farklı görüşler için bkz. **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, s. 396-398.

²⁴ **Dural**, s. 113; **Özsunay, Gerçek Kişiler**, s. 148; **Dural/Öğüz**, s. 93; **Tandoğan, Haluk**, “Şahsiyetin Akit Dışı İhlallere Karşı Korunmasının İşleyiş Tarzı ve Basın Yoluyla Olan İhlallere Karşı Özel Hayatın Korunması”, AÜHFD, 1963, C. 20, Sayı 1-4, s. 9, 14 (<http://auhf.ankara.edu.tr/auhfd/auhf-dergisi/yil-1963-cilt-20-sayi-1-4/>), erişim tarihi: 10 Mart 2009); **Özek**, s. 230; **Arpacı**, s. 108; **Serdar**, s. 23; **Oğuzman/Seliçi/Oktay**, s. 124; **Öztan, Şahsın Hukuku**, s. 109; **Akipek/Akıntürk**, s. 365; **Aydın, Sevil**, Radyo ve Televizyon Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali ve Hukuksal Korunma, Ankara 1998, s. 13; **Helvacı**, s. 42; **Tüfek**, s. 12-13; **Özakman**, s. 15; Yarg. HGK. 26.3.2003, E. 4-161, K. 201 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

²⁵ **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, s. 398; **Tandoğan**, s. 14. Benzer görüşte **Hatemi**, s. 103; **Akipek/Akıntürk**, s. 360-361, 363.

²⁶ **Özsunay, Gerçek Kişiler**, s. 149; **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, s. 426.

kişisel değerlere tüzel kişiler de sahip olduğundan onların da bu kişisel değerler üzerindeki kişilik hakkı hukuk düzenince korunmaktadır²⁷. Bu koruma, mevcut bir yasayla belirtilmemiş olsa dahi, Anayasa'nın ruhu ve amacının tüzel kişilerin temel haklardan faydalanması gerektiği yönünde olduğu Yargıtay kararlarında da açıkça ifade edilmektedir.

C- Kişilik Hakkının Konusu

Kişilik hakkı, zamana ve yere bağlı olarak değişen, dinamik nitelikteki haklardandır. Kişisel varlıklar ve bunlara saldırı şekilleri, teknolojinin ilerlemesi ve bilim ve toplum hayatındaki gelişmelere göre şekillenmektedir. Bunlara paralel olarak, kişilik hakkının içeriğinin belirlenmesi de mevcut değer yargıları ve hakim olan genel anlayışa bağlı bir biçimde toplumdan topluma ve hatta aynı toplum içerisinde zamanla değişebilmektedir²⁸. Ayrıca kişinin psikolojik, sosyal ve ekonomik bir bütün olarak çok yönlü bir varlık oluşunun da kişilik değerlerinin sınırlı bir şekilde belirlenmesini engellediğini göz ardı etmemek gerekir²⁹.

Türk Hukukunda, Anayasa³⁰ ("AY") m. 17/I' de yer alan "*Herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir*" hükmü ile kişilik

²⁷ Zevkliler/Havutçu, s. 128; Oğuzman/Seliçi/Oktay, s. 124-125; Akipek/Akıntürk, s. 245, 357; Arpacı, s. 148; Helvacı, s. 42, 68; Şen, Ersan, Devlet ve Kitle İletişim Araçları Karşısında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması, İstanbul, 1996, s. 230; Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk, s. 7, 152, 160; Tüfek, s. 15; Özsunay, Gerçek Kişiler, s. 118, 149; Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 429; Köprülü, s. 280; İmre, Zahit, "*Şahsiyet Haklarından Şahsın Özel Hayatının ve Gizliliklerinin Korunmasına İlişkin Meseleler*", İÜHFİM, c. 39, s. 1-4, 1974, s. 157; Eren, Fikret, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 8. Baskı, İstanbul, 2003, s. 768; Tüfek, s. 8-9; Özakman, s. 15; Yarg. 4. HD. 24.9.2001, E. 4164, K. 8421; Yarg. 2. HD. 28.9.1972, E. 5153, K. 5324; Yarg. HGK. 5.11.1997, E. 4-690, K. 893, 4. HD. 8.7.1977, E. 3518, K. 7947; Yarg. 4. HD. 1.3.2005, E. 2004/4553 K. 1989; Yarg. 11. HD. 20.3.2000, E. 817, K. 2036 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

²⁸ Saymen, s. 116-117; Öztan, Medeni, s. 274; Serdar, s. 34; Dural, s. 113; Arpacı, s. 106, 141-142; Aydın, s. 82; Oğuzman/Seliçi/Oktay, s. 126, 139; Zevkliler/Havutçu, s. 127; Tandoğan, s. 10; Kılıçoğlu, Ahmet, Medeni Hukuk, Ankara 2004, s. 179; Aydemir, İfaket, "*Türk Hukukunda Kişilik ve Kişilik Haklarının Korunması*", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İÜSBE, İstanbul, 1997, s. 19; Özakman, s. 14-15; Yarg. 4. HD. 30.5.1983, E. 4708, K. 5665; Yarg. HGK. 5.11.1997, E. 4-690, K. 893; Yarg. 4. HD. 2.4.2003, E. 2002/13659 K. 3961; Yarg. 4. HD. 17.3.2005, E. 2004/8628 K. 2700; Yarg. HGK. 26.3.2003, E. 4-161, K. 201 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

²⁹ Öztan, Şahsın Hukuku, s. 112.

³⁰ Kanun No.: 2709, Kabul Tarihi: 7 Kasım 1982, Resmi Gazete İle Neşir ve İlanı: 9 Aralık 1982 - Sayı: 17863.

hakkına anayasal bir koruma getirilmiştir. Ancak ilgili maddede bu hakların neler olduğu açıklanmamıştır. Benzer şekilde, kişilik hakkının genel olarak düzenlendiği TMK m. 23, 24 ve BK m. 49 da bu kişisel varlıklar hakkında ayrıntılı bir bilgi vermemektedir. Yapılan bu düzenlemeden hareketle, kişilik hakkının kapsamını oluşturan kişisel varlıkların önceden kanunla sınırlı sayıda (*numerous clausus*) belirlenmediği görülür. Zira kişilik hakkını oluşturan dinamik yapıdaki kişisel varlıkların tek tek sayılması ve hakkın kapsamının önceden belirlenmesi söz konusu değildir. Bu nedenle, kişilik hakkının içeriği konusunda önceden bir sınırlama yapmak imkanı da bulunmamaktadır³¹.

Kanunkoyucu, kişilik hakkının kapsamına ilişkin ayrıntılı bir düzenleme yapmaktan kaçındığı görülmektedir. Böylece Medeni Kanunumuz tek ve genel bir kişilik hakkının varlığını kabul ederek, çerçeve bir hükümlerle düzenleme yapma yoluna gitmiş ve hükümün içinin doldurulmasını uygulama ile öğretiyeye bırakmıştır. Kanun metninde bilinçli olarak kişilik hakkı biçiminde muğlak bir ifadeye yer verilmekle, kişilik hakkının içeriğinin belirlenmesinde zamanın koşullarına ve ihtiyaçlarına cevap veren bir düzenleme yapılması hedeflenmiştir. Böylece ilgili hükümler, aynı zamanda gelecekteki olası saldırılara karşı da kişiliği korumaya elverişli bir zemin hazırlamaktadır³². Ayrıntılı düzenleme (kazuistik düzenleme) metodundan özellikle kaçılan bu hukuki koruma, uygulamada kişilik hakkının korunmasını kolaylaştırıcı bir pratik fayda sağladığı gibi, kanunların soyut olarak yapılması ilkesine de uygundur³³.

Kişisel varlıkları sınırlı olarak belirlemedeki güçlük karşısında doktrindeki yazarlar bu konuda farklı sınıflandırmalar yapmışlardır³⁴. Ancak doktrin ve mahkeme kararlarında sıklıkla yer alan sınıflandırma, kişisel varlıkların konusuna

³¹ Oğuzman/Seliçi/Oktay, s. 126; Velidedeoğlu, s. 67; Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 401; Akipek/Akıntürk, s. 361-362, 364; Serdar, s. 30; Tüfek, s. 13; Tandoğan, s. 10.

³² Özsunay, Gerçek Kişiler, s. 98; Arpacı, s. 105-106; Dural, s. 112-113; Öztan, Şahsın Hukuku, s. 109; Aydın, s. 23; Tüfek, s. 19, 90; Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk, s. 56.

³³ Helvacı, s. 44.

³⁴ Akıntürk, s. 147; Akipek/Akıntürk, s. 364-365; Arpacı, s. 108-142; Serdar, s. 30, vd.; Ardıç, s. 218-219; Zevkliler/Havutçu, s. 121; Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 402-426; Kılıçoğlu, Medeni, s. 178-179; Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk, s. 5-6; Arpacı, s. 108-149; Tekinay, s. 250; Saymen, s. 117 vd.

göre yapılandırır³⁵. Bu sınıflandırmaya göre kişilik hakkı maddi (bedensel/fiziki), manevi (duygusal) ve sosyal kişilik hakkı olarak üçe ayrılmaktadır.

Maddi kişilik hakkı, kişinin sahip olduğu maddi bütünlüğü üzerindeki haktır. Bu alana vücut bütünlüğü, hayat, sağlık (bedensel ve ruhsal sağlık) vb. varlıklar girmektedir. Herkes maddi bedensel bütünlüğü üzerinde mutlak bir hakka sahip olduğundan, buna karşı yöneltilen haksız saldırılardan da korunur³⁶. Tüzel kişiler ise insanlar gibi maddi-organik bir yapıya sahip olmadıklarından onların beden bütünlüğü, hayatı, sağlığı gibi maddi bedensel değerleri üzerinde herhangi bir kişilik hakkından söz edilemez³⁷.

Manevi kişilik hakkının kapsamına, kişinin duygu hayatı ve serbest karar verme özgürlüğü (örneğin din ve vicdani inançlarında özgür olması³⁸ vb.) girer. Bu hakkın kapsamında kişilerin manevi ve duygusal yaşamı ve özellikle de yakınlarıyla, örneğin ailesiyle olan ilişkileri korunur³⁹. Ailenin bir üyesinin kişilik hakkına yöneltilen bir ihlal sonucu, diğer aile üyelerinin de bundan etkilendiği kabul edilmektedir⁴⁰.

Sosyal kişilik hakkının kapsamına ise, kişinin toplum içindeki durumunun korunmasına ilişkin varlıklar girmektedir. Kişiyi tanıtm araçları (isim, resim, ses, ticari marka, firma adı, arma, unvan vb.), iş ve fabrika sırları, kişinin mesleki durumu, ekonomik gücü, özel hayatı, şeref ve haysiyeti burada korunan varlıklar

³⁵ **Helvacı**, s. 45; **Dural**, 118 vd.; **Velidedeoğlu**, s. 115, vd.; **Akipek/Akıntürk**, s. 178; **Aydın**, s. 13; **Eren**, s. 768; **Öztan, Medeni**, s. 275-277; Yarg. 4. HD. 10.02.1998, E. 1997/9037, K. 317; Yarg. 4. HD. 10.6.2003, E. 2002/13785, K. 7489 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

³⁶ Yaşama hakkı ve vücut bütünlüğü hakları AY m. 17'de "*Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tâbi tutulamaz*" şeklinde düzenlenmiştir.

³⁷ **Zevkliler/Havutçu**, s. 128; **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, s. 429.

³⁸ **Akipek/Akıntürk**, s. 364.

³⁹ Ailevi ilişkiler kapsamında; nişanlılık, evlilik veya ana, baba, çocuk arasındaki ilişkilerinde manevi ve duygusal alanı korunmaktadır. Bu konuyla ilgili örnekler için bkz. **Öztan, Medeni**, s. 276-277.

⁴⁰ Yarg. 4. HD. 13.2.1979, E. 9216, K. 1726; Yarg. 4. HD. 13.10.2005, E. 2004/14567, K. 10883; Yarg. HGK. 1.4.1998, E. 4-251, K. 265; Yarg. 4. HD. 6.3.2002, E. 2001/11649, K. 2510; Yarg. 4. HD. 8.12.1997, E. 7042, K. 11689 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

arasında yer alır⁴¹. Kısaca denilebilir ki, bir kişinin manevi değerlerinin toplamı, onun sosyal kişilik alanına girer. Sosyal kişilik alanı kapsamındaki haklar büyük bir önem taşıdığından, uygulamada en sık saldırıya uğrayan alanın –ve bu kapsamında kişinin şeref ve haysiyeti ile özel hayat haklarının⁴²- bu alan olduğu görülmektedir.

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda, kişilik hakkının konusuna, kişinin kişiliğini oluşturan, onun birey olması sebebiyle sahip olduğu hukuken korunan tüm maddi, manevi ve ekonomik bütünlüğü üzerindeki kişisel varlık ve değerlerin girdiği görülmektedir.

II - Kişilik Hakkının Nitelikleri

Kişilik hakkının evrensel nitelikleri, uluslararası mevzuattaki düzenlemelere paralel olarak Anayasamızın 12'nci maddesinde yer almıştır. Bu hükümde, herkes tarafından sahip olunan kişilik hakkının niteliklerinin kişinin kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlerden olduğu ifadesinde bulunulmuştur.

A- Kişilik Hakkı Şahısvarlığı Haklarındandır

Hukuk düzeni tarafından kişilik hakkı kapsamında korunan şeref ve haysiyet, vücut bütünlüğü, hayat, sağlık, özel hayat gibi hukuki varlıklar para ile ölçülememektedir. Bu sebeple, kişilik hakkı şahısvarlığı haklarındandır. Malvarlığı haklarından farklı olarak kişilik hakkı, manevi varlıklara ilişkin olup doğrudan doğruya ekonomik bir değer taşımaz. Yine malvarlığı haklarının aksine, kişilik hakkının sınırları belli olmayıp yapılan tecavüze göre değişkenlik göstermektedir⁴³.

Belirtmek gerekir ki, kişilik hakkı para ile ölçülemeyen bir nitelik taşısa da bazı kişisel varlıkların ihlal edilmesi sonucu kişinin malvarlığında birtakım maddi kayıplar meydana gelebilir. Örneğin kişinin vücut bütünlüğüne verilen bir zarar

⁴¹ Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk, s. 6.

⁴² Eren, s. 768.

⁴³ Öztan, Şahsın Hukuku, s. 110.

sonucu oluşacak tedavi masrafları, kazanç kaybı veya hakkında çıkabilecek söylentiler nedeniyle, ticari itibarının sarsılması yüzünden uğradığı zararın para ile ölçülmesi mümkündür⁴⁴. Ancak ne bu tür durumlarda, ne de manevi tazminat alacağıнын söz konusu olduğu durumlarda, kişilik hakkı malvarlığı hakkı kategorisine girmez. Zira kişilik hakkının ihlali sebebiyle açılan bir tazminat davası sonucunda hükmedilecek tazminat miktarı, kişilik hakkını ihlalden önceki eski haline geri döndüremez⁴⁵.

B - Kişilik Hakkı Mutlak Bir Haktır

Kişilik hakkını oluşturan kişisel varlıklar, herkesin doğumuyla beraber kazandığı temel haklardandır. Bu hak, sahibinin sırf birey olarak var olmasından ileri gelen mutlak haklardandır⁴⁶. Bu nedenle kişilik hakkı, herkese karşı ileri sürülebilen, hak sahibinin kendisine yöneltilen ihlallerin önlenmesini herkesten isteyebileceği haklardandır. Her birey kendi kişilik hakkına saygı gösterilmesini isteyebileceği gibi, başkalarının da kişilik haklarına saygı göstermek yükümlülüğü altındadır.

C- Kişilik Hakkı Tekelci (İnhisarı) Bir Haktır

Malvarlığı haklarından farklı olarak kişilik hakkının üzerindeki hakimiyet yetkisi, yalnızca o kişilik hakkı sahibine aittir. Böylece, hakkın korumasından yararlanan yalnızca tek bir kişi mevcuttur. Bu sebeple kişilik hakkının, kişinin inhisarında olan, yani kişiye özel haklardan olduğu kabul edilmektedir⁴⁷.

⁴⁴ **Hatemi**, s. 107-108; **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 7; **Aydın**, s. 15; **Öztañ, Şahsın Hukuku**, s. 110; **Tandoğan**, s. 9; **Tüfek**, s. 17.

⁴⁵ **Arpacı**, s. 106; **Günay, Erhan**, Yayın Yoluyla Kişilik Haklarına Saldırı ve Basında Sorumluluk, Ankara, 1999, s. 96.

⁴⁶ **Özsunay, Ergun**, Medeni Hukuka Giriş, 5. Baskı, İstanbul, 1986, s. 252. Kişilik hakkının, kişinin kendi bağımsız ve hür varlığından ileri gelen ve Anayasa'nın teminatı altında bulunan mutlak haklardan olduğunu belirten kararlar için bkz. Yarg. 4. HD. 8.9.1982, E. 6084, K. 7436; Yarg. 4. HD. 30.5.1983, E. 4708, K. 5665; Yarg. HGK. 9.4.1982, E. 1981/4-56, K. 348; Yarg. 4. HD. 20.2.1996, E. 10488, K. 857; Yarg. HGK. 5.11.1997, E. 4-690, K. 893; Yarg. 4. HD. 13.2.1979, E. 9216, K. 1726; Yarg. 3. HD. 29.11.2005, E. 10984, K. 12807; Yarg. 4. HD. 25.6.2007, E. 2006/10084, K. 8592; Yarg. 4. HD. 19.11.2007, E. 474, K. 14488; Yarg. HGK. 26.3.2003, E. 4-161, K. 201 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

⁴⁷ Yarg. 4. HD. 30.5.1983, E. 4708, K. 5665 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

Kişilik hakkı icra takibine konu oluşturmaz, haczolunamaz ve iflas masasına giremez. Ancak kişilik hakkına hukuka aykırı bir müdahale sonucu açılacak tazminat davasından doğan alacak icra takibine konu olabilir⁴⁸.

D - Kişilik Hakkı Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklardandır

Kişilik hakkı vazgeçilemeyen haklardan olup bir başkasına devredilemez. Bu durum, açıkça TMK m. 23/T'de kişinin medeni haklara sahip olduğu ve bunları kullanmaktan vazgeçmesinin mümkün olamayacağı şeklinde açıklanmıştır⁴⁹. Aynı maddenin 2'nci fıkrasında, kişinin özgürlüklerini devredemeyeceği ve bunları kanuna veya genel ahlaka aykırı şekilde sınırlandıramayacağı ibaresi de bulunmaktadır.

Temelde, kişilik hakkı devredilemez haklardan olmakla beraber, kişinin bununla bağlantılı bazı işlemlerde bulunabileceği kabul edilmektedir. Buna göre kişi, ismi veya resmi üzerindeki hakkının başkaları tarafından kullanılmasına izin verebilir; kişilik hakkının ihlâlinden doğan manevi tazminat alacağı gibi malvarlığı haklarından vazgeçilebilir⁵⁰; kişisel değerlere hukuka aykırı müdahaleler sonucu elde edilen maddi veya manevi tazminat alacağını bir üçüncü kişiye devredilebilir ya da bundan vazgeçilebilir⁵¹; kişilik hakkına verilen zararlarla sınırlı olarak, örneğin tedavi amacıyla doktorun yapacağı tıbbi bir müdahalede olduğu gibi fiziki bütünlüğüne müdahalede bulunulmasına rıza gösterebilir⁵²; resimlerinin yayınlanmasına izin veren bir sözleşme imzalayarak özel hayatının gizliliği ve korunması hakkını hukuka ve genel ahlaka aykırı olmamak şartıyla sınırlayabilir⁵³ vb. işlemlerde bulunabilir. Ancak sayılan durumlarda söz konusu olan hakların

⁴⁸ **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, s. 399; **Özcan, Şahsın Hukuku**, s. 111. Kişilik hakkının icra takibine konu olabilmesinin tek yolu, kişinin ölmeden açtığı manevi tazminat istemini ileri sürmüş olması neticesinde, bunun doğurduğu parasal sonuçların mirasçılara geçmesi ve böylece manevi tazminat alacağının da icra takibine konu olabilmesidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tüfek**, s. 16-17.

⁴⁹ Aynı yönde Yarg. 2. HD. 11.4.1974, E. 1315, K. 2185; Yarg. 13. HD. 15.3.2005, E. 2004/17302, K. 4053; Yarg. HGK. 20.3.1991, E. 1990/4-617, K. 137 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

⁵⁰ **Aydın**, s. 15.

⁵¹ **Helvacı**, s. 48.

⁵² **Hatemi**, s. 105.

⁵³ **Şen**, s. 154-155; Yarg. HGK. 26.3.2003, E. 4-161, K. 201 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

başkaları tarafından yalnızca kullanılmasına izin verilmektedir. Yoksa anlatılanlardan, hakkın özünün başkasına devredildiği anlamı çıkarılmamalıdır⁵⁴.

III - Kişilik Hakkının İhlali ve Korunması

Kişilik hakkının ihlali, hukuki bir işlem veya haksız fiil aracılığıyla olmak üzere iki şekilde gerçekleşebilir. Bunlardan, hukuki işleme dayanan ihlaller Türk Medeni Kanununun 23'üncü maddesinde yer almaktadır. Haksız fiile dayanan ihlaller ise aynı kanunun 24'üncü maddesinde düzenlenmiştir⁵⁵. Çalışmanın inceleme konusu olan basın yoluyla kişilik hakkının ihlalleri, gösterilen her iki yoldan da gerçekleşebilmektedir. Ancak bu çalışmada, uygulamada genel olarak karşılaşılan ihlal türü olan sözleşme dışı kişilik hakkının ihlalleri ele alınacaktır.

Türk Medeni Kanununun çerçeve bir hükümlerle düzenlediği kişilik hakkının içeriğini belirlemede bizzat hâkim yükümlü kılınmıştır⁵⁶. Bu itibarla hâkim, karşılaştığı her somut olayda günün şartlarına, koşullardaki değişimlere ve olayın gelişimine göre takdir yetkisini kullanacak ve bunu yaparken doktrindeki ve mahkeme kararlarındaki görüşlerden faydalanacaktır⁵⁷.

Önüne gelen bir uyuşmazlıkta, hâkime tanınan takdir yetkisi iki yönlüdür. Buna göre hâkim, öncelikle ihlal edilen kişisel varlığı belirleyerek bunun hukuken korunmasının gerekliliğini araştıracaktır. Bundan sonra, olayda hukuka aykırılığın, yani kişisel varlıklara yönelik haksız bir saldırının var olup olmadığını saptayacaktır. Bu saptamada özellikle örf ve adet kuralları hâkime yön göstermekte önemli bir rol oynamaktadır⁵⁸.

⁵⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. § 1, III, C.

⁵⁵ **Hatemi**, s. 103; **Öztan, Medeni**, s. 274; **Akipek/Akıntürk**, s. 374- 413.

⁵⁶ **Özsunay, Gerçek Kişiler**, s. 98; **Helvacı**, s. 43; **Tandoğan**, s. 11; **Velidedeoğlu**, s. 125; **Tüfek**, s. 13.

⁵⁷ **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 5; **Arpacı**, s. 105; **Özek** s. 230; **Tüfek**, s. 14; **İmre, Zahit**, Medeni Hukuka Giriş, İstanbul 1980, s. 194; **Velidedeoğlu**, s. 116; Yarg. HGK. 9.4.1982, E. 1981/4-56, K. 348 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

⁵⁸ **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, s. 434; **Tandoğan**, s. 16; **Özek**, s. 230; **Tüfek**, s. 13. Örneğin açıklamada kullanılan bir ifadenin yayın yoluyla kişinin şeref ve haysiyetine saldırı niteliğinde olup olmadığını belirlemede, yayının yöneldiği izleyici kitlesinin anlayışının esas alınması böyledir. Bkz. **Aydın**, s. 90; **Tüfek**, s. 65.

Bir olayda kişilik hakkının ihlal edilip edilmediğinin tespiti için, yukarda da bahsedildiği gibi, hâkim tarafından ilk başvurulacak kaynak yazılı hukuk kurallarıdır. Bu çerçevede hâkim, yalnız özel hukuktaki ilgili hükümlerle sınırlı kalmayarak, başta Anayasa olmak üzere tüm kamu hukuku kurallarını da dikkate almalıdır⁵⁹.

A - Kamu Hukuku Kurallarıyla Koruma

Kişilik ve kişilik hakkının korunması, temelde Anayasa'nın ikinci kısmındaki "Temel Hak ve Özgürlükler" başlığı altında kapsamlı bir biçimde düzenlenmiştir. Kişilik hakkı bakımından, Anayasa'nın 17-40'ıncı maddeleri özellikle hâkime yol gösteren önemli hükümlerdendir⁶⁰. Bu hükümler arasında, kişilik hakkıyla bağlantılı olarak yaşama, maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkı (m. 17), özel yaşamın gizliliği (m. 20), konut dokunulmazlığı (m. 21), haberleşme özgürlüğü (m. 22), ve düşünce özgürlüğünü (m. 25-26) koruyan hükümler sayılabilir. Anayasa'da tanınan bu temel hak ve hürriyetlere yine Anayasa'nın 13 ve 14'üncü maddeleri vasıtasıyla sınırlama getirilmiştir⁶¹. Hak ve hürriyetlerin özüne dokunulmamak şartıyla getirilebilecek bu sınırlama, Anayasa'da belirtilen bir nedenle ve ancak kanunla öngörülmesi; Anayasa'nın sözüne, ruhuna ve demokratik bir toplum düzeninin gereklerine ve öngördüğü amaca uygun olmalıdır.

Kamu hukuku alanında kişilik hakkı, Anayasa dışında TCK, Basın Kanunu, VUK, TRT Kanunu, 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları

⁵⁹ Tandoğan, s. 15; Özek, s. 230; Öztan, Şahsın Hukuku, s. 110; Dural, s. 114; Arpacı, s. 107; Serdar, s. 24; Özakman, s. 14; Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 462.

⁶⁰ Dural/Öğüz, s. 93.

⁶¹ AY m. 13: Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

AY m. 14: Temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılmaması "Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbiri, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz.

Anayasa hükümlerinden hiçbiri, Devlete veya kişilere, Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz."

Hakkında Kanun⁶² (m. 4/f, 1, s, m. 28), Radyo ve Televizyon Yayınlarının Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik⁶³ (m. 5), Ceza Muhakemesi Kanunu⁶⁴ (“CMK”) (m. 157-158) ilgili hükümleriyle de düzenlenmiştir⁶⁵.

B - Uluslararası Alanda Koruma

Kişilik hakkı, kamu hukuku alanında olduğu gibi uluslararası alanda da koruma altına alınmıştır. Kişilik hakkının kamu hukukunda insan hakları şeklinde tezahür etmesi, bu hakkın uluslararası alanda büyük önem taşıyan temel nitelikteki uluslararası sözleşmelerde de yer almasını sağlamıştır. Bu sözleşmeler arasında 10 Aralık 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi⁶⁶ (“İHEB”) (m. 5, 12, 15, 16, 17), 4 Kasım 1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi⁶⁷ (“AİHS”) (m. 8), 27 Haziran 1929 tarihli Cenevre Sözleşmesi (m. 2, 3, 71-76, 112), 16 Aralık 1966 tarihli Medeni ve Siyasi Haklar Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (m. 17), 20 Kasım 1989 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (m. 16), 22 Ekim 1969 tarihli San Jose Paktı (Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi) sayılabilir⁶⁸.

C - Özel Hukuk Kurallarıyla Koruma

Özel hukuk kurallarıyla kişilik hakkının korunması, genel itibariyle TMK m. 23, 24 ve BK m. 49 hükümleri aracılığıyla sağlanmıştır. Bu hükümler, doğrudan kişilik hakkını koruyan, genel ve esas niteliğindeki hükümlerdir. Borçlar

⁶² Kanun No.: 3984, Kabul Tarihi: 13 Nisan 1994, Resmi Gazete İle Neşir ve İlanı: 20 Nisan 1994- Sayı: 21911.

⁶³ Dayandığı Kanun Numarası ve Tarihi: 3984 - 13.4.1994, Resmi Gazete İle Neşir ve İlanı: 17 Nisan 2003- Sayı: 25082.

⁶⁴ Kanun No.: 5271, Kabul Tarihi: 4 Aralık 2004, Resmi Gazete İle Neşir ve İlanı: 17 Aralık 2004- Sayı: 25673.

⁶⁵ İlgili kanun hükümleri için bkz. § 1, I, B.

⁶⁶ Resmi Gazete İle Neşir ve İlanı: 27 Mayıs 1949 - Sayı: 7217, Düstur: Tertip 3, C. 30, S. 1020. Dayandığı Kararname Numarası ve Tarihi: 3/9119 - 6 Nisan 1949.

⁶⁷ Bu sözleşme Türkiye tarafından 10 Mart 1954 tarihinde onaylanmıştır. Resmi Gazete ile Neşir ve İlanı: 19 Mart 1954 – Sayı: 8662, Düstur 1, Tertip 3, C. 35, S. 1567. Dayandığı Kanun Numarası ve Tarihi: 6366 - 10 Mart 1950.

⁶⁸ **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 12; http://www.tgs.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=35&Itemid=16&limit=1&limitstart=4 (erişim tarihi: 11 Mart 2009). Yapılan diğer uluslararası düzenlemeler için bkz. **Uzeltürk**, Sultan, 1982 Anayasası ve İHAS'a Göre Özel Hayatın Gizliliği Hakkı, 2004, İstanbul, s. 158.

Kanununun 45, 46, 47, 48'inci hükümlerinde ise kişilik hakkı özel olarak koruma altına alınmıştır.

Kişilik hakkının korunduğu temel hükümlerden TMK m. 23'te, kişilik hakkının hukuki bir işlemle ihlal edilmesi düzenlenmiştir. Bu hükme göre, hak sahibi yapacağı bir hukuki işlemle hak ve fiil ehliyetinden (TMK m. 23/I) ve özgürlüklerinden (TMK m. 23/II) kısmen de olsa vazgeçemeyecek ya da bunları hukuka veya ahlaka aykırı şekilde sınırlandıramayacaktır⁶⁹.⁷⁰ Örneğin kişi, yaptığı bir sözleşme ile hastalandığında tedavi görmeyeceği; ölüme bağlı tasarrufta bulunmayacağı; kimse aleyhine hukuki yollara başvurmayacağı; vasi veya mirasçı olmayacağı; hiçbir zaman borç altına girmeyeceği; hiç mülk edinmeyeceği; ileride doğacak alacak haklarının tahsilini istemeyeceği vb. taahhütlerde bulunamaz. Aynı şekilde kişi, özgürlüğünü kısıtlayıcı sonuçlar doğuracak şekilde hayatının sonuna kadar aynı işyerine bağlı olarak hizmet vereceği; hayatı boyunca bir yerde hapis yaşayacağı; yerleşim yerini hiç değiştirmeyeceği; hiç seyahat etmeyeceği; şu veya bu mesleğe girmeyeceği hiç evlenmeyeceği; çocuk sahibi olmayacağı; belli bir dine veya siyasi partiye gireceği; hiçbir dernek kurmayacağı veya bir derneğe girmeyeceği; bir fikir adamı olarak belli bir teoriyi savunacağı vb. taahhütlerde de bulunamayacaktır.

Bu noktada özellikle belirtilmelidir ki, kişi var olan bir hakkını kullanmayacağını taahhüt edebilir veya sonradan bu hakkından feragat edebilir⁷¹. Yukarıda verilen örneklerle açıklanmak istenen husus, kişinin doğuştan sahip olduğu hakkından bu hakkın doğumundan önce vazgeçemeyeceğidir. Velidedeoğlu bu konuya “*Maksat ... medeni haklardan faydalanma ve onları kullanma ehliyetlerinden feragat edilememesidir ... Medeni hak değil, medeni haklardan istifade ehliyeti bahis konusudur*”⁷² ifadesiyle açıklık getirmiştir. Nitekim bunun aksi düşünüldüğünde, alacaklı konumundaki kişinin alacak hakkından vazgeçerek borçluyu ibra etmesi; mirasçının kendine devreden mirası reddetmesi; taşınmaz malikinin taşınmazını

⁶⁹ Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Akipek/Akıntürk**, s. 375-400; **Velidedeoğlu**, s. 111-115.

⁷⁰ İlgili madde hükmüne aykırı olarak, hak veya fiil ehliyetini kısmen sınırlayan sözleşmeler kısmen veya tamamen geçersiz sayılacaktır. Bkz. **Öztañ, Medeni**, s. 280- 281.

⁷¹ **Dural/Öğüz**, s. 136; **Tandoğan**, s. 4-5.

⁷² **Velidedeoğlu**, s. 108. Aynı yöndeki açıklamalar için bkz. **Akipek/Akıntürk**, s. 389-392.

başkasına satması, kiralaması, ariyet olarak vermesi veya başkası lehine intifa hakkı kurması mümkün olamayacaktır. Halbuki verilen örneklerdeki işlemler, hukuka uygun ve günlük hayatta oldukça sık yapılan uygulamalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kişilik hakkının kişinin ehliyet ve özgürlüklerinin kısıtlanması yoluyla ihlalinde olduğu gibi, beden bütünlüğü, özel hayat ve diğer manevi varlıklara (şeref ve haysiyet, isim, resim⁷³ üzerindeki hakkı vb.) karşı yapılan ihlaller de TMK m. 23 aracılığıyla korunmaktadır⁷⁴. Örneğin kişi, şeref ve haysiyetinin ihlal edildiği durumlarda dava açmayacağı; resminin çirkin fotomontajlarda kullanılacağı; cinsel hayatına ilişkin özelliklerin ifşa edilmesine razı olacağı; hayatı boyunca hiçbir ticari faaliyette bulunmayacağı; bir erkeğin metresi olmayı kabul edeceği vb. taahhütlerde bulunamayacaktır. Kısaca, TMK m. 23 ile kişiliğin maddi, manevi ve iktisadi bir bütün olarak sona ermesi sonucunu doğuran sözleşmeler yapılmasına hukuken imkan tanınmamaktadır⁷⁵. Bunun doğal sonucu olarak, kişi tarafından, bu ve yukarıda sayılan örneklerdeki⁷⁶ taahhütleri içeren bir sözleşme

⁷³ Kişinin resmi (görüntüsü), onu dış dünyada tanıtan ve kişilik hakkı kapsamında korunan varlıklardandır. Resim kavramının kapsamına, kişinin resminin mekanik bir aygıtla çekilmesinin yanı sıra, karikatürünün yapılması veya fırça, kalemle çizilmesi gibi yöntemlerle yapılması da girer. Dolayısıyla, kişinin kendi resminin çekilmesini, yapılmasını, çoğaltılmasını, basılmasını, sergilenmesini, yayınlanmasını ve dağıtılmasını yasaklama yetkisi vardır (Bkz. **Zevkililer/Acabey/Gökyayla**, s. 413-414; **İmre, Şahsiyet**, s. 163; **Tüfek**, s. 109; **Serdar**, s. 20). Örneğin kişinin rızası olmadan çekilen resminin daha sonra bir takvim kapağında, dergi, sokak afişi, el ilanı, ambalaj, paket, sigara kutusu üzerinde vb. yerlerde ticari amaçlarla (reklam için) kullanılmasında, kişilik hakkına yönelik hukuka aykırı bir saldırının oluştuğu haklı iddiasında bulunulabilir.

⁷⁴ Konuyla ilgi olarak, Yarg. HGK. 11.2.1976, E. 1973/4-1088, K. 209 no.lu kararında kişileri fiziki, ahlaki ve ekonomik yönden tehlikeye sokacak derecede sınırlayan sözleşmelerin geçersiz sayılacağı belirtilmiştir. Ayrıca, Yarg. HGK. 26.3.2003, E. 4-161, K. 201 no.lu kararında da, hukuka ya da ahlaka aykırı olarak verilen bir rızaya dayanan basın açıklamasının, artık hukuka uygun olduğunun savunulamayacağı açıklanmıştır. Bahsi geçen türdeki rızaya örnek olarak, kişinin aile yaşantısıyla ilgili en mahrem sırlarına veya şeref ve haysiyetine yönelik her türlü saldırıya izin vermesi gösterilmiştir. Böylece, davaya konu olan olayda, özel yaşama ve sır alanına giren bilgilerin, aşağılayıcı bir üslupla davacının kimliğinin de açıklanarak anlatıldığı bir kitapta yayınlanmasının kişinin onuru, kişiliği ve gizli yaşamına yönelik bir saldırı teşkil ettiği hükmedilmiştir (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

⁷⁵ **Akipek/Akıntürk**, s. 379; **Zevkililer/Acabey/Gökyayla**, s. 432.

⁷⁶ Benzer durumlar için bkz. **Akipek/Akıntürk**, s. 373; **Köprülü**, s. 284-285; **Zevkililer/Acabey/Gökyayla**, s. 436-458; **Tekinay**, s. 252-256; **Tüfek**, s. 121; Yarg. 3. HD. 17.6.1982, E. 2644, K. 2751; Yarg. 2. HD. 27.3.1986, E. 651, K. 3256 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

yapılsa dahi bu tür bir sözleşme hiçbir hüküm ifade etmeyecektir⁷⁷. Bu sonuca BK m. 19/II'nin metninden ulaşılmaktadır. Ayrıca böyle bir işlemin hukuki sonucu BK m. 20 gereğince de butlan olacaktır⁷⁸.

Türk Medeni Kanununun 24'üncü maddesi de, kişilik hakkının korunması kapsamında esas alınması gereken bir diğer hükümdür. Bu hüküm vasıtasıyla, kişilik hakkının hukuki işlem niteliğinde olmayan hareket ve davranışlarla yapılan saldırılara karşı korunması amaçlanmıştır. Söz konusu hareket ve davranışlar, haksız fiil olarak ifade edilmektedir. Örneğin kişinin bir odaya kapatılıp dışarı çıkmasının engellenmesi, sağlık bozucu şartlar altında yaşamaya zorlanması, ölen bir kişinin ölüm döşeğindeki portresinin yapılarak halka gösterilmesi vb. eylemler haksız fiile örnektir. Bu şekilde saldırıya uğrayan kişiye, TMK m. 25 çeşitli dava olanakları tanımaktadır. Bu davalar; saldırının durdurulması davası, maddi ve manevi zararın giderimi (tazminat) davası, vekaletsiz iş görme davası, tespit davası ve önleme davalarıdır.

Klasik doktrinde, kişiliğin korunmasına ilişkin olarak ikili bir ayırım yapılmıştır. Bu ayırımı kısaca değinmek gerekirse, TMK m. 23'ün kişinin hukuki işlem yoluyla, kendisine karşı olan saldırılar ve TMK m. 24'ün ise kişiliğe dışarıdan gelebilecek saldırılara karşı koruyan hükümler olduğu savunulmuştur. Ancak böyle bir ayırım modern doktrinde benimsenmediği gibi, her iki hükmün de kişiliği dışarıdan gelen tehlikelere karşı koruduğu fikri yaygın olarak kabul görmüştür⁷⁹.

⁷⁷ Ancak BK m. 343 uyarınca, işçi ve işveren arasında işçinin hayatı boyunca sürecek bir hizmet sözleşmesinin yapılamayacağını; bunun yapılması durumunda ise, bu tür bir sözleşmenin butlanı yerine, on seneden sonra tazminatsız feshi kabul edilmiştir. Konuyla ilgili olarak bkz. **Hatemi**, s. 102; **Arpacı**, s. 147-148; **Dural/Öğüz**, s. 137; **Ataay, Şahıslar**, s. 149; **Velidedeoğlu**, s. 113-114; **Akipek/Akıntürk**, s. 394; **Köprülü**, s. 285; **Tekinay**, s. 254; **Oğuzman/Seliçi/Oktay**, s. 140. Benzer örnekler için bkz. **Zevkliler/Acabey/Gökyayla** s. 434-435, 456.

⁷⁸ Bir sözleşmenin BK m. 19/II gereğince geçersiz sayılabilmesi, sözleşmenin söz konusu kişilik hakkını (kişinin maddi, bedensel, manevi, mesleki ve ekonomik değerlerini) ortadan kaldırmak veya bu hakkın kullanılmasını aşırı derecede sınırlandırmak gibi ağır sonuçlar doğurması ile mümkündür. Yoksa her sözleşmenin, ilgili hüküm gereğince geçersiz sayılması icap edecektir. Bu durum ise, sözleşme özgürlüğü ilkesine aykırı bir durum oluşur. Kişilik hakkının sınırlanmasındaki ölçü, TMK m. 23'te gösterilen hukuka ve ahlaka aykırılıktır. Bunu saptayacak olan ise hâkimin kendisidir. Bkz. **Zevkliler/Acabey/Gökyayla** s. 432; **Velidedeoğlu** s. 114-115; **Oğuzman/Seliçi/Oktay** s. 139.

⁷⁹ **Dural/Öğüz**, s. 135; **Tandoğan**, s. 5; **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 15; **Arpacı**, s. 143-144; **Tüfek**, s. 55; **Akipek/Akıntürk**, s. 374. Bu ayırımın neticesinde, kişilik hakkının kişinin kendisine karşı korunması gerekmediği yanılıgına düşülebilir. Ancak kişinin, toplumdaki

Söz konusu iki kanun hükmü arasındaki fark özetle, TMK m. 23'ün hukuki işlemlerin söz konusu olduğu hallerde uygulanması, TMK m. 24'ün ise sözleşme dışı sorumlulukla bağlantılı olmasıdır.

Daha önce de değinildiği gibi⁸⁰, özel hukuk alanında FSEK, Türk Ticaret Kanunu⁸¹ (“TTK”), Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu⁸² (“HUMK”), TCK, Basın Kanunu ve TRT Kanunu gibi kanunlarda düzenlenen özel hükümler aracılığıyla da kişilik hakkı ayrıca korunmaktadır.

---

eşitsizliklerden, kendi düşüncesizliğinden, hafifliğinden vb. nedenlerden dolayı korunması gereklidir. Korumanın nedenleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, s. 431, 435.

⁸⁰ Bkz. § 1, I, B.

⁸¹ Kanun No.: 6762, Kabul Tarihi: 29 Haziran 1956, Resmi Gazete İle Neşir ve İlanı: 9 Temmuz 1956- Sayı: 9353.

⁸² Kanun No.: 1086, Kabul Tarihi: 18 Haziran 1927, Resmi Gazete İle Neşir ve İlanı: 4 Temmuz 1927- Sayı: 624.

§ 2. Başlıca Kişisel Varlıklardan Kişinin Hayat Alanı ve Şeref ve Haysiyeti

I - Kişinin Hayat Alanı

Kişinin hayat alanı, kişilik hakkı kapsamında korunması gereken başlıca kişisel varlıklardandır. Toplumsal yaşamın gereği olarak, insanlar, aralarında sürekli bir ilişki içinde bulduklarından birbirleri hakkındaki olay ve faaliyetleri öğrenmeleri kaçınılmazdır. Ancak kişiler, kendi yaşantılarına dair hangi bilgiyi, ne kadar ve kimlerle paylaşacakları yönündeki kararlarını verirken bir tercih hakkına sahiptir. Kişinin herkesle paylaşmakta sakınca görmediği olay ve eylemler olduğu kadar, herkesten saklı tuttuğu veya yalnızca çok güvendiği, sınırlı sayıdaki insanlarla paylaşmayı tercih ettiği yaşam olayları da mevcuttur.

Kişinin hayat alanı, doktrinde genel olarak kabul edilen üç alan teorisine göre gizli hayat, özel hayat ve kamuya açık hayat olmak üzere üçe ayrılmıştır⁸³. Ancak bu alanların kapsam ve sınırları kesin olarak belirlenemediğinden, karşılaşılan her somut olaya göre hukuki korumanın kapsamı ayrıca değerlendirilmelidir⁸⁴.

A - Gizli Hayat

“Gizli hayat alanı”, kişinin başkaları tarafından bilinmesini istemediği ve yalnızca kendisine ait olan alandır⁸⁵. Hayat alanlarından “sır alanı”, “gizlilik alanı”, “mahremiyet alanı” olarak da bilinen gizli hayat alanı, her türlü (devlet veya özel kişilerden gelebilecek) müdahaleye karşı dokunulmaz kabul edilen, dışarıya kapalı olan çekirdek alanı oluşturur⁸⁶. Gizli hayat alanı kapsamına kişinin duygusal hayatı, cinsel hayatı, ev hayatı, ailevi ilişkileri, özel dostlukları vb.

⁸³ Helvacı, s. 59; Özsunay, *Gerçek Kişiler*, s. 126-130; Özek, s. 260; Öztan, *Şahsın Hukuku*, s. 125; Köprülü, s. 275; Tandoğan, s. 26; Dural, s. 135-137; İmre, *Şahsiyet*, s. 148 vd.; Tüfek, s. 28; Eren, s. 769; Uzeltürk, s. 3; Öztan, *Medeni*, s. 278; Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 416-419; Kılıçoğlu, *Hukuksal Sorumluluk*, s. 82; Arpacı, s. 141; Dural/Öğüz, s. 125 vd.; Şen, s. 231 vd.; İçel, s. 273; Şimşek, *Oğuz*, Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, İstanbul, 2008, s. 140; Centel, s. 271; Özakman, s. 16.

⁸⁴ Sevimli, *Ahmet*, İşçinin Özel Yaşamına Müdahalenin Sınırları, İstanbul 2006, s. 7

⁸⁵ Yarg. HGK. 25.9.2002, E. 2-617, K. 648 no.lu kararında gizli hayat tanımlanırken “*özel hayatın gizli alanı*” ve “*sadece bireyi ilgilendiren hiçbir şekilde müdahale edilemeyecek alan*” ifadeleri kullanılmıştır (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

⁸⁶ Serdar, s. 40.

girmektedir. Bu açıdan, kişinin gizli kalmasında menfaati bulunan tüm sırlarının bu alana girdiği kabul edilmektedir.

Kişiler, her ne kadar gizli hayatları kapsamında korunan sırlarının kendilerine kalmasını isteseler de bunları istisnaen, güven duydukları belli birkaç sayıda kişiyle paylaşabilir. Ancak bu tür istisnai hallerde dahi, kişinin sahip olduğu gizli hayat alanının kendisine sağladığı dokunulmazlık hakkından vazgeçtiği anlamı çıkarılmamalıdır. Zira sır sahibinin güvendiği yakınlarıyla sırlarını paylaşması, gizli alanın gizli olmaktan çıktığı anlamına gelmez. Kişinin söz konusu yakınları yine bu sırları gizli tutmakla yükümlüdürler⁸⁷. Bu nedenle, kişinin paylaşmış olduğu kişisel sırların gizliliği, üçüncü kişilerin müdahalelerine karşı korunmaya devam edecektir. Ayrıca sır sahibinin belli bazı sırlarını başkalarına açıklaması halinde, bu olay ya da faaliyetler herkesçe bilinebilir olmadıkça halen sır niteliklerini koruyacakları kabul edilmektedir⁸⁸.

B - Özel Hayat

Kişinin sınırlı sayıdaki kişilerle paylaştığı, ancak kamu tarafından bilinmesini istemediği olay ve faaliyetlerinden oluşan alan onun “özel hayat alanı”dır. Bu alanın sınırlarının, gizli yaşam alanına oranla daha geniş olduğu ve bu sebeple daha aleni olduğu düşünülebilir. Ancak bu alanda geçerli olan aleniyetin ölçüsü, kişinin sırlarını paylaşmakta sakınca görmediği, çok yakından bağlı olduğu belli kişilerle sınırlıdır. Sözü edilen bu kişiler; aile üyeleri, akrabalar, çok yakın dostlar, iş ve meslek arkadaşları, aynı dernek üyeleri vb. gibi dar bir çevreden oluşur. Özel yaşamın sınırları, çoğunlukla kişinin günlük hayatını beraber sürdürdüğü; örneğin aynı evde ortak yaşamı paylaştığı, aynı iş yerinde çalıştığı, günlük söyleşilerde bulunduğu belirli sayıdaki kişiler şeklinde daraltılmıştır. Buradaki kişilerin sayısı,

⁸⁷ Helvacı, s. 63; Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 417; Kılıçoğlu, *Hukuksal Sorumluluk*, s. 90; Tüfek, s. 32, 35; Özsunay, *Gerçek Kişiler*, s. 129. Bu konu § 2, I, D’de daha kapsamlı olarak ele alınacaktır.

⁸⁸ Özsunay, *Gerçek Kişiler*, s. 129; Şengün, Nedim Korhan, “*Özel Hukuk Açısından Basın ve Kişi Hakları*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İÜSBE, İstanbul 1988, s. 56. Bu kişiler sayıca fazla geniş olmamalı, ancak bir veya iki kişiyle sınırlı tutulmalıdırlar. Bkz. Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 417.

her yaşam faaliyetine göre ve kişiden kişiye değişebilir⁸⁹. Ancak özel hayat alanından bahsedebilmek için dikkat edilmesi gereken husus, tartışmaya konu olan olay ve faaliyetlerin belirsiz sayıdaki kişilerle (toplumla) değil, sınırlı sayıdaki kişilerle paylaşılmasıdır.

C - Kamuya Açık Hayat (Ortak Yaşam Alanı)

Herkesçe bilinen, izlenebilen ve kişinin başkalarıyla paylaşmakta sakınca görmediği olay ve faaliyetlerinden oluşan alana “kamuya açık alan” denilmektedir. Kamuya açık alan kavramıyla kastedilen, belirsiz ve sınırlı olmayan sayıdaki kişilere açık olan alandır⁹⁰. Kamuya açık alanda gerçekleşen olay ve faaliyetlere örnek olarak kişinin maça, sinemaya, yemeğe gitmek, alışverişe çıkmak vb. türde çeşitli günlük sosyal faaliyetlerde bulunması, kaza yapması, saldırıya uğraması, bir meslek ya da uğraş sahibi olarak faaliyette bulunması, konferans veya yarışmalara katılması, bir firma olarak ticarete atılması vb. gösterilebilir⁹¹.

Kişinin, kamuya açık alandaki faaliyetlerinden bir kısmı, günlük yaşamın gerektirdiği zorunluluklar icabı gerçekleşir. Örneğin araba kullanmak veya bir gösteri izlemek bu tür faaliyetlerdendir. Ancak kişinin davranışlarının, toplum tarafından özellikle bilinmesini istediği durumlar da olabilir. Kişinin topluluk önünde konuşması, basın toplantısı düzenlemesi vb. durumlar bu gibi durumlara örnek oluşturur⁹².

D - Kişinin Hayat Alanının Korunması

1. Kişinin Ortak Yaşam Alanı

Ortak yaşam alanı olarak da adlandırılan kamuya açık alanda meydana gelen olay ve faaliyetler hukuken koruma kapsamına alınmamıştır. Zira kamuya açık alanın

⁸⁹ Kılıçoğlu, *Hukuksal Sorumluluk*, s. 85; Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 418; Tandoğan, *Şahsiyetin Korunması* s. 26; Özakman, s. 16. Örneğin, toplumca tanınan kişiler, özel yaşamlarının büyük bir kısmını kamuoyuyla paylaştıklarından dolayı, bu kişilerin özel yaşam alanının sınırlarının, anonim kişilere göre daha dar olduğu kabul edilmektedir.

⁹⁰ Kılıçoğlu, *Hukuksal Sorumluluk*, s. 84; Tüfek, s. 29.

⁹¹ Özsunay, *Gerçek Kişiler*, s. 126.

⁹² Kılıçoğlu, *Hukuksal Sorumluluk*, s. 84.

aleni olması nedeniyle, ortak yaşamın paylaşıldığı sırada, burada meydana gelen olayların başkalarından saklanması mümkün değildir. Toplumdaki bireyler, olaylara bizzat tanık olabilecekleri gibi bunları başkalarından da öğrenebilirler. Bu şekilde, olayların bir başkasına veya kamuoyuna açıklanması, kişinin hayat alanının ihlali olarak değerlendirilemez⁹³. Buradan da görüldüğü üzere, kişinin ortak yaşam alanı üzerinde kural olarak herhangi bir tasarruf hakkı bulunmamaktadır. Hatta söz konusu alanda gerçekleşen olayların, olay esnasında kimse tarafından görülmemesi de bu gerçeği değiştirmez. Belirli bir olay veya faaliyetin kamuya açık alanda gerçekleşmesi, bu alan kapsamında değerlendirilmesi için yeterlidir. Ancak ileride ayrıntılı açıklanacağı gibi, ortak alan dahilindeki olay ve faaliyetlerin kişiyi küçük düşürmek gibi bir kötünüyetle başkalarına açıklanması, değiştirilmesi veya bunlara farklı birtakım ilaveler yapılarak açıklanması kişinin şeref ve haysiyetinin ihlali anlamına gelir. Bu tür maksatlı girişimlerin, kişiliğe yönelik hukuka aykırı bir saldırı oluşturduğuna şüphe yoktur. Bu nedenle, kamuya açık alanda da kişilik haklarından olan kişinin şeref ve haysiyetinin ihlalinin söz konusu olması mümkündür⁹⁴.

2. Kişinin Gizli ve Özel Hayatı

a) Gizli ve Özel Hayat Alanı Ayrımı

Hayat alanlarından özel ve gizli hayatın tarif ve kapsamlarının belirlenmesi, bu iki alanın iç içe geçmesi sebebiyle oldukça zor bir konudur. Burada, söz konusu hayat alanlarını birbirinden ayıran ince bir sınır bulunmaktadır. Bu sınır, şu şekilde tarif edilebilir: Gizli hayat alanında esas olan, kişinin sır olarak kalmasını

⁹³ Hatta, kişi hakkında ortak yaşam alanıyla sınırlı kalmak kaydıyla araştırma yapılabilmesi, bilgi ve haber toplanabilmesi mümkündür (Bkz. **Tandoğan**, s. 27; **Tüfek**, s. 30). Buna karşılık, Avşar/Öngören kişinin kamuya açık alandaki özel hayatını yaşarken, bunu başkalarından gizleme gereği duymasa dahi, bu alana müdahalenin sınırlı olduğu ve burada geçen olayların ve yapılan faaliyetlerin sürekli olarak izlenemeyeceği görüşündedir. Mahkeme kararlarıyla desteklenen bu görüşle ilgili olarak bkz. **Avşar, Zakir/Öngören, Gürsel**, Radyo ve Televizyon Hukuku, 2. Baskı, Ankara, 2003. Bu konu ayrıca “Basın Yoluyla Kamuya Açık Hayatın İhlali” kısmında ayrıntılı olarak incelenecektir.

⁹⁴ **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, s. 419; **Tandoğan**, s. 27; **Dural**, s. 137; **Dural/Öğüz**, s. 126; **Serdar**, s. 39; **Tüfek**, s. 30. Ayrıca kişinin mahrem olmayan, kamuya açık olan alanının da kimi hallerde korunması söz konusu olmaktadır. Bkz. **Uzeltürk**, s. 3. Makul özel alan beklentisinin sonucu olarak karşımıza çıkan bu koruma, çalışmanın “Uluslararası Alandaki Gelişmeler” başlığı altında özel olarak ele alınacaktır.

istediği olay ve faaliyetleri kimseyle paylaşmamasıdır. Kişi istisnaen, sırlarını birtakım kişilerle paylaşmayı arzuladığı takdirde, bunu ancak çok yakından tanıdığı ve sırlarını başkalarına açmayacağına güvendiği çok az sayıdaki yakınıyla paylaşır. Bu duruma, müvekkilin avukatına duyduğu güven nedeniyle sırlarını onunla paylaşması uygun bir örnek oluşturur. Buna karşılık, kişinin özel hayat alanında durum biraz daha farklıdır. Özel hayat alanında güvenilen belirli sayıdaki kişilerin, kendilerine açıklanan sırları başkalarıyla paylaşabilecekleri riski, sır sahibi tarafından her zaman göz önünde tutulmaktadır⁹⁵. Bu nedenle, gizli hayat alanında paylaşılan sırların evleviyetle (*a fortiori*) korunması düşüncesi yaygın olarak geçerliliğini korur.

Özel hayat ile gizli hayat alanının kapsamı arasındaki farkın açıklanmasındaki zorluk, her somut olayda sır sahibinin konumunun ve bulunduğu durumun değişiklik göstermesine bağlanabilir⁹⁶. Günay'ın da belirttiği gibi "*Kişinin özel yaşam alanını, bu denli ayrıma tabi tutmak, somut olayla karşılaştığımızda, farklılık gösterebilir. Hangi olayın veya şeyin gizli, özel veya ortak alana girdiğinin belirlenmesi, zamana, yer ve kişiye göre yer yer farklılıklar gösterebilir*"⁹⁷. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde daha ayrıntılı olarak ele alınacağı gibi⁹⁸, bu durum en çok topluma mal olmuş kişilerde göze çarpmaktadır. Zira bu kişiler toplumda ne derece tanınmışlarsa, özel veya gizli hayatlarının o kadar daraldığı kabul edilmektedir. Ancak kişi, toplum tarafından ne kadar iyi tanınırsa tanınsın, herkes gibi o da gizli ve özel hayat alanlarının kendisine sağladığı korumadan yararlanma hakkına sahiptir. Bu nedenle, ister tanınmış bir kişi olsun ister olmasın, sıfatı veya konumu ne olursa olsun her birey, hukukun korumakla yükümlü olduğu kişilik hakkına dayanarak başkalarından gizli ve özel hayatına saygı gösterilmesini isteyebilir.

⁹⁵ Örneğin özel hayat sahibinin evlilik törenine katılan davetlilerin, tören hakkında başkalarıyla konuşmaları, anlatımlarda bulunmaları olağandır. Ancak bu tür olayların kamuya açıklanması hukuka aykırılık taşır. Bkz. **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 90, 93.

⁹⁶ **Helvacı**, s. 65; **Dutertre, Gilles**, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarından Örnekler, Ankara, 2007, s. 287.

⁹⁷ **Günay**, s. 98. Bu konu çalışmada "Basın Yoluyla Hayat Alanının İhlali" başlığı altında ayrıntılı olarak incelenecektir.

⁹⁸ Bkz. "Kamuoyunun Dikkatini Çeken Kişiler Bakımından Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar".

Esasen, özel hayat ve gizli hayat alanları kapsamında korunan sırların birbirinden farkı yoktur. Her ne kadar özel hayat ve gizli hayat kavramları hukuksal açıdan farklı şekilde tanımlansalar da, nitelikleri icabı iç içe geçen bu her iki alana da yapılan izinsiz bir müdahale, hukuken korunan ortak yarar olan kişilik hakkına yönelik bir ihlali oluşturacaktır. Bu nedenle, söz konusu iki hayat alanının birbiriyle karışması ve birleşmesinde bir sakınca görülmemekle birlikte, burada asıl önemli olan husus, bu alanlar kapsamındaki kişisel sırların öğrenilmesi ve başkalarına duyurulmasının olayda kişilik hakkına bir tecavüz oluşturup oluşturmayacağıdır⁹⁹.

b) Kişinin Gizli ve Özel Hayatı Kapsamında Korunan Varlıklar

Gizli hayat alanı kapsamında koruma altına alınan varlıklara örnek olarak; kişinin düşünceleri, inançları, hisleri, sağlığı, aile ilişkileri, günlüğü, kişisel not defteri, kişiye özel mektuplar, anılar, sırlar, resimler, fotoğraflar, filmler, hesap ve iş defterleri, planları vb. verilebilir. Keza Yargıtay 4'üncü Hukuk Dairesi'nin 12.7.1972 tarihli kararında¹⁰⁰ da "*Mektup, hatıra, sırlar üzerinde sahiplerinin mutlak nitelikte hakları vardır; bunların, yazarın muvafakatı bulunmadan yayınlanması şahsiyet haklarına tecavüz teşkil eder*" ifadesi yer almaktadır.

Kişinin meslek, sanatıyla ilgili ve ticari sırları da onun kişilik hakkı kapsamında değerlendirilmektedir. Bu değerler parasal sonuçlar doğurduklarından, doktrindeki çoğu yazar tarafından ayrı bir başlık altında incelenmektedir. Söz konusu sırlar, bir işletmenin, tacirin ya da meslek adamının üretim, yönetim, işletme, sevk, idare, planlama, ticaret sırları olabileceği gibi defter, hesap, kredi kaynakları, müşteri portföyü, ağ bağlantıları, teknik sırlar vb. bilgileri de olabilir. Sır sahibinin izni olmaksızın üçüncü kişilerin bu sırlara erişip öğrenmesi; örneğin faturaları incelemesi, bir lisans sözleşmesinin fotokopisini alması, ambalajlama, paketlenme ve standardizasyon şekillerini öğrenmesi veya bunları taklit etmesi, bir

⁹⁹ İmre, *Şahsiyet* s. 153.

¹⁰⁰ Yarg. 4. HD. 12.7.1972, E. 4021, K. 6821. İlgili karar için bkz. Özsunay, *Gerçek Kişiler*, s. 142.

sır ya da mahremiyet niteliği taşımayan katalogların taklidi vb. davranışlar kişinin meslek ve ticaret hayatına ilişkin sırlarının dışarıya ifşası anlamına gelir¹⁰¹.

Yukarıda örneklendirilen sırların hangi hallerde gizli hayat alanı içinde değerlendirileceği ise, uygulamada tereddüt konusu olmaktadır. Zira bazı meslek ve ticaret alanlarında ekonomik durumun göstergesi niteliğindeki bilgilerin toplanması ve bunun için kimi araştırmalar yapılması zorunludur. Bu sebeple, bir kimsenin ticari ve ekonomik alandaki başarı ya da başarısızlıkları veya bir ticari işletmenin yine aynı alandaki durumu hakkındaki bilgiler gerçeği yansıttığı sürece gizli alan içinde değerlendirilemez. Buradan da anlaşılacağı üzere, mesleki ve ticari faaliyetlerin tümü gizlilik alanına dahil değildir. Nitekim, bankaların kredi başvurusunda bulunan kişilerin ticaret ve endüstri alanındaki faaliyetleri, borç ödeme yetenekleri, üretim ve satış kapasiteleri hakkında bilgi toplamaları¹⁰² veya ülke konsolosluklarının vize başvurusunda bulunanların mesleki veya ekonomik durumunu gösteren kimi belgeler istemeleri bu duruma örnek gösterilebilir. Ne var ki, ticari hayatta ve diğer istisnai durumlarda karşılaşılan bu tür zorunluluklar dışında, mesleki ve ticari sırların yine kişinin gizli hayat alanı kapsamında korunması gerektiği kabul edilmektedir. Bu sebeple, banka ve konsolosluk çalışanlarının öğrendikleri bu bilgileri açıklamaktan kaçınmak yükümlülükleri bulunmaktadır.

3. Kişinin Gizli ve Özel Hayatına Tanınan Hukuki Koruma

a) Türk Hukukunda

Kişinin hayat alanına tanınan koruma, TMK m. 24 vasıtasıyla sağlanmaktadır. Bu hükümle, kişinin özel ve gizli hayat alanı ve bu alanların kapsamına giren sırları hukuken himaye altına alınmıştır. Gizli ve özel hayata dahil olan sırlar, kişilik hakkı içerisinde korunan kişisel değer ve menfaatlerden olup, kişi bunların

¹⁰¹ Özsunay, *Gerçek Kişiler*, s. 144; Köprülü, s. 278. Ayrıca ticaret alanında haksız rekabet ve ticarete ilişkin olarak TTK m. 41-55, 56-65, BK m. 48, 348, 455, 526, Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK No.: 556, Kabul Tarihi: 24 Haziran 1995, Yetki Kanununun No.: 4113, Kabul Tarihi: 8 Haziran 1995, Resmi Gazete İle Neşir ve İlanı: 27 Haziran 1995- Sayı: 22326) m. 9-13 hükümleri yapılan özel düzenlemeler arasındadır.

¹⁰² Özsunay, *Gerçek Kişiler*, s. 143-144; Özakman, s. 17.

yalnızca kendisine kalmasını arzu eder. Söz konusu sırlarının başkalarına bilinmesine, ancak sır sahibinin rızası ile imkan tanınabilmektedir. Buradan da anlaşılabilir gibi, kişinin özel veya gizli hayat alanına giren ve korunmasında onun menfaati bulunan sırların, gerek onun rızası alınmadan araştırılıp bulunması, gerekse başkalarına açıklanması eylemleri, sır sahibinin hayat alanına karşı yapılan haksız birer saldırıyı oluşturur.

Kişinin hayat alanına saygı gösterilmesini isteme hakkı, başka kanunlarla da koruma altına alınmıştır¹⁰³. Bu hakka dışarıdan gelebilecek saldırılara karşı açılacak manevi tazminat davası, Borçlar Kanununun 49'uncu maddesinde yer almaktadır. Özel hayatın dokunulmazlığı hakkı, Anayasa'nın 20'nci maddesinde "özel hayatın gizliliği" başlığı altında açıkça belirtilmiştir¹⁰⁴. Bu düzenlemeyi takiben "konut dokunulmazlığı" (m. 21) ve "haberleşme özgürlüğü" (m. 22) yine özel hayatla yakından bağlantılı hükümlerdir. Türk Ceza Kanunu'nda "Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar" bölümünde (m. 132-140)¹⁰⁵ özel hayatın gizliliği ve buna karşı yapılabilecek hukuka aykırı ihlaller suç olarak düzenlenmiştir. Ayrıca FSEK m. 85'te mektup, hatıra ve buna benzer anıların yazarlarının (yazar ölmüş ise onun yerine haklarını kullanabilecek kişilerin) rızası dışında yayınlanamayacağı belirtilmiştir^{106 107}.

¹⁰³ Özel hayatın gizliliğinin korunması hakkı, uluslararası alanda da özel olarak koruma altına alınmıştır. Bu konudaki başlıca düzenlemeler; İHEB m. 12, AİHS m. 8, 16 Aralık 1966 tarihli Medeni ve Siyasi Haklar Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması m. 17 ve bu hakkın kapsamlı olarak incelendiği 22-23 Mayıs 1967 tarihli Kuzey Ülkeleri Hukukçuları Kongresi verilebilir. Söz konusu düzenlemelerde, kişinin özel hayatına, ailesine, konutuna, haberleşme hakkına, şeref ve haysiyetine hiçbir şekilde müdahalede bulunulamayacağı belirtilmiştir.

¹⁰⁴ AY m. 20/I: Özel hayatın gizliliği- "*Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz*".

¹⁰⁵ Bu bölümde düzenlenen "haberleşmenin gizliliğini ihlal" (m. 132), "kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması" (m. 133), "özel hayatın gizliliğini ihlal" (m. 134), "kişisel veriler" (m. 135-139) ve ayrıca "konut dokunulmazlığının ihlali" (m. 116) suçları özel ve gizli hayatın korumaya yönelik düzenlemelerdir.

¹⁰⁶ Buna ek olarak ilgili madde metninden, yazarın ölümünün üzerinden on yıl geçmesiyle yayın konusunda herhangi bir rızanın aranmayacağı anlaşılmaktadır. Ancak eserin yayımlanmasının caiz kabul edildiği bu hallerde dahi, hukuka aykırı bir saldırının gerçekleşmesi durumunda, hakkı ihlal olunanların TMK m. 24 uyarınca talep ve dava haklarının saklı olduğu maddede ayrıca belirtilmiştir.

¹⁰⁷ Ayrıca TRT Kanunu m. 5/j ve Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun m. 4/f'te de kişilerin özel hayatlarının gizliliğine saygı duyulması gerektiği şeklinde düzenlemeler yer almaktadır.

b) Uluslararası Düzenlemelerde

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne göre özel hayat, kapsamlı bir tanımla yapılamayacak kadar genel bir kavramdır¹⁰⁸. Yukarıda da belirtildiği gibi, kamu alanı ile özel hayat alanı arasındaki sınırın somut duruma göre değişiklik gösterdiği, AİHM tarafından da kabul edilmiştir. Ancak AİHM'in özel hayatı tanımlarkenki genel tutumunun, kişinin sahip olduğu kişisel gelişim hakkının ve dış dünyayla ilişkiler kurma ve bu ilişkileri geliştirme hakkının korunması yönünde olduğu görülmektedir¹⁰⁹. Buna bağlı olarak, kişinin kamusal bir bağlamda, başkalarıyla gerçekleştirdiği etkileşimlerinin dahi, özel hayat kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini vurgulayan AİHM kararları bulunmaktadır¹¹⁰.

Kişinin özel hayatına giren sırları; onun sağlığı, yaşam biçimi, bedensel özellikleri, yakınları, dostları veya ailesi ile olan ilişkileri, anıları, ruhsal durumu gibi saklanmasında menfaati olan ve özel hayatının gizli kalmasını istediği alanına

¹⁰⁸ Kavramın tanımlanmasındaki belirsizliğin hem olumlu hem de olumsuz yanları vardır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Uzeltürk**, s. 3, 168. Özel hayatın korunması hakkı AİHS madde 8'de "Özel Hayatın ve Aile Hayatının Korunması" başlıklı düzenleme "*Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu otoritesinin müdahalesi, ancak ulusal güvenlik, kamu emniyeti, ülkenin ekonomik refahı, dirlik ve düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için, demokratik bir toplumda, zorunlu olan ölçüde ve yasayla öngörülmüş olmak koşuluyla söz konusu olabilir*" şeklinde yer almıştır. Mahkeme, özel hayatın bir tanımını vermek yerine, konu hakkındaki kararları vasıtasıyla, genel itibarıyla özel hayat kapsamına giren konuları belirlemiştir. Bunlar; kişinin ismi ve soyadı gibi kimliğine ilişkin bilgi ve kayıtlar, kişisel gelişim hakkı, cinsel tercihi ve cinsel hayatı, başka insanlarla ve dış dünyayla ilişkiler kurma ve bu ilişkileri geliştirme hakkı, kişinin fiziksel ve psikolojik bütünlüğü, kişiye ait özel yerlerin ve evrakın aranması ve zaptı, kişinin izlenmesi (fiziksel takip, telefon kayıtlarını dinleme ve kayıt, bilgi toplama faaliyetleri), posta gönderilerinin okunması, tıbbi gizlilik gibi kişisel bilgileri, kişinin adı ve fotoğrafı, ünü, şerefi, hayat tarzı, kamuya yanlış tanıtılması vb. hususlardır. Bkz. **Dutertre**, s. 287-314; **Salihpaşaoğlu**, s. 61.

¹⁰⁹ "Privacy and Human Rights: An International Survey of Privacy Law and Practice", <http://gilc.org/privacy/survey/intro.html> (erişim tarihi: 2 Mart 2009); **Uzeltürk**, s. 169.

¹¹⁰ AİHM, ilerleyen bölümlerde de ele alınacak olan özel hayatın sınırlarının belirlenmesinde kullanılan kamu ve özel hayat alanı şeklindeki mekansal kriteri reddetmiştir. Mahkeme, kişilerin toplum içinde ve çoğunlukla iş ve meslek yaşantısında diğer kişilerle sürekli ilişkide bulunmasının kaçınılmaz olduğu gerçeğinden hareketle, özel hayat hakkının sınırlarını biraz daha geniş yorumlamıştır. Örneğin telefon dinleme faaliyetinin konu edildiği bir davada, kişinin hem iş, hem özel konuşmalarının dinlenmesiyle özel hayata müdahale edildiğine karar vermiştir (Huvig-Fransa Davası Kararı, 24 Nisan 1990, Seri A No. 176-B, s. 41, p. 8 ve s. 52, p. 25, bkz. **Dutertre**, s. 288). Bir başka davada mahkeme, kişinin iş faaliyetlerinin de özel hayatın korunması kapsamında ele alınması gerektiğini belirtmiştir (Chappell-Birleşik Krallık Davası Kararı, 30 Mart 1989, Seri A No. 152-A, s. 12-13, p. 26 ve s. 21-22, p. 51, **Dutertre**, s. 288).

ilişkindir. Korunan bu alan kapsamındaki sırlara örnek olarak kişinin içinde bulunduğu sağlık durumuna ilişkin tıbbi bilgiler¹¹¹ (örneğin saralı olması, psikolojik tedavi görmesi, HIV taşıması); bir işyerinin ödeme güçlüğüde olması veya ekonomik durumunun kötüye gittiği; bir tüccarın başkalarına olan borç miktarı; kişinin alkol bağımlısı veya kumarbaz olduğu, eve her gece geç geldiği veya çocuklarını ihmal ettiği; özel bir söyleşi sırasında başka bir kişi veya kurum hakkında açıklanan kişisel görüş ve düşünceler; eşlerin evde kavga ettikleri sırada birbirlerine kızgınlıkla söyledikleri sözler; üye listesini gizli tutan bir derneğe kimlerin üye olduğu vb. verilebilir¹¹². Bu örnekleri genişletmek mümkündür. Kişinin geçmişte yaşadığı onu küçük düşürücü bir olay veya davranışı¹¹³; tanınmış bir politikacının veya ünlü bir sanatkarın evindeyken pencere dışından uygunsuz resimlerinin çekilmesi; roman, film veya tiyatro piyesine konu yapılması; özel hayata ait gizli yönlerin öğrenilmesi ve bunların ifşa edilmesi verilebilecek diğer örneklerdendir¹¹⁴.

Uluslararası hukukta önemli bir yer tutan Avrupa Konseyi'nin 1970 tarih ve 428 Karar no.lu Kitle Haberleşme Medyası ve İnsan Hakları Hakkında Bildirgesi'nde ise ("428 No.lu Karar"), özel hayatın gizliliği kavramı tanımlanmış ve kapsamı belirlenmiştir. İlgili bildirgeye göre, özel hayatın gizliliğinin korunması hakkı aslında, kişinin en az müdahale ile hayatını sürdürebilmesini ifade eder. Bildirgede, özel hayatın gizliliği kapsamında aile ve ev hayatı, fiziki ve moral bütünlük, şeref ve haysiyet, kişinin yanlış tanıtılmasından kaçınılması, ilgisiz ve utandırıcı gerçeklerin açıklanmaması, özel fotoğrafların açıklanmaması, özel iletişimin kötüye kullanılmalarına karşı korunması, sır olarak verilen veya alınan

¹¹¹ Doktorlar da hastalarının sağlık durumu hakkında başkalarına bilgi vermemek yükümlülüğü altındadırlar. Buna karşılık, hastaya ilişkin tıbbi veriler, her ne kadar hastanın sır alanına girse de, genel inançlara göre sır teşkil etmeyen (örneğin kişinin nezle olması vb.) hususların söz konusu olduğu; hastanın sağlık durumunun gizli kalması yönünde özel bir isteğinin bulunmadığı; hastaya ilişkin tıbbi bir bilginin açıklanmasının hastanın kişilik hakkına aykırılık taşımadığı ve hastanın zaten herkesçe bilinen bir özelliğinin doktoru tarafından açıklandığı haller kişilik hakkına aykırılık oluşturmayacaktır. Bkz. **Ataay, Şahıslar**, s. 136.

¹¹² **Zevkililer/Acabey/Gökyayla**, s. 418; **Kıhlçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 93; **Tüfek**, s. 32; **Şimşek**, s. 135.

¹¹³ **Kıhlçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 85.

¹¹⁴ **Avşar/Öngören**, s. 97; **İmre, Şahsiyet**, s. 153. Ayrıca kişinin kimlik hakkı, yani kişinin gerçek adı, adresi, yaşı, ailevi durumu, boş zamanlarından yararlanma biçimi, malvarlığı, vs. özel yaşam alanına giren sırlarına verilebilecek örneklerdendir. Bkz. **Tüfek**, s. 32.

bilgilerin açıklanmasının engellenmesinin yer aldığı açıklamasına yer verilmiştir¹¹⁵.

4. Kişinin Gizli ve Özel Hayatına Yönelik Korumanın Sağlanabilmesi İçin Gerekli Şartlar

Kılıçoğlu, kişinin başkalarından uzak tuttuğu gizli hayat alanında yer alan olay ve davranışlarının sır olarak korunabilmesi için objektif ve subjektif olmak üzere iki şartın varlığının gerektiği görüşündedir¹¹⁶. Bunlardan objektif şarta göre, bir olay veya davranışın gizli hayat kapsamında değerlendirilebilmesi için herkes tarafından, yani kişinin kendisi ve güvendiği kişiler dışında kalan üçüncü kişilerce de izlenebilir veya bilinebilir olmaması gerekir. Sırların, gerek sır sahibinin rızasıyla, gerekse onun rızası olmadan belirsiz kişilerce elde edilmesi, bunların artık gizli hayat kapsamında değerlendirilmesini olanaksız kılar. Buradan da anlaşılacağı üzere, kişinin sır olarak kalmasını istediği olay ve faaliyetlerin her zaman sır kalacağı şeklindeki kanı geçerli değildir. Ancak üçüncü kişilerin, sır sahibinin rızası dışında da olsa kişisel sırlarını öğrenmesi halinde, olayda söz konusunun özel hayat mı yoksa kamuya açık hayat alanının mı olduğu, sırların paylaşıldığı kişi sayısına göre saptanacaktır¹¹⁷.

Bir yaşam olayının gizli hayat alanı kapsamında değerlendirilebilmesi için gerekli diğer şart ise, sır sahibinin şahsını ilgilendiren subjektif şarttır. Bu şarta göre, kişinin sırrını gizli tutma yönünde açık veya örtülü (zımnî) bir iradesi bulunmalıdır. Sır saklama iradesi, kişinin beyan veya davranışlarından açıkça anlaşılabilir gibi, genel yaşam tecrübelerinden veya kişinin somut olaydaki yarar durumunun değerlendirilmesiyle de anlaşılabilir.

¹¹⁵ Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi Karar No. 428, 1970 (<http://www.assembly.coe.int/default.asp>, erişim tarihi: 2 Mart 2009).

¹¹⁶ Kılıçoğlu, *Hukuksal Sorumluluk*, s. 87-91; Tüfek, s. 33.

¹¹⁷ Burada bir istisnadan söz edilmelidir. Kişinin herkesçe bilinen veya kamuya açık alanda meydana gelen bir olayın üzerinden zaman geçerek güncelliğini kaybetmesiyle, kişinin gizli hayat alanına dahil olabilir. Örneğin kişiye ait eski sabıkalara böyledir. Konuyla ilgili olarak bkz. Kılıçoğlu, *Hukuksal Sorumluluk*, s. 88; Tüfek, s. 34, Oğuzman/Seliçi/Oktay, s. 137.

Kişinin sır saklama iradesinin açıkça bulunduğu hallere bir örnek; sır sahibinin sırlarını paylaştığı kişi veya kişilerden bunların saklı tutulmasını veya yayınlanmamasını açıkça istemesidir. Bunun dışında, sır sahibi sırlarının gizli tutulması yönündeki isteğini dış dünyaya çeşitli davranışlarla da belli edebilir. Örneğin kapı, tel örgü, çit, duvar, kilit, şifre gibi engeller koyması; işle ilgili evraklarını bir çantada tutması; anı defterini çekmeceye saklaması veya bir olayı anlatırken sesini alçaltması vb. kişinin bu tür açıklayıcı davranışlarından sayılır. Bunların dışında, kişinin evlilik ve aile ilişkilerinin, ticari itibarı sarsacak olayların, geçmişteki sabıklarının, doktor veya avukatlara anlatılan sırların, bir işletmenin mali durumunun, mesleki başarısızlıkların, vergi kayıtlarının vb. sırların gizli tutulmasının da yaşam tecrübelerine dayanarak ve sır sahibinin yararına olacağı varsayımıyla başkalarına açıklanmaması gerekmektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi¹¹⁸, kişinin gizli hayatına giren sırlarını güvendiği belli birkaç yakınıyla paylaşması halinde bu kişiler kendileriyle paylaşılan sırları gizli tutmakla yükümlüdürler. Söz konusu bu yükümlülük, BK m. 390'da düzenlenen vekilin sır tutma yükümlülüğü, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu¹¹⁹ m. 73'te düzenli bankalara (ve bağlı ortaklık, iştirak, birlikte kontrol edilen ortaklıklara) ve müşterilerine ait sırların saklanması zorunluluğu; m. 74'te bir bankanın itibarı, şöhret ya da servetinin zararına sebep olma ya da bu yolla asılsız haberlerin yayılması ve bunlara bağlı m. 158-159'da açıklanan yaptırımlar; TCK m. 239'da düzenlenen kişinin meslek veya sanatı icabı sahip olduğu ticari sır (ve ayrıca bankacılık ve müşteri sır) niteliğindeki bilgi veya belgeleri saklama vb. kanuni düzenlemelerden de doğabilmektedir¹²⁰. Benzer şekilde, işçinin işverene

¹¹⁸ Bkz. § 2, I, A.

¹¹⁹ Kanun No.: 5411, Kabul Tarihi: 19 Ekim 2005, Resmi Gazete İle Neşir ve İlanı: 01 Kasım 2005- Sayı: 25983.

¹²⁰ Sır saklama borcunun yer aldığı diğer düzenlemelerden örnekler için bkz. TCK m. 134, 135, 137, İş Kanunu (Kanun No.: 4857, Kabul Tarihi: 22 Mayıs 2003, Resmi Gazete İle Neşir ve İlanı: 10 Haziran 2003- Sayı: 25134) m. 25/II e), TTK m. 57/7, 8, 363, Avukatlık Kanunu (Kanun No.: 1136, Kabul Tarihi: 19 Mart 1969, Resmi Gazete İle Neşir ve İlanı: 7 Nisan 1969- Sayı: 13168) m. 36, BK m. 48, 348, 455, 526, AY m. 20-22, TCK m. 135-137/I b), 239, FSEK m. 85, VUK m. 5, Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi (Bakanlar Kurulu Kararı Tarihi: 13 Ocak 1960- Sayı: 4/12578, Dayandığı Kanun Tarihi: 23 Ocak 1953- Sayı: 6023, Resmi Gazete İle Neşir ve İlanı: 19 Şubat 1960- Sayı: 10436) m. 4, Hasta Hakları Yönetmeliği (Resmi Gazete İle Neşir ve İlanı: 1 Ağustos 1998 - Sayı: 23420) m. 5/f, 20, 21, 23. Ayrıca noter, ebe, hâkim ve avukatların sır saklama

karşı iş görme sözleşmesinde veya lisans alanın lisans verene karşı teknik bilgileri saklayacağına dair know-how lisans sözleşmesi yapmasında¹²¹ olduğu gibi sır saklama yükümlülüğü sözleşmesel bir ilişkiden de kaynaklanabilir.

Sır sahibinin sırlarını paylaştığı yakınlarının sır saklama yükümlülüğünden bahsedilebilmesi için, yukarıda anılan düzenlemelerin kapsamına giren bir durumun varlığı da her zaman şart değildir. Bir sırrın korunmasına ilişkin sözleşmesel veya kanuni bir yükümlülük bulunmasa dahi, kişiler için sır tutma yükümlülüğünün geçerli olduğu durumlar mevcuttur. Nitekim Yargıtay 4'üncü Hukuk Dairesi'nin 31.10.2000 tarihli kararında¹²², kişinin eski iş arkadaşıyla olan telefon görüşmesinin basın mensuplarına dinletilip kopyasının dağıtılmasının, hukuka aykırılık teşkil ettiği ifadesi de bunu doğrulamaktadır. Yayınlanan kararda, özel hayata ve “*son derece gizli kalması gereken yaşamın gizliliği*” olarak ifade edilen gizli hayata karşı başlı başına haksız bir saldırının gerçekleştiği belirtilmiştir.

Kişisel sırları saklama yükümlülüğü karı ve koca ilişkilerinde de geçerlidir. Buna göre, eşlerden her biri evlilik hayatlarına dair, açıklanması diğer eşin kişilik hakkına ihlal oluşturabilecek sırları üçüncü kişilere açıklamaktan kaçınmalıdır. Ancak eşin söz konusu bu yükümlülüğü, kimi hallerde bir takım zorlayıcı sebeplerin bulunması nedeniyle sınırlandırılmıştır. Bu durumla en sık boşanma davalarında karşılaşılır. Boşanma davasında, eşin diğer eş aleyhinde delil oluşturan söylemlerde bulunması, onun sır tutma yükümlülüğüne aykırı davrandığı anlamına gelmez¹²³. Ancak boşanma davalarıyla ilgili kimi hallerde,

---

yükümlülüğü ve bunu destekler yönde söz konusu kişilerin tanıklık yapmasına izin vermeyen düzenlemeler için bkz. **Akipek/Akıntürk**, s. 411.

¹²¹ **Özsunay, Gerçek Kişiler**, s. 144.

¹²² Yarg. 4. HD. 31.10.2000 E. 6487, K. 9467 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

¹²³ Yargıtay, eşe ait günlüğün aleyhe delil olarak sunulduğu bir boşanma davasında özel hayatın gizliliğinin ihlal edilmediğine hükmetmiştir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ilgili kararında, hayatın gizliliğinin korunmasının öncelikli olmasıyla birlikte, özel hayatın gizli alanlarının yine bu alana giren delillerle ispat edilebilmesinin hukuka uygun olduğunu belirtmiştir (Yarg. HGK. 25.9.2002, E. 2-617, K. 648, Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr). Gizli ve özel alana ait sırların açıklanmasının meşru sayıldığı bir diğer durum ise, babalık davasında annenin evlilik dışı çocuğunun gerçek babasıyla olan bağına ortaya

sırf mahkeme ilamının varlığının dahi, eşlerin kişilik hakkına yönelik bir ihlal oluşturabileceği tehlikesi göz önünde bulundurulmalıdır. Bir boşanma davası hakkındaki tüm hususların, dava sonucu yayınlanan mahkeme ilamında aynen ve tamamıyla yer alması, eşlerin kimliklerini tanınabilir hale getirmekle beraber, onların mahremiyetine ilişkin sırların da ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu durum, ilam vasıtasıyla ifşa edilen eşin kişilik hakkına yönelik ciddi bir tecavüzü oluşturur¹²⁴.

5. Gizli ve Özel Hayat Alanının İhlali

a) Sır Sahibinin Rızası Dışında Bilgi Edinme

Gizli ve özel hayat alanı kapsamındaki sırların, başka kişilere aktarılması ya da yayınlanarak kamuya yansıtılması kadar, bunların ele geçirilmesi de kişilik hakkına yönelik bir ihlal oluşturmaktadır. Kişinin gizli hayat alanına yapılan bu tür müdahaleler, çeşitli biçimlerde meydana gelebilir. Bunlara örnek olarak; kişinin özel konuşmalarının yalın kulakla veya çeşitli teknik aygıtlar aracılığıyla (örneğin mini mikrofon, alıcı, aktarıcıyla) dinlenmesi, kişinin kendisinin ya da konutunun çıplak gözle veya çeşitli teknik aygıtlarla (dürbün, ayna, teleskop, kamerayla) gözetlenmesi, kişinin görüntülerinin fotoğraf makinesi, gizli kamera veya film makinesine çekilmesi, konuşmalarının ses bandına alınması, kişinin takip edilmesi, konutuna veya işyerine gizlice girilmesi, kapalı dolap veya çekmecelerin açılması, telefon veya diğer haberleşme araçlarının dinlenmesi veya açılması, postanın açılması, kişiye özel mektup, gizli belge, anı ve diğer özel

---

koyabilmek için, öz babasıyla aralarındaki gizli olayları açıklaması olayıdır. İlgili örnek için bkz. **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, 423.

¹²⁴ Bu duruma, Fransız mahkemesi uygulamasından bir örnek verilebilir. Söz konusu olayda, kadının, kocasının aşırı derecede kendisiyle cinsel ilişkide bulunmak istemesi nedeniyle yıpranıp sağlığının bozulduğunu ileri sürerek boşanma talebinde bulunmuş ve mahkemece bu talebi kabul edilmiştir. Ancak, ilgili mahkeme kararının, devamlı olarak yayınlanan bir karar dergisinde aynen yer almasıyla, kişiliği açıkça anlaşılan kocanın gizli hayatına ait sırlarının ifşa edildiği kabul edilmiştir. Olayda mahkeme, söz konusu mahkeme ilamını neşreden hukuk kararları gazetesi hakkında, kişilik hakkının ihlali sebebiyle manevi tazminat cezasına hükmetmiştir. İlgili karar için bkz. **İmre, Şahsiyet** s. 157.

yazılarının okunması veya elde edilen bu gizli bilgilerin fotokopisinin çekilmesi vb. hareketler verilebilir¹²⁵.

Hangi biçimde olursa olsun, kişinin başkalarından uzak tutmak istediği alana izinsiz girilmesi, onun kişilik hakkına yapılmış haksız bir saldırı olarak sayılması için yeterlidir. Bununla birlikte, elde edilen bilgilerin kullanılması şartı da aranmamaktadır. Ancak bu son eylemin de gerçekleşmesi halinde, yani elde edilen sırların bir başkası veya başkalarına yayma veya kamuoyuna açıklama eylemlerinin de olayda söz konusu olduğu durumlarda, gizli alana yönelik ayrıca yapılan bir saldırıdan bahsedilecektir. Konuyla ilgili bir Yargıtay kararında da belirtildiği üzere, elde edilen bilgileri izinsiz olarak dışa yayma eylemleri, kişilik hakkına yapılmış ikinci bir saldırıyı oluşturur¹²⁶. Bu nedenle, örnek olayda iki farklı saldırının gerçekleştiği şeklinde bir sonuca varılmıştır.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, Yargıtay yetkisiz olarak gizli telefon dinleme olaylarında telefon görüşmelerinde geçen konuşmaların içeriğinin, müdahalede bulunan kişi tarafından dinlenmemiş olsa dahi olayda hukuka aykırılığın bulunduğu kabul etmektedir¹²⁷. Zira telefon görüşmesinde geçen sözler, iki kişi arasında kalması gereken ve özel yaşamın kapsamında korunan unsurlardandır.

Gelinen noktada dikkat çekilmesi gereken bir husus da, kişisel sırların temin edilmesinde kişilerin hayat alanlarına teknik aygıt ve araçlarla sızma yollarıdır. Özellikle günümüz teknolojisinde gelinen son aşamada, modern araçlar vasıtasıyla kişilerin özel ve gizli hayatlarına sızılması çok daha kolay hale

¹²⁵ Bu ve benzeri hareketler sonucu, kişilerin özel yaşamlarına girilerek kişisel verilerine ulaşılması, kişinin özel yaşamının gizliliğinin olduğu kadar, kişisel verilerin korunması hakkının da ihlalini oluşturur. Ancak özel hukukta, kişisel verilerin korunmasına yönelik özel bir kanunun bulunmaması sebebiyle, kişisel verilere yönelik yapılan haksız müdahalelere karşı gereken koruma, kişiliğin korunmasına ilişkin genel kurallara göre sağlanabilmektedir. Bkz. **Şimşek**, s. 142-143.

¹²⁶ İlgili Yargıtay kararında, kişinin hukuka aykırılık taşısa dahi, konuşmalarının ve görüntüsünün gizli kamerayla kayda alınmasının, aynen telefon görüşmelerinin yasadışı dinlenmesinde olduğu gibi, kişilik hakkına ve özel hayata yapılmış bir saldırıyı oluşturduğu belirtilmiştir. Ayrıca kararda, elde edilen kayıt ve görüntülerin kamuoyuna yansıtılmasıyla, kişilik hakkına yönelik ikinci bir saldırının oluşacağı belirtilmiştir (Yarg. 4. HD. 26.10.2007, E. 2006/13723, K. 13089, Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

¹²⁷ Yarg. 4. HD 31.10.2000 E. 6487, K. 9467; Yarg. 4. HD. 12.10.2000, E. 5220, K. 8659, Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

gelmiştir. Söz konusu durum, özel ve gizli alanlara yapılan ihlaller bakımından daha büyük bir tehdit oluşturduğundan bu alanların korunmasındaki önem de gitgide artmaktadır. Buna bir örnek vermek gerekirse, gizli dinleme, yalın kulakla veya yapılan konuşmaları duyabilecek bir yakınlıktan yapılabilirken, günümüzde bu artık “böcek” adı verilen gelişmiş aygıtlarla da gerçekleştirilmektedir. Modern araçlar vasıtasıyla gerçekleştirilen saldırılar, kişinin kapılarının, telefonların veya konutunun dinlenmesi; kendisinin veya konutunun gözetlenmesi; kişinin takip edilmesi; özel hayatının film, fotoğraf veya ses kaydı ile sabitleştirilmesi; ev veya işyerine girilerek özel eşyalarının karıştırılması vb. yöntemlerle yapılabilir.

Dural/Öğüz’ün de belirttiği üzere, kişinin özel ve gizlilik alanına yapılan müdahaleler bilgisayar ve bilgi bankaları gibi bilişim sistemleri bakımından özel bir önem taşımaktadır¹²⁸. Bilindiği üzere, günümüz bilgi bankalarında on milyonlarca kişisel veri¹²⁹ ve sır saklanmaktadır. Bilişim sistemleri aracılığıyla işlenen bu veriler (toplanma, kullanma ve iletme faaliyetleri sonucu), veri sahibinin rıza gösterdiğinden çok daha fazla kişiye yayıldığından, bunlara kimler tarafından erişildiğinin kontrolünü zorlaştırmaktadır. Ayrıca bilgilerin işlenmesi sırasında ortaya çıkan hatalar nedeniyle, kişinin kendisine ait verilerin doğruluğunu kontrol edememesi sorunu doğmaktadır. Son olarak, kayıt altına

¹²⁸ **Dural/Öğüz**, s. 128; **Helvacı**, s. 61; **Oğuzman/Seliçi/Oktay**, s. 138. Benzer yönde bkz. **Özakman**, s. 17. Ayrıca bilgisayar sistemlerinin yaygınlaşması ve büyük miktardaki veriyi çok hızlı bir şekilde depolama, işleme, eşleştirme ve iletme işlevlerini kolaylıkla yerine getirebiliyor olması, kişinin temel hak ve hürriyetlerinin ve özellikle de özel hayatın gizliliğinin korunması hakkında önlem alınmasını gerektirmiştir. Bkz. **Ketizmen, Muammer**, *Türk Ceza Hukukunda Bilişim Suçları*, Ankara, 2008, s. 189, 194-195; **Tezcan, Durmuş**, “*Bilgisayar Karşısında Özel Hayatın Korunması*”, Anayasa Yargısı 9 (Anayasa Mahkemesinin 29. Kuruluş Yıldönümü Sempozyumu, Ankara, 25-27 Nisan 1991, C. 8, s. 385-392, <http://www.anayasa.gov.tr/eskisite/anyarg8/dtezcan.pdf>, erişim tarihi: 2 Mart 2009).

¹²⁹ Veri Koruması Yönergesi (“VKY”) 95/46/AT m. 2/a’da tanımı yapıldığı üzere kişisel veri kavramı, gerçek bir kişi hakkında doğrudan veya dolaylı olarak kişinin bilinmesini ya da bilinebilmesini sağlayan numara veya fiziksel, psikolojik, ruhsal, ekonomik, kültürel ve sosyal kimlik gibi bir veya birden fazla bilgi ve enformasyonu içeren verilerdir (bkz. http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/privacy/docs/95-46-ce/dir1995-46_part1_en.pdf, s. 8, erişim tarihi: 2 Mart 2009; **Ketizmen**, s. 192). Kişisel verilerin kapsamında isim, telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, pasaport numarası, özgeçmiş, resim ve ses, parmak izleri, genetik bilgiler, yaş, meslek, medeni durum, adres vb. örnek olarak verilebilir (ayrıntılı bilgi için bkz. **Başalp, Nilgün**, *Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması*, Ankara, 2004, s. 33-34; **Şimşek**, s. 120-121). Ayrıca belirtmelidir ki, kişisel verilerin korunması hakkı, insanın şerefının korunması ve kişiliğini serbestçe geliştirme hakkının özel bir şekli olarak görülerek kişi hak ve özgürlükleriyle yakından bağlantılıdır (bkz. **Şimşek**, s. 119).

alınan verilerin amacı dışında keyfi kullanılması yönünde bir de tehlike bulunmaktadır. İlgili veriler, yetkisiz kişilerce üzerinde her zaman tasarruf edilebileceği gibi, istenildiği kadar transfer yapılabilme, sınırsız kombinasyona tabi tutulabilme vb. yeni potansiyel ihlallere de konu olabilmektedir. Bu tür potansiyel ihlallerin gerçeğe dönüşmesi, kişilik hakkına ve özellikle de özel hayat alanına yönelik ciddi bir tecavüz oluşturacaktır¹³⁰.

Gizli hayat alanına yönelik hukuka aykırı müdahaleleri önlemek üzere yapılan düzenlemelerle kişinin “yalnız kalma hakkı”nın¹³¹ korunması da amaçlanmıştır.

¹³⁰ **Sengün**, s. 196. Yapılan bu açıklamalar, özel hayatın gizliliği tanım ve kapsamının daha da genişletilerek, kişisel verileri de içine alacak şekilde düzenlenmesini zorunlu kılmaktadır. Bununla birlikte, kişisel verilerin işlenmesi sürecinde bunların bağımsız veri kontrol organları tarafından denetlenmesi ve bu kontrol birimlerinin kendilerine yüklenen sır saklama yükümlülüğü çerçevesinde hareket etmesi gerekmektedir (bkz. **Şimşek**, s. 102; VKY 95/46/AT; **Başalp**, s. 81). Bu gereksinimlere karşılık, ülkemizde kişisel verilerin korunması bakımından genel hüküm niteliğindeki Medeni Kanunun 24’üncü maddesi, TCK m. 135-140 ve Bilgi Edinme Hakkı Kanunu (Kanun No.: 4982, Kabul Tarihi: 9 Ekim 2003, Resmi Gazete İle Neşir ve İlanı: 24 Ekim 2003 Sayı: 4982) m. 21-23 hükümleri dışında özel ve kapsamlı bir düzenleme bulunmamaktadır. Halbuki, kişisel verilerin işlenmesine ilişkin usul ve esasların özel bir kanunla ayrıntılı olarak düzenlenmesi, özel hayat ve aile hayatına saygı ile kişisel verilerin korunması hakkının özellikle VKY ile uyumlaştırılarak tam ve bağımsız bir veri koruma denetim makamının tesis edilmesi gerekmektedir (bkz. AB, 2008 İlerleme Raporu, s. 70, http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2008.pdf, erişim tarihi: 2 Mart 2009). Bu konuyla ilgili olarak Kişisel Verilerin Korunması Kanun Tasarısı’nın yürürlüğe girmesi beklenmektedir (tasarı için bkz. <http://www.kgm.adalet.gov.tr/tbmmkom/kisiselveriler.pdf>, erişim tarihi: 2 Mart 2009). Kişisel verilere ilişkin olarak, özel hayatın gizliliğinin korunması hakkına paralel düzenlemeler ve güncel gelişmeler hakkında daha geniş bilgi için bkz. **Ketizmen**, s. 192-202.

¹³¹ Yalnız kalma (yalnız olabileme) hakkı, hukuk literatüründe önemli bir yeri olan “*Right to Privacy*” (“*Özel Yaşam Hakkı*”) adlı makalede ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Söz konusu makale, kişinin sahip olduğu özel yaşamın gizliliğinin mahkemeler aracılığıyla korunması gerektiğini ileri süren ilk yaklaşım olma özelliğini taşır. Bu makalede, özellikle özel mülkiyet hakkıyla karşılaştırılan yalnız kalma hakkının mülkiyet hakkından daha kapsamlı ve farklı nitelikte olduğu açıklanmıştır. Buna göre yalnız kalma hakkı; kaynağı bir sözleşme veya taraflar arasındaki özel bir ilişkiye dayanmayan, kişilerin özel yazıları ile diğer duygu ve fikir ürünlerini kapsayan ve herkese karşı ileri sürülebilen bir haktır. Bu sebeple, özel hayatın gizliliği hakkı, genel, bağımsız ve sürekli başvurulabilen bir hak olma niteliğini taşır. Makalenin son kısmında, her hakkın sınırları olduğu gibi, bu hak için de geçerli olan sınırlar maddelenmiştir. Buna göre, halkın meşru bir ilgisinin bulunduğu kişiler hakkındaki kamusal ve genel menfaat taşıyan yorum ve eleştirilerin yayınlanmasının yasaklanamayacağı; icra ettiği işler kapsamında herhangi bir kamu organının hakkın gerektirdiği yasak karşısında bir ayrıcalık/dokunulmazlığa sahip olduğu; iletişimin engellenemeyeceği; özel bir zarara yol açmayan sözlü bildirimlerin ihlal sayılmayacağı; kişinin rıza göstermesiyle hakkın kendisine sağladığı korumadan yararlanamayacağı ve yapılan bir yayının gerçek olmasının veya yayında kötü niyet bulunmamasının savunma aracı olarak kullanılamayacağı açıklanmıştır. İlgili makale için bkz. **Samuel D. Warren/Louis D. Brandeis**, “*The Right To Privacy*”, *Harvard Law Review*, 1980, Vol. IV, No. 5, http://groups.csail.mit.edu/mac/classes/6.805/articles/privacy/Privacy_brand_warr2.html (erişim

Kişi, ancak başkalarından uzak olduğu, kendi duygu ve istekleriyle serbestçe hareket edebildiği bir alanda yaratıcı faaliyetlerde bulunabilir ve kişisel gelişimini sağlar. Yazar, sanatçı, mimar, bilim adamı, düşünür vb. kişiler; düşünme, yazma, okuma, bina çizme, bir oyunu prova etme, beste yapma gibi birçok faaliyetini ancak yalnız kaldıkları sakin bir ortamda gerçekleştirebilirler. Nitekim toplumların gelişip ilerlemesi de bu yolla gerçekleşir. Bu nedenle, sayılan faaliyetleri gerçekleştirmeleri sırasında, kişilerin yalnız kalma hakkını ihlal eden her türlü müdahale hukuka aykırı sayılmaktadır. Bu tür faaliyetlere, günlük hayatta sıkça karşılaşılan, kişinin telefonla veya hoparlörle seyyar satıcılar tarafından sürekli rahatsız edilmesi vb. hareketler de dahildir¹³².

b)Sır Sahibinin Rızasıyla Bilgi Edinme

Bazı durumlarda, kişi kendi rızasıyla yaptığı bir hukuki işlem vasıtasıyla gizli hayat hakkı üzerinde tasarrufta bulunabilir. Örneğin kişinin, anılarının bir kitapta yer almasına veya mektuplarının yayınlanmasına rıza gösterdiği bir sözleşme yapması mümkündür¹³³. Nitekim, kişilerin kendi özel hayatlarına dair belli anı ya da sırlarını çeşitli gazete, dergi veya kitaplarda yayınlaması veya yayınlanmasına izin vermesinin örneklerine tüm dünyada rastlanmaktadır. Bu durumla en sık röportajlarda karşılaşılır. Kişinin röportajlarda kendisine yöneltilen soruları cevaplandırmasıyla, yapmış olduğu açıklamaların yayınlanmasına, örneğin hayat hikayesinin kamuya nakledilmesine örtülü olarak (zımnen) rıza gösterdiği kabul edilir.

Bu noktada bir konuya da önemle değinmek gerekir. Kişilerin yayın yoluyla dış dünyaya açıkladıkları sırlar, eğer başkalarının gizli (veya özel) hayat alanlarına giriyor ve onları da ilgilendiriyorsa, söz konusu sırların ifşa edilmesinden önce, bu

---

tarihi: 11 Mart 2009). Ayrıca bkz. **Salihpaşaoğlu, Yaşar**, Türkiye’de Basın Özgürlüğü, Ankara, 2007, s. 57.

¹³² **Dural/Öğüz** s. 127; **Tüfek**, s. 33; **Şimşek**, s. 133.

¹³³ § 1, III, C’de belirtildiği gibi, söz konusu sözleşmenin geçerli olabilmesi için, kişilik hakkını ortadan kaldırma veya kullanılmasını aşırı derecede sınırlamak gibi ağır sonuçlar doğurmaması gerekmektedir.

kişilerin de rızalarının alınması gerekmektedir¹³⁴. Zira yayına konu olan sırların açığa vurulmasıyla, her iki tarafın da kişiliğine yapılan bir müdahale söz konusu olacaktır. Örneğin yazarın anılarını anlattığı kitabında, gizli ilişkide bulunduğu bir kişinin kimliğini açıklaması bu duruma örnek oluşturur. Bu tür olaylarda, yayına konu edilen kişilerin hayat alanına doğrudan ihlalde bulunduğu kabul edilmektedir. Benzer şekilde mektup, telgraf vb. yazıların metninin, telsiz, telefon konuşmalarının içeriğinin gerek tamamının, gerekse bir kısmının açıklanabilmesi için muhatabının da rızası alınmalıdır¹³⁵. Çalışmada önceden de belirtildiği üzere, bu gibi durumlarda muhatap kişi dilediği takdirde aynı sır sahibinde olduğu gibi, kendisiyle ilgili sır ya da olayların dışarıya açıklanmasında belli bir ölçü tayin etmeye yetkilidir. Bu şekilde yayınlanacak şartlı açıklamalarda, örneğin açıklama yapılacak kişi sayısı veya yayın zamanının önceden tayin edildiği hallerde, yayıncı tarafından belirtilen bu şartlara uyulması zorunludur¹³⁶.

Kişi, sırlarının açıklanması yönünde rıza göstermekle beraber, bunların yayınlanmasına ilişkin belirli bir veya birtakım kayıtlar koymakta serbesttir. Bu doğrultuda, sır sahibi ilgili yayının kimlere ve ne ölçüde yapılabileceğini önceden tayin edebilir. Örneğin sır sahibi, kişisel sırlarının başkalarına açıklanmaması veya sadece belirli kişilere açıklanması, anılarının başka bir kişinin anılarıyla birlikte yayınlanmaması, ölümünden sonra yayınlanması veya belirli olayların

¹³⁴ Mektup vb. özel belgelerde yer alan sırlar, gönderen ve muhatap arasında kalması gereken, dışarı açıklanması izne bağlı olan özel bilgilerdir. Ancak şu da belirtilmelidir ki, bu tür belgelerdeki (gizli ve özel alana giren konular dışındaki) ortak yaşam alanına giren bilgilerin dışarıya aktarılması, kişilik hakkına yönelik bir saldırı oluşturmaz. İlgili görüş için bkz. **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, s. 420; **Tüfek**, s. 104.

¹³⁵ Bu tür haberleşme vasıtalarının açıklanabilmesi için, sırf muhatabın izni her zaman yeterli olmamaktadır. Söz konusu olaya karışan üçüncü bir kişinin de mevcut olması halinde, olayın dış dünyaya naklinden önce bu kişinin de izni gerekmektedir. Ayrıca, çalışmada daha önce belirtildiği gibi, ilgili kişilerin rızası alınmaksızın haberleşme vasıtalarının kamuya açıklanması halinde, AY m. 17 (haberleşme hakkı), TCK m. 132 (haberleşmenin gizliliğini ihlal) ve FSEK m. 85 (mektupların yayınlanma yasağı) maddelerinin ihlali söz konusu olabilecektir.

¹³⁶ Sırların ifşasında ölçünün, sır sahibi veya muhatapı tarafından belirlenmesine ilişkin olarak tarihten somut bir örnek verilebilir. 1861-1988 yılları arasında Almanya imparatoru olan I. Wilhelm, kendi döneminde başbakanlık (şansölyelik) yapan Kont Bismarck'a ait anılarından oluşan bir cildin yayınlanmasına itiraz etmiştir. Bu itiraz mahkeme tarafından kabul edilmiş ve anı kitabının söz konusu cildinin yayınlanmayarak, bunun başbakanın ölümünden sonra kamuya sunulması uygun görülmüştür. İlgili örnek için bkz. **İmre, Şahsiyet** s. 158.

dışındaki anılarının yayınlanmasını isteme hakkına sahiptir¹³⁷. Önceden sır sahibi tarafından öngörülen bu kayıtlara uyulmaksızın yapılan yayınlar, hayat alanına yapılmış haksız birer müdahaleyi oluşturur. Bu tür saldırılar, saldırının ağır veya hafif olmasına bakılmaksızın kişilik hakkının ihlali sayılır.

Kişinin özel hayatının bir film, roman veya tiyatro eserine konu olduğu durumlarda kişi, kendi özel hayatı ile eserin tamamı veya bir kısmı arasında bağ kurulabildiği ölçüde kişilik hakkının ihlal edildiğini ileri sürebilir. Böyle bir iddiada bulunulabilmesi için, kişinin adının söz konusu eserde okuyucu veya seyirciye açıklanmış olması şart değildir¹³⁸. Hatta kişinin şeref ve haysiyetinin ihlal edilip edilmediği, örneğin yayınlanan eserde sırf onun iyi yönlerinin nakledilmiş olması da önem taşımaz¹³⁹. Eserin, eser konusu ile ilgili kişinin özel hayatı arasında bir bağ bulunduğu zannı uyandırması dahi, olayda kişilik hakkına yönelik haksız bir müdahalenin oluştuğunun kabul edilmesi için yeterlidir. Buradan hareketle, özel hayatın her ne suretle olursa olsun, başkalarına izinsiz açıklanmasının kişilik hakkına aykırılık taşıdığı sonucuna varılmaktadır. Özel veya gizli hayatla ilgili bilgilerin nakledilmesi, ancak hak sahibinin münhasır iradesine bağlıdır¹⁴⁰.

6. Kişinin Özel ve Gizli Hayat Alanına Yapılan Müdahalelerde Hukuka Uygunluk Sebepleri

Kişinin özel ya da gizlilik alanına yapılan bir müdahalenin hukuka uygun sayıldığı haller de mevcuttur. Hukuka uygunluk sebeplerini oluşturan bu unsurlar genel olarak TMK m. 24/II'de düzenlendiği üzere kişinin rızası, daha üstün

¹³⁷ Örneğin kişiye ait belge, anı, konuşma veya görüntülerin, kişinin izin verdiğiinden daha kapsamlı bir biçimde yayınlamasıyla, özel alana saldırıda bulunulmuş olmaktadır. Konuyla ilgili olarak bkz. **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, s. 420-421.

¹³⁸ Kişinin kolaylıkla tanınabilecek özellikleriyle bir edebi esere konu olması, onun kişilik hakkına yapılan bir saldırının oluşması için yeterlidir. Konu hakkında bkz. **Akıpek/Akıntürk**, s. 410.

¹³⁹ Çoğu olayda yapılan müdahale, kişinin gizli veya özel hayatının ihlalinin yanı sıra, onun şeref ve haysiyetinin de ihlaline sebep olur. Ancak "Basın Yoluyla Özel ve Gizli Hayatın İhlali" bölümünde bu konuya ayrıca değinileceği gibi, söz konusu ihlallerin birbirinden ayrı tutulması gerekir. Keza, yukarıda verilen örnekte de, kişinin özel hayatına yapılan bir müdahaleden bahsedilebilmesi için, söz konusu ihlalin aynı zamanda şeref ve haysiyete aykırılık taşıması aranmaz.

¹⁴⁰ **Ataay, Şahıslar**, s. 133.

nitelikte özel veya kamusal yararın bulunması ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması olarak yer almıştır¹⁴¹.

Kişinin rızasının alınması sayesinde, onun hayat alanına yapılan bir müdahalenin hukuka aykırılık taşımayacağı, çalışmada önceden de belirtilmişti¹⁴². Kişisel bilgilerin yayınlanabileceği yönündeki rızanın önceden verilmesi ile, bilgilerin yayınlanmasından sonra bir onaylama (icazet) şeklinde verilmesi arasında bir fark bulunmamaktadır. Ancak kişinin rızası alındıktan sonra, yayınlanan açıklamaların hukuka uygun kabul edilebilmesi için gerekli bazı şartlar mevcuttur. Bu şartlar; açıklamanın doğruluğu, gerçeği yansıtması ve rıza sahibinin, açıklamanın kapsamına ilişkin olarak belirttiği bir sınırlamanın bulunması halinde¹⁴³ buna uyulmasıdır. Yayınlanan bir açıklamanın, bu şartları taşıması halinde ise, ilgili kişinin kişilik hakkına haksız bir tecavüzde bulunulduğu kabul edilecektir.

Ayrıca kişinin, gizlerinin yayınlanmasından sonra buna karşı çıkmayıp hareketsiz kaldığı hallerde, sırlarının açıklanmasına zımnen rıza gösterdiği kabul edilmektedir¹⁴⁴.

Türk Medeni Kanununun 24'üncü maddesinde belirtilen diğer hukuka uygunluk sebebi, kişilik hakkından daha üstün nitelikte bir haklı çıkarın (özel veya kamusal yararın) bulunmasıdır. Söz konusu durumla, bir hakkın veya yetkinin kullanılmasının başkasının özel hayat alanına giren bir hususun tespitine bağlı olduğu hallerde karşılaşılr. Buna örnek olarak; zina davası veya babalık davası, hekimin hastaya müdahale etmesinin zorunluluğu, hastalık salgınında aşı olma mecburiyetinin bulunması, sokağa çıkma yasağının olması, bir suçlunun rızası

¹⁴¹ Bu kural, Yarg. 4. HD. 14.5.1999, E. 2626, K. 4428 no.lu kararında da yer almıştır (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

¹⁴² Bkz. § 2, I, D. Buna ek olarak, kişinin verdiği rızanın geçerli olabilmesinde şu üç şartın da mevcut olması gerekmektedir: Kişinin hakkından vazgeçme iradesini açıkça belirtmiş olması, verilen rızanın bilinçli ve serbest irade ile verilmiş olması ve rızanın ahlaka ve hukuka aykırı olmaması. Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Oğuzman/Seliçi/Oktay**, s. 144 vd.

¹⁴³ Bu tür kayıt ve sınırlamalar için bkz. § 2, I, D.

¹⁴⁴ Ancak, örneğin fotoğrafını çekmek isteyen fotoğrafçının fotoğraf makinesini anında elinden alınmaya kalkışılmaması zımni rıza olarak yorumlanmamalıdır. Zımni rızanın verilmiş sayılmasıyla kastedilen, kişinin saldırıdan sonra uzun bir süre boyunca hareketsiz kalmasıdır. Bkz. **Zevkililer/Acabey/Gökyayla**, s. 421.

dışında cezaevine konulması verilebilir¹⁴⁵. Benzer şekilde, bir bankanın iflastan kurtulmasında bankaların sır tutma yükümlülüğünün de ortadan kalktığı kabul edilmektedir. Verilen son örnekte korunan haklı çıkarın, alacaklıların zarar görmesini önlemek gibi üstün ve meşru bir menfaate dayandığı görülmektedir¹⁴⁶. Bu örnekler dışında, özellikle önem taşıyan bir konu da kamu görevlileri ve kamuya mal olmuş kişiler hakkında yapılan açıklamalardır. Bu tür durumlarda, kamuoyunun aydınlatılması, toplumun öğrenme ve haber alma hakları söz konusu olduğundan, tanınmış kişilerin özel ya da gizli hayatına müdahale edilmesinin kimi hallerde zorunlu olduğu söylenebilir¹⁴⁷. Bu zorunluluğu belirtmekle birlikte, konuyla ilgili etraflı bir inceleme, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde yer alacaktır¹⁴⁸.

Türk Medeni Kanunu madde 24'te sayılan son hukuka uygunluk sebebi de, kanunun verdiği yetkiye dayanarak, kişilerin özel veya gizli hayat alanlarına müdahale edilebilmesi olarak açıklanmıştır. Özel hayata müdahale edilebilen haller; AY m. 20/II¹⁴⁹, m. 21 (konut dokunulmazlığı), m. 22 (haberleşme özgürlüğü) hükümleriyle düzenlendiği gibi CMK m. 135 (iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması), m. 140 (teknik araçlarla izleme), m. 90 (suçüstü yakalanan kimsenin tutuklanması), TCK m. 25 (meşru savunma ve zorunluluk hali) gibi hükümlerde de yer almıştır. İlgili düzenlemelerde, kişilerin hayat alanlarına yapılacak izinsiz bir müdahalenin meşru sayılmasında, genel kamu yararının gözetildiği ve bunun kişilik hakkından daha üstün tutulduğu görülmektedir. Gizli veya özel hayat alanlarına girmekte kullanılan gizli sızma yöntemlerine, ancak kanunda gösterilen yetkili mercilerden gerekli kararların

¹⁴⁵ **Öztan, Medeni**, s. 284-285. Üstün nitelikte özel yarar ve kamu yararı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Oğuzman/Seliçi/Oktay**, s. 148-154; **Özakman**, s. 18.

¹⁴⁶ **Ataay, Şahıslar**, s. 131, 136.

¹⁴⁷ **Dural/Öğüz**, s. 129; **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, s. 422. Bu tür durumlara en sık basın tarafından yapılan ihlallerde rastlanır.

¹⁴⁸ Bu konu çalışmanın “Basın ve Basın Yoluyla Şeref ve Haysiyet ve Özel Hayatın İhlali” başlığı altında incelenecektir.

¹⁴⁹ AY m. 20/II: “*Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden... usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça ...*”.

alınması üzerine başvurulabilmektedir¹⁵⁰. Kanunkoyucunun bu koşulu aramaktaki amacı, kamu otoritesinden yararlanılarak, gizli teknik yöntemlerin kişiler üzerinde keyfi olarak kullanılmasındaki denetiminin sağlanmasıdır. Bu durum, Yargıtay tarafından da kararlarında benimsenmiştir^{151 152}.

Belirtilmelidir ki, yukarıda sayılan hukuka uygunluk sebepleri ancak sınırlı hallerde, örneğin kamunun bilgilendirilmesi, toplum güvenliğinin ve asayişin sağlanması, suçluların soruşturulması veya takibi, üçüncü kişilerin üstün yararının bulunması, devletin etkin bir koruma sağlamak için almak zorunda olduğu önlemler vb. durumlarda özel veya gizli hayata yapılan ihlalleri meşru kılar. Yani, devlet veya üçüncü kişilerce kişinin bu hayat alanlarının izinsiz ihlal edilebilmesi, ancak istisnai durumlarda söz konusu olmalıdır¹⁵³. Yoksa, ilke olarak, hayat alanlarının ilgisinin iradesi dışında, üçüncü kişilerden gelebilecek müdahalelere

¹⁵⁰ CMK m. 135/I: İletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması- “...*hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararıyla ... Cumhuriyet savcısı kararını derhâl hâkimin onayına sunar ve hâkim, kararını en geç yirmidört saat içinde verir. Sürenin dolması veya hâkim tarafından aksine karar verilmesi halinde tedbir Cumhuriyet savcısı tarafından derhâl kaldırılır*”.

¹⁵¹ İlgili bir Yargıtay kararında, örneğin söz konusu bir arama işleminin kişinin özel hayatının dokunulmazlığına getirilmiş bir sınırlama olduğu, bunun koşullarının ve sınırlarının yasada açıkça belirtilmesi gerektiği ifadesi yer almıştır (Yarg. CGK. 26.06.2007, E. 7-147, K. 159, Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

¹⁵² Aynı yöndeki görüşün, AİHM tarafından da benimsenmiş olduğu görülmektedir. Ayrıca AİHM'e göre, uygulamada sıkça karşılaşılan gizli telefon dinleme olaylarında da, özel hayata müdahaleye izin verilebilmesi için, ilgili mevzuatta gösterilen kamu otoritelerinin hangi durumlarda ve şartlarda dinleme yapabileceklerinin, vatandaşların anlayabileceği düzeydeki açık ve yeterli ifadelerle belirtilmesi gereklidir. Aksi halde, yani vatandaşların kendilerine karşı gizli izleme uygulamalarının yapıp yapılmadığını bilmesine imkan tanımayan bir mevzuatın varlığı halinde, AİHM, kişilerin haberleşme özgürlüğüne yönelik bir tehdidin olduğuna işaret etmiştir. Böyle bir durumda, kamu otoritesi tarafından özel hayata saygı gösterilmesi hakkına müdahale söz konusu olmaktadır (Halford-Birleşik Krallık Davası Kararı, 25 Haziran 1997, Başvuru No. 20605/92, Reports 1997-III, p. 56; Klass ve Diğerleri Davası Kararı, 6 Eylül 1978, Seri A No. 28, s. 21, p. 41, Malone-Birleşik Krallık Davası, 2 Ağustos 1984, Seri A No. 82, s. 30-33, p. 64-68, Khan-Birleşik Krallık Davası Kararı, 12 Mayıs 2000, Başvuru No. 35394/97, p. 22-28, P.G. ve J.H-Birleşik Krallık Davası Kararı, 25 Eylül 2001, Başvuru No. 44787/98, p. 35-38. İlgili kararlar için bkz. **Dutertre**, s. 304-306).

¹⁵³ Devlet tarafından yetkili mercilerce telefon ve gizli görüşmelerin dinlenebilmesi, ancak çok önemli çıkarların söz konusu olduğu; örneğin sürekli tehdit edilme, uyuşturucu madde, silah ve patlayıcı maddelere ilişkin suçlarda ve kaçakçılık suçları gibi ayrık durumlarda mümkün olabilmelidir. Bu gibi durumlarda dahi, gerekli tedbirlere başvurulabilmesinde hâkim tarafından hazırlanan gerekçeli bir kararın bulunması şartı aranmaktadır. Bkz. **Özsunay, Gerçek Kişiler**, s. 137.

karşı korunmasının esas olduğu kabul edilmektedir¹⁵⁴. Ayrıca değinmek gerekir ki, gizli yöntemler vasıtasıyla hukuka aykırı olarak ele geçirilen gizli ve özel hayat alanına ilişkin bilgiler, ceza muhakemesi hukukunda yer alan hukuka aykırı delilleri değerlendirme yasağı uyarınca delil olarak kullanılamazlar¹⁵⁵.

II - Kişinin Şeref ve Haysiyeti

A - Şeref ve Haysiyet Kavramı

Şeref ve haysiyet, bir kimseye toplum tarafından verilen manevi değerlerin toplamıdır¹⁵⁶. Şeref, kişilerin toplumsal yaşamın bir bireyi olarak temelde sahip olduğu değerler; haysiyet ise, kişinin toplumsal yaşam içindeki ilişkileriyle

¹⁵⁴ Nitekim, ilgili bir Yargıtay kararında da, önce kişilik hakkının ihlalinin kural olarak hukuka aykırı olduğu belirtilmiş, ardından da buna yapılan tecavüzün haklı olması halinde, olaydaki hukuka aykırılığın ortadan kalkacağı ifade edilmiştir. Bir saldırıyı hukuka uygun kılan genel kıstasların başında, hukukça korunan üstün bir hak ve çıkarın varlığı gelmektedir. Yine, haklı bir saldırıdan bahsedilebilmesi için, saldırının başkalarının ya da kamunun üstün çıkarlarını korumak amacıyla ve doğru amaca yönelik olarak yapılması gerektiği kabul edilmektedir. İlgili kararda, bu açıdan zabıtaya ya da suçları kovuşturmaya yetkili makamlara yapılan ceza şikayetleri, ihbar, kişisel ceza davaları, yetkili merciler nezdinde yapılan icra kovuşturmaları ve açılan hukuk davalarının kural olarak hukuka aykırı olmadığı belirtilmiştir. Yargıtay buna gerekçe olarak, hukukça korunan haklı bir çıkarın elde edilmesi için hareket edildiği sırada, bir başkasının kişilik hakkı zarar görse dahi, artık kişilik hakkı üzerindeki hukuki himayenin başkalarının hak ve özgürlüğü yararına ortadan kalkacağını ifade etmiştir (Yarg. 4. HD. 8.9.1982 E. 6084, K. 7436, Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

¹⁵⁵ Yarg. CGK. 13.06.2006, E. 122, K. 162 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr). Delillerin elde edilmesinde, kanun hükmünde gösterilen kuralların dışına çıkılmamasını emreden yasağa delil elde etme yasağı; hukuka aykırı yollarla elde edilen delile ise hukuka aykırı delil denir. Delillerin toplanmasıyla ilgili hükümler CMK m. 135 (iletişimin tespiti, dinlenmesi, ve kayda alınması), m. 140 (teknik araçlarla izleme), m. 206'da (delillerin ortaya konulması ve reddi); hukuka aykırı delillerin kullanılamayacağı yasağıyla ilgili hükümler ise CMK m. 217 (delilleri takdir yetkisi), m. 289/i (hukuka kesin aykırılık halleri), m. 230/1-b'de (hükümün gerekçesinde gösterilmesi gereken hususlar) düzenlenmiştir. Çeşitli yöntemler vasıtasıyla, özel veya gizli hayat alanına izinsiz girilerek elde edilen bilgilerin delil sayılmayacağı konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **Özsunay, Gerçek Kişiler**, s. 133-137; **Tezcan, Durmuş**, "Bilgisayar Karşısında Özel Hayatın Korunması", Anayasa Yargısı 9, Anayasa Mahkemesinin 29. Kuruluş Yıldönümü Sempozyumu, Ankara, 1991, Cilt 8, s. 385-392 (<http://ogrenci.hacettepe.edu.tr/~b0122202/Inetpub/wwwroot/hukuk/cezahukuku/muhakeme.htm>, erişim tarihi: 2 Mart 2009); **Centel, Nur/Zafer, Hamide**, Ceza Muhakemesi Hukuku, 3. Baskı, İstanbul, 2005, s. 551-561. Ancak gizli hayata ilişkin hallerde, devletin cezalandırmadaki menfaati ile sanığın kişiliğinin korunmasına ilişkin menfaati arasında bir denge kurulmalıdır. Buna göre, işlenen suçun ağır bir suç olması halinde, elde edilen bilgiler delil olarak kullanılabilir. Nitekim Soyaslan, bu dengelemede toplumun yararının daha üstün olması halinde, olayda delillerin kullanılabilirliğini açıkça belirtmiştir. Bkz. **Doğan, Soyaslan**, Ceza Muhakemesi Hukuku, 2. Baskı, Ankara, 2006, s. 103.

¹⁵⁶ **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 61; **Özsunay, Gerçek Kişiler**, s. 116.

çevresinde kazandığı manevi değerlerden oluşur¹⁵⁷. Arpacı, şeref ve haysiyet kavramlarını tanımlarken “*Nasıl ki isim bir kimseyi diğerlerinden ayıran, onu ferdileştiren kişisel değer niteliğini taşıyorsa, şeref ve haysiyet de kişiyi toplum içinde o toplumun tüm manevi değer yargıları bakımından somutlaştıran, onun toplumda bu açıdan temsilini sağlayan değerlerdir*” ifadesini kullanmıştır¹⁵⁸. Anayasa Mahkemesince şeref kavramı, kişilerin manevi yaşamlarına dair namus, şöhret, vakar ve haysiyet gibi kişilik değerleri ile toplum nazarındaki itibarı ve diğer fertler nazarındaki saygınlığı kavramlarının tümünü kapsamaktadır. Yargıtay ise, 28.3.2001 tarihli kararında şeref ve haysiyet için “*Toplumun gerekli saydığı ahlaki nitelik ve kriterlere sahip olması nedeni ile kişiye verilen değer yargılarıdır*” tanımını yapmıştır¹⁵⁹. Bu tanımın ardından Yargıtay, herkesin içinde yaşadığı toplumda ve ilişkiler kurduğu çevrelerde kişisel bir şeref ve saygınlığı olduğunu belirtmiştir.

Kişinin şeref ve haysiyeti kavramının kapsamına, onun sırf insan olması sebebiyle doğuştan, herkesle eşit olarak sahip olduğu değerler¹⁶⁰, kendi çabasıyla geliştirdiği davranışları ile yetenekleri ve sonradan kazandığı değerler girmektedir. Doktrinde, bu kavramın iki boyutlu olduğu yönünde yaygın bir görüş bulunmaktadır. Bu görüşe göre, kişinin şeref ve haysiyeti, iç (pasif) ve dış (aktif) şeref ve haysiyet olarak ikili bir ayrıma tabi tutulmuştur¹⁶¹. Bu ayrımda iç şeref ve haysiyet, kişinin kendisine karşı olan saygısını; dış şeref ve haysiyet ise kişiye toplum tarafından atfedilen değer yargılarını oluşturur. Her ne kadar, doktrindeki yazarlar arasında böyle bir sınıflandırmanın gerekliliği tartışmalı olsa da, bu konu

¹⁵⁷ **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, s. 409. Kılıçoğlu, kişinin doğuştan sahip olduğu değerlere, kişinin bedensel yapı niteliklerine ilişkin değerlerinin; sonradan kendi kazandığı değerlere de mesleki yetenek, siyasi düşünceler, bilim, sanat, spor gibi alanlardaki başarılarının örnek gösterilebileceğini belirtmiştir. Bkz. **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 61.

¹⁵⁸ **Arpacı**, s. 133.

¹⁵⁹ Yarg. HGK. 28.3.2001, E. 2-276, K. 289; Yarg. 4. HD. 16.4.2003 E. 2002/14497, K. 4830 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr); **Eren**, s. 769.

¹⁶⁰ Kişinin doğuştan sahip olduğu değerlere bir hırsız veya katil dahi haizdir. Bu nedenle söz konusu bu kişiler de, örneğin bir hayvana benzetilmeleri halinde, şeref ve haysiyet hakkının onlara sağladığı korumadan yararlanabileceklerdir. Bkz. **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 61.

¹⁶¹ AY Mah. 31 Ocak 2008, E. 2006/136, K. 3, Karar Günü: 3.1.2008, Resmi Gazete Tarihi: 31 Ocak 2008, Resmi Gazete Sayısı: 26773.

hakkındaki baskın görüş, söz konusu ayırımın faydasız olduğu yönündedir¹⁶². Kaynağı ne olursa olsun, her iki şeref ve haysiyet türü de kişinin korunmaya değer kişisel varlıklarındandır. Bu nedenle, yapılan bu ayırımın öneminin pratikten öte teorik olduğu anlaşılmaktadır¹⁶³.

Şeref ve haysiyet kavramı, kişinin iyi ve dürüst hareket ettiğinin çevresi tarafından objektif olarak gözlenerek toplumda bu yöndeki inancın yerleşmesinden sonra, onun yine benzeri şekilde hareket ettiği beklentisinin oluşmasıyla bağlantılıdır. Söz konusu bu beklenti, diğer bireylerin, kişinin sahip olduğu şeref ve haysiyeti hakkında fikir edinmesinde ölçü olarak kullanılmaktadır¹⁶⁴. Bu ölçü, gelecekte de toplumun kişi hakkında edindikleri fikirlerine esas oluşturacaktır. Buradan da anlaşılacağı üzere, kişinin şeref ve haysiyeti onun geleceği için de oldukça önemli olup, bu itibarla, kişilik hakkını oluşturan varlıklar içerisinde en karakteristik olanıdır¹⁶⁵. Zira kişiler, kendi çabaları sonucu edindikleri değerlerle toplum içinde bir yere ulaşırlar. Nihayet, toplum tarafından, kişinin sahip olduğu farz edilen özelliklerinden biri ya da bazılarının eksik olduğu fikrine sebebiyet verecek dışarıdan gelen her türlü saldırı, o kişinin şeref ve haysiyetine yönelik bir ihlal oluşturur.

Kişilik hakkının özelliklerinde de değinilmiş olduğu üzere¹⁶⁶, şeref ve haysiyet, topluma ve zamana göre değişiklik gösteren göreceli bir kavramdır. Söz konusu

¹⁶² Kimi yazarlarca içsel şeref ve haysiyet, kişinin kendisine karşı duyduğu değerlerden biri olduğundan, bunun dışarıdan gelebilecek saldırılara karşı korunması gerekmemektedir. Ancak gerçekte, bu değer de kişinin dış dünyayla olan ilişkilerinden kaynaklanmaktadır. Zira kişi, kendisine saygı duyup bir davranış tarzını oluştururken, yine toplumsal yaşamındaki ilişkilerinden etkilenir ve başkalarıyla karşılaştırmalar yapar. Buradan da anlaşılmaktadır ki, her iki şeref ve haysiyet de toplumsal yaşamdan kaynaklanmaktadır. Bkz. **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, s. 410; **Özsunay, Gerçek Kişiler**, s. 116; **Tüfek**, s. 27.

¹⁶³ **Dural**, s. 128, AY Mah. 28.6.1996, E. 132, K. 29 Resmi Gazete Tarihi: 1967, Resmi Gazete Sayısı: 12632 (İlgili karar için bkz. **Dural**, s. 128). Ayrıca bkz. 4. HD. 29.11.1977, E. 12714, K. 11212; Yarg. 4. HD. 8.7.1977, E. 1976/3518, K. 7947 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

¹⁶⁴ **Öztan, Şahsın Hukuku**, s. 121; **Öztan, Medeni**, s. 279. Burada, alınacak ölçünün objektif olması önem taşır. Kişinin kendisine daha çok değer vermesi ya da daha hassas bir şeref duygusuna sahip olmasına göre şeref ve haysiyet belirlenemez. Şeref ve haysiyet değerlendirilirken kişinin subjektif değer yargıları esas alınmaz. Bkz. **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 62; **Dural/Öğüz**, s. 119.

¹⁶⁵ **Saymen**, s. 120.

¹⁶⁶ Bkz. § 1, I, C.

hakka yönelik bir ihlalin oluşup oluşmadığı, her toplumda farklılık gösteren yerleşmiş örf ve adete, halkın çoğunluğunun ortak değer yargısı ve inançlarına göre belirlenir¹⁶⁷. Yapılan bu belirlemede objektif bir tutumun izlenmesi, yani saldırıya uğrayan kişinin kendi şeref ve haysiyetine verdiği subjektif önemden çok, toplumsal yargılara değer verilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, bireye toplum tarafından atfedilen değerler, o toplumun zaman içinde ulaştığı ahlaki ve manevi değer yargılarına göre farklılık gösterecektir. Bununla birlikte belirtmek gerekir ki, kişiye atfedilen değer, onun toplum içindeki konumuna göre kişiden kişiye göre de değişebilmektedir.

B - Kişinin Şeref ve Haysiyetinin Korunması

Hukuk düzeni, her kişinin saygın ve onur sahibi olduğunu kabul eder. Yargıtay'ın da kararlarında benimsediği görüşe göre¹⁶⁸, toplumda her bireyin doğuştan, asgari ölçüde bir şeref ve haysiyete sahip olması nedeniyle, her an herkes dışarıdan gelebilecek bir saldırı ile karşı karşıyadır. Bu nedenle, herkesin şeref ve haysiyetine gelebilecek haksız saldırılara karşı hukuken korunması gerekir. İhtiyaç duyulan bu hukuki koruma, tıpkı kişilik hakkına dahil diğer varlıklarda olduğu gibi TMK m. 24 aracılığıyla sağlanmaktadır. Ayrıca kişinin şeref ve haysiyeti, iç hukukta korunmasının yanı sıra, uluslararası sözleşmelerle de koruma altına alınmıştır¹⁶⁹.

Şeref ve haysiyete yönelik saldırılar, doğrudan veya dolaylı olarak yazı, söz, resim ya da davranış gibi çeşitli şekillerde gerçekleşebilmektedir¹⁷⁰. Kişinin cinsel

¹⁶⁷ **Tüfek**, s. 95; **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, s. 412; 4. HD. 30.5.1983, E. 4708, K. 5665 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr). İçel, kitabında hangi fiillerin haysiyet ve şerefi ihlal ettiğinin, fail ve mağdurun içinde bulunduğu toplumun örf ve adetlerine ve halkın büyük çoğunluğunun ortak değer yargılarına göre takdir edildiğini belirtmiştir. Bkz. **İçel**, s. 95.

¹⁶⁸ Yarg. HGK. 28.3.2001, E. 4-276, K. 289 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

¹⁶⁹ İHEB m. 5-12, AİHS m. 3 (işkence yasağı), AY m. 17/II (kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı), TCK m. 125 vd. (şerefe karşı suçlar), Basın Kanunu m. 14 (düzeltme ve cevap), m. 20 (cinsel saldırı, cinayet ve intihara özendirme), m. 21 (kimliğin açıklanması), TRT Kanunu m. 5/j, 27 (düzeltme ve cevap hakkı), TMK m. 23, 24 (kişiliğin korunması).

¹⁷⁰ Kişinin şeref ve haysiyetine dolaylı olarak yapılan bir saldırıya örnek olarak kişinin adının kasten bir hayvana (köpeğe) takılması verilebilir. Bkz. **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, s. 411.

hayatı hakkında kötü sözler söylenmesi, hakkında yanlış bilgiler verilmesi, kişiyi başkalarının gözünde alçaltan ve onu küçük düşüren söylentiler yayılması, iftira ve hakarete bulunulması¹⁷¹, ona sövülmesi, asılsız ihbar ve isnatlarda –hırsızlık vb.- bulunulması, kişiden kaçılır duruma gelmesine sebebiyet verecek kırıcı, alay konusu yapıcı, zedeleyici, hayli güç duruma sokacak davranış ve suçlamalarda bulunulması¹⁷², bir kimseden haysiyetsizce bir davranışın beklenebileceği görüşünün bildirilmesi¹⁷³ vb. fiil ve hareketler şeref ve haysiyete yapılan hukuka aykırı ihlallerdendir. Bunlara uygulamadan örnekler vermek gerekirse nikahsız beraber yaşayan çiftten erkeğin evlenme vaadiyle kadının kızlığını bozarak evi terk etmesi¹⁷⁴, ihbar ve şikayet hakkının kötüye kullanılarak kişiye yönelik kötünietli girişimlerde bulunulması¹⁷⁵, işçinin işverenin gıyabında onu küçük düşürücü konuşmalar yapması veya hareketlerde bulunması¹⁷⁶ kişi şeref ve haysiyetine yapılan ihlaller kapsamında değerlendirilmiştir. Sayılan ihlaller bunlarla da sınırlı olmayıp gelişen teknoloji ve değişen toplum yapısı ile yeni durumların ortaya çıkmasına imkan tanımaktadır¹⁷⁷.

Kişinin şeref ve haysiyetine yönelik saldırılara karşı açılan davalardaki Yargıtay kararlarında şu ifadelere sıkça yer verildiği görülmektedir: *“Kişiyi küçük düşürmek, yanlış tanıtmak, gülünç ya da zor duruma sokmak, kişiye düşmanca bir ortam hazırlamak amacıyla vaki davranışlar manevi değerleri nasıl zedelerse, bir*

¹⁷¹ Ataay’a göre iftira, hakaret ve yanlış söylentiler çıkarma eylemleri, uygulamada en sık rastlanılan kişinin şeref ve haysiyetinin ihlali tipleridir. Daha ayrıntılı olarak incelenirse, iftira, bir olay veya davranışın gerçekten var olup olmadığı bilinmemesine rağmen, bunun bir kişiye atfedilmesi ve yüklenilmesini; hakaret ise, kişiyi toplum içinde küçük düşürme ve ona yöneltilen kasıtlı fiil ve hareketleri ifade eder. Örneğin yersiz bir ceza kovuşturmasında asılsız suçlamalarda bulunulması, kişinin iftiraya maruz kalmasına neden olurken, kişiye söylenen uygunsuz, küfürlü sözler hakarete girmektedir. Bkz. **Ataay, Şahıslar**, s. 138.

¹⁷² **Serdar**, s. 75; **Tüfek**, s. 94.

¹⁷³ **Akipek/Akıntürk**, s. 407.

¹⁷⁴ Yarg. HGK. 26.02.2003, E. 4-55, K. 100 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

¹⁷⁵ Toplumsal göreve aykırı şekilde ya da sırf kötünietle karşı tarafı zorlama amacıyla temelinde uydurma olaylara dayanan ihbar, şikayet ve takiplerin hukuka aykırı sayılacağını belirten kararlar için bkz. Yarg. 4. HD. 8.12.1978, E. 2086, K. 13877. Ayrıca Yarg. 4. HD. 29.11.1977, E. 1976/12714, K. 11212, 4. HD. 1.5.1997, E. 414, K. 4624 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

¹⁷⁶ Yarg. 9. HD. 22.5.2001, E. 6109, K. 8726 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

¹⁷⁷ **Helvacı**, s. 69-70; **Tüfek**, s. 95.

olayın aktarılması ya da bir olay veya kişinin eleştirilmesi de çok kez şeref ve saygınlığa, onura müdahale niteliğinde olabilir. Ancak hiç kuşku yoktur ki, bu müdahalenin... hukuka aykırı bulunması gerekir... ”¹⁷⁸.

Kişinin toplumdaki sosyal değerini belirleyen koşulların bütünü oluşturarak şeref ve haysiyetin korunmasından anlaşılması gereken, yalnızca genel olarak manevi şeref ve haysiyet değildir. Bunun yanında, kişinin hukuksal, ahlaksal, sosyal¹⁷⁹, ekonomik ve mesleki şeref ve haysiyetinin de korunması gerekmektedir¹⁸⁰. Bunlardan, kişinin mesleki şeref ve haysiyeti, günlük hayatta zarar görme ihtimali oldukça yüksek kişisel varlıklardandır. Bu varlık, bir meslek adamı veya sanatçının, icra ettiği meslek veya sanatın getirdiği çevrede sahip olduğu mesleki şeref ve haysiyettir. Söz konusu kişisel varlığın ihlali, kişinin meslek veya sanat çevresinde, o ana kadar edindiği şeref ve haysiyetini zedeleyeceği gibi, onun ekonomik varlığı üzerinde de olumsuz bir etkide bulunacaktır. Bu zarar verici ihlaller, kişinin mesleği, bilimsel kişiliği ve özelliklerine yönelik ağır ve haksız eleştiriler, suçlamalar ve söylentiler şeklinde gerçekleşebilir. Bir iş adamının işlerinin kötüye gittiği ve iflasın eşiğinde olduğu, bir işyerinde kanun kaçakları ve ahlaksız kişilerin çalıştığı ya da işyerindeki işçilerin sömürüldüğü, şairin yeterince iyi yazamadığı, bilirkişinin taraf tuttuğu, doktorun bayan hastasına cinsel tacizde bulunduğu vb. şeklindeki gerçeğe aykırı suçlama ve söylentiler¹⁸¹ olası ihlallere örnektir. Bu türden kötüniteli eylemler, kişinin toplum gözünde şeref ve

¹⁷⁸ Yarg. 4. HD. 16.4.2003, E. 2002/14497, K. 4830 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

¹⁷⁹ Kişinin katil veya gizli komünist partisi lideri olduğu, ağır bir hapis cezasına çarptırıldığı, zimmete para geçirdiği, rüşvet aldığı veya verdiği, bir şirketin ticari işlerinde kirli para kullandığı yönündeki suçlamalar onun hukuksal şeref ve haysiyetinin ihlalidir. Kişiyi ikiyüzlülükle, alkolik, utanmaz, hayasız, terbiyesiz, aşağılık, karaktersiz olmakla itham etmek, onun ahlaksal şeref ve haysiyetine yönelik yapılan bir ihlaldir. Yine kişinin topal, dişlek, kel, şaşı, kambur, kanser, ruh hastası, psikopat, huysuz, manyak, deli, akılsız, bilgisiz, yeteneksiz, beceriksiz, dinsiz ve imansız olduğu şeklindeki suçlamalar da onun toplumsal şeref ve haysiyetinin ihlali niteliğindedir (ayrıntılı bilgi için bkz. **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 64-70). Bu gibi ifadelerin, kişiyi küçük düşürme ve hakaret amacıyla kullanılması nedeniyle hukuka aykırılığının tespiti için, açıklamanın yapıldığı çevrenin, günlük dilde bunlara yüklediği anlam esas alınmalıdır (bkz. **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 69; **Tüfek**, s. 94-95).

¹⁸⁰ **Dural/Öğüz**, s. 118; **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 64-73; **Helvacı**, s. 68; **Oğuzman/Seliçi/Oktay**, s. 134; **Özsunay, Gerçek Kişiler**, s. 118; **Öztaş, Şahsın Hukuku**, s. 122; Yarg. 3. HD. 28.04.1997, E. 3580, K. 4144.

¹⁸¹ **Zevkililer/Acabey/Gökyayla**, s. 424-425.

haysiyetine zarar verdiği gibi, doktorun hasta sayısının düşmesine, tacirin ticari şerefının zedelenerek müşteri kaybetmesine veya kredi alamamasına varan olumsuz maddi sonuçlar doğuracaktır. Netice olarak, verilen örneklerde de görüldüğü üzere, yapılan hukuka aykırı bir ihlalle kişinin mesleki ve ticari haysiyetinin zarar görmesinin yanı sıra malvarlığının da kayba uğraması söz konusu olmaktadır.

Kişilerin resimlerinin yayınlanması yoluyla da, toplumda sahip oldukları şeref ve haysiyetlerine yönelik hukuka aykırı müdahalelerde bulunulabilir. Sahibinin izni olmaksızın görüntülerinin çekilerek, daha sonra bunların, onu küçük düşürecek, gülünç veya zor duruma sokacak, hakkında toplumda yanlış bir kanı uyanmasına sebebiyet verecek şekilde yayınlanması halinde, kişinin şeref ve haysiyetinin zarar gördüğü kabul edilmektedir¹⁸². Ancak kişinin resminin yayınlanması sonucu şeref ve haysiyetinin zarar görmesi ile resmin sırf hak sahibinin rızası alınmadan yayınlanması halleri birbiriyle karıştırılmamalıdır¹⁸³. İlk durumda yapılan yayın, kişinin toplum önünde küçük düşmesine sebep olduğundan söz konusu ihlal şeref ve haysiyete yönelik olarak yapılmış sayılır. İkinci durumda ise, yani sahibinin rızası alınmadan resminin yayınlanması durumunda, kişinin resmi üzerindeki bağımsız kişilik hakkı ihlal edilmiş olmaktadır.

Kişilik hakkına yöneltilecek bir müdahalenin, hukuka aykırı bir saldırı oluşturup oluşturmadığının belirlenmesinde, kriter olarak ortalama bir vatandaşın anlayış düzeyine başvurulmaktadır. Bu değerlendirmeye göre, ele alınan olay veya hareketler, normal bir vatandaşın, kişiliği zarar gören şahsın şeref ve haysiyetini oluşturan değerlerinde bir eksilme olduğunu düşünmesine sebebiyet veriyorsa, o takdirde burada hukuka aykırı bir ihlalin gerçekleştiği kabul edilir¹⁸⁴.

¹⁸² **Serdar**, s. 75; **Tüfek**, s. 94.

¹⁸³ Kişinin resmi üzerindeki hakkı, bağımsız bir kişilik hakkıdır. Örneğin bir kimsenin rızası dışında resminin yayınlanması, onun resmi üzerindeki kişilik hakkının doğrudan ihlalini oluştururken, çıplak bir fotoğrafının yayınlanması, şeref ve haysiyete yönelik bir ihlali oluşturmaktadır. Bkz. **Tüfek**, s. 38, 109.

¹⁸⁴ **Helvacı**, s. 69; **Tüfek**, s. 28.

Bir kişinin şerefi ve toplumdaki haysiyetinin tehlikeye düştüğünden bahsedebilmesi için, o kişinin haysiyetinin somut olarak zarar görmesi gerekmez. Yapılan müdahaleyle, kişinin şeref ve haysiyetinin tehlikeye düşme ihtimalinin bulunması, bu müdahalenin hukuka aykırı kabul edilmesinde yeterli bir sebep oluşturur¹⁸⁵. Bunun için, söz konusu müdahalenin yapıldığı sırada olayın gerçekleştiği yer, zaman, mevcut şartlar, kişiler arasındaki ilişki, müdahalede bulunanın jest ve mimiklerine göre her olayda ayrı bir değerlendirme yapılmalıdır¹⁸⁶.

Şeref ve haysiyete yönelik bir ihlali oluşturan beyan veya davranışların, kişiliği zarar gören şahsın mutlaka adının hedef alınarak gerçekleştirilmesi de gerekmez. Böyle bir ihlalin söz konusu olabilmesi için, üçüncü kişiler tarafından herhangi bir şekilde, açıklamada anılan kişinin kim olduğunun kolayca anlaşılabilir olması yeterlidir. Örneğin işaretlerin kullanılmasıyla tecavüzün kime yöneldiğinin anlaşılması böyledir¹⁸⁷.

Kişinin şeref ve haysiyetine yapılan bir hukuka aykırılığın saptanmasıyla ilgili olarak üzerinde durulması gereken bir nokta da, ele alınan açıklamanın yapıldığı sırada belirli bir saikle söylenmesi şartının her zaman aranmamasıdır. Kimi durumlarda, mağdurun kişiliğini rencide etme kast veya amacı olmasa da failin ihlal niteliğindeki söz ve davranışları hukuka aykırı sayılacaktır¹⁸⁸.

Çalışmada önceden de belirtildiği üzere¹⁸⁹, şahıslar kendi kişilik hakları üzerinde belirli bir dereceye kadar tasarruf hakkına sahiptirler. Bu hak, kişilerin şeref ve haysiyeti için de geçerliliğini korumaktadır. Buna göre, kimse sahip olduğu şeref ve haysiyetinden tamamen vazgeçemez veya şeref ve haysiyetini hukuka ve

¹⁸⁵ Kişinin şeref ve haysiyetine yönelik haksız fiil oluşturacak bir ihlalden bahsedilebilmesi için, yapılan eylemin TCK hükümlerince hakaret suçunu oluşturmasından çok, kişinin toplum gözündeki şeref ve haysiyetinin kırılması tehlikesi yaratacak nitelikte olması gereklidir. Kişinin ilişkide bulunduğu çevrelerdeki mevcut değer yargılarını sarsıcı fiillerin, haksız fiil niteliğinde kabul edildiği bilgisi için bkz. **Özek**, s. 236.

¹⁸⁶ **Özel, Cevat**, Kitle İletişim Araçları ve Kişilik Haklarının Korunması, İstanbul, 2003, s. 93-94.

¹⁸⁷ **Oğuzman/Seliçi/Oktay**, s. 134; **Helvacı**, s. 69; **Tüfek**, s. 93; **Ataay, Şahıslar**, s. 133.

¹⁸⁸ **Özakman**, s. 20; Yarg. 4. HD. 4.7.2002, E. 2856, K. 8468; Yarg. 4. HD. 26.10.2007, E. 2006/13723, K. 13089 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

¹⁸⁹ Bkz. § 2, I, D.

ahlaka aykırı şekilde sınırlandıramaz. Örneğin kişi, şeref ve haysiyetine yapılan haksız bir saldırıya göz yumarak, bu tür bir saldırı karşısında herhangi bir maddi ve manevi tazminat istemeyeceği yönünde rıza gösteremez. Bu şekilde verilmiş bir rızanın söz konusu olduğu sözleşmeler hükümsüzlük sonucunu doğuracaktır.

Konuyla ilgili olarak, uygulamada avukatların ileri sürdükleri söz ve iddiaların, bunlara muhatap kişilerin şeref ve haysiyetine yönelik bir ihlal oluşturup oluşturmadığının sık sık dava konusu olduğu görülmektedir. İddia ve savunma hakkı¹⁹⁰ çerçevesinde, gerek mahkemedeki sözlü savunma esnasında, gerekse yazılı dava dilekçesinde, taraf veya temsilcilerin (müdafî, danışman ya da yasal temsilcilerin) savuma amaçlı olarak karşı taraf hakkında olumsuz değerlendirme ve ifadelerde bulunmalarına izin verilmektedir. Bu hakkın tanınmasındaki amaç, kişilerin yargı mercileri önündeki iddia ve savunmalarını endişeye kapılmadan serbestçe yapabilmeleri ve bu sayede dava konusu olayın açığa kavuşarak hakkın ortaya çıkmasını sağlamaktır. Böylece iddia ve savunma hakkı, sınırları içerisinde kullanıldığı, yani hakkın kullanma amacını aşan iddia, iftira ve ithamlarda bulunulmadığı ve muhatap kişinin manevi kişisel varlıkları ihlal edilmediği sürece şeref ve haysiyete karşı yapılan ihlallerde hukuka uygunluk sebebinin oluşturulmasıdır¹⁹¹.

¹⁹⁰ TCK m. 128: İddia ve savunma dokunulmazlığı- “Yargı mercileri veya idari makamlar nezdinde yapılan yazılı veya sözlü başvuru, iddia ve savunmalar kapsamında, kişilerle ilgili olarak somut isnadlarda ya da olumsuz değerlendirmelerde bulunulması halinde, ceza verilmez. Ancak, bunun için isnat ve değerlendirmelerin, gerçek ve somut vakıalara dayanması ve uyumsuzlukla bağlantılı olması gerekir”.

AY m. 36: Hak arama hürriyeti- “Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir”.

¹⁹¹ **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, s. 466. İddia ve savunma dokunulmazlığı konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **Centel**, s. 266-268. Ayrıca bu hakla ilgili diğer kararlar için Yarg. 4 HD. 2.5.1975, E. 1974/1160, K. 5782; Yarg. HGK. 2.5.2007, E. 4-224, K. 228; Yarg. 4. HD 7.2.2008, E. 2007/5147, K. 1302; Yarg. 4. HD. 13.11.2003, E. 14260, K. 13345; Yarg. 4. HD. 24.6.2003, E. 419, K. 8306 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr). Ayrıca iddia ve savunma hakkının kapsamlı biçimde ele alındığı Türkiye Barolar Birliği Disiplin Kurulu’nun ilgili kararında, savunma sınırlarının dışına çıkılıp çıkılmadığının tespitinde, ele alınan açıklamanın hakkın ortaya çıkarılmasında yararlı, etkili ve zorunlu olması, objektif, gerçek ve somut vakıalara dayanması, uyumsuzlukla bağlantılı ve hukuki açıklama esaslarına uygun olması hususlarına dikkat çekilmiştir. İlgili karar için bkz. http://www.barobirlik.org.tr/calisma/disiplin_kararlari/detay.aspx?karar=174, erişim tarihi: 2 Mart 2009.

Uygulamada ayrıca, kitle haberleşme araçları (radyo, televizyon, gazete, dergi vb.) vasıtasıyla, kişinin şeref ve haysiyetine müdahalede bulunulmasına oldukça sık rastlanır. Bu araçlardan özellikle basın tarafından yapılan saldırıların günümüzde giderek tehlikeli boyutlara ulaşması nedeniyle, bu yolla gerçekleştirilen müdahalelerin, kişilik hakkına yapılan saldırılar içerisinde önemli bir yer tuttuğu görülmektedir.

§ 3. Basın, Basın Açıklamalarında Yarar Çatışmaları ve İlgili İlkeler

I – Basın ve Basın Açıklaması Kavramları İle Basın Açıklamasının Türleri

Basın, bir görüş veya düşüncenin basılmış eserler vasıtasıyla yazılı biçimde kamuoyuna açıklandığı kitle haberleşme aracıdır¹⁹². Uygulamada sıklıkla karşılaşılan basın yoluyla kişilik hakkının ihlalinde kullanılan basın deyimi, yalnızca günlük basın kavramı içinde yer alan gazete ve dergileri değil; kitap, broşür, bildiri, el ilanı vb. tüm basılmış eserleri kapsayan genel bir anlamda kullanılmaktadır.

Basın açıklaması, bir düşünce veya görüşün yayınlanmak amacıyla, yazı ve resim biçiminde basılıp çoğaltılarak yayımı anlamına gelir. Bir basın açıklamasının oluşması için, basılmış eser ve yayım şartlarının bulunması zorunludur. Bu unsurlar, basın açıklamasının kurucu unsurları olup, bunlardan birinin dahi eksik olmasıyla şeref ve haysiyetin ve özel hayatın basın yoluyla ihlalden bahsedilemez. Basın açıklamaları açıklamanın konusuna, yayımın süreli olup olmamasına ve kullanılan araca göre türlere ayrılmıştır¹⁹³.

A - Açıklamanın Konusuna Göre

Basın açıklamaları konuları bakımından olay açıklamaları ve değer yargıları olmak üzere ikiye ayrılır.

Olay açıklamaları, basın açıklamasının konusunu oluşturan ve kitlelere iletilmesi hedeflenen olay veya olay özetlerinden oluşur. Günlük basında kullanılan haberler, birer olay açıklaması niteliğindedir. Bu açıklamalarda, olay veya olaylar objektif bir şekilde kamuoyuna aktarılır ve yazar buna kendi yorumunu katmaz. Bu niteliğinden dolayı, basın yoluyla yapılan olay açıklamalarının hukuki denetimi söz konusu olduğunda, açıklamanın gerçeğe uygunluğunun

¹⁹² Kitle haberleşme araçları olayları ve düşünceleri yazı, resim, ses veya ışık yoluyla kitlelere ulaştıran araçlardır. Düşüncelerin sözlü veya elektronik olarak açıklandığı kitle haberleşme araçları ise gazete, dergi, kitap, radyo, televizyon, sinema filmleri, plak, ses ve görüntü bantları (video), ses ve görüntü diskleri, bilgisayar, internet vb. araçlardır. Bkz. **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 17-19; **Salihpaşaoğlu**, s. 23.

¹⁹³ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 19 vd.; **Tüfek**, s. 48, 60-63.

ispatlanabilirliği açısından sorumluluğun kime ait olduğunun tespiti mümkün olmaktadır¹⁹⁴.

Değer yargıları, belirli olay veya durumlar hakkında yapılan değerlendirmelerden oluşur. Bu açıklama türünde, eser sahibi belli bir konudaki olumlu veya olumsuz görüşlerini subjektif olarak kamuoyuna aktarır ve çeşitli yorumlarda bulunur¹⁹⁵. Bu tarz düşünce açıklamalarından olumsuz yönde ifadelerin yer aldığı yazılar, eleştiri olarak adlandırılır. Eleştiriler, belirli bir kişi, davranış, olay veya eser hakkındaki olumsuz görüşler, tenkitlerdir¹⁹⁶. Bunlar, edebiyat ve sanat veya mesleki ve siyasal eleştiriler şeklinde türlere ayrılırlar.

B - Yayının Süreli Olup Olmamasına Göre

Basın açıklamaları, basılmış eserlerin belirli ve düzenli aralıklarla yayınlanmasına göre süreli ve süresiz olmak üzere başlıca ikiye ayrılır¹⁹⁷. Belirli aralıklarla yayınlanan ve geniş bir kamuoyu kitlesine hitap eden süreli (periyodik) yayınların başında gazete ve dergiler gelir. Süreli olmayan, belirli aralıklarla basılmayan başlıca yayın türü ise kitaptır.

Kısaca değinmek gerekirse süreli ve süresiz yayın türleri arasında başlıca şu farklar bulunmaktadır: Süreli yayınlar daha çok kişi tarafından takip edilip daha

¹⁹⁴ Çalışmanın “Basın ve Basın Yoluyla Şeref ve Haysiyet ve Özel Hayatın İhlali” başlığı altında ayrıntılı inceleneceği gibi, kamu yararına yönelik yayınlanan haberlerin hukuka aykırılığının saptanmasında, gerçeğe uygunlukları büyük önem taşır. Ayrıca bkz. **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 27-29.

¹⁹⁵ Değer yargıları, hukuka uygunluklarının ispatlanabilirliği açısından, soyut değer yargıları ve karışık değer yargıları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bunlardan soyut değer yargıları, herhangi bir olayla ilişkili olmayıp yalnızca kişisel düşünce ve yorumları yansıttığından, bunların gerçeğe uygunlukları ispat konusu olamaz. Ancak bu açıklamaların doğrulukları, yani yerindelikleri araştırılabilir. Karışık değer yargıları şeklinde adlandırılan, olay açıklamalarıyla iç içe geçmiş ve bunlardan bir sonuç çıkaran kişisel düşünce açıklamalarında da durum aynıdır. Ancak bu tür ifadelerde yer alan olay açıklamalarının gerçeğe uygunluğunun araştırılması halen mümkündür. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 28-30.

¹⁹⁶ Yarg. 4. HD. 27.6.2006, E. 2005/6753, K. 7795 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

¹⁹⁷ Basın Kanunu m. 2/c: Tanımlar- “Süreli yayın: *Belli aralıklarla yayımlanan gazete, dergi gibi basılmış eserler ile haber ajansları yayınlarını,* m. 2/h) Süresiz yayın: *Belli aralıklarla yayımlanmayan kitap, armağan gibi basılmış eserleri ifade eder.*”

büyük tirajlara¹⁹⁸ ulaşırken, süresiz yayınlar daha dar bir okuyucu kitlesine ulaşmaktadır. Süreli yayınlarda, gerçeğe aykırı veya kişilerin şeref ve haysiyetinin ihlâlüne yönelik bir açıklamanın yer almasıyla basına tanınan cevap ve düzeltme hakkı¹⁹⁹, süresiz yayınlar için tanınmamıştır. İki tür arasında belirtilmesi gereken bir diğer farklılık ise, hukuki sorumluluğun söz konusu olduğu hallerde başvurulacak kişilerdir. Basın Kanunu m. 13/I'de açıklandığı üzere *“Basılmış eserler yoluyla işlenen fiillerden doğan maddî ve manevî zararlardan dolayı süreli yayınlarda, eser sahibi ile yayın sahibi ve varsa temsilcisi, süresiz yayınlarda ise eser sahibi ile yayımcı, yayımcının belli olmaması halinde ise basımcı müştereken ve müteselsilen sorumludur”*. düzenlemesi yer almaktadır.

C - Kullanılan Araca Göre

Basın açıklamalarında kullanılan araçlar yazı ve resim olmak üzere ikiye ayrılır. Bunlardan, açıklamalarda en yaygın olarak kullanılan araç yazıdır. Yazı deyimiyle kastedilen, hangi dilde ve şekilde olursa olsun her türlü yazı ve ifadedir. Resim ise, basın tarafından bir olay açıklamasında bulunulurken kullanılan anlatım aracıdır. Resimli açıklamalar sayesinde, okuyucunun dikkati daha kolay çekilerek, yayınlanan haberde inandırıcılık etkisi sağlanır.

Karikatürler de, kısaca değinmek gerekirse, geniş anlamda resim olarak kabul edilir. Karikatürlerde anlatılmak istenen düşünceler, kişi ve olayların birebir çizimiyle değilse de, bunların belirgin özelliklerinin vurgulanmasıyla ifade edilir. Resimden farklı olarak, bu ifade türünde, eser sahibi abartma unsuru kullanarak, karikatürle anlatılmak istenene çarpıcı ve mizahi bir etki sağlar. Karikatür aracılığıyla, uzun bir metin yazısıyla anlatılmak istenen düşünce doğrudan

¹⁹⁸ Tiraj, baskı sayısı anlamına gelmektedir (<http://www.tdk.gov.tr/>, erişim tarihi: 13 Mart 2009).

¹⁹⁹ Basın Kanunu m. 14/I: Düzeltme ve cevap- *“Süreli yayınlarda kişilerin şeref ve haysiyetini ihlâl edici veya kişilerle ilgili gerçeğe aykırı yayım yapılması halinde, bundan zarar gören kişinin yayım tarihinden itibaren iki ay içinde göndereceği suç unsuru içermeyen, üçüncü kişilerin hukukun korunan menfaatlerine aykırı olmayan düzeltme ve cevap yazısını; sorumlu müdür hiçbir düzeltme ve ekleme yapmaksızın, günlük süreli yayınlarda yazıyı aldığı tarihten itibaren en geç üç gün içinde, diğer süreli yayınlarda yazıyı aldığı tarihten itibaren üç günden sonraki ilk nüshada, ilgili yayının yer aldığı sayfa ve sütunlarda, aynı puntolarla ve aynı şekilde yayımlamak zorundadır.”*

okuyucuya verilir. Kişiler hakkında basında çıkan açıklamalardan, en büyük eleştirilerin bu yolla gerçekleştiği mahkeme kararlarında da görülmektedir.

II- Basının Görevi

Basın, tüm kitle haberleşme araçlarında olduğu gibi, çok sesliliği, yani herkesin yayın ortamında kendi görüş, düşünce ve eleştirilerini rahatça ifade edebilmesini sağlar. Bu sayede, demokratik bir toplumun gerektirdiği biçimde siyasal, sosyal ve ekonomik alanda her görüş özgürce temsil edilebilme imkanı bulur. Bilindiği gibi, kamuoyunda ses bulan fikir ayrılıkları, çeşitli tartışmaları da beraberinde getirirken, kamuoyunun oluşmasına da önemli ölçüde katkı sağlar. Yapılan bu tartışmaların neticesinde meydana gelebilecek düzenli örgütlenmeler eliyle ise, halkın devlet yönetimine katkıda bulunması mümkün olmaktadır.

Toplumunu mevcut her türlü görüş hakkında tam olarak bilgilendirmek ve yapılan çeşitli tartışmalarda halkın tercihlerini doğru yönlendirmek görevi basına düşmektedir. Basının toplumdaki rolü, kamusal çıkarlara ilişkin olmak üzere toplumsal sorunlarda halka zamanında, doğru, eksiksiz bilgi aktarımında bulunmak ve kamuoyundaki tartışmaları yansıtmaktır. Bunun yanı sıra, basının bu rolünü yerine getirmesiyle, halkın eğitimi ve toplumun düşünce ve kanaatlere ulaşması sağlanarak, kamuoyunun daha sağlıklı oluşmasına uygun bir zemin hazırlanmaktadır²⁰⁰.

Basın, belirli olay ve durumlar hakkında halkın aydınlanmasını sağlamak ve kamuoyunu oluşturmakla birlikte, devlet yönetimindeki ve toplumdaki yolsuzlukları ve suistimalleri de halkın bilgisine sunmakla yükümlüdür. Bu sayede basın organı, kamu gücünü elinde tutanlar üzerinde toplumun denetimine de aracı olur.

²⁰⁰ İlgili Yargıtay kararlarında, basının halka ulaştırılmasında kamu yararı bulunan haberleri, zamanında, haberin gerektirdiği ayrıntılarla ve doğru olarak toplayıp topluma ulaştırdığında kamuoyunun serbestçe oluşumunu sağladığı ve böylece kamu görevi niteliğindeki fonksiyonunu yerine getirmiş olduğu açıklanmıştır. Bkz. Yarg. HGK. 3.4.2002, E. 4-199, K. 256, benzer yönde 4. HD. 21.3.1980, E. 1302, K. 3719; Yarg. 4. HD. 12.4.1979, E. 1978/9042, K. 4935 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

Yargıtay kararlarında da basının görevi, buraya kadar yapılan açıklamalara paralel şekilde tanımlanmıştır. İlgili mahkeme kararlarında sıkça rastlanan tanıma göre basının görevi, *“Geneli ilgilendiren ya da ilgilendirmesi gereken tüm olaylar hakkında objektif ve gerçekleri yansıtacak biçimde, halkı aydınlatmak, çeşitli konularda kamuoyunu düşünceye sevk etmek için tartışmalar açmak, onu toplumsal ve siyasal oluşumlar üzerinde doğru ve gerçeğe uygun bilgilerle donatmak, yöneticileri eleştirmek ve uyarmak, bireyleri içinde yaşadığı toplumun ve tüm insanlığın sorunları yönünden bilinçlendirmektir”* şeklinde ifade edilmiştir²⁰¹.

Farklı bir kararında ise Yargıtay, *“Böylece kişinin, dünyada ve özellikle içinde yaşadığı toplumda meydana gelen ve toplumu ilgilendiren konularda bilgi sahibi olması sağlanmıştır. Bu nedenle basın, olayları izleme, araştırma, değerlendirme, yayma ve böylece kişileri bilgilendirme, öğretme, aydınlatma, yönlendirme yetki ve sorumluluğuna sahiptir”* ifadelerine yer vermiştir²⁰².

Basının en eski, en temel ve en önemli görevi haber vermek görevidir²⁰³. Yukarıda açıklanan basın görevi tanımından da anlaşılacağı üzere, basının haber vermek asli görevi dışında denetim, eleştiri, uyarma ve gerçekleri açıklama görevlerini de üstlendiği görülür. Basının fonksiyonları olarak da adlandırılan bu faaliyetlerin yerine getirilmesi, şartları gerçekleştiği takdirde, bir olaydaki hukuka uygunluk sebeplerini oluşturur. Basın açıklamalarının kişilik hakkına müdahale oluşturabileceği hallerde, basın fonksiyonlarının hukuken meşru sayılmasının altında yatan temel düşünce, toplumun haber alma yönündeki üstün haklı menfaati, kamu yararadır. Buradan hareketle, basın görevinin aynı zamanda bir kamu görevi niteliğinde olduğu sonucuna ulaşılır. Kamu görevinde bulunması,

²⁰¹ Yarg. HGK. 15.5.2002, E. 4-402, K. 412 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

²⁰² Yarg. 3. HD. 27.10.2005, E. 8712 K. 10863; Yarg. 4. HD. 20.10.2005, E. 2004/14557, K. 11236; Yarg. 4. HD. 10.5.2005, E. 2004/7980, K. 5148; Yarg. 4. HD. 25.1.2001, E. 2000/9528, K. 686 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

²⁰³ Bu hak, haberlere ulaşma, elde edilen haberleri yayınlama ve dağıtma olanaklarını veren ve bu kapsamda olayların aktarılması, resimlenmesi ve olaya katılanlar ile olayın niteliği hakkında okuyucuya bilgi verilmesi faaliyetlerini kapsar. Bkz. **Özek**, s. 34 vd.; **İçel**, s. 98-102; Yarg. 4. HD. 21.3.1980, E. 1302, K. 3719 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

basına, fonksiyonlarının icra edebilmesinde hukuki bir özgürlük, serbesti tanınmasını zorunlu kılar.

III- Basın Özgürlüğü Kavramı

Basının haber verme, denetim, eleştiri, uyarma ve gerçekleri açıklama fonksiyonlarını, ona tanınan basın özgürlüğü çerçevesinde yerine getirdiği kabul edilmektedir²⁰⁴. Dolayısıyla basının en doğal görevleri arasında kabul edilen bu fonksiyonları, basın özgürlüğünün²⁰⁵ de temelini oluşturur. Basın özgürlüğü kavramı, basın tarafından, toplum faaliyetleri ve özellikle hükümet icraatları hakkında halka bilgi vermek ve bunları tartışmak konusundaki kamu menfaati fikrine dayanır.

Yukarıda açıklanan basın faaliyetleri, belli konular hakkında yorumda bulunma, düşüncelerin açıklanması ve eleştiride bulunma anlamına geldiğinden, bunların kişilik kavramına dahil değerlerden özel ve gizli hayata olumsuz etkilerde bulunması kaçınılmazdır. Ancak, kişiler hakkındaki en olumsuz basın açıklaması dahi, kamusal yararın varlığı nedeniyle basın özgürlüğü kapsamında değerlendirilir.

Basın özgürlüğünün en sert eleştirilerde bile geçerli olduğu görüşü ilgili Yargıtay kararında şu şekilde yer almıştır: *“Davaya konu haber/yazının ve resimlerin dayanağı olan olgular yadsınamaz temel gerçekler olduğuna göre, bazı yan noktalar ve eleştirinin sert olması, haber/yazıyı hukuka aykırı kılmaz. Aksi takdirde, basın özgürlüğü, düşünce özgürlüğü ve düşündüğünü ifade hakkı, özgürlükçü demokratik düzenin öngörmediği biçimde kısıtlanmış ve hatta tazminat sorumluluğu korkusu içinde basın işlevini yerine getiremez olur”*²⁰⁶. Bu ifadeden de anlaşıldığı üzere, basın özgürlüğü, AY m. 26’da tanımlanan düşünce özgürlüğü

²⁰⁴ Basın özgürlüğü, haber, fikir ve düşüncelerin serbestçe toplanıp yorum ve eleştiri katıldıktan sonra basılması, yani çoğaltıcı araçlarla çoğaltılması ve bunları yine serbest olarak yayımlayıp dağıtılabilmesi haklarını içerir. Bkz. **Tüfek**, s. 52.

²⁰⁵ Basın Kanunu m. 3: Basın özgürlüğü – *“Basın özgürdür. Bu özgürlük; bilgi edinme, yayma, eleştirme, yorumlama ve eser yaratma haklarını içerir”*.

²⁰⁶ Yarg. HGK. 14.10.1998, E. 4-695, K. 702 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

ile yakından bağlantılıdır. Hatta bu serbestinin, düşünceyi açıklama özgürlüğünün bir yansıması, onun özel bir türünü oluşturduğunu söylemek de mümkündür²⁰⁷.

Yargıtay'ın da üzerinde durduğu üzere, basın olayları izleme, araştırma, değerlendirme, yayma ve böylece kişileri bilgilendirme, öğretme, aydınlatma ve yönlendirme yetki ve sorumluluğu nedeniyle ayrı bir konumu bulunmaktadır²⁰⁸. Bu nedenle, basın tarafından yapılan ihlallerdeki uyuşmazlıkların çözümünde, basına tanınan bu imtiyaz dolayısıyla, genelde kullanılan ölçütlerden farklı bir hukuka uygunluk denetimi yapılmaktadır²⁰⁹. Böylece, basının taraf olmadığı bir olaydaki hukuka aykırı olan bir davranış, basın yoluyla yapılan bir yayında hukuka uygun bulunabilir²¹⁰.

Basın yoluyla yapılan ihlallerin diğer ihlallerden ayrı tutulmasının kaynağı olan basın özgürlüğü ilkesi, hukuki dayanağını mevzuatımızda bulur. Anayasa tarafından basına tanınan basın özgürlüğü, “Temel Haklar ve Ödevler” kısmındaki “*Basın hürdür, sansür edilemez...*” cümlesiyle başlayan 28’inci maddede genel esasları ile düzenlenmiş, bunu takip eden AY m. 29’da süreli ve süresiz yayın hakkının tanımı yer almıştır. Yine, basının özgürce yayın yapmasının Basın Kanununun 1 ve 3’üncü maddelerinde de düzenlenerek, bir kez daha güvence altına alındığı görülmektedir²¹¹.

²⁰⁷ Eren, s. 766.

²⁰⁸ Yarg. HGK. 20.2.2008, E. 4-158, K. 154 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

²⁰⁹ Yargıtay, basın dışı bir olaydaki davranış biçiminin hukuka aykırılık oluşturduğunun kabul edildiği durumlarda, aynı olayın basın yoluyla yapılan bir yayınlara meydana gelmesiyle bir hukuka aykırılık taşımayacağını belirterek, bu nedenle basının ayrı bir konumu olduğunu kararlarında açıkça ifade etmiştir (bkz. Yarg. 4. HD. 22.1.2002, E. 2001/9466, K. 676; Yarg. HGK. 20.2.2008, E. 4-158, K. 154) Ayrıca Yargıtay, bir uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasında, olayda hukuka aykırılığın saptanması için genel olarak uygulanan yöntemlerden farklı bir yöntemin izlenmesi ve ayrı ölçütlerin koşul olarak aranması gerektiği görüşündedir (bkz. Yarg. 4. HD. 04.05.2005, E. 4-300, K. 302, HukukTürk- Mevzuat ve İçtihat- Yargıtay Kararları, www.hukukturk.com).

²¹⁰ Yarg. HGK. 20.2.2008, E. 4-158, K. 154 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

²¹¹ Basın Kanunu m. 1: Amaç ve kapsam- “*Bu Kanunun amacı, basın özgürlüğünü ve bu özgürlüğün kullanımını düzenlemektir*”.

m. 3: “... *Basın özgürlüğünün kullanılması ancak demokratik bir toplumun gereklerine uygun olarak; başkalarının şöhret ve haklarının, toplum sağlığının ve ahlâkının, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği ve toprak bütünlüğünün korunması, Devlet sırlarının açıklanmasının veya*

Basının sahip olduğu kamusal işlevlerini sağlıklı bir biçimde yerine getirebilmesi, basın özgürlüğüne ve kendisine sağlanan anayasal güvenceye bağlıdır. Demokratik düzenlerde düşünce özgürlüğünün engellenmesi düşünülemeyeceği gibi, basının edindiği haberleri kamuya nakletmesinin de engellenmesi düşünülemez. Basın özgürlüğü, demokrasinin olmazsa olmaz koşuludur. Nitekim özüne bakıldığında, düşünce, haber alma ve basın özgürlüğünün bir bütünü meydana getiren parçalar olduğunu görmek mümkündür²¹².

Ne var ki, basın özgürlüğü ve bu özgürlüğün basına sağladığı imtiyaz hakkı sınırsız değildir. Yargıtay'ın da belirttiği gibi, özellikle basının hukuken sahip olduğu farklı ve ayırık durum gözetilerek, yapılan bir yayındaki hukuka uygunluk sınırı iyi belirlenmelidir²¹³. Nitekim, AY m. 28/III'te düzenlendiği üzere, basın özgürlüğünün, AY m. 26 (düşünceyi açıklama ve yayma hakkı) ve m. 27 (bilim ve sanat hürriyeti) vasıtasıyla sınırlanabileceği açıkça belirtilmiştir. Yine, AY m. 26/II'de “...suçların önlenmesi, ... başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının, ... veya yargılama görevinin gereği gibi yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir” ifadesi yer almaktadır. Basın özgürlüğünün Anayasa'da temel hak ve özgürlükler bölümünde düzenlenmesinden ötürü, bu özgürlüğün sınırlanmasında, diğer tüm temel hak ve özgürlükler için geçerli olan AY m. 13 ve bu hakların kötüye kullanılmasının düzenlendiği m. 14'ten de faydalanılmalıdır.

Yargıtay tarafından verilen bir kararda şu ifadeler yer almıştır: “*Basın, yine Anayasa'ca öngörülen yasal sınırlamalar çerçevesi içinde hürdür. Kişilerin haysiyet şeref ve kişilik haklarına tecavüz olunamayacağı da bu sınırlamalar arasındadır. O halde basın görevini yaparken anayasal güvence altında bulunan kişilik haklarını göz önünde tutmak zorundadır. Bu ilke gerçeğe uygun haberlerin*

---

suç işlenmesinin önlenmesi, yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması amacıyla sınırlanabilir”.

²¹² İçel, s. 98-99; Eren, s. 766.

²¹³ Yargıtay kararlarında, basının sahip olduğu ayrıcalıklı durumunun gözetilerek, yapılan yayındaki hukuka uygunluk sınırının iyi belirlenmesi gerektiğinin altını çizmiştir (bkz. Yarg. 4. HD. 10.5.2005, E. 2004/7980, K. 5148. Benzer yönde Yarg. 4. HD. 20.10.2005, E. 2004/14557, K. 11236; Yarg. 4. HD. 25.1.2001, E. 2000/9528, K. 686; Yarg. HGK. 24.1.2007, E. 4-14, K. 32).

kamuya basın aracılığıyla duyurulmasında dahi vazgeçilmesi mümkün olmayan temel bir kural niteliğindedir"²¹⁴. Bu kararda da görüleceği üzere basın, görevini yerine getirirken kişilik hakkına ve bunu oluşturan değerlere de saygılı olmalı ve gereken özeni göstermelidir.

Buraya kadar yapılan açıklamalardan anlaşılacağı üzere, basın özgürlüğü, basına sınırsız özgürlük tanınması şeklinde düşünülmemelidir²¹⁵. Her ne kadar, kişilik hakkına kıyasla, belirli bir çizgiye kadar, basın özgürlüğünün sağladığı yararların üstün tutulması gerekse de, bu durumun özel hayatın hiçe sayılması anlamına gelmediği unutulmamalıdır²¹⁶.

A- Basın Özgürlüğünün Kötüye Kullanılması

Basın özgürlüğünün temel amacı, kamuyu ilgilendiren konularda gerçeğe uygun haber vermeyi sağlamaktır²¹⁷. Ancak basın, gerçeğe aykırı açıklamalarda bulunmak, eleştiri sınırını aşan ifadeler kullanmak ve açıklamaya konu olan olaylarla ilgisi olmamasına rağmen, gereksiz yere kişilerin özel hayatına müdahale etmekle, kendisine tanınan basın özgürlüğü hakkını kötüye kullanmış olur²¹⁸. Bunun gibi, basının herhangi bir kamu çıkarı söz konusu olmaksızın, haber verme kavramı arkasına gizlenerek kişileri karalamak, lekelemek, aşağılamak, kötülemek, küçük düşürmek, ölçsüz bir biçimde kınama eylemleri de basın özgürlüğünün kötüye kullanılması anlamına gelir. Bu tür hallerde, toplumun basından beklediği fayda büyük ölçüde zarar görecektir. İçine düşülen

²¹⁴ Yarg. HGK. 2.7.1980, E. 1978/4-187, K. 2107 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

²¹⁵ **Arpacı**, s. 137.

²¹⁶ "...Gizli yaşantının açıklanması toplumsal değerlerin korunması gereği ile çelişkiye düşmektedir. Özel hayatın gizliliğinin hiçe sayılması, basın hürriyeti ile sağlanmak istenen yararlar açısından gerekmemektedir." Bkz. **Özek**, s. 262; **Tüfek**, s. 104. Köprülü de haber verme hakkı ve toplumu oluşturma hakları karşısında kişiliğin korunması arasındaki kurulması gerekli dengede, toplum düzeni ve yararı dışında kalmak şartıyla, kişilik hakkına öncelik tanınması gerektiğini savunmaktadır. Bkz. **Köprülü**, s. 274.

²¹⁷ Yarg. HGK. 3.4.2002, E. 4-199, K. 256 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

²¹⁸ **Özek**, s. 265.

bu durum aynı zamanda, toplum tarafından basına duyulan güvenin de sarsılmasına yol açacaktır²¹⁹.

Basının haber verme hakkını kötüye kullanmasının hukuka aykırı bulunduğu örnek bir Yargıtay kararında, bir kaymakamın oğlunun sınıf geçmesini engelleyen okul öğretmenlerini, sırf bu yüzden görevden aldirttığı haberi dava konusu yapılmıştır. İlgili davada, okul öğretmenleri hakkında kaymakama iletilen bir dilekçe üzerine yasal bir tahkikat başlatılmış ve bunun sonucunda, öğretmenler suçlu bulunarak mevcut görevlerinden alınmışlardır. Olay üzerine, basının kaymakamı suçlayıcı ifadeler içeren haber yazısı, bir gazetenin ilk sayfasında baş yazı olarak yayınlamıştır. Ayrıca yayınlanan yazının genel havası ve üslubuyla objektiflikten uzak olduğu, haberin doğruluğunu kanıtlayıcı delillerin ortaya konmadığı ve olayda gerekli nedensellik bağından mahrum bırakıldığı da Yargıtay tarafından yapılan tespitler arasındadır. Dava neticesinde Yargıtay, haber yazısında kullanılan suçlayıcı ve saldırı niteliğindeki ifadelerin haksız fiil teşkil ettiğine ve bundan dolayı basının hukuken sorumlu olduğuna hükmetmiştir²²⁰.

Basın özgürlüğünün basın tarafından kötüye kullanıldığı tespit edildiği bir diğer Yargıtay kararında ise, ticari bir şirketin sahip olduğu ticari itibarı sarsacak başlık ve içerikteki bir yazının basında yer alması sonucu, şirketin şeref ve haysiyetinin ihlal edilmesi söz konusu olmuştur. Yargıtay, ilgili kararında, basın organının elinde bulundurduğu gazetenin gücünü kötüye kullanarak, rakip gördüğü kişi ve kuruluşlara haksız ve kasıtlı saldırıda bulunduğu yönündeki davacının iddiasını haklı bulmuştur. Davanın neticesinde, yazıda kullanılan

²¹⁹ Bu durum Yargıtay kararlarında da belirtilmiştir. İlgili kararlarda basının özgürlüğünü kötüye kullandığı durumlarda, basından beklenen faydanın derhal ortadan yok olacağı ve böylece devletin yüksek menfaatlerine dokunulmuş, vatandaş şeref ve haysiyeti kırılmış ve dolayısıyla toplumdaki asli düzen ve güvenin kökünden sarsılmış olacağı belirtilmiştir. Buna ek olarak Anayasa'nın 22'nci maddesinde kişilerin haysiyet, şeref ve haklarına tecavüzün önlenmesinin öngörüldüğü hatırlatılmıştır (bkz. Yarg. HGK. 2.7.1980, E. 1978/4-187, K. 2107 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

²²⁰ Yarg. HGK. 2.7.1980, E. 1978/4-187, K. 2107. Kaymakam görevindeki kişi hakkında, basın yoluyla eleştiri sınırlarının aşılarak hakarete bulunulduğu gerekçesiyle, kişilik hakkının ihlal edildiği yönünde bkz. Yarg. CGK. 24.2.1998, E. 4-386, K. 52 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

sözlerin, haberin gerektirdiği biçim ve ölçüye uygun bulunmayarak, basın tarafından kişilik hakkına haksız bir saldırı oluşturduğu kabul edilmiştir²²¹.

B- Özel Hayatın Gizliliğinin Haber Verme Hakkıyla Çatışması ve Yararların Tartılması İlkesi

Her ikisi de anayasal teminat altında korunan, kişinin özel hayatının gizliliği ve basının haber verme hakkı sıklıkla karşı karşıya gelmekle, uygulama ve doktrinde tartışma konusu olmuştur.

Gerek doktrinde, gerekse yargısal kararlarda kabul edildiği üzere, özel hayatın gizliliği ve basın özgürlüğü soyut kavramlar olduğundan, bunlardan birinin diğerine üstünlüğü iddia edilememektedir²²². Zira, basın özgürlüğü ve kişinin özel hayatının gizliliğinin korunması arasındaki sınırı kesin bir çizgiyle ayırmak oldukça güçtür. Yargıtay, karşılaştığı davalardaki basın yolu ile yapılan saldırılarda, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde detaylı olarak incelenecek olan²²³, yayında bulunması gereken öz ve biçime ilişkin koşullar kapsamında bir değerlendirme yapmayı tercih etmektedir. Ancak karşılaşılan somut uyuşmazlıkların çözümünde, söz konusu bu kriterlerin büyük ölçüde yardımcı olsa da her zaman yeterli olmadığı görülür.

Genel olarak kabul edildiği üzere, basın özgürlüğü ile özel hayatın gizliliğinin korunması hakkının çatıştığı durumlarda adil bir sonuca varmak için, her olayın özelliklerine, durumun gereklerine, tarafların menfaatlerine ve bu menfaatlerin dengelenmesine göre ayrı bir değerlendirme yapmak gerekir. Bu değerlendirme sonucunda, tarafların karşılıklı menfaatlerinin dengelendiği görülürse, kamusal önem ve işleve sahip olan haber verme hakkına üstünlük tanınması gerekecektir. Doktrinde bu duruma “yararların tartılması ilkesi” adı verilmektedir²²⁴. Bu ilkeye

²²¹ Yarg. HGK. 29.5.2002, E. 4-450, K. 460 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

²²² Nitekim Avrupa Konseyi’nin 428 No.lu Karar’ında da, bu iki önemli hakkın birinin diğerine hiçbir hiyerarşik üstünlüğü olmadığı belirtilmiştir. Bkz. **Uzeltürk**, s. 224; dn. 115.

²²³ Bkz. § 4, III, C.

²²⁴ Yararların tartılması ilkesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 110-112; **Aydın**, s. 91; **Öztaş, Şahsın Hukuku**, s. 122-123; **Dural**, s. 133.

göre, karşılaşılan her somut olaydaki hal ve şartlar hâkim tarafından değerlendirilip tarafların karşılıklı yararlarının tartılması sonucu, söz konusu saldırının üstün bir amaç için (uygun amaç), uygun araç olup olmadığına göre karara varılmalıdır. Daha somut bir ifadeyle, özel hayat ile basın özgürlüğü hakkının çatıştığı durumlarda, mevcut olaydaki halkın öğrenme ile elde edeceği fayda, olayın kamu tarafından bilinmesiyle bundan olumsuz etkilenecek kişinin uğrayacağı zarardan daha üstünse, ilgili olayın kamuya açıklanması uygun olacaktır. Bu gibi durumlarda, basın hakkına öncelik tanınması gerekmektedir²²⁵.

Nitekim Yargıtay'ın da bir kararında yer aldığı üzere “... *basının özgürlüğü ile kişilik değerlerinin karşı karşıya geldiği, çatışma içinde buldukları zaman hangisinin üstün tutulacağı kamu yararı ölçütü ile belirlenir. Toplum çıkarı kişisel çıkardan önce gelmeli, haber olduğu gibi verilmeli, kişisel katkı yer almamalıdır*” ifadeleri yer almıştır²²⁶. Bu açıklamadan da anlaşılacağı üzere, kişilik hakkının korunmasıyla hedeflenen amaç, yerine göre kamusal değer taşıyan haber vermek hakkı karşısında ikinci dereceye düşmektedir²²⁷.

²²⁵ **Avşar/Öngören**, s. 106; **Oğuzman/Seliçi/Oktay**, s. 150-151; **Şen**, s. 236 vd.; **Dural/Öğüz**, s. 123.

²²⁶ Yargıtay'ın bu söyleminin devamında, birbiriyle zıt olmasına rağmen her ikisi de hukuk düzenince korunan yararlardan basın özgürlüğü ile, kişilerin kişilik değerlerinin çakıştığı; daha açık bir ifadeyle, bir taraftan basın, özgürce yayın yapmakla görevli ve yetkili kılınırken (hatta bunu yapmak zorundayken), diğer yandan yapılan bir açıklama ve yorumla, kişinin kişilik hakkının zarara uğraması tehlikesinin birbiriyle çatıştığı görüntüsünün ortaya çıktığı belirtilmiştir. Ancak esasında, iki yararın birbiriyle çatışmadığı, yalnızca somut olayda ve o an için, daha az üstün olan yararın, daha çok üstün tutulması gereken yarar karşısında, hukuk düzenince korumasız kalacağı belirtilmiştir. Böylece ortada, çıkar eksikliğine, çıkar yokluğuna ya da çıkar üstünlüğüne dayanan bir hukuka uygunluk durumunun söz konusu olduğu açıklanmıştır. Buna ek olarak Yargıtay, basının objektif sınırlar içinde yayın yapması ve o an için olayla ilgili olan, görünen, bilinen her şeyi araştırması, incelemesi ve olduğu gibi yayınlaması gerektiğini belirtmiştir. Bkz. Yarg. 4. HD. 17.2.2000, E. 1999/10585, K. 1428; Yarg. 4. HD. 25.1.2001, E. 2000/9528, K. 686; Yarg. 3. HD. 27.10.2005, E. 8712, K. 10863 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

²²⁷ **Özek**, s. 235; **Tüfek**, s. 119; **İçel**, s. 276-277; **Öztan**, s. 135; **Centel**, s. 270; Yarg. 4. HD. 12.4.1979, E. 1978/9042, K. 4935; Yarg. 4. HD. 23.12.1993, E. 3762, K. 15152 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr). Nitekim, yayıncıların hakları ile kişilerin haklarının çatıştığı durumlarda, kamu yararı amacıyla habercilere üstünlük tanınmasının genel olarak kullanılan bir kalıp olduğu açıklaması için bkz. **Avşar/Öngören**, s. 97. Yargıtay da bir kararında dava konusu yayın nedeniyle, bazı kişilerin kişilik hakkı zarar görse dahi, yayının, verdiği haber yönünden doğru, ölçülü, dengeli, uygun bir amaç/araç ilişkisi çerçevesinde kaldığı ve meşru bir amaca yönelik olduğu takdirde, hukuka aykırı sayılmayacağını belirtmiştir. Buna gerekçe olarak Yargıtay, karşılıklı çıkarlar çatışmasında toplumsal yararın (kamu yararının) her

C- Hâkimin Takdir Yetkisi

Kişiler tarafından kişilik hakkına yapılan ihlallerde olduğu gibi, basın tarafından yapılan ihlaller de, mevzuatımızda TMK m. 24 ve BK m. 43-44²²⁸ hükümleri kapsamında değerlendirilmektedir. Bu hükümlerin, oldukça genel anlamı ve soyut bir düzenleme içerdikleri kabul edilmektedir. Oysa, özel hayatın gizliliğinin, kural olarak haber verme hakkını sınırlayıcı nitelikte olması, gizlilik hakkının sınırlarının iyi belirlenmesini gerektirmektedir. Bu nedenle, karşılaşılan her somut olayda, özel hayata yönelik hukuka aykırı bir saldırının olup olmasının tespitinde hâkime büyük bir rol düşmektedir²²⁹. Hâkimin, dava taraflarının karşılıklı menfaatlerini dengelerken²³⁰, kendisine geniş bir takdir yetkisi tanınmış olduğu kabul edilmektedir.

Hâkimin, bir davada gazetecinin (veya bağlı bulunduğu yayın kuruluşunun) sorumluluğuna gidebilmesi için, göz önünde bulundurması gereken belli kriterler vardır. Bunların başında dürüstlük kuralı gelir²³¹. Buna göre hâkim, davaya taraf olan gazetecinin haberin gerçekliğine samimiyetle inanarak ve hiçbir kötüniyet

---

zaman öncelik taşıdığını ve üstün çıkar karşısında kişisel çıkarın ihmal ve hatta ihlal edilebileceğinin ana kural olduğunu vurgulamıştır. Bkz. 4. HD. 21.3.1980, E. 1302, K. 3719 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

²²⁸ Kişilik hakkı hukuka aykırı olarak saldırıya uğrayan kimse, mahkemeden manevi tazminat isteminde bulunabilir. Hâkim, tazminatın miktarını tayin ederken, saldırı teşkil eden eylem ve olayın özelliği gibi unsurların yanı sıra, tarafların kusur oranını, sıfatını, işgal ettikleri makamı ve diğer sosyal ve ekonomik durumlarını da dikkate almalıdır. Ayrıca hükmedilecek miktarın belirlenmesinde hâkim, her olaya göre değişen özel hal ve şartları da gözeterek, kendisine tanınan takdir yetkisini etkileyen bu unsurları, objektif olarak kararda göstermelidir. Bu hususla ilgili örnek kararlar için bkz. Yarg. 4. HD. 11.4.2002, E. 173, K. 4562; Yarg. 4. HD. 16.12.1997, E. 9699, K. 12053; Yarg. 4. HD. 27.5.2003, E. 3194, K. 7037 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

²²⁹ Konuyla ilgili bir Yargıtay kararında, kanunumuz tarafından, kişiliği ilgilendiren haber ve eleştirilerin ne zaman hukuka uygun ve ne zaman aykırı sayılacağı hususunda bir ölçü verilmediği belirtilmiştir. Bu nedenle, her somut olayda hâkimin, olayın özelliklerini kendi içinde değerlendirerek, konuyla ilgili yasa kurallarını göz önünde tutup, çatışan menfaatleri tartmak zorunda olduğu açıklanmıştır. Yargıtay aynı kararda, bir kimsenin şerefi, haysiyeti veya sırlarının konu olduğu yazıda, hâkimin, bir taraftan basının halka haber verme hakkını ve genellikle basın özgürlüğünün faydalarını; diğer taraftan da kişilerin gazetelerde gelişigüzel teşhir edilmeleriyle sağlanan menfaatleri tartması gerektiğini belirtmiştir. Bkz. Yarg. 4. HD. 06.10.1992, E. 5955, K. 10437 (ilgili karar için bkz. **Çetin, Erol**, Her Yönüyle Basın Hukuku Hukuk - Ceza Açıklamalı – İçtihatlı, Ankara 2004, s. 239); aynı yönde **Velidedeoğlu**, s. 125.

²³⁰ Bkz. § 3, III, B.

²³¹ Bkz. § 4, III, C, 1. Buradaki kusurun tespitinde, dürüstlük kuralının yanı sıra, basın mensubunun gösterdiği özen ile, aynı meslekten diğer bir gazeteci veya muhabirden beklenen özen derecesi karşılaştırılır.

beslemeksizin²³², gerekli kontrolleri yaptıktan sonra, kendinden beklenen bütün özeni göstererek davranıp davranmadığını dikkate alacaktır. Zira gazetecinin bu yöndeki tutumu, olayda basın kusurunu ortadan kaldıran temel etkindir²³³. Ayrıca hâkim, yaptığı değerlendirmede, basın organının somut olaydaki mevcut çalışma koşulları ve elde edilen imkanlar dahilinde, çabuk haber verme zorunluluğunu da ihmal etmemelidir²³⁴. Böylece hâkim, karşısına gelen bir uyumsuzlukta takdir yetkisini kullanırken, dürüstlük kuralına başvurmakla birlikte, gazetecinin içinde bulunduğu özel şartları da değerlendirmek durumundadır²³⁵.

Son olarak belirtmek gerekir ki, ele alınan bir olayda, hâkimin olayda kullanacağı takdir yetkisinde, şu hususların herhangi bir etkide bulunmayacağı kabul edilmektedir: Basın tarafından haberin başka bir haber ajansından veya yayın organından alınması, basının yayınladığı olayın gerçeğe aykırı olabileceği şeklinde ihtirazi kayıt ileri sürülmesi ve aynı olayla ilgili olarak birbiriyle çelişik iki haberin birlikte yayınlanması²³⁶.

²³² Yargıtay bir kararında, yanıltıcı bir haberde basının sorumluluğuna gidilebilmesi için, hiç olmazsa failin kötüniyetinin aranması gerektiğini belirtmiştir. Bkz. Yarg. 4. HD. 3.2.1983, E. 1982/11527, K. 1087 Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

²³³ **Özel**, s. 97-98; **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, s. 465.

²³⁴ **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 229; **Tüfek**, s. 69. Basının faaliyette bulunduğu sırada içinde bulunduğu koşullar, çalışmanın “Yapılan Bir İhlalde Hukuka Uygunluk Sebepleri” bölümündeki “Haber Gerçeğe Uygun Olmalıdır” başlığı altında ele alınacaktır.

²³⁵ **İçel**, s. 277 vd.; **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 249; **Özek**, s. 268-269. Ayrıca pek çok Yargıtay kararında, Anayasa ve yasaların güvencesi altında bulunan basın özgürlüğü ile, kişiyi insan yapan kişilik haklarının çatışması halinde, bu değerlerden birinin diğerine, önceden üstün tutularak sonuca ulaşılmasının mümkün olmadığı; bu nedenle her olayın kendine özgü koşullar içerisinde değerlendirilerek çözüme bağlanması gerektiği vurgulanmıştır. Bkz. Yarg. HGK. 6.6.2001, E. 4-435, K. 471; Yarg. HGK. 22.3.2006, E. 4-35, K. 81; Yarg. HGK.15.5.2002, E. 4-402, K. 412; Yarg. HGK. 10.3.2004, E. 4-149, K. 146 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

²³⁶ **Özek**, s. 268-271, **Ataay, Şahıslar**, s. 140.

§ 4. Basın Yoluyla Şeref ve Haysiyet ve Özel Hayatın İhlali

I- Basın Yoluyla Kişilik Hakkına Yapılan İhlalin Ağırlığı

Basın yoluyla yapılan bir ihlalin söz konusu olduğu durumlarda, kişilik hakkına yönelik haksız bir saldırının saptanmasında başvurulacak kaynak, Türk Medeni Kanununun 24'üncü maddesidir. Bu hükmün kapsamında değerlendirilecek olayda, öncelikle kişilik hakkına yöneltmiş haksız bir saldırının mevcudiyeti belirlenecektir. Böyle bir saldırının saptanması halinde, davacıda oluşan zararın karşılanmasında hükmedilecek tazminatın miktarı ise, BK m. 41 vd. hükümlerine göre tespit edilecektir. Mahkeme tarafından tespit edilecek tazminatın miktarı, her somut olaya göre değişkenlik gösterir. Bu meblağın belirlenmesinde, özellikle de somut olaydaki basın açıklamalarında, yayını yapan basın organının ciddiliği, güvenilirliği veya yazarın tanınırlığı, açıklamanın okuyucuya sunulmuş şekli (örneğin büyük puntolarla, ilk sayfada yer alması²³⁷), açıklamanın süreli bir yayında²³⁸ yer alması, eleştiride (dayanılan haberin gerçek olmasına rağmen) kullanılan üslubun uygun ve nazik olmayarak yazıda aşağılayıcı, küçük düşürücü ve amacı aşan cümlelerin yer alması²³⁹, açıklamayla ulaşılan okuyucu sayısının çokluğu, olay konusu kişinin kamuoyunda tanınmış bir kişi olması, haberin yanında olayla ilgili bir resmin de verilmesi vb. hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir²⁴⁰. Sayılan hususlar, basın yoluyla yapılan bir ihlal sonucu oluşan zararın artmasına ve kişilik hakkının daha fazla zedelenmesine yol açan, ihlali ağırlaştırıcı unsurlardır. Bunlara ek olarak, hakkı ihlale uğrayan bireyin, sırrını uzak tutmayı arzuladığı kişi sayısının çokluğuna göre, kişilik hakkına yapılan ihlalin ağırlığının da artacağı kabul edilmektedir.

²³⁷ **Özek**, s. 246; **Tüfek**, s. 131.

²³⁸ Süreli yayın terimi Basın Kanunu m. 2/c'de "*Belli aralıklarla yayımlanan gazete, dergi gibi basılmış eserler ile haber ajansları yayınlarını...*" şeklinde tanımlanmıştır.

²³⁹ Yarg. 4. HD. 4.6.1991, E. 1990/6132, K. 5830 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İhtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

²⁴⁰ **Kılıçoğlu**, **Hukuksal Sorumluluk**, s. 80-81; **Tüfek**, s. 90, 129.

II- Basın Yoluyla Şeref ve Haysiyetin İhlali

Basın açıklamalarında gerek olay açıklamaları, gerekse değer yargıları yoluyla kişinin şeref ve haysiyetinin ihlal edilmesi mümkündür. Buna göre basın, bir olayın varlığını iddia ederek veya yaptığı bir değerlendirme ile kişi hakkında değer hükümleri vererek kişilik hakkına müdahalede bulunmuş olur. Basında yapılan değerlendirmeler tek başına yayınlanabildiği gibi, bir olay açıklamasıyla birlikte de kullanılabilir²⁴¹. İnceleme konumuz olan, soyut, subjektif değer yargılarıyla yapılan olumsuz değerlendirmeler de bir olaya dayanabilir veya dayanmayabilir. Bu duruma örnek vermek gerekirse, bir yazıda geçen fahişe, piç, zina mahsulü çocuk, eşek, ayı, deve, aptal, kafasız, manyak gibi soyut ifadeler ve sıfatlandırmalar, bir olaya dayanmayan yargılar iken; başkalarıyla düşüp kalkan kadın, bankaları dolandıran adam, falan kişiyi öldürmekten sanık vb. ifadeler bir olay açıklaması ile birlikte kullanılan yargılardandır. Bunlar, kişinin toplum önünde küçük düşmesine sebep olan, incitici yargılardır²⁴². Kişinin şeref ve haysiyetine saldırı teşkil eden beyanlar açıkça yapılabildiği gibi, yazar tarafından kasten, kelime oyunları yardımıyla, okuyucunun değişik yorumlarda bulunmasına yol açabilecek şekilde de yapılabilir²⁴³.

Olay açıklamaları yoluyla yapılan şeref ve haysiyete yönelik ihlaller, bir olayın ilk defa açıklanarak haber yapılması veya geçmişteki bir olayın tekrarlanması yoluyla meydana gelir. Geçmişteki bir olayın tekrar yayınlanması yoluyla kişinin şeref ve haysiyetine yönelik bir ihlal, çoktan unutulmuş bir kişinin resminin yayınlanması veya teşhir olunması durumlarında söz konusu olur²⁴⁴.

²⁴¹ Bkz. dn. 195.

²⁴² **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 75-76; **Tüfek**, s. 89, 94.

²⁴³ **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, s. 411; **Tüfek**, s. 92. Kişinin şeref ve haysiyetine yönelik ihlal yolları için bkz. § 2, II, B.

²⁴⁴ **Ataay, Şahıslar**, s. 147. Yargılanıp beraat eden kişi hakkındaki iddiaların, yayın yoluyla tekrar gündeme getirildiği bir davada Yargıtay, ilgili olayda ileri sürülen iddiaların asılsız olduğunun anlaşılmasına rağmen, bunların yeniden açıklanmasının kişilik hakkına karşı haksız bir zarara yol açtığı gerekçesiyle, davacı lehine tazminata hükmetmiştir (Yarg. HGK. 12.5.2004, E. 4-253, K. 270, Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr). Bu konu "Kamuoyunun Dikkatini Çeken Kişiler Bakımından Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar" başlığı altında ele alınacaktır. Ayrıca çalışmada daha önce açıklandığı gibi, kamuya açık hayata ait bir olay, zamanın geçmesiyle özel alana dahil olabilir. Bu olayın tekrar yayınlanması ise, özel hayatın ihlaline konu oluşturur. Bkz. dn. 117.

Değer yargılarında bulunma yoluyla kişinin şeref ve haysiyetine yönelik ihlallerde ise, en sık karşılaşılan açıklama yöntemi eleştiridir. Eleştiri, kural olarak hukuka aykırı sayılmaz. Zira basın, toplumun çıkarını ilgilendiren konu ve olaylar hakkında, toplumu bilgilendirme görevini yerine getirirken eleştiride bulunmak zorundadır. Bu nedenle basının, kişilerin fiil ve tutumlarını eleştirme hakkına sahip olduğu kabul edilir. Ancak basın, en doğal hakkı ve görevi kabul edilen eleştirilerde bulunurken belli sınırları aştığı takdirde, hukuka aykırı davranmış olacaktır^{245 246}.

III - Basın Yoluyla Hayat Alanının İhlali

A- Kamuya Açık Hayatın (Ortak Yaşam Alanının) İhlali

Kural olarak, herkes tarafından izlenebilir olması nedeniyle, kamuya açık hayat alanında gerçekleşen olay ve faaliyetler, kişinin özel veya gizli hayatına tanınan koruma kapsamında değerlendirilmez. Buna bağlı olarak, bu alandaki olay ve faaliyetlerin başkalarına açıklanması ya da teknik bir araçla tespit edilmesi, kişinin hayat alanına karşı yapılan hukuka aykırı bir müdahale oluşturmaz. Böylece, üçüncü kişilerce bu alana müdahalede bulunabilmesi için, haklı bir sebep göstermek zorunluluğunun bulunmadığı kabul edilir²⁴⁷.

Her ne kadar, ortak yaşam alanında yer alan faaliyetlerin basın yoluyla kamuya açıklanması, hukuka aykırı bir müdahale oluşturmasa da, kimi hallerde, bunun tersi durumlarla da karşılaşılabilir. Örneğin bir olay veya faaliyetin, kişiliğe

²⁴⁵ Eleştirilerin ne tür sınırların dışına çıktığında hukuka aykırı sayılacağı, çalışmanın “Basın Yoluyla Hayat Alanının İhlali” kısmındaki “Yapılan Bir İhlalde Hukuka Uygunluk Sebepleri” başlığı altında, “Haberin Yayınında Kamu Yararı ve Kamu İlgisi Bulunmalıdır” alt başlığında incelenecektir.

²⁴⁶ Karikatürler, değer yargıları veya olay açıklamaları için de açıklama aracı olabilirler (bkz. **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 35; **Tüfek**, s. 50). Karikatürler, çarpıcılık ve güldürü unsurunu barındıran değer yargıları niteliğinde olduğundan, eleştiriler için benimsenen hususlar, bu açıklama türü için de geçerlidir. İlgili bir karar için bkz. Yarg. 4. HD. 10.11.2005, E. 2004/15352, K. 11905 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

²⁴⁷ Ancak bu tür müdahalelerde bulunulabilmesinin tek şartı, bunların dürüstçe yapılmasıdır. Bkz. **Tandoğan**, s. 26.

zarar verecek şekilde topluma açıklanması veya hatırlatılması halinde, kişinin şeref ve haysiyetine yönelik bir ihlalden bahsedilebilecektir²⁴⁸.

Kamuya açık alanın dışarıdan gelebilecek müdahalelere bütünüyle açık olması, bu alanın kapsamının, zaman zaman özel hayat alanı lehine daraltılması ihtiyacını doğurmaktadır²⁴⁹. Böyle bir gereksinim, özellikle de kamuya mal olmuş kişiler açısından mevcuttur. Kişi, her ne kadar günlük yaşamının, içinde bulunduğu toplumla paylaşılmasına engel olamasa da, sırf toplumda tanınmış biri olması, basına, toplumun bilgi edinme ihtiyacını aşan açıklamalarda bulunma hakkını vermez. Zira toplum hayatında meşhur olan kişilerin şöhretleri, tek başına, özel hayatlarının bütün ayrıntılarıyla, herkesin gözleri önüne serilmesini haklı kılmak için yeterli bir sebep oluşturmaz²⁵⁰. Bununla birlikte, bu tür açıklamaların yayınlanması sonucu, kişinin ortak hayat alanında geçen her olay ve faaliyetin basın yoluyla daha geniş kitlelere duyurularak, her zaman kolay ulaşılabilir ve tekrar okunabilir hale gelmesi, kişiye daha da olumsuz bir etkide bulunacaktır.

Yukarıda yapılan açıklamalardan, kişinin ortak yaşam alanının sınırsız olmadığı anlaşılmaktadır²⁵¹. Bu bağlamda, basın tarafından yapılan ihlallerde, kişinin içinde bulunduğu kamuya açık alanın sürekli müdahale edilebilir bir alan olduğu görüşü, kabul edilemez bir görüştür. Özellikle de tanınmış kişilerin kamuya açık yerlerde, sade birer vatandaş olarak buldukları faaliyetlerin rızaları olmaksızın resmedilmesi veya yayınlanması -örneğin bir politikacının plajda mayolu resimlerinin çekilmesi- kişilik hakkının ihlali sayılabilmektedir²⁵².

Kamuya açık hayat alanının, basın tarafından yapılan müdahalelere sınırsız bir biçimde açık olmadığı görüşünden hareketle, doktrindeki bazı yazarlar, kamuya açık alanı kendi içerisinde de ikiye ayırmışlardır. Bu sınıflandırmadaki ilk

²⁴⁸ **Dural/Öğüz** s. 126, bkz. § 2, I, D.

²⁴⁹ **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 92; **Tüfek**, s. 98; **Tandoğan**, s. 28.

²⁵⁰ Bu konuyla ilgili olarak bkz. § 4, III, C, 2, c.

²⁵¹ Yine, her kamuya açık olanın, yayınlanabilir olmadığı görüşüne yer veren yazarlar için bkz. **Helvacı**, s. 62; **Tüfek**, s. 31.

²⁵² **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 161; **Tüfek**, s. 99.

kategoride, kişinin kendi rızasıyla toplumun bilgisine sunduğu olay ve faaliyetlerin yer aldığı, basına dahi açık olan (örneğin sporcunun resmi bir yarışmaya katılması, sanatkarın eserlerini sergilemesi vb.) ortak yaşam alanı bulunmaktadır. İkinci kategoride ise, kamuya açık alanda gerçekleşmesine rağmen, basının, kamunun gördüğü ve duyduğu şekilde yapanın kimliğini belirtmeden, yani herhangi bir kişi yapmışçasına yayınlaması gereken, özel-aleni davranış biçimleri (örneğin kişinin arkadaşıyla konsere gitmesi, seyahate çıkması vb.) yer alır²⁵³.

Buraya kadar yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, hayat alanlarına, yani kamuya açık alan ve özel (veya gizli) alan ayırımına göre, kişinin özel hayat alanına müdahalede bulunabileceği görüşü, özel hayat hakkını korumada yetersiz kalmıştır. Benzer şekilde, doktrinde az sayıda yazar tarafından savunulan, kamuya açık alanı, kendi içinde alt bölümlere ayıran görüşün de bu ihtiyacı karşılamayacağı açıktır. Nitekim Kılıçoğlu, özel yaşamın sınırlarının kesin çizgilerle belirlenmesinin ve zaten kısıtlı olan özel hayatın alanlarının ayrımlandırılarak, daha da alt bölümlere tabi tutulmasının gerekli olmadığını belirtmiştir. Hatta yazara göre, kamusal alan ve özel alan şeklindeki mekansal kriterin ve bunun getirdiği kesin sınırların da kalkması gerekmektedir. Yazarın, basın açıklamalarının hukuka aykırılığının tespitinde ölçü olarak, sınırları önceden belli mekansal kriterin uygulanması yerine, mevcut olaydaki tarafların karşılıklı yararlarının tartılması²⁵⁴ gerektiği haklı görüşünü savunduğu görülmektedir²⁵⁵.

İlerleyen konularda da ele alınacağı üzere, basın tarafından müdahale edilebilen kamuya açık hayat alanının kapsamına, tanınmış kişilerin toplumda işgal ettikleri görevleriyle bağlılık içinde olan ortak yaşam olayları girer. Bununla birlikte, bu kişilerin görevleriyle bağlantısı olmayan birtakım ortak yaşam olaylarının da

²⁵³ Tandoğan, s. 28-30; Kılıçoğlu, *Hukuksal Sorumluluk*, s. 92; Tüfek, s. 98-100; İçel, s. 273.

²⁵⁴ Yararların tartılması ilkesi hakkında yapılan açıklamalar için bkz. § 3, III, B.

²⁵⁵ Kılıçoğlu, *Hukuksal Sorumluluk*, s. 92; Tüfek, s. 101. Kişilik hakkının yalnız mekansal alanla sınırlı olmayıp, kamuya açık alanda dahi kişinin korunması gerektiği görüşünde bkz. Şengün, s. 133. Ayrıca AİHM'in de kararlarında, kamuya açık alanın, özel hayatın gizliliği hakkı kapsamında korunması gerektiği görüşünde olduğu görülür (ilgili kararlar için bkz. Uzelürk, s. 221-222). Bu konuya çalışmanın "Uluslararası Alandaki Gelişmeler" kısmındaki "Prences Caroline Davası" başlığı altında tekrar değinilecektir.

kamuya açıklanmasının, bazı hallerde hukuka uygun olduğu kabul edilebilir. Örneğin; kişilerin geçirdikleri hastalıklar, özel uğraşları ve zevkleri, katıldıkları toplantı, gösteri ve yürüyüşler, kaza haberleri, yeni atanma halinde bu kişilerin kamuya tanıtılması amacıyla yaşam öyküleri, doğum yeri ve tarihleri, ailesinin kim olduğu ve ne iş yaptıkları, vs. basın yoluyla kamuya açıklanabilir²⁵⁶.

B- Özel ve Gizli Hayatın İhlali

Özel hayat alanı ile gizlilik alanı, çalışmada daha önce de belirtildiği gibi, hukuken birbirinden farklı kavramlar olmasına rağmen, uygulamada gizli hayat alanının, özel hayatla iç içe geçtiği görülür²⁵⁷. Bu sebeple, her iki alan da özel hayat kapsamında değerlendirilmektedir. Özel hayat, kişinin gizli tutmakta çıkarımın bulunduğu hususları içeren hayat alanıdır. Bu alanın korunmasındaki hukuki yarar, kişinin özel hayatına dair herkes tarafından bilinmeyen, özel araştırma ve bilgi edinmeyle sağlanan kişisel hususların öğrenilmemesi ve başkalarına açıklanmamasıdır. Kişilerin özel hayat alanları ile ilgili bilgilerin açıklanması, özel hayatın ifşası sayılmaktadır²⁵⁸.

Özel veya gizli hayata ait bir olay veya hareketin basına intikal etmesi, kişinin rızasıyla veya rızası dışında meydana gelir.

Kişinin rızası ile bilgi edinme farklı yollardan gerçekleşebilir. Bu yollardan ilki, sır sahibinin bizzat topluma açıklama yapması veya basın açıklamasında bulunarak sırlarını dışarıya ifşa etmesidir. Özellikle sanatçılar, yazarlar vb. gibi kamunun ilgisini çekmek isteyen kişilerin rızalarıyla yapılan röportajlar, bunun klasik örneğini oluşturur²⁵⁹. Bunun dışında, kişilerin basın mensubuna duydukları güven dolayısıyla, şahsi bilgilerini onlarla paylaşmaları da söz konusu olabilir. Basın mensubunun gerçek kimliğini gizleme yoluyla, kişinin şahsi sırlarını

²⁵⁶ Kılıçoğlu, *Hukuksal Sorumluluk*, s. 161; Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 422.

²⁵⁷ Bkz. § 2, I, D.

²⁵⁸ Özek, s. 250.

²⁵⁹ Dural, s. 139; Şengün, s. 56; § 2, I, D. Doktrindeki kimi yazarlara göre, gazeteciyle yapılan röportajlar da gerçek birer sözleşme niteliğindedir. Bu görüşe göre, kendisiyle röportaj yapılan kişi, sözlerinin yayınlanmasına izin verdiği gibi, gazeteci de, sorularına aldığı yanıtları farklı şekilde anlamlandırarak yayınlamama yükümlülüğü altındadır. Konuyla ilgili olarak bkz. Tandoğan, s. 33.

öğrendiği durumlarla da karşılaşılabilir. Kişinin açıkça rızasının bulunduğu açıklamalar dışında sayılan diğer hallerde, rızaya dayanan bir bilgi edinme olmasına rağmen, bu rıza, kişinin, sırlarının yayınlanması yönünde verilmiş bir rıza değildir. Bu sebeple, basın mensubunca öğrenilen sırların haklı bir sebep olmaksızın açıklanması, kişinin özel hayatına yapılan hukuka aykırı bir müdahaleyi oluşturur²⁶⁰.

Kişinin rızası dışında onun özel hayatına giren, özel mektup, anı, resim, hesap ve iş defterleri, yazışma vb. belgeler ile ailevi, duygusal ve cinsel alan ve bu alanlara ait sırların basın tarafından yayınlanması, kişinin özel hayatına yapılan bir müdahaleyi oluşturur. Bunlardan kişiye özel mektuplarla ilgili olarak, mektubun içeriğindeki sır niteliği taşıyan bilgilerin izinsiz yayınlanmasıyla, aynı anda hem mektubu gönderenin, hem de alıcısının özel hayatına basın yoluyla saldırıda bulunduğu kabul edilir²⁶¹. Farklı bir durumda ise, mektup alıcısının mektupta yer alan sırları basınla paylaşmasıyla, hem, kişi, sır saklama yükümlülüğüne, hem de basın mensubu, edindiği sırları yayınlamama yükümlülüğüne aykırı davrandıkları nedeniyle, özel hayat hakkına müdahaleden dolayı, her ikisinin de sorumluluğu söz konusu olur.

Sır sahibinin rızası dışında bilgi edinme, kişiye ait sırların basın tarafından teknik araçlar yardımıyla elde edilmesiyle de gerçekleşebilir. Çalışmanın önceki bölümlerinde²⁶², teknik araçlarla kişilerin hayat alanlarına sızarak bilgi elde edilmesi hakkında yapılan açıklamalar, burada basın için de geçerlidir. Ayrıca basın mensuplarının görevlerini yerine getirirken tesadüfen karşılaştıkları sırları

²⁶⁰ **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 93-94; **Tüfek**, s. 102. Bu durum, ayrıca Basın Meslek İlkeleri m. 7'de "*Saklı kalması kaydıyla verilen bilgiler, kamu yararı ciddi bir biçimde gerektirmedikçe yayınlanamaz.*" şeklinde de ifade edilmiştir (http://www.basinkonseyi.org.tr/lang_tr/pressOccupationPrinciples.asp, erişim tarihi: 2 Mart 2009). Ayrıca Radyo ve Televizyon Yayınlarının Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik'in 5'inci maddesinin 1 fıkrası da aynı düzenlemeyi içerir.

²⁶¹ Bkz. § 2, I, D; **Tüfek**, s. 104. Ancak bu belgelerde, ortak yaşam alanına giren, sır mahiyetinde olmayan bilgilerin yayınlanmasında hukuka aykırılık yoktur. Bkz. **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, s. 420.

²⁶² Bkz. § 2, I, D.

(sır saklama yükümlüklerine rağmen) ifşa etmeleri²⁶³ veya kişilerin güvendikleri yakınlarının, bu sırları basına sızdırma²⁶⁴ durumları da söz konusu olabilir. Verilen bu son örnekte, iki ayrı ihlalin mevcut olduğu kabul edilmektedir. Bunlardan ilki, kendisine güvenilen kişinin, edindiği sırları basına sızdırmasıyla; ikincisi ise basının ele geçirdiği sırları yayınlamak kamuoyuna sunmasıyla oluşur²⁶⁵. Ancak ilgilinin rızası alınmadan yapılan bir basın müdahalesinden bahsedebilmek için, olayda iki şartın bulunması gerekir. Bunlar; basın mensubunun bilgi kaynağının güvenilir bir kişi olduğunu bilmesi ve açıklamanın sır teşkil ettiğinin ayırında olmasıdır²⁶⁶. Ancak bu şartları taşıyan rıza dışı bilgi edinme hallerinde, basının hukuken sorumlu olduğu kabul edilmektedir.

Kişiyeye ait özel yaşam hakkı ile şeref ve haysiyeti, birbirine benzerlik gösteren kavramlar olmakla birlikte, basın tarafından en sık müdahaleye uğrayan kişisel varlıklardandır²⁶⁷. Günlük hayatta sıkça karşılaşıldığı üzere, şeref ve haysiyete yönelik bir müdahalenin, aynı zamanda kişinin gizli veya özel hayat alanına yapılan bir müdahaleyi oluşturması mümkündür. Örneğin bir kimsenin sabıkasının veya başkalarıyla olan evlilik dışı ilişkilerinin kamuoyuna açıklanması böyledir²⁶⁸. Halbuki bu iki kavram, birbirinden bağımsız değerlendirilmesi gereken, iki ayrı kişisel varlıktır²⁶⁹. Özel ve gizli hayat alanlarına yapılan haksız bir saldırıyla, aynı zamanda kişinin şeref ve haysiyetine yönelik bir zarar meydana gelip gelmediğine bakılmaksızın, kişilik hakkının ihlal edildiği varsayılır²⁷⁰.

²⁶³ Örneğin basın mensubunun, kişiyle röportaj yapmak üzere bulunduğu evde, röportaj verene ait anı defterini bulması, tesadüfen karşılaşın sır niteliğinde belgedir.

²⁶⁴ Kişinin, eski iş arkadaşıyla aralarında geçen telefon görüşmesini banda alıp, basın mensuplarına birer kopyasını dağıtıp dinletmesi olayı, bu duruma örnek oluşturur. Konuyla ilgili ayrıntılı açıklama için bkz. § 2, I, D.

²⁶⁵ Aynı yönde Yargıtay kararı için bkz. Yarg. 4. HD. 26.10.2007, E. 2006/13723, K. 13089 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

²⁶⁶ Bu durum, her somut olayın ve sır açıklamasının özelliğine göre, hal ve şartlardan anlaşılabilir. Ancak öncelikle, herkes gibi basının da, kanunen sır saklama yükümlülüğü olan kişiler ve özel anı, defter, mektup, işletme defteri, kişinin şeref ve haysiyetini ihlal niteliğindeki geçmiş olaylar vb. bilgilerin sır niteliğinde olduğunu bildiği kabul edilir. Bkz. **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 96; **Tüfek**, s. 104.

²⁶⁷ **Eren**, s. 769.

²⁶⁸ **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 100; **Tandoğan**, s. 10; **Öztañ, Medeni**, s. 279.

²⁶⁹ **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 87; **Tüfek**, s. 34.

²⁷⁰ **Arpacı**, s. 141. Ataay'a göre, özel hayatın her ne suretle olursa olsun izinsiz olarak başkalarına açıklanması, o şahsın şeref ve haysiyetine yönelik bir ihlal oluşturmasa dahi kişiliğe aykırıdır.

Örneğin kişinin izni alınmaksızın özel hayatının bir esere konu olması durumunda, yayında kişinin toplumda küçük düşmesine veya yanlış tanınmasına yol açabilecek ifadelere yer verilmemiş olsa dahi, onun özel hayat alanının gizliliğine saldırıda bulunduğu kabul edilmektedir²⁷¹.

C- Yapılan Bir İhlalde Hukuka Uygunluk Sebepleri

Kişiye ait sırların açıklanmasında onun rızasının bulunması, olayda hukuka aykırılığı ortadan kaldıran temel sebeptir. Bu rıza, açık veya örtülü olabilir²⁷². Ancak sır sahibi tarafından verilmiş rızaya rağmen, ilgili açıklamanın basında yer alabilmesi belli şartlara bağlıdır. Bu şartlardan ilki; yazarın haberi verirken kendinden bir şeyler ilave etmeden, verilen rıza doğrultusunda olayı gerçek ve doğru olarak kamuya aynen nakletmesidir. Ayrıca, haberin yayınlanması yönünde verilen rızayla birlikte, kişinin belirli şartlar koşması halinde bunlara da uyulması gerekmektedir²⁷³.

Basın tarafından yapılan bir yayımla kişilik hakkına yönelik bir ihlalin meydana gelip gelmediğinin saptanmasında, bugüne kadar oluşmuş mahkeme içtihadında ve doktrinde bazı temel prensipler benimsenmiştir. Bu ilkeler, yayımla ilgili aranan öz ve biçime ilişkin koşullardır²⁷⁴. Basın yoluyla yapılan bir ihlalde, yazarın kendisine yüklenen sorumluluktan kurtulabilmesi için, yayının mutlaka taşınması gereken bu koşullardan öze ilişkin koşullar; gerçeklik, kamu yararı ile kamu ilgisi

---

Çünkü, bir kimsenin özel hayatını başkalarına açıklaması, onun kendi münhasır iradesine bağlı olan hususlardandır. Bkz. **Ataay, Şahıslar**, s. 133.

²⁷¹ Verilen örnekte de, kişinin özel hayatına karşı yapılan bir müdahaleden bahsedilebilmesi için, yapılan ihlalin aynı zamanda şeref ve haysiyete aykırılık taşınması aranmaz. Kişilerin bir esere konu olmasının, kişilik hakkına aykırılık oluşturabileceği hususunda bkz. § 2, I, D; dn. 138.

²⁷² Açık ve örtülü rıza hallerine verilen örnekler için bkz. § 2, I, D.

²⁷³ **Öztan, Şahsın Hukuku**, s. 127; **Dural**, s. 139; **Tüfek**, s. 105. Sır sahibinin rızasıyla beraber öne sürebileceği şartlar için bkz. § 2, I, D. Ayrıca verilen rızanın sınırları dışında yapılan bir müdahale, kısmi olarak hukuka aykırı sayılacaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Helvacı**, s. 109; **Tüfek**, s. 121.

²⁷⁴ Yarg. 4. HD. 27.12.1988, E. 8761, K. 11141 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr). Kılıçoğlu, basın açıklamalarında hukuka uygunluk sebeplerini özel hukuka uygunluk sebepleri (meşru savunma, zorunluluk hali, bir görevin ifası); genel hukuka uygun sebepleri ve rıza olmak üzere üç grupta toplayarak öz ve biçime ilişkin koşulları, genel hukuka uygunluk sebepleri olarak değerlendirmiştir. **Kılıçoğlu**, s. 119-183.

ve güncellik, biçim açısından aranan koşullar ise anlatım ve sunumdaki ölçülülüktür²⁷⁵.

Yargıtay kararlarında, basın tarafından kişilik hakkına yapılan bir müdahalenin, hukuka uygun olup olmadığının incelenmesinde şu söylemin devamlılık kazandığı görülür:

“... basının bu işlevini yerine getirirken, özellikle yayının gerçek olmasını, yayında kamu yararı bulunmasını, toplumsal ilginin varlığını, konunun güncelliğini ve haber verilirken özle biçim arasındaki dengeyi de korumalıdır. Bu ilke ve kurallar gözetilmeden yapılan yayın hukuka aykırılığı oluşturur ve böylece kişilik hakları saldırıya uğramış olur... Yine basın, objektif sınırlar içinde kalmak suretiyle yayın yapmalıdır. O an için o olay veya konu ile ilgili olan, görünen bilinen herşeyi araştırmak incelemek ve olayları olduğu biçimi ile yayınlamalıdır...”²⁷⁶.

Bu ifadede görüldüğü gibi, bahsi geçen öz ve biçime ilişkin koşulların tamamı, ele alınan bir müdahalenin meşru sayılabilmesi için gerekli koşullardır. Mahkeme tarafından karşılaşılan her somut olayda, bu dört temel koşulun da varlığı tek tek incelenmektedir²⁷⁷. Bu incelemede, söz konusu ilkelerden birinin dahi eksik olması, basın açıklaması yoluyla kişilik değerlerine yapılan haksız bir müdahaleyi oluşturacaktır²⁷⁸. Bu durum ise, basının hukuki sorumluluğuna gidilmesi sonucunu doğurur.

²⁷⁵ Yarg. HGK. 23.3.2005, E. 4-197, K. 189 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

²⁷⁶ Yarg. 4. HD. 10.05.2005, E. 2004/7980, K. 5148; Yarg. HGK. 10.3.2004, E. 4-149, K. 146 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

²⁷⁷ **Özakman**, s. 18-19. Temel hukuka uygunluk şartlarının birer birer üzerinden geçilerek incelendiği örnek bir karar için bkz. Yarg. 4. HD. 12.4.1979, E. 1978/9042, K. 4935 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

²⁷⁸ Nitekim haber verme hakkının, gerek doktrinde gerekse uygulamada benimsendiği üzere, gerçeklik, kamu yararı ve toplumsal ilgi, güncellik, konu ile ifade arasında düşünsel bağlılık temel kuralları ile sınırlı olduğu ve bu temel kurallardan birisine dahi ters düşülürse, hakkın artık hukuka uygunluğundan söz edilemeyeceğini belirten karar için bkz. Yarg. 4. HD. 21.4.2003, E. 2002/14877, K. 5053 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

1- Haber Gerçeğe Uygun Olmalıdır

Basın açıklamalarının hukuka uygun kabul edilebilmesindeki başlıca unsur, açıklamanın gerçeğe uygun olmasıdır. Bu unsur, basın tarafından yayınlanan değer yargılarının gerçek dışı suçlamalar içermemesi ve eleştiri ya da olay açıklamalarında söz konusu edilen olayların, bütünüyle gerçek olması şeklinde açıklanabilir²⁷⁹. Gerçeğe uygunluk kuralı olarak da anılan bu temel hukuka uygunluk sebebi, gerek basının olay açıklamasında bulunduğu (haber verme hakkının kullanıldığı), gerekse değer yargılarında bulunduğu hallerde (yorum ve eleştiri hakkının yerine getirildiği durumlarda) geçerlidir²⁸⁰.

Yargıtay kararlarında, yayının gerçeğe uygun olması zorunluluğuna, birçok defa yer verildiği görülmektedir. Bu yöndeki bir kararında Yargıtay, *“bir haberin gerçek olması halinde, bu haberin yayınlanmasından... bir üçüncü kişinin kişilik hakları ağır bir şekilde haleldar olsa dahi bu yayın hakkın kötüye kullanılması niteliğinde sayılamayacak ve dolayısıyla hukuka aykırı olmayacaktır. Çünkü gerçeğe uygun bir haberin, üçüncü bir kişinin kişilik haklarını ihlal edeceği mülahazası ile yayınlanamayacağını ileri sürmek, bu hakkın kullanılmasını dayanılmaz bir şekilde sınırlar ve bu itibarla da hukuki dayanaktan yoksundur...”* açıklamasında bulunmuştur²⁸¹.

Gazetecinin yapmadığı bir röportajı yapmış gibi göstermesi veya kişiye ait açıklanmayan bir sırrı açıklanmış gibi yayınlaması, gerçek dışı olaylara dayanan açıklamalara birer örnek oluşturur. Bu tür hallerde, basının hukuken sorumlu tutulacağı şüphesizdir.

Yukarıda verilen örneklerin dışında, basının haber konusu olaya, kendinden, gerçeğe aykırı birtakım eklemeler yapması, kendisine açıklanan bilgileri

²⁷⁹ Basına tanınan yayın hakkının sınırlarından en önemlisinin gerçeklik ögesi olduğunun belirtildiği ve gerçeklik kavramının anlamının, verilen habere ya da anlatılmak istenen amaca konu olan içeriğin, yayın sırasındaki olayın durumuna uygunluğu olduğunun açıklandığı karar için bkz. Yarg. HGK. 23.3.2005, E. 4-197, K. 189 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

²⁸⁰ İcel, s. 277.

²⁸¹ 4. HD. 21.3.1980, E. 1302, K. 3719 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

değiştirerek veya gizleyerek yayınlaması da söz konusu olabilir. Örneğin gazeteci, sanık kişi hakkında ceza kovuşturması yapıldığı haberinin yanı sıra, sanığın geçmişine, karakterine vb. esaslara dayanarak onun gerçek suçlu olduğunu ileri sürmüştü, burada tartışmasız, basın hukuka aykırı bir davranışının bulunduğu kabul edilir²⁸².²⁸³ Zira gazeteci, haberi bütün unsurlarıyla ve tüm gerçekliğiyle kamuya objektif olarak nakletme görevini yerine getirmemiştir²⁸⁴. Buna bağlı olarak, ilgili haberin okunmasıyla okuyucuda tamamen farklı bir olayın gerçekleştiği kanısı oluşabilecektir. Bu gibi durumlarda, mağdurun basına karşı tazminat davası açarak maddi, manevi tazminat talebinde bulunması yolu açıktır. Yukarıda verdiğimiz örneği bu açıdan ele alacak olursak, hakkında ceza kovuşturması bulunan ve bu olayın haber yapılmasıyla birlikte, basın tarafından suçlamada bulunulan sanığın, uğramış olduğu maddi ve manevi zararı mahkemedен talep etmesi mümkündür.

Görüldüğü üzere, temelde gerçek olan bir haberin açıklanmasında, basın tarafından yapılan eklemeler veya bir kısım bilgilerin eksik bırakılması, haberin gerçeğe aykırı olduğu şeklinde değerlendirilmesine yol açmaktadır²⁸⁵. Zira bu açıklamalar sonucunda, okuyucunun haberi doğru değerlendirmesi imkanı ortadan kalkacaktır. Bu gibi hallerde, basının haber verme görevini gereği gibi yerine getirmemesinden dolayı hukuka aykırı bir davranışta bulunduğu kabul edilmektedir²⁸⁶.

²⁸² Yazıya konu olan kişinin, iftira ve terkipçilikle vasıflandırılarak, suç işlediğinin ileri sürüldüğü ve ayrıca yazının genel havası ve üslubunun, objektiflikten uzak bir saldırı niteliği taşıdığı değerlendirilmesinde bulunduğu ilgili karar için bkz. Yarg. HGK. 2.7.1980, E. 1978/4-187, K. 2107 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr). Benzer şekilde, yasadışı olduğu iddiasıyla kovuşturulan derneğin yöneticilerinin, daha önce de komünistlikten mahkum oldukları veya bir kişinin bıçaklanmasının sebebinin, zina yapmış olduğu şeklindeki gerçek olmayan bilgi eklemeleri de aynı konuya birer örnek oluştururlar. Bkz. **İçel**, s. 278.

²⁸³ Bu durum, aynı zamanda Basın Meslek İlkeleri m. 9'da yer alan "*Suçlu olduğu yargı kararıyla belirlenmedikçe hiç kimse "suçlu" ilan edilemez*" şeklindeki ilkeye de aykırıdır. Ayrıca Radyo ve Televizyon Yayınlarının Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik'in 5'inci maddesinin (k) fıkrası da aynı düzenlemeyi içerir.

²⁸⁴ Bu durumda gazetecinin görev aşımından dolayı kusuru söz konusu olur. Bkz. **Ataay, Şahıslar**, s. 139.

²⁸⁵ **Özek**, s. 240; **Eren**, s. 773; **Tüfek**, s. 128.

²⁸⁶ **Oğuzman/Seliçi/Oktay**, s. 151.

Ayrıca belirtmelidir ki, her gerçek olayın açıklanmasının hukuka uygun olduğu görüşünün, doğru bir görüş olmadığını söylemek mümkündür. Bir habere konu olan olaylar gerçek dahi olsa, basın bunları açıklayış tarzı ve haberde güttüğü amaç, haberin gerçekliğinden daha büyük bir önem taşır²⁸⁷.

Basının, gerçek olmayan bir haberi, asılsız olduğunu bilmesine rağmen yayınlaması ve yayılandıktan sonra bunu yalanlaması, yapılan müdahaleyi hafifletirse de, kişilik hakkına yönelik olarak yapılan ihlali ortadan kaldırmaz. Çünkü, kişinin şeref ve haysiyetinin söz konusu olduğu durumlarda bu hakkın ihlali, ilgili kişinin okuyucu nezdinde küçük düşürülmesiyle meydana gelir²⁸⁸. Böyle bir durumun gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanmasında, ele alınan yazının, orta düzeydeki bir okuyucunun üzerinde bıraktığı etki göz önüne alınmalıdır²⁸⁹. Yargıtay'ın pek çok kararında da görüldüğü üzere, basın tarafından yayımlanan bir yazıda kastedilenin anlaşılmasında, ortalama/normal bir okuyucunun algılayışı ölçü alınmaktadır²⁹⁰. Asılsız bir haberin, gerek aynen açıklanması, gerekse ima edilmesi sonucu, kamuoyundaki ortalama bir kişinin zihninde, haber konusu kişi hakkında olumsuz düşünceler, en azından şüpheler beliriyorsa, bu durum, kişilik hakkına hukuka aykırı bir saldırıdan söz edilebilmesi için yeterli sayılmaktadır.

Gerçeğe uygun haber deyiminde kullanılan “gerçeklik”ten anlaşılması gereken, somut gerçeklik değil; haberin verildiği sırada görünen gerçeğe uygunluktur²⁹¹.

²⁸⁷ Konuyla ilgili olarak bkz. “Haber Konusu ile Kullanılan İfade Arasında Fikri Bağlılık Bulunmalıdır”.

²⁸⁸ **İmre, Şahsiyet**, s. 161.

²⁸⁹ **Özsunay, Gerçek Kişiler**, s. 123, **Ataay, Şahıslar**, s. 140; **Tüfek**, s. 129; **Eren**, s. 773; **Aydın**, s. 90.

²⁹⁰ Haberin, normal düzeydeki okuyucu nezdinde yarattığı izlenime göre, hukuka aykırı olup olmadığının değerlendirildiği kararlar için bkz. Yarg. HGK. 10.3.2004, E. 4-149, K. 146; Yarg. HGK. 22.3.2006, E. 4-35, K. 81; Yarg. 4. HD. 24.3.2004, E. 2003/14245, K. 3741; Yarg. 4. HD. 28.2.2005, E. 2004/8482, K. 1908; Yarg. 4. HD. 16.6.2005, E. 2004/11934, K. 6575; Yarg. 4. HD. 20.11.2003, E. 3396, K. 13761; Yarg. 4. HD. 21.10.2003, E. 1977, K. 12100; Yarg. 4. HD. 21.4.2003, E. 2002/14877, K. 5053; Yarg. HGK. 25.9.2002, E. 4-615, K. 619 (Kazancı Bilişim-Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr); Yarg. 4. HD. 10.10.1967, E. 1966/7294, K. 7332 (İlgili karar için bkz. **Özsunay, Gerçek Kişiler**, s. 123). Ayrıca bkz. § 2, II, B.

²⁹¹ Yargıtay'ın kararlarında da belirttiği gibi, haberde aranılan gerçeklik ile kastedilen, somut gerçeklik değil; o anda belirlenen ve var olan, orta düzeydeki kişilerce de yayının amacının anlaşılmasını sağlayacak nitelikteki gerçekliktir (Yarg. HGK. 25.9.2002, E. 4-615, K. 619). Yoksa,

Zira gazetecinin görevi, maddi gerçeği ortaya çıkarmak değildir. Bunun yapılması zaman alır²⁹². Bir haberin gerçek sayılabilmesi, haberin verildiği zaman dilimi içerisindeki şartlara, bilgi, belge ve diğer bulgulara bağlıdır²⁹³. Bilindiği üzere, basın mensupları, kaynağından aldıkları haberleri, zaman kaybetmeden bağlı oldukları yayın kuruluşuna iletmek ve bunları rekabet içerisinde oldukları diğer basın organlarından daha önce okuyucuya ulaştırmak telaşı içerisindeyler. İşte bu haber trafiği içinde, gazetecilerin her zaman haberlerini yayınlanmadan önce, detaylı bir inceleme imkanı bulmalarının oldukça zor olduğu kabul edilmektedir²⁹⁴. Bu nedenle, gazeteci için asıl önemli olan, habere konu olan olayın varlığını iddialara uygun, gerçekleri yansıtan ve objektif bir şekilde kamuya sunmak olduğunu söylemek mümkündür.

---

haber verildiği andaki belirli biçimine rağmen, sonradan gerçek olmadığı anlaşılan olay ve olguların yayınından basın sorumlu tutulmamalıdır (Yarg. 4. HD. 13.3.2002, E. 2001/11911, K. 2952; Yarg. 4. HD. 3.2.1983, E. 1982/11527, K. 1087 Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

²⁹² Nitekim Yargıtay, haberin ancak maddi gerçekliğinin tespit edildikten sonra yayınlanabileceği görüşünün kabulü halinde, haber verme ve kamuoyunu aydınlatma hakkının özünün sınırlandırılmış olacağını belirtmiştir. Ayrıca maddi gerçeğin araştırılıp, ortaya çıkarılması uzun zaman alacağından, haberin güncelliğinin de ortadan kalkacağı vurgulanmıştır. Yargıtay, günümüzde yaşanan gelişmelerle orantılı olarak, haberleşmenin kazandığı hız, basın ve yayın organları arasındaki rekabet, haber kaynaklarının evrensel niteliği nedeniyle, elde edilen haberlerin yayınlanmadan önce gerçekliğinin denetlenmesinin oldukça zor olduğuna işaret etmiştir. Gerçeklik denetiminin, haber sirkülasyonunu önemli ölçüde yavaşlatacağı ve basın fonksiyonunun önemli bir özelliği olan hızlı faaliyette bulunmasına zarar verdiği de mahkemece belirtilmiştir (Yarg. 4. HD. 3.2.1983, E. 1982/11527, K. 1087, Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr). Gazeteciye, maddi gerçeğin ortaya konulması yönünde bir zorunluluğun dayatılmasının, şüphesiz onun görev ve işlevini aşan bir yükümlülük oluşturacağı açıklaması için bkz. **Özek**, s. 165-166.

²⁹³ Basının somut gerçeği araştırması beklenemeyeceğinden, açıklamanın yayın tarihindeki bilgi ve devlet resmi belgelerine uygun olmasının, haberin gerçek kabul edilmesi için yeterli olduğunun belirtildiği kararlar için bkz. Yarg. 4. HD. 9.12.2002, E. 9344, K. 13808; Yarg. 4. HD. 21.3.1980, E. 1302, K. 3719; Yarg. 4. HD. 12.4.1979, E. 1978/9042, K. 4935; Yarg. 4. HD. 3.2.1983, E. 1982/11527, K. 1087; Yarg. 4. HD. 17.11.2005 E. 2004/15608 K. 12339; Yarg. HGK. 15.5.2002, E. 4-402, K. 412; Yarg. HGK. 10.3.2004, E. 4-149, K. 146 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

²⁹⁴ İlgili Yargıtay kararında, serbest rekabetin hakim olduğu basın-yayın alanında, haberin doğruluğunun kontrolü yüzünden, bir kısım haberlerin atlanmasının, basın mesleği bakımından sakıncalı olduğu açıklanmıştır. Kararda ayrıca, günümüzde failin ve yapılan faaliyetin özel durumunu hesaba katmadan, soyut yalan veya yanlış haber yapılmasının doğrudan suç kabul edildiği kanun sayısının oldukça azaldığına da dikkat çekilmiştir (Yarg. 4. HD. 21.3.1980, E. 1302, K. 3719, Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr). Ancak basının hızlı bir şekilde haberi okuyucuya ulaştırma zorunluluğunun, hiçbir zaman tek başına, gerçek dışı açıklamalarda bulunulmasına haklı bir mazeret oluşturamayacağı da unutulmamalıdır. Bkz. **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 232; **Tüfek**, s. 73.

Gelinen noktada, haberin doğruluğunun araştırılmasında, basına yüklenen özen ödevinden bahsedilmelidir. Basının yayınladığı olayların doğruluğunu araştırma ödevine göre; gazeteci haberi inanılır, güvenilir kaynaklardan almalı ve olanaklarının elverdiği ölçüde başvurduğu kaynakların inanılabilirliğini soruşturmalıdır²⁹⁵.²⁹⁶ Nitekim, gazetecinin haber kaynaklarının niteliği, onun haber verme niyetini belirlemede önemli bir rol oynar. Haber kaynaklarının inanılır olması ve sağlamlığı, gazetecinin doğruluğuna samimiyetle inandığı bir haberi, sırf haber verme amacıyla yayınladığını gösterir²⁹⁷. Bu nedenle, gazeteci olanakları dahilindeki tüm araştırma araçlarına başvurmak suretiyle, ancak haberin doğruluğuna kanaat getirdikten sonra bunu yayınlamalıdır²⁹⁸.

Basının görevini ifası sırasında, ondan beklenen özen yükümlülüğüne rağmen, bunun nasıl ve ne şekilde yerine getirileceği konusunda bir kıtas veya ölçü yasalarımızda mevcut değildir. Bu durum, Yargıtay'ın ilgili kararında şu şekilde belirtilmiştir: “...Ancak, bu ödevin niteliği, kapsamı ve ölçüsü gerek uygulamada

²⁹⁵ Haberin güvenilir kaynaklardan alınmasına örnek olarak; resmi kaynaklar, güvenlik organları, sürekli haber alınan güvenilir haber ajansları, radyo ve televizyondan alınan haberler gösterilebilir. T.C. Sağlık Müdürlüğü'nden, zabıttadan alınan bilgiler de böyledir. Yargıtay kararlarında, gazetecinin dava konusu haberi yayınlamadan önce kendisinden beklenen tüm özeni gösterdiğinin kabul edilebilmesi için, yapılan yayını doğrular tarzda evrak, kayıt ve dokümanın bulunması yeterli görülmektedir (Yarg. 4. HD. 21.3.1980, E. 1302, K. 3719; Yarg. 4. HD. 20.10.2005 E. 2004/14557, K. 11236). Bu gibi hallerde, basının haberin doğruluğu hakkında, ek araştırma yapma yükümlülüğü ortadan kalkar. Ancak haberin üçüncü kişiden veya başka bir yayın organından alıntı yapıldığı durumlarda, basının sorumluluğu devam etmektedir (ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Tandoğan**, s. 31; **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 233; **Tüfek**, s. 68; **Özek**, s. 268-270). Ayrıca basının olanakları dahilinde edindiği haberlerin doğruluğunu araştırmakla yükümlü tutulamayacağı görüşüne örnek olarak; ertesi güne yetiştirilmek üzere, bütünüyle polis bülteninden alınarak yayımlanan bir haberin, ertesi gün haber kaynağındaki değişikliğe uğrayan bilgi nedeniyle, yanlış bir haber oluşturması gösterilebilir (Yarg. 4. HD. 12.4.1979, E. 1978/9042, K. 4935, Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr). Buna karşı görüşte, örneğin gece geç gelen haberin, hiçbir araştırmaya tabi tutulmadan ertesi gün yayınlanmasının, basının özen yükümlülüğünün ihlali olduğu ve en azından basının haber konusu kişinin kimliğini saklı tutması gerektiği yönündeki görüş için bkz. **Tüfek**, s. 73; **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 232.

²⁹⁶ Aynı kural hakkında, Radyo ve Televizyonların Kuruluşları Hakkındaki Kanun'da “Yayın İlkeleri” başlığı altındaki madde 4/1'da “Kişilerin manevî şahsiyetlerine eleştiri sınırları ötesinde saldırıda bulunulmaması, ... soruşturulması basın meslek ilkeleri çerçevesinde mümkün olan haberlerin soruşturulmaksızın veya doğruluğuna emin olunmaksızın yayınlanmaması, saklı kalması kaydıyla verilen bilgilerin kamu yararı ciddi bir biçimde gerektirmedikçe yayınlanmaması...” düzenlemesi yer almaktadır. Ayrıca, aynı düzenlemeye Basın Meslek İlkeleri'nin 6'ncı maddesinde de yer verilmiştir.

²⁹⁷ **Özek**, s. 170.

²⁹⁸ **Ataay, Şahıslar**, s. 139; **Özcan, Şahsın Hukuku**, s. 124; **Tüfek**, s. 88, 93; **Akipek/Akıntürk**, s. 408; **Özakman**, s. 18.

ve gerekse bilimsel görüşlerde genellikle baskın görüş halinde belirlenmiş bulunmaktadır... gazetecinin bir haberi yayınlamazdan önce kendisinden beklenen özeni gösterip, haberin ne ölçüde doğru olduğunu araştırıp, soruşturmasının ve ancak bundan sonra o haberi yayınlamasının ve haberin yayınlanmasında ilgililere zarar getirebilecek yazışlardan titizlikle kaçınmasının, mesleğinin sosyal önemi ve gazete haberlerinin kamu oyununda yaratacağı özel ölçüde derin tepkiler dolayısıyla, gazeteciye düşen ödevlerden olduğu sonucuna varılır”²⁹⁹.

Özen ödevini yerine getirmekten kaçınan basın mensubunun, salt bu hareketinden dolayı olayda kusuru bulunduğu kabul edilmektedir. Gerçeğe aykırı bir haberin verilmesi olayında haberi verenin sorumluluğu, haberin asılsız olmasından değil; haberi tümüyle doğru verme yükümlülüğünü yerine getirmemesinden doğmaktadır³⁰⁰. Zira haberi veren kişi, yayınlamadan önce haber hakkındaki gerçekleri tam anlamıyla, iyice araştırmalı ve bu yönde kendisinden beklenen tüm özeni göstermelidir. Ancak bu şekilde davranan gazetecinin üzerine düşen özen ödevini yerine getirdiği kabul edildiğinden, haberi veren kişinin kusurlu hareketinden dolayı sorumluluğu söz konusu olmayacaktır.

Basının yapmış olduğu yayındaki kusurunun saptanmasında, onun niyeti de önemli bir rol oynar. Haberi veren kişi, haberin doğruluğuna iyiniyetle inanmışsa, olaydaki hukuka aykırılık sabit kalsa da, kusur unsuru ortadan kalkacaktır. Bu durum bize göstermektedir ki, gazeteci olaydaki özen yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirmesine ve doğruluğuna inanarak yayında bulunmasına rağmen, eğer yayınladığı haber gerçeği yansıtmıyorsa, burada onun kusurlu bir davranışından

²⁹⁹ Yarg. 4. HD. 21.3.1980, E. 1302, K. 3719 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

³⁰⁰ **Ataay, Şahıslar**, s. 139-140; **Tüfek**, s. 69; **İçel**, s. 279; **Özakman**, s. 20. Nitekim bir Yargıtay kararında, gazete ve gazetecinin sorumluluğunun, kusura dayanan bir sorumluluk olduğu ve bunun da gerçeğe uygunluk sınırını oluşturduğu açıkça belirtilmiştir (4. HD. 21.3.1980 E. 1302, K. 3719, Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr). Bir diğer kararda, hukuki sorumlulukta kast düzeyine ulaşmayan kusurun, sorumluluk için yeterli olacağı açıklaması yer almıştır (Yarg. 4. HD. 27.12.1988, E. 8761, K. 11141). Kusurun tespit edilmesiyle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Eren**, s. 771; **Tüfek**, s. 66 vd.; **Tandoğan**, s. 29, 30.

söz edilemez³⁰¹. Dolayısıyla olayda, yayınlanan haberin gerçeğe aykırı olması nedeniyle kişilik hakkına yapılan haksız müdahale varlığını korusa da, yayına bağlı olarak oluşan zararlar için basın sorumluluğuna gidilemez.

Buraya kadar yapılan açıklamalar ışığında, "gerçeğe aykırılık" ile "kusurluluk" hallerinin, aynı anlamı taşımadığı görülmektedir. Bu nedenle, gerçeğe aykırılığın, olayda mutlaka kusurlu bir davranışın bulunduğu anlamına gelmediği anlaşılmaktadır³⁰². Nitekim, bu tür bir durumun söz konusu olduğu olaylarda, hakkı zedelenen kişinin, herhangi bir maddi veya manevi tazminat talebinde bulunamayacağı kabul edilmiştir³⁰³. Ancak, basının doğru zannedip yayınladığı haberdan dolayı, ondan tazminat isteme imkanı ortadan kalkmışsa da; TMK m. 24/I'e dayanarak, kişilik hakkının ihlali davası açma imkanı ortadan kalkmamıştır³⁰⁴. Zira, olayda, kişiye yönelik ihlal mevcudiyetini korumaktadır. Bu durum, Oğuzman/Seliçi/Oktay tarafından "*Gerçek dışı haberin yazanın, haberin gerçek dışı olduğunu bilmemesi ve bilecek durumda olmaması, ... kişilik hakkı ihlalinin hukuka aykırılığını ortadan kaldırmaz, ancak sorumluluk açısından kusurunun bulunmadığını ifade eder*" şeklinde açıkça ifade edilmiştir³⁰⁵.

Yayınlanan bir haberin sonradan yanlış çıkması durumunda, basının hukuki bir sorumluluğunun bulunmadığı kabul edilir³⁰⁶. Yukarıda da açıklandığı gibi, basının gerçek olmayan bir haberi yayınlamaktaki sorumluluğu, tüm olanaklar dahilinde dürüstlük kuralının gerektirdiği araştırmalarda bulunmak ve toplumun genel menfaatlerini ilgilendiren bir olayı, objektif olarak kamuya nakletmekle sınırlıdır. Örneğin, hakkında hırsızlık suçlamasıyla kovuşturma yapılan bir kişinin haberi, basın tarafından yayınlanmış ve fakat ileride, bu kişi suçsuz bulunup beraat etmişse, burada basının kusurundan bahsedilemez. Bu nedenle, hırsızlıkla

³⁰¹ Öztan, *Şahsın Hukuku*, s. 124; Ataay, *Şahıslar*, s. 139.

³⁰² Özek, s. 239; Tüfek, s. 72.

³⁰³ Tandoğan, s. 30; Tüfek, s. 70-71, 88, 128; Helvacı, s. 125; Öztan, *Şahsın Hukuku*, s. 124.

³⁰⁴ Ataay, *Şahıslar*, s. 139.

³⁰⁵ Aynı açıklamanın devamında, gerekli özen gösterilmeden yazılan gerçek dışı bir haberin, hukuka aykırı bir saldırı taşımasıyla, failinin de bundan dolayı kusurlu olduğu açıklanmıştır. Bkz. Oğuzman/Seliçi/Oktay, s. 154.

³⁰⁶ Ancak, eğer gerçek durum sonradan ortaya çıkmışsa, gazeteci bu gerçeği de kamuya aktarmalıdır. Bkz. Özek, s. 165-166.

suçlanan kişi, beraatinden sonra açtığı davada, basına karşı herhangi bir tazminat isteminde bulunamayacaktır. Ancak basın, henüz kesinlik kazanmayan bilgileri içeren açıklamalarda bulunurken, bu açıklamaya konu olan kişiler hakkında, kesin ifadeler kullanmaktan kaçınmalıdır. Örneğin hazırlık soruşturması sırasında, suçluluğu konusunda açık ve ciddi şüpheler bulunan bir kimse, sırf güvenlik kuvvetlerince gözaltına alındı diye, olayın faili olarak açıklanmamalı veya bu kişi hakkında, basın tarafından benzeri isnatlarda bulunulmamalıdır³⁰⁷. Aksi takdirde, bu tür olaylarda basının hukuki sorumluluğuna gidilmesi mümkün olmaktadır³⁰⁸.

Bir haberi yayınlamadan önce, bunun doğruluğu ve uygunluğu açısından basından göstermesi beklenen özen yükümlülüğü, yalnızca yayınlanan haberlere ilişkin olmayıp, onlara eşlik eden fotoğraflarda da aranır. Eğer bir kişi, söz konusu haberle ilgisi olmadığı halde, varmış gibi gösteriliyorsa, örneğin ona ait fotoğrafı yanlış bir yere konulmuşsa, bu onun şeref ve haysiyetine yapılan hukuka aykırı bir müdahaleyi oluşturur³⁰⁹.

Bu bölümde açıklanan basının özen yükümlülüğü, özellikle gazetecilik mesleğinin sosyal önemi, gazete haberlerinin kamuoyunda yaratacağı derin tepkiler ve haberin yayınlanması sonucu ilgililerin bundan dolayı görebileceği zararın büyüklüğünden ileri gelmektedir³¹⁰. Zira, basının büyük kitlelere ulaşması sayesinde, toplumda yarattığı etki de büyük olur. Bu nedenle, basının, üzerine düşen ödevi yerine getirirken dikkat etmesi gereken bir husus da, gerek değer yargılarında bulunurken (kişisel görüşlerin açıklanması, yorumlanması veya eleştiri yapılması sırasında), gerekse olay açıklamalarında, olay hakkındaki kişilerin kişilik haklarına ve özel menfaatlerine zarar vermekten titizlikle

³⁰⁷ **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 233; **Tüfek**, s. 68.

³⁰⁸ Nitekim, basına tanınan özgürlüğün, kişi şeref ve haysiyetini ihlal hakkı vermediği, Yargıtay tarafından da belirtilmiştir. Konuyla ilgili bu kararda, yayın organının ileri sürdüğü, suç niteliğindeki isnatları kanıtladığı takdirde, şeref ve haysiyete yönelik bir saldırının oluşmayacağı; ancak kanıt gösterilemediği takdirde, basının manevi tazminatla sorumlu tutulmasının gerektiği ifadeleri yer almıştır (Yarg. HGK. 14.11.1973, E. 4-750, K. 8975, karar için bkz. **İçel**, s. 277).

³⁰⁹ **Özsunay, Gerçek Kişiler**, 121; **Avşar/Öngören**, s. 87-88; **Tüfek**, s. 111. Resim yoluyla basın tarafından kişilik hakkına yapılan müdahaleler çalışmanın “Kamuoyunun Dikkatini Çeken Kişiler Bakımından Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar” başlıklı kısmında daha geniş olarak ele alınacaktır.

³¹⁰ 4. HD. 21.3.1980, E. 1302, K. 3719 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

kaçınmasıdır³¹¹. Bu durum, Basın Meslek İlkeleri m. 4'te de, basın organlarının kişi ve kuruluşların küçük düşürülemeyeceği, aşağılanamayacağı veya onlara yönelik iftirada bulunulamayacağı şeklinde düzenlenmiştir³¹². Bu bağlamda, basın tarafından yayınlanacak haberlerin, üçüncü kişilere yönelik ağır bir zarar verme olasılığının bulunduğu durumlarda, basının haberin doğruluğunu denetleme ödevinin, daha sert ölçülere bağlanması doğal kabul edilmelidir³¹³.

2- Haberin Yayınında Kamu Yararı ve Kamu İlgisi Bulunmalıdır

a) Genel Olarak

Yayınlanmasında kamu yararı bulunmayan haber, eleştiri, bilgi ve yorumlar kişilik hakkını zedelediği takdirde, hukuka aykırı kabul edilirler. Basın açıklamalarında bulunması gereken kamu yararı koşulu, yayınlanan haberin gerçekten haber niteliğinde olmasıyla yakından ilgilidir. Haber niteliği deyimiyile kastedilen, verilen haberin kamusal yarar sağlayacak ve kamunun ilgisini çekecek nitelikte olmasıdır³¹⁴. Kılıçoğlu, haber niteliği kavramına, *“toplumsal ilgi uyandıran, kamuoyu üzerinde düşünmeye ve tartışmaya sevk eden, belli bir sorunun aydınlanmasına ve buna çözüm yollarının gösterilmesine hizmet eden olayların açıklanmasında kamu yararı vardır ve bu nedenle haber niteliğine*

³¹¹ **Özek**, s. 166; Yarg. 4. HD. 17.11.2005, E. 2004/15608, K. 12339 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

³¹² Basın Meslek İlkeleri m. 4: *“Kişileri ve kuruluşları, eleştiri sınırlarının ötesinde küçük düşüren, aşağılayan veya iftira niteliği taşıyan ifadelere yer verilemez”*. Ayrıca, Radyo ve Televizyon Yayınlarının Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik'in 5'inci maddesinin (1) fıkrası da aynı düzenlemeyi içermektedir.

³¹³ **Oğuzman/Seliçi/Oktay**, s. 152; **Tüfek**, s. 101. Tandoğan da benzer şekilde, kişinin özel ve gizli hayat alanlarına yapılan bir müdahalenin haklı gösterilebilmesi için, aranan nedenlerin özel bir önem taşıması gerektiğini belirterek; kişinin nüvesine yaklaştığı ölçüde, yapılan açıklamanın haksızlığını bertaraf edecek sebeplerin kabulünde daha sıkı davranılması gerektiğini ifade etmiştir (bkz. **Tandoğan**, s. 29; ayrıca bkz. Yarg. HGK. 15.5.2002, E. 4-402, K. 412; Yarg. HGK. 10.3.2004, E. 4-149, K. 146; Yarg. HGK. 6.3.2002, E. 4-115, K. 151). Konuyla ilgili olarak, dava dosyasında önemli delillerin saklanması ya da kaybına yol açıldığı iddiasına binaen, Cumhuriyet Savcısına yöneltilmiş bir suçlamanın gerektirdiği ciddiyet derecesi nedeniyle, bu iddianın açıkça kanıtlanması gerektiğinin açıklandığı karar için bkz. Yarg. HGK. 23.5.2001, E. 4-368, K. 433 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

³¹⁴ **Şengün**, s. 55-56. Nitekim Yargıtay, bir kararında geçen ilgili olayın, sosyal bir konu olarak, gazete haberi olmaya değer nitelikte olduğu değerlendirmesinde bulunmuştur (Yarg. 4. HD. 13.10.1975, E. 100042, K. 10582, ilgili karar için bkz. **Özek**, s. 241-242).

sahiptirler” ifadesiyle açıklık getirmiştir³¹⁵. Taşdığı kamu yararı gereği, toplum tarafından bilinmesinde fayda olan haberler, vatandaşlarca basın aracılığıyla öğrenilerek, bu sayede toplumun haber alma hakkı yerine getirilmektedir. Yayınlanan haberde kamusal yararın aranması, esasen basının haber verme hakkının, kamusal bir görev olarak kabul edilmesinin doğal bir sonucudur³¹⁶. Basın, bu kamusal görevi kapsamında, toplumu bilgilendirmek, eğitmek ve kamuoyu oluşturmak görevlerini de üstlenmiştir.

Yayınlanan haberde kamu yararının bulunmasının önemi, Yargıtay kararlarında sıkça yer alan “*Bunun için temel ölçüt, kamu yararıdır. Diğer bir anlatımla yayın, salt toplumun yararı gözetilerek yapılmalıdır. Toplumun çıkarı dışında hiçbir kişisel çıkar, gerçeklerin yanlış olarak sunulmasına neden olmamalıdır*” ifadeleriyle ortaya konulmuştur³¹⁷.

Haberde kamusal ilginin bulunması ise, haber konusu kişinin özel hayatının ve özel hayatındaki davranışlarının toplumda ilgi çektiği, merak uyandırdığı durumlarda söz konusu olur. Yargıtay 4’üncü Hukuk Dairesi’nce verilen bir kararda, haberin nitelikçe toplumsal ilgiyi çekecek önem ve ağırlıkta olmasının, gazetenin ilgili konuda kamuoyunu uyararak, dikkat çekmesinde büyük bir yarar taşıdığı belirtilmiştir³¹⁸.

Basın açıklamalarında aranılan kamusal ilginin, haklı bir kamusal ilgi olması zorunludur. Hukuk düzenince, söz konusu koşulun düzenlenmesiyle amaçlanan, yayın vasıtasıyla, genel ve toplumu ilgilendirecek derecede ciddi bir menfaatin

³¹⁵ Kılıçoğlu, **Hukuksal Sorumluluk**, s. 132.

³¹⁶ **Sekmen, Sinan**, “*Basının Haber Verme Hakkının Özel Hayatın Gizliliğiyle Çatışması*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İÜSBE, İstanbul, 1992, s. 19. Haber vermek hakkı, basına tanınmış bir ayrıcalıktan çok, bir görev niteliğinde olduğundan, bu görevin ifasında, kamuyu ilgilendiren bir haber var olmalıdır (bkz. **Özek**, s. 164; **Tüfek**, s. 124-125). Basının bu görevi, niteliği itibarıyla bir kamu hizmeti ve kamu görevini teşkil eder (bkz. **Eren**, s. 767).

³¹⁷ Yarg. 4. HD. 22.1.2002, E. 2001/9466, K. 676 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

³¹⁸ Yarg. 4. HD. 12.4.1979, E. 1978/9042, K. 4935 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

sağlanmasıdır. Zira kamuoyunu ilgilendirse de ve kişinin özel hayatına giren bir açıklamanın ihlal niteliğini sürdüreceği açıktır³¹⁹.

Kamusal ilgi ve kamusal yarar unsurlarından yalnızca birinin olayda bulunmasıyla, yapılan yayının haber niteliği taşıyacağı düşünülmemelidir. Kamunun haklı ilgisini çeken haberlerin yayınlanabilmesinde, aynı zamanda haberin kamu yararı taşıması da şart koşulmaktadır. Bu zorunluluk, esasen, basının topluma karşı üstlenmiş olduğu haber verme görevinden kaynaklanmaktadır³²⁰.

Basın tarafından yapılan müdahalelerin meşru sayıldığı hallere örnek olarak, bir kamu görevlisinin rüşvet aldığı ileri sürmek³²¹; görülmekte olan bir ceza davasına ilişkin bilgi vermek³²² veya yüksek rütbeli bir devlet memurunun toplum tarafından ona duyulan güveni sarsacak tarzdaki davranışlarını (görevi sırasındaki ihmal, usulsüzlük veya yolsuzlukları) halka duyurmak³²³; kanuna aykırı davranışlarını (suç işleme, tutuklanma gibi) açıklamak³²⁴; kamu görevine atanmada, görevinden ayrılmada³²⁵ veya seçimler sırasında halkı bilgilendirmek³²⁶ vb. verilebilir. Tüm bu hallerde, basın açıklamalarının yayınlanmasıyla tanınmış kişilerin toplum içinde sahip oldukları veya olacakları mevkileriyle ilgili önemli sonuçlar doğması söz konusudur. Bu sebeple, toplumun bahsi geçen kişiler

³¹⁹ **Tandoğan**, s. 32; **Centel**, s. 270. Konu hakkında ayrıntılı açıklama “Kamuoyunun Dikkatini Çeken Kişiler Bakımından Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar” bölümünde yapılacaktır.

³²⁰ **Özek**, s. 164.

³²¹ **Özakman**, s. 19.

³²² **Dural**, s. 131.

³²³ İlgili kararda, yönetimde meydana gelebilecek yolsuzluk ve usulsüzlüklerin kamuoyuna duyurulmasının, basının hak ve ödevleri arasında olduğu belirtilmiştir. Bkz. Yarg. 4. HD. 16.2.1999, E. 1998/7565, K. 1150 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

³²⁴ Kişinin geçmiş sabıklarının basın yoluyla açıklanması, seçimlerde veya yeni atamalarda, halkın, adayın görevine layık olup olmadığını bilmesindeki menfaati açısından kabul edilebilir. Ancak kişinin göreviyle bağlılık içinde olmayan sabıklarının açıklanmasında, herhangi bir kamu yararı söz konusu olmadığından, kişinin sabıklarının gizli tutulması gerektiği görüşü benimsenmiştir. Bkz. **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 159.

³²⁵ Örneğin Yargıtay bir kararında, bakanın bakanlıktan ve partisinden istifasını, kamuoyunu çok yakından ilgilendiren, güncel olaylar olarak değerlendirmiştir. Aynı kararda, bunların haber yapılması ve eleştirilmesinin basın için bir zorunluluk olduğu vurgulanmıştır. Bkz. Yarg. HGK. 4.6.1997, E. 4-290, K. 496 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

³²⁶ **Avşar/Öngören**, s. 104-105.

hakkında daha detaylı bilgi edinmesinde haklı bir menfaati ve genel olarak ilgili haberin yayınlanmasında kamu yararı bulunduğu kabul edilmektedir.

Bilindiği üzere, özellikle de idari görevlerdeki kişilere karşı, toplumun belli bir güven beslediği kabul edilmektedir. Bu kişiler, görevlerini ifaları sırasında, ilgili devlet makamına duyulan güveni zedeleyecek davranışlarda buldukları takdirde, bunu bilmek, toplumun en doğal hakkıdır. Kamu görevindeki kişilerin, toplum içindeki mevkilerine ilişkin bilgilerinin, hukuka uygun şekilde elde edilerek açıklanması, kişisel çıkarından daha üstün bir kamu çıkarına yönelik ciddi sonuçlar doğuracaktır³²⁷. Bu sebeple, ilgili olay ve faaliyetlerin ortaya çıkarılmasına yönelik yapılan ihlaller, hukuka aykırı olarak değerlendirilemezler³²⁸. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun da bir kararında belirtilmiş olduğu gibi, kamu yararının olduğu yerde, bundan, tek başına birey de yansıma yoluyla yararlanmaktadır³²⁹.

Yukarıda yapılan açıklamalara, Yargıtay tarafından verilen bir başka karar, örnek olarak gösterilebilir. İlgili kararda, valilik makamındaki bir bürokratin üstlendiği bu idari görev nedeniyle, toplumun dikkati üzerinde olan, üst düzeydeki atanmış bir yönetici olduğu tespitinde bulunulmuştur. Ayrıca Yargıtay, kararında devletin üst mevkideki bir yöneticisinin yanlış tutum ve davranışlarda bulunmasının önemini ve gerçekte, haberde bahsi geçen olumsuz davranışlar oluşmasa bile, bu kişilerin topluma yanlış bir imaj vermekten kaçınması gerektiğini vurgulamıştır. Söz konusu kararda ayrıca, basın, mülki amirlerin eylem ve davranışlarını, haber ve eleştiri konusu yapmalarının hukuka uygun olduğu belirtilmiştir³³⁰.

Yargıtay tarafından verilen farklı kararlarda da, toplumda tanınmış siyasilerin konumları itibarıyla, geçmişte ve içinde buldukları durumun kamuoyuna

³²⁷ **Helvacı**, s. 67; **Tüfek**, s. 106; **Tandoğan**, s. 31. Nitekim Centel, kişinin toplumdaki görev ve işlevi ne kadar önemliyse, onunla ilgili haberlerin kamuoyunca bilinmesinde de o kadar büyük kamu yararının mevcut olduğunu belirtmiştir. Bkz. **Centel**, s. 270.

³²⁸ Bkz. **Oğuzman/Seliçi/Oktay**, s. 137.

³²⁹ Yarg. HGK. 25.9.2002, E. 4-615, K. 619 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

³³⁰ Yarg. HGK. 14.10.1998, E. 4-695, K. 702 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

sunulmasının veya davranışları ile yaşayış tarzlarını halkın bilmesinin ve sık sık eleştirilere hedef olmasının doğal karşılanması gerektiği benimsenmiştir. Bu sayede (seçmen konumdaki) vatandaşların, siyasi kişiliği bulunanları daha iyi tanıyacağı ve ileride ona göre davranacağı yönünde toplumsal bir yararın mevcut olduğu belirtilmiştir^{331 332}.

Kamusal görevde bulunan kişilerle ilgili olarak, daha yakın tarihli bir başka kararında ise Yargıtay, kişinin kamu görevi görmesine rağmen, rızası olmadan özel hayatına yapılan basın müdahalesini hukuka aykırı bulmuştur. İlgili olayda, teknik araçlar yardımıyla, kişinin özel hayat alanının ihlali söz konusu olmuştur. Davada, hastasına tacizde bulunduğunu ortaya koymak amacıyla, doktorun muayenesi sırasındaki konuşma ve görüntüleri gizlice kayda alınmış ve mahkemeye delil olarak sunulmuştur. Ancak Yargıtay, sunulan bu kayıt ve görüntüleri hukuka aykırı olarak değerlendirmekle kalmamış, söz konusu kayıtların kamuoyuna yansıtılmasını kişilik hakkına yapılmış ikinci bir saldırı olarak değerlendirmiştir³³³.

³³¹ **Tandoğan**, s. 32; Yarg. HGK. 15.5.2002, E. 4-413, K. 409; Yarg. 4. HD. 4.4.2002, E. 2001/13196, K. 4185; Yarg. HGK. 29.1.2003, E. 4-58, K. 46. Bir başka Yargıtay kararında ise, haber konusu kişinin herkesçe bilinen ve tanınan bir politikacı olması dolayısıyla, eşi hakkındaki “*Merve’ye raki sofrası hazırlatacak*”, “*akşamcı olduğu ortaya çıkan ... o iyi bir akşamcıdır*” manşetleriyle gazetenin ilk sayfasında çıkan haberler, tanınmış kişilerin davranış ve yaşayış tarzlarının halkın bilmesinde yarar bulunduğu gerekçesiyle hukuka uygun bulunmuştur (Yarg. HGK. 15.5.2002, E. 4-413, K. 409, Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr). Bu tür örnekler çoğaltılabilir. İdari görevdeki bir kişinin gelenek ve ahlak kurallarına aykırı davranması halinde, örneğin bir üniversite rektörünün mazeretsiz ve kasıtlı olarak Atatürk’ü anma törenine katılmayışının yayınlanması ve eleştirilmesi olanaklı olduğu gibi; vergi dairesinde veznedar bir memurun, devamlı kumar oynadığı ve fakat kaybının maaş ve gelirlerinden daha yüksek olduğu, bir devlet adamının, eşinin ve hatta ona refakat edenlerin, yabancı bir ülkedeki resmi ziyaretleri sırasında yadırganacak biçimde giyinmeleri ve geceleri uygunsuz yerlere gittikleri haberleriyle, ilgili kişiler eleştirilere maruz kalabilir. Bu gibi hallerde kamu yararının bulunduğu kabul edilmektedir. Bkz. **Avşar/Öngören**, s. 105; **Çetin**, s. 159. Bu konu ayrıca “Kamuoyunun Dikkatini Çeken Kişiler” bölümünde kapsamlı olarak incelenecektir.

³³² Bir haberde kamu yararı veya kamu ilgisinin bulunduğu kabul edilebilmesi için, ilgili kişinin kamu kurumu veya kamu kurumu benzeri (*quasi public*) bir kurumda çalışacak olması veya çalışmak için önerilmesi yeterlidir. Bu tür durumlarda, kişinin ilgili pozisyonlara uygunluğunun denetiminin söz konusu olması doğaldır. Ancak, kişinin bu işler için uygunluğuyla hiçbir meşru bağlantısı olmayan meselelerde yapılan müdahaleler, artık meşru görülemez. Bkz. **Hadley, Herbert Spencer**, “*The Right To Privacy*”, *Northwestern Law Review*, 1894, Vol. III, No. 1, s. 20-21.

³³³ Yarg. HGK. 7.3.2007, E. 4-98, K. 110 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr). Anılan kararda, aynı zamanda doktorun taciz oluşturan eylemleri de tasvip

Basın tarafından yapılan açıklamalarda aranan kamu yararının ne ölçüde olduğu, yayında dikkat edilmesi gereken oldukça önemli bir husustur. Doktrindeki bazı yazarlarca, bir olayın verilmesinde ölçüyü aşan kamusal yararın (ya da üçüncü kişinin üstün yararının) bulunmasına, “sosyal uygunluk” ve “yakışık alma” kavramlarıyla açıklık getirilmiştir³³⁴. Buna göre, sosyal uygunluk; genel menfaate uygunluk ile kişinin özel yaşam alanına girilebilmesi arasındaki bağ olarak tanımlanmıştır³³⁵. Bu kavramla anlatılmak istenen, kişinin özel hayat alanına dair yapılan bir açıklamanın, özel hayatın gizliliğinin korunması hakkından daha üstün gelen haklı bir menfaate hizmet etmesidir. Söz konusu bu haklı menfaat, kamu çıkarının ta kendisidir. Bir olayın açıklanmasında kamu çıkarının bulunması, olaya konu olan kişinin özel hayat alanına yapılan müdahalenin meşru sayılmasına haklı bir sebep oluşturmaktadır. Basın açıklamalarının tabi olduğu, bahsi geçen diğer kriter ise yakışık almadır. Bu kavram; terbiye ve görgü kurallarına uygunluk anlamında kullanıldığı gibi, uygunluk, zarafet hissi olarak da kullanılmaktadır. Yapılan açıklamalar çerçevesinde, basın yoluyla kişilik hakkına yapılan bir müdahalenin hukuka uygun sayılabilmesinde, yayının her iki ölçüye göre de denetlenmesi gerekmektedir.

b) Resim Yoluyla Yapılan İhlaller

Kişinin özel hayat alanına veya mahremiyetine, onun rızası dışında girilerek resminin çekilmesi yoluyla da kişilik hakkına aykırı bir müdahalede bulunabilir. Özel hayat alanına dışarıdan yapılan bir ihlale örnek olarak, özel konutunun duvarlarla çevrili bahçesinde, kişinin resminin çekilmesi verilebilir³³⁶. Bu ve

---

edilmemiş olup, davacı taraf olan doktorun açtığı bu davada, hükmedilecek tazminat miktarının tenkis ya da bundan sarfınazar edilmesine hükmedilmiştir. Kişinin rızası dışında edinilen sırları dışı yayma veya kamuoyuna açıklama eylemlerinin de gizli alana yapılan ikinci bir saldırı niteliğinde sayılmasıyla ilgili olarak bkz. § 2, D, I.

³³⁴ Öztan, *Şahsın Hukuku*, 128; İmre, *Şahsiyet*, s. 162; Dural/Ögüz, s. 129; Dural, s. 140, Sengün, s. 55-56. Üçüncü kişinin üstün yararı hakkında yapılan açıklamalar için bkz. § 2, I, D.

³³⁵ Dural'a göre sosyal uygunluğun sağlanabilmesi, rıza olmadan yapılan müdahalenin (örneğin kişinin resminin yayınlanmasının) kişinin toplum içindeki yeri ile ilgili olması ve haber amacını aşıp şeref ya da özel hayata tecavüz niteliğini almaması şartıyla gerçekleşir. Bkz. Dural, s. 142-143.

³³⁶ Kişinin duvarla çevrili evinin bahçesinde çekilen fotoğraflarının, kişilik hakkına aykırılık oluşturduğu örneği, Fransız mahkeme içtihadından alınmıştır. Örnek kararda, ünlü aktris Brigitte Bardot'un, yazlık evinin yüksek duvarlı bahçesinde çıplak gezerken, uzaktan çekilen resimlerinin

benzeri durumlarda, resme konu olan kişinin basit (anonim) bir kişi veya toplumca tanınmış ünlü biri olması fark yaratmamaktadır. Ancak hak sahibi kişi tarafından verilecek (açık veya örtülü) rıza sayesinde, o kişinin resminin çekilip yayınlanmasıyla oluşabilecek hukuka aykırılık ortadan kalkacaktır³³⁷. Kişinin rızasının varlığının kabul edildiği hallere; yayıncıların kendisi hakkında haber yapması için basın mensuplarına davette bulunması, fotoğraf veya görüntülerinin çekilirken el sallayıp gülümsemesi ya da poz vermesi, özel hayatı ile ilgili sorulara ihtirazi kayıt ileri sürmeden cevap vermesi onun rızasının varlığını gösterilebilir³³⁸. Benzer şekilde, evlenirken veya yıl dönümü toplantısında, kişinin ailesi ile birlikte çektiği resmin gazetede yayınlanmasında da, kişinin bu yönde ilgili rızasının olduğu kabul edilir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, ancak verilen izin kadar kişinin resminin çekilebileceğidir. Yoksa, kişinin izninin bulunması demek, onun basın tarafından sürekli izlenebileceği anlamına gelmez³³⁹. Zira kişinin kendi özel hayatını kısıtlaması veya kısıtlayıcı yönde bir rızada bulunmak istemeyeceği açıktır. Bu sebeple basın, ancak verilen rıza ölçüsünde kişinin özel hayatına girerek onun görüntüsünü alabilir. Bu duruma örnek olarak, kişinin rızasıyla çekilen bir düğün resminin, daha sonra ticari bir amaçla –örneğin reklam için- kullanılmaması gösterilebilir³⁴⁰.

Kişinin, resminin yayınlanması yönünde verdiği rızayı, sonradan geri alması da hukuken olanaklıdır. Bu duruma, Yargıtay 4'üncü Hukuk Dairesi'nce verilen bir karar örnek oluşturabilir. İlgili davada, bir röportajda kullanılmak üzere çekilen

---

bir dergiye satılması, kişilik hakkının ihlali olarak kabul edilmiştir. İlgili karar için bkz. **İmre, Şahsiyet**, s. 164.

³³⁷ Kılıçoğlu ise farklı görüştedir. Yazar, yapılan basın açıklamalarının hukuka uygun olmasının sebebini verilen (zımni) rızaya değil, kamu yararı düşüncesine dayandırmaktadır. Özellikle kamuya mal olmuş kişilerin açıklamalarının yayınlanmasının, sırf rızalarının bulunmaması sebebiyle, hukuka aykırı kabul edileceği düşünülemez. Bu kişilerin rızaları bulunmasa dahi, eğer açıklanmasında kamu yararı varsa, yayın yoluyla yapılacak müdahalelerin hukuka uygun olduğu kabul edilir. Bu nedenle rıza görüşünden hareket etmek yanlış olur. Bkz. **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 157.

³³⁸ **Tandoğan**, s. 33.

³³⁹ **İmre, Şahsiyet**, s. 168; **Avşar/Öngören**, s. 96. Eren'e göre, özel hayatın basın yoluyla yayınlanması yönünde gösterilebilecek rıza, bir veya birkaç belirli ihlal fiiliyle sınırlı olup, sürekli bir rıza geçerli değildir. Örneğin A, gazeteci B'ye, özel hayatının belirli bir kısmını anlatmış ve bunu yazmasına izin vermişse, burada kısmi ve açık bir rıza söz konusudur. Bkz. **Eren**, s. 772.

³⁴⁰ **Dural**, s. 142. Kişinin kişilik hakkı üzerinde tasarrufta bulunurken belirttiği sınırların dışına çıkılamayacağı hususunda bkz. § 2, I, D.

fotoğrafların yayınlanmasına izin verdikten sonra bundan vazgeçen kişi, bu isteğini (mahkmeden ihtiyatı tedbir kararı da alarak) resimlerinin basılacağı magazin dergisine bildirmiştir. Buna rağmen, derginin söz konusu fotoğrafları yayınlaması üzerine açılan davada, mahkeme, kişinin daha önce resimlerinin basılması yönünde vermiş olduğu rızasından vazgeçmesinde bir hukuka aykırılık bulunmadığına karar vermiştir. Bununla birlikte, rızanın geri alınması yüzünden karşı tarafın uğradığı bir zarar varsa bunun talep edilebileceği kararda ayrıca belirtilmiştir³⁴¹.

Kişinin rızası alınmadan çekilen resimlerinin basında yayınlanması, belli hallerde hukuka aykırılık oluşturmaz. Kişilerin hukuka aykırı davranışlarda bulunmasında veya hukuken korunmaya değer genel bir menfaate, kamu düzenine veya kamu güvenliğinin sağlanması amacıyla dayanılarak yapılan yayınlarda durum böyledir. Yapılan bir müdahaleyi meşru kılan bu hukuka uygunluk sebeplerinden birinin varlığı halinde, basın, kişinin rızası bulunmaksızın resminin çekilebileceği veya kamerayla kayda alınıp, yayınlanabileceği kabul edilmiştir. Örneğin bir yağmalama olayı veya kanunsuz bir gösterinin basın tarafından çekilmesinde durum böyledir. Benzer şekilde; sokakta kavga edenler, çevreyi kirletenler, suçlular, trafik kurallarını açıkça çiğneyenler, haksız kazanç elde edenler vb. basının resmini veya görüntüsünü yayınlamasının hukuka uygun kabul edildiği hallere örnektir³⁴². Verilen örneklerde de görüldüğü gibi, bir basın müdahalesini hukuken korunmaya değer kılan genel menfaat unsuru, resme konu olan kişinin münferit kişilik hakkından daha üstün tutulmaktadır.

³⁴¹ **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, s. 421; Yarg. 4. HD. 23.6.2003, E. 3322, K. 8240 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr). Kişilik hakkına dışarıdan müdahalede bulunulabileceği yönünde verilen rızanın her zaman geri alınabileceği bilgisi için bkz. **Özakman**, s. 16.

³⁴² Ayrıca FSEK m. 86'da, rızası olmamasına rağmen resmi çekilen kişilerin, ölümlerinin üzerinden on yıl geçmesiyle, resimlerinin yayınlanabileceği düzenlenmiştir. Bahsedilen bu koşul, ileride detaylı açıklanacağı gibi, sosyal ve siyasi hayatta tanınan kişiler için belli durumlarda aranmamaktadır. Aynı koşul, FSEK m. 86/II (3)'te belirtildiği üzere, günlük olaylara ilişkin resimlerde de aranmaz. Kişinin resim hakkı üzerinde sahip olduğu tasarruf yetkisinin kısıtlandığı hallere, kamuoyunun dikkatini çeken kişilerin de resimlerinin çekilmesi girmektedir. Kişinin toplumda ünlü biri olması sebebiyle, kamu tarafından bilinmesinde fayda görülen hallerde, onun rızası dışında resminin yayınlanması hukuka uygun sayılır. Bu konu çalışmanın "Basın Yoluyla Hayat Alanının İhlali" kısmında "Kamuoyunun Dikkatini Çeken Kişiler Bakımından Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar" başlığı altında detaylı olarak incelenecektir.

c) Kamuoyunun Dikkatini Çeken Kişiler Bakımından Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Basın tarafından yapılan bir yayının hukuka uygunluğu denetlenirken, yayın konusu kişinin toplumca tanınmış³⁴³ veya anonim bir kişi³⁴⁴ olmasına göre, ayrı ayrı ele alınması gerektiğine daha önce değinilmişti.

Kişilik hakkının ihlalini oluşturan basın açıklamalarını, hukuka uygun kılan kamu yararı unsuru, özel hayatın dokunulmazlığı genel kuralının kapsamını daraltmaktadır. Bu durum, özellikle, kamuya mal olmuş kişiler açısından daha da belirgindir. Her ne kadar toplum içindeki yeri ne olursa olsun, herkes kişilik hakkının dışarıdan gelebilecek tecavüzlere karşı korunmasını isteyebileceksede, ses ve sinema sanatçıları, yazarlar, gazeteciler, sporcular, bilim, iş, siyaset adamları vb. topluma mal olmuş kişilerin özel hayatlarının (veya resimlerinin) yayınlanmasında, diğer kişilere kıyasla daha geniş bir imkan bulunduğu kabul edilmektedir.

Kamuya mal olmuş şahısların kişilik hakkı, basın tarafından yapılan eleştiriler vasıtasıyla da ihlale uğrayabilmektedir. Ancak tanınmış kişilerin toplum içindeki sosyal statüleri gereği, sıklıkla kendileri hakkında yapılan eleştirilere katlanmak zorunda oldukları, kabul edilen yaygın görüştür³⁴⁵. Zira, kimse eleştiriden masun değildir³⁴⁶. Basına tanınan eleştiri hakkı kapsamında, kişilerin hayat alanlarına

³⁴³ Ayrıca doktrinde kimi yazarlarca, kamuoyunu ilgilendiren kişiler de, kendi içinde “kamuoyunun devamlı olarak dikkatini çeken kişiler” ve “kamuoyunun geçici olarak dikkatini kişiler” olarak ikiye ayrılmıştır. Kamuoyunun geçici olarak dikkatini çeken kişilere ilişkin haberlerin yayınlanabilmesi, yalnızca, kamuoyunu meşgul eden olayla gündemde kalınan zaman dilimiyle sınırlıdır. Bkz. **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 156; **Şen**, s. 237.

³⁴⁴ Örnek bir Yargıtay kararında, dava konusu bir mahkeme ilamının toplumda yaratacağı etki ve yankıların tartışılıp eleştirilebilmesinin, ancak davaya konu olan kişilerin topluma mal olduğu, toplumun önemli bir kesimini ilgilendirdiği takdirde mümkün olabileceği açıklanmıştır. Mevcut olayda ise Yargıtay, tarafların toplumda tanınan ve özel hayatları ile toplumun ilgisini çekecek nitelikte kişiler olmamasından dolayı, yapılan yayının davacının yaşadığı çevredeki sosyal kişilik değerlerine zarar vereceğini ve böyle bir yayının yapılmasında kamu yararının bulunmadığı sonucuna varmıştır (Yarg. 4. HD. 28.11.2005 E. 2004/15629, K. 12777, Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

³⁴⁵ Toplumda tanınmış kişilerin, en ağır eleştirilere dahi göğüs germeleri gerektiğini savunan görüş için bkz. **Özek**, s. 237; **Tüfek**, s. 126; Yarg. HGK. 14.10.1998, E. 4-695, K. 702 (Kazancı Bilişim-Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

³⁴⁶ **Dural**, s. 132.

yapılan kimi müdahalelerin zorunlu olduğu kabul edildiğinden, bu tür müdahaleler için, önceden ilgilisinin rızasının alınması gerekmez³⁴⁷. Böylece basın, toplumda her an göz önünde bulunan kişileri gerektiğinde eleştirmek görevini yerine getirmekte serbesttir. Söz konusu kişiler hakkında basında çıkan eleştiriler -ve haber, yazı, yorumlar- objektif oldukça, doğru olaylara dayandıkça ve doğru amaca yönelik oldukça sert, kırıncı ve kişiyi küçük düşürücü olabilecektir³⁴⁸.

Yargıtay tarafından bugüne kadar oluşturulan içtihatla da, eleştiriye konu olan tanınmış kişilerden, özellikle siyasi kimlikleri ve konumları gereği politikacıların, kendilerine yöneltilen sert eleştirilere maruz kalmalarında hukuken bir sakınca olmadığı görülmektedir. Siyasi kişilerin şahıslarına yöneltilen eleştiriler ne kadar sert olursa olsun, eleştiri sınırları içerisinde kaldığı sürece, bunların, kişilik hakkına yönelik bir saldırı oluşturmadığı kabul edilmektedir^{349, 350}.

³⁴⁷ **Dural/Öğüz**, s. 129. Politikacı, sporcu, sanatçı vb. kişiler, basit kişilere oranla daha geniş bir kamuya açık hayata sahip olduklarından, daha az korundukları kabul edilmiştir. Bu kişilerin hayat olaylarının açıklanmasında kamu yararı bulunduğu bahsiyle, bunların basın tarafından yayınlanmasında rızaları aranmaz (Yarg. 4. HD. 16.12.1978, E. 9419, K. 12048, ilgili karar için bkz. **Arpacı**, s. 137).

³⁴⁸ Yarg. 4. HD. 27.6.2006, E. 2005/6753, K. 7795. Yargıtay, önemli görevlerde bulunan kişilerin, basının haber verme hakkı ve özgürlüğü nedeniyle sert eleştirilere muhatap olmalarının, yürüttükleri görevin ve demokratik rejimin bir gereği olarak kabul edilmesi gerektiğini açıkça belirtmiştir (Yarg. 4. HD. 28.12.2005, E. 944, K. 14249). Yine bir diğer kararında Yargıtay, siyasilerin beyanlarını ve hükümetin icraatlarını gerçekleştirilmesinde kamu yararı olduğunu ileri sürmüştür (Yarg. 4. HD. 23.5.2005, E. 2004/11132, K. 5506, Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

³⁴⁹ Eleştiri sınırlarının dışına çıkacak ifadeler içermediği sürece, konumları ve siyasi kişilikleri gereği, politikacıların eleştirilebileceği ve hatta bu eleştirilerin sert bir dille yapılmasının, kişiliğe yönelik hukuka aykırı bir saldırı oluşturmayacağı, bir çok Yargıtay kararında da yer almıştır. Bkz. Yarg. 4. HD. 6.10.2004, E. 7823, K. 11060; 4. HD. 10.11.2005, E. 2004/15361, K. 11911; Yarg. 4. HD. 23.05.2005, E. 2004/11132, K. 5506; Yarg. 4. HD. 10.11.2005, E. 2004/15321, K. 11898; Yarg. 4. HD. 17.11.2005, E. 2004/15600, K. 12337; Yarg. HGK. 14.10.1998, E. 4-695, K. 702 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr). Ayrıca bkz. **Akipek/Akıntürk**, s. 407; **Öztan** s. 124.

³⁵⁰ Fotomontaj yöntemiyle, bir parti genel başkanının, yarı çıplak durumdaki diğer bir parti başkanının sırtını, sanki temizliyormuş gibi gösteren mizahi bir resmin konu edildiği basın yoluyla sövme davasında, mahkeme, kamuya mal olmuş kişilerin kendilerine yönelik alkışlar kadar, gerçeği yansıtan eleştirilere de katlanmak zorunda olduklarını ve bu yüzden yapılan yayının eleştiri sınırları içinde kalarak, yayınlanmasının hukuka uygun olduğuna karar verilmiştir. Karar için bkz. Yarg. 4. CD. 4.6.1998, E. 5063, K. 5930 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

Her ne kadar basının, eleştiriler vasıtasıyla, tanınmış kişilerin hayat alanlarına müdahale edilebilecekleri kabul edilse de, bu durum, ancak kişilerin toplumda işgal ettikleri veya edecekleri görevleriyle bağlılık içinde olduğu oranda mümkündür³⁵¹. Bu sebeple, kişilerin kamuda üstlendikleri görevleri ne kadar önemliyse, haklarında yapılan eleştirilerin de, o kadar yoğun ve gerektiğinde sert olabileceği kabul edilmektedir³⁵². Zira, basının kişilik haklarına karşı bulunduğu müdahalelerinin meşru sayılmasıdaki nihai amaç, ilgili bilgilerin temin edilmesiyle, toplumun bundan elde edeceği üstün kamu menfaatidir.

Hukuka uygunluk sebeplerinden kamu yararının, kişilik hakkına ihlal oluşturan basın açıklamalarını meşru kılacağı, Yargıtay 4'üncü Hukuk Dairesi 27.2.1990 tarihli kararından da anlaşılmaktadır. İlgili kararın metninde “*davacı tamamen kendi yarattığı bu ortamın basın yoluyla eleştirilmesine katlanmak zorundadır... Kişilerin basın tarafından ele alınıp kınanmasında toplum yararı vardır... Gazete tarafından ayıplanmasının da eleştirilecek yanı olmamalıdır. O halde, dava konusu olan yazı gerçek olaylara dayandığından, böyle bir olayın basın yoluyla kamuoyu önünde tartışılmasında kamu yararı vardır*” ifadeleri yer almıştır³⁵³.

Günümüzde yaygın olarak benimsenen görüşe göre, kendilerini kamuoyunun ilgi ve dikkatine sunan kişilerin, iş ve faaliyetleri dışında, belli bir ölçüye kadar özel hayatlarının da eleştirilmesini göze aldıkları ve bu duruma kendi tercihleriyle düştükleri varsayılmaktadır³⁵⁴. Bilindiği üzere, ünlü kişilerin toplumun ilgisini çekerek, sürekli izlenmeleri ve medyanın ilgi odağı olmaları, onların söz, davranış ve faaliyetlerinin, başkalarıyla olan ilişkilerinin, gittikleri yerlerin, vs. basında sıkça haber konusu yapılmasına yol açar³⁵⁵. Belirtilen sebeplerle, kamuya mal

³⁵¹ Örneğin bir kamu görevine atanmada veya seçimlerde, ilgili kişiler hakkında yapılan açıklamalarda yer alan bilgiler, gerçeğe uygun olduğu ve başkalarının kişilik hakkını zedelediği sürece, bunların kamuya açıklanması hukuka uygun görülebilir. Bkz. **Ataay, Şahıslar**, s. 132. Ayrıca bkz. § 4, III, C, 2, a.

³⁵² **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 159; Yarg. 4. HD. 17.11.2005, E. 2004/15600, K. 12337 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

³⁵³ Yarg. 4. HD. 27.2.1990 E. 1989/10681, K. 1775 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

³⁵⁴ Yarg. 4. HD. 10.11.2005, E. 2004/15361, K. 11911 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

³⁵⁵ **Özel**, s. 98.

olmuş kişilerin özel hayatlarının basın tarafından müdahaleye uğramasında, basının belirli bir ölçüye kadar mazur görülmesi, buna hoşgörü gösterilmesi gerektiği kabul edilmektedir.

Basına tanınması öngörülen hoşgörüyle bağlantılı olarak Yargıtay bir kararında, ünlü bir sanatçının aşk hayatıyla ilgili haberin yayınlanmasıyla, basının haber verme hakkının sınırlarını aştığını kabul etmiştir. Buna karşılık, Yargıtay, söz konusu sanatçının halkın ilgi ve eleştirisini daima üzerinde toplayan bir kişi olması nedeniyle, incelemesinde ağırlıklı olarak, olaydaki haberin gerçekliği üzerinde durmuştur. Aynı kararda Yargıtay, haberlerin şeref ve haysiyeti rencide etse bile, basının hukuki bir sorumluluğunun söz konusu edilemeyeceği ifadesine de yer vermiştir³⁵⁶.

Farklı bir kararında ise, Yargıtay, toplumca tanınmış kişiler için “*toplumsal ilgi kapsamında yaşam tarzları ve şöhretleri ile basının magazinsel anlamda dikkatini çeken kişiler...*” olarak ifade edilmiş ve bununla ilgili olarak “*sanatçılar kamuya mal olmuş kişiler olup onlar ile ilgili haberlerin basında yaygın biçimde yer alması tabiidir*” açıklamasında bulunmuştur³⁵⁷.

Kamuya mal olmuş kişilerin, basın tarafından rızaları dışında resimlerinin çekilmesi sonucu çıkan uyuşmazlıklar, Yargıtay kararlarına da oldukça sık yansımaktadır. Bu kararlarda Yargıtay’ın genellikle, basın tarafından yapılan müdahalelerin kişilik hakkına saldırı oluşturmadığı görüşünü benimsediği görülmektedir³⁵⁸.

Mevzuatımızda resim hakkında FSEK’te özel bir düzenleme yer almaktadır. “resim ve portreler” başlıklı FSEK m. 86’ya göre devletin siyasi ve toplumsal hayatında rol oynayan kişilerin katıldıkları resmi geçit, tören veya genel toplantılar ve günlük olaylara ilişkin resimlerle radyo ve film haberlerinin

³⁵⁶ Yarg. 4. HD. 10.6.1982, E. 4077, K. 6052 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

³⁵⁷ <http://www.milliyet.com.tr/Yasam/SonDakika.aspx?aType=SonDakika&ArticleID=1026629>, erişim tarihi: 2 Mart 2009.

³⁵⁸ **Ataay, Şahıslar**, s. 145; **Arpacı**, s. 130-131.

yayınlanabilmesi için rızalarının alınmasının şart olmadığı belirtilmiştir³⁵⁹. Bu düzenlemeden de anlaşılacağı gibi halkın gözü önünde olan³⁶⁰ ses ve sinema sanatçıları, yazar, bilim adamı, sporcu, iş ve siyaset adamlarının resimlerinin çekilip, basın tarafından yayınlanması için, her zaman onlardan izin alınması gerekmez. Bununla birlikte, yine aynı maddenin son paragrafında, çekilen fotoğrafların kamuya sunumu sırasında ilgili kişilerin kişilik hakkının ihlal edilmemesi gerektiği “...yayımların caiz olduğu hâllerde de Türk Medeni Kanununun 24 üncü maddesi hükmü saklıdır” ifadesiyle ayrıca belirtilmiştir. Böylece, basına tanınan bu yayın serbestisinde dahi, görevi sırasında, ilgili kişilerin hayat alanlarına, haksız şekilde müdahale oluşturabilecek davranışlardan kaçınması gerektiğine dikkat çekilmiştir.

Konu ile ilgili olarak, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından, 1998 yılında yayınlanan Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi’nde (“Bildirge”) özel hayatın gizliliğiyle ilgili bir düzenleme bulunmaktadır. Söz konusu Bildirge’nin “Gazetecinin Temel Görevleri ve İlkeleri” başlıklı bölümünün 7’nci maddesinde ve “Gazetecinin Doğru Davranış Kuralları” başlığı altındaki “Özel Hayat” ve “Bilgi-Belge” yan başlıklı hükümlerinde şu satırlar yer almaktadır:

“Gazeteci, kamuya mal olmuş bir şahsiyet bile olsa, halkın haber alma, bilgilenme hakkıyla doğrudan bağlantılı olmayan hiç bir amaç için, izin verilmedikçe özel yaşamın gizliliği ilkesini ihlal edemez”.

³⁵⁹ FSEK m. 86: Resim ve portreler: Genel olarak- “Eser mahiyetinde olmasalar bile, resim ve portreler tasvir edilenin, tasvir edilen ölmüşse 19 uncu maddenin birinci fıkrasında sayılanların muvafakati olmadan tasvir edilenin ölümünden 10 yıl geçmedikçe, teşhir veya diğer suretlerle umuma arz edilemez.

Birinci fıkradaki muvafakatin alınması:

1. Memleketin siyasi ve içtimai hayatında rol oynayan kimselerin resimleri;
2. Tasvir edilen kimselerin iştirak ettiği geçit resmi veya resmi tören yahut genel toplantıları gösteren resimler;
3. Günlük hadiselerle mütaallik resimlerle radyo ve film haberleri; için şart değildir.

Birinci fıkra hükmüne aykırı hareket edenler hakkında Borçlar Kanununun 49 uncu maddesi ile koşulları varsa, Türk Ceza Kanununun 134, 139 ve 140 uncu maddeleri hükümleri uygulanır. Birinci ve ikinci fıkra hükümlerine göre yayımın caiz olduğu hâllerde de Türk Medenî Kanununun 24 üncü maddesi hükmü saklıdır.”

³⁶⁰ “Ancak bu kişiler artık umumi yaşamdan çekilmiş, münzevi olarak yaşamakta ise ve resmi bir dedikodu dolayısıyla veya münasebetsiz mahiyet taşıyan bir çerçeve içinde neşrediliyorsa o zaman bu hal, kişiliğe tecavüz teşkil eder”. Bkz. **Velidedeoğlu**, s. 124; **Tüfek**, s. 112.

“Asıl olan kamu yararadır... Bu durumlarda dahi, özel hayatın kamuya açılan kesiti mutlaka konuyla doğrudan ilgili olmalı veya ilgili kişinin özel hayatının onun kamusal faaliyetini de etkileyip etkilemediği gözetilmelidir.

Doğrudan kamu yararı olmadıkça, sahibinin izni dışında belge, fotoğraf, ses yahut görüntü alınmamalıdır. Kamu yararı söz konusu olduğunda dahi, yukarıdakilerin başka hiçbir şekilde elde edilmeyeceğine kesin kanaat getirilmiş olması gerekir”³⁶¹.

Gerek FSEK’te gerekse Bildirge’de yer alan ilgili düzenlemelerle, toplumun sosyal ve siyasal yaşamında rol oynayan kişilerin -diğer kişilerden farklı olarak- rızaları alınmaksızın özel hayatlarının haber konusu yapılabileceği kabul edilerek, kamu yararına açıkça üstünlük tanınmıştır³⁶². Söz konusu düzenlemelerden de anlaşılacağı üzere, toplumca tanınmış kişiler hakkında bilgi edinmeye ilişkin yarar, onların anonim kalmaya ilişkin yararından daha üstün tutulmuştur³⁶³.

Her ne kadar yapılan hukuki düzenlemelerle, kamuya mal olmuş kişilerin özel hayatlarına veya şeref ve haysiyetlerine müdahale edilebilmesinde, basına özel bir imtiyaz hakkı tanınmışsa da, prensip olarak, özel hayatın gizliliğinin dokunulmazlığı kuralı uygulanırlığını korumaktadır. Bu kuralın da göz önüne alınmasıyla, karşılaşılan olaylarda uygulanması gereken esas formül; özel hayatın gizliliğinin korunması hakkına, ancak bireysel menfaatten daha üstün ve daha ciddi bir kamu genel menfaatinin mevcut olduğu, sınırlı hallerde müdahalede bulunulabilmesidir. Bu tür üstün bir menfaatin bulunması, basın tarafından yapılan bir ihlali hukuken meşru kılsa da, bu amaçla yapılan müdahaleler, özel hayatın dokunulmazlığı kuralının birer istinasını oluşturur. Bu nedenle, basına tanınan, kişilerin özel hayatlarına ilişkin açıklamalarda bulunabilme hakkı geniş yorumlanmamalıdır.

³⁶¹ <http://www.tgc.org.tr/bildirge.html>, erişim tarihi: 3 Mart 2009.

³⁶² Kamu yararına tanınan bu üstünlük, Basın Meslek İlkeleri’nin 5’inci maddesinde “*Kişilerin özel yaşamı, kamu çıkarlarının gerektirdiği durumlar dışında, yayın konusu olamaz.*” şeklinde yer almıştır. Ayrıca Radyo ve Televizyon Yayınlarının Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik’in 5’inci maddesinin (f) fıkrası da aynı düzenlemeyi içermektedir.

³⁶³ **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 157 vd.

Toplum hayatında yer alan kişilere ilişkin yapılan haberlerin yayınlanması, ancak bu kişilerin toplum içindeki rolleri bakımından faydalı olduğu ölçüde mümkündür³⁶⁴. Söz gelimi, bir kamu görevlisinin sırf idari bir görevde bulunması, onun özel hayatına müdahale edilebilmesi için yeterli bir sebep oluşturmaz³⁶⁵. Benzer şekilde, bir devlet memurunun cinsel hayatındaki faaliyetlerinin öğrenilmesi, kamuya bir fayda sağlamayacağından, bu tür olay ve faaliyetlerin haber konusu yapılarak, basında yer alması hukuka aykırılık taşır. Kural olarak, kişi, toplumda ne kadar tanınmış olursa olsun, onun cinsel ve duygusal hayatının kesinlikle kamuya açıklanamayacağı yönünde doktrinde fikir birliği bulunmaktadır³⁶⁶. Ancak bununla birlikte kişinin, devlet memuru mevkinin kendisine sağladığı yetkileri suistimal ederek, cinsel hayatına ilişkin faaliyetlerde bulunduğu takdirde, bu durumun ayrı olarak değerlendirilmesi gerekir. Bu tür haberlerin, toplum tarafından bilinmesinde kamu üstün yararı olduğundan, olayda yer alan bilgilerin, basın müdahale alanı kapsamında sayıldığı kabul edilir³⁶⁷.

Kişinin aile içi yaşantısı, sorun veya geçimsizliklerinin basın tarafından haber konusu yapılmasında herhangi bir kamu yararı bulunmadığından, bunlar, kişiye kalması gereken hususlardandır³⁶⁸. Bu duruma somut bir örnek olarak, yüksek rütbeli bir devlet memurunun bayan sekreteriyle skandal yaratan ilişkisinin basında yer alması olayı verilebilir. Olayda mahkeme, basının kamuyu aydınlatma görevini yerine getirdiğini kabul ederek, ilgili haberin yayınlanmasını hukuka uygun görmüştür. Ancak, yine aynı olayda mahkeme, haberde memurun olayla ilgisi olmayan özel hayatının diğer safhalarına, çocuklarının ve onların nişanlılarının yaşayışlarına ve kızının bikinili resmine yer verilmesini özel hayatın ihlali olarak değerlendirmiştir. Nitekim dava sonucunda, davalı taraf olan gazete,

³⁶⁴ **İmre, Şahsiyet**, s. 162; Yarg. 4. HGK. 10.3.2004, E. 4-149, K. 146 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

³⁶⁵ **Öztan, Şahsın Hukuku**, s. 127; **Tandoğan**, s. 32.

³⁶⁶ **Ataay, Şahıslar Hukuku**, s. 132; **Oğuzman/Seliçi/Oktay**, s. 136; **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, s. 417.

³⁶⁷ **Salihpaşaoğlu**, s. 62; **Özakman**, s. 19. Ayrıntılı açıklama için bkz. **Şen**, s. 240-241.

³⁶⁸ **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 162; **Özakman**, s. 19. Ayrıca kişinin eşini aldatması, kumar oynaması veya geç saatlere kadar eğlenmesi de haber konusu yapılamayacak olaylara örnek olarak gösterilebilir. Bu türden haberlerin, basında yer alabilmesi için, toplumu ilgilendiren bir nitelik taşıması gerekmektedir. Bkz. **Salihpaşaoğlu**, s. 62.

bir miktar tazminat ödemeye mahkum edilmiştir³⁶⁹. Bu örnekten de anlaşıldığı gibi, özel hayatın dışarıya açıklanabilmesi, ancak verilen haberle ilgisi oranında mümkündür. Kamuoyuna sunulan haberde temel alınan olayla hiçbir ilgisi bulunmadığı halde, kişinin özel hayatıyla ilgili açıklamalarda bulunulması hukuken kabul edilemez³⁷⁰.

Buraya kadar yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, basın tarafından yapılan müdahalelerdeki hukuka aykırılığı bertaraf edecek sebeplerin takdirinde oldukça titiz davranılması gerekmektedir. Devlet adamları dışında, toplumda tanınmış politikacı, yazar, bilim adamı, gazeteci, ses ve sinema sanatçısı ve sporcular hakkında yapılan haberlerin yayınlanmasında da basın tarafından gerekli hassasiyet gösterilmelidir. Özel hayatın korunması konusunda kabul edilen temel ilke, kişinin kamuya açıldığı alanda ve açıldığı oranda özel yaşamının sınırlanmasıdır³⁷¹. Bir başka deyişle, kamuya mal olmuş kişilerin özel yaşamları, ancak topluma mal oldukları derecede sınırlanabilir. Yukarıda açıklandığı üzere, kişilerin belirli bir dereceye kadar, haklarında çıkan haberlere hoşgörü göstermelerinde kabul edilen ölçü, onların kamuya mal oluş derecesiyle doğru orantılıdır³⁷². Yoksa, bu kişilerin toplum içinde belli bir şöhrete sahip olmaları, onların özel yaşamlarının bütün detaylarıyla basında yer almasını gerektirmez.

Ne var ki, toplumda tanınmış kişilerin rızaları alınmaksızın ve herhangi bir haber niteliği³⁷³ taşımamasına rağmen, özel hayatlarının haber konusu yapılmasının örneklerine, uygulamada oldukça sık rastlanmaktadır. Bu durum, özellikle toplumda tanınmış kişiler açısından, magazinsel basında kendini gösterir. Basın organları, hukuka uygunluk sebeplerinden kamu yararı ya da kamu ilgisinin varlığı bahanesini ileri sürerek, kişilik hakkına kolayca müdahale etme imkanı

³⁶⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. **İmre, Şahsiyet**, s. 159-160.

³⁷⁰ **Özek**, s. 262; **Tüfek**, s. 105. Bu durumda aynı zamanda basın özgürlüğü kötüye kullanılmış sayılacaktır. Bkz. § 3, III, A.

³⁷¹ **Özek**, s. 263; **Tüfek**, s. 126; **Şengün**, s. 62.

³⁷² **Oğuzman/Seliçi/Oktay**, s. 153; **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 157; **Özek**, s. 242; **Şengün**, s. 62. Kişilerin özel hayatları hakkında yapılan yayınların yalnızca işlerine veya şöhretlerine ilişkin olabileceği görüşünde bkz. **İmre, Şahsiyet**, s. 162; **Tandoğan**, s. 32-33; **Tüfek**, s. 107.

³⁷³ Bir yayının haber niteliğinde sayılabilmesi için bkz. § 4, III, C, 2, a.

bulabilmektedirler³⁷⁴. Böylece, kişilerin özel hayatlarına dair edindikleri kişisel bilgiler, magazin basınında yayınlanmakla dışarıya ifşa edilebilmektedir.

Her ne kadar, hukuka uygunluk sebeplerinden, genel kamu ilgisi olduğu varsayılarak, magazin basını tarafından, ünlülerin özel hayatlarına kolayca girilebilmekteyse de, kamu merakının sınırının olmadığı gibi, kamu merakından kaynağını alan magazinsel açıklamaların da sınırının olmadığı unutulmamalıdır. Nitekim Yargıtay kararlarında, kamuya mal olmuş kişilerin yaşantılarına dair hemen her şeyin, toplum tarafından merak edildiği gerçeği *“bu özellikle gerçek anlamda eleştiri alanından en bayağı dedikodu konularına kadar her olay haber olarak basında yer almaktadır”* ifadesiyle ortaya konmuştur³⁷⁵. Söz konusu bu durum, magazin basınında yer alan kişilerin özel hayatları hakkında yapılan haberlere bir sınır getirilmesi ihtiyacını doğurmuştur.

Yargıtay tarafından da kabul edildiği üzere, kamu yararı veya kamu ilgisi adı altında, çoğu zaman halkın gereksiz merak duygularını tatminden öteye gitmeyen magazinsel haberlerin yayınlanmasına izin verilmemelidir³⁷⁶. Avşar, bu konuyla ilgili olarak, kitabında politikacı, sanatçı, sporcu vb. tanınmış kişiler hakkında yapılan haberlerde çoğu zaman kamu yararının çok az ve tartışmalı olduğundan hareketle; kamu ilgisi gerekçesinin sırf yayıncıların, kişilerin özel hayatları hakkında haber yapabilmelerine açık kapı bırakmak için var edildiğini öne sürmektedir. Yazar kitabında, kamusal ilginin bahane edilerek, kişilerin hak ve özgürlüklerinin yayın araçlarıyla çiğnenmemesi gerektiğini savunmaktadır. Bununla birlikte yine yazar, olayda yayına konu olan kişinin kişilik hakkından

³⁷⁴ Avşar/Öngören, s. 86.

³⁷⁵ Yarg. 4. HD. 12.7.1974, E. 6768, K. 4663; Yarg. 12.7.1974, E. 8479, K. 4662 (kararlar için bkz. Özek, s. 263).

³⁷⁶ Yargıtay ilgili kararında, dava konusu bir magazin yazısının objektif sınırlara uygunluğunun, okuyucunun gereksiz merak duygularını doyurmaktan öte; bilinmesinde kamu yararının bulunup bulunmadığının ve yazıdaki küçük düşürücü suçlamaların gerekliliğinin yeterince tartışılmadan, yazının sırf magazin haber olduğu gerekçesiyle hukuka uygun sayılamayacağını belirtmiştir. Bkz. Yarg. 4. CD. 13.4.1999, E. 1998/2581, K. 1998/3349 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

daha üstün nitelikte bir kamu yararı yoksa, toplum, söz konusu haberle ilgilenme bile, yapılan yayının hukuka aykırı olacağı haklı görüşündedir³⁷⁷.

Kişilerin özel hayatlarına müdahalede bulunulmasının meşru sayılabilmesinde dikkat edilmesi gereken bir nokta da, şöhretleri sona ermiş ve toplumda artık unutulmuş kişilerin haberlere gelişigüzel konu olamayacağıdır. İleride ele alacağımız güncellik unsurunu da yakından ilgilendiren bu hususa göre, aradan uzun zaman geçtikten sonra kişilerin özel hayatlarının kamuya açıklanması, resimlerinin yayınlanması, bunların teşhiri veya çoğaltılmasıyla toplumda yeniden ilgi uyandırılmaya çalışılması kabul edilemez. Toplum tarafından hatırlanmasında hiçbir yarar bulunmayan bu tür haberlerin yayınlanmasıyla, olay konusu kişinin kişilik hakkına haksız bir müdahalede bulunulmuş olmaktadır³⁷⁸.

Çalışmanın yapıldığı esnada halen sürmekte olan, ancak konuyla oldukça yakından ilgili olan ses sanatçısı Sezen Aksu Davası (“Sezen Aksu Davası”)ndan da kısaca bahsedilmelidir. İlgili davada yer alan olay, yaz tatilini geçirmek üzere, teknesinde bulunan Sezen Aksu’ya ait bikinili pozların basında yayınlaması üzerine, sanatçının mahkemeye suç duyurusunda bulunması şeklinde gerçekleşmiştir. Bunu takip eden süreçte, Bakırköy 16’ncı Asliye Ceza Mahkemesi’nde görülen dava sonuçlanarak, dava konusu resimleri çekip

³⁷⁷ **Avşar/Öngören**, s. 101 vd. Ayrıca Avşar’ın görüşüne göre, kamu yararı kavramının, her ne koşulda olursa olsun gerekçe olarak kullanılması doğru bir yaklaşım olmaktan çıkmıştır. Yazar, her biçimdeki kamu yararının, kişilik hakkının ihlaline dayanak oluşturamayacağı görüşündedir. Bunun için kamusal yayıncılık tekelinin yıkılarak, Medeni Kanun’daki kamusal yarar kavramının “halkın üstün nitelikteki yararı” şeklinde değiştirilmesi ve Yargıtay tarafından olaylara bu şekilde uygulanması gerektiğini savunmaktadır. Bkz. **Avşar/Öngören**, s. 97-99.

³⁷⁸ **Arpacı**, s. 137; **Ataay, Şahıslar**, s. 147; **Eren**, s. 774; **Tüfek**, s. 107-109; **Tandoğan**, s. 33. Davaya konu olan haberdeki kişi veya kişilerin, yaşanan zaman dilimi içinde önemli sayılacak kişilerden olup olmadığı veya herhangi bir yönleriyle kamuya mal olmuş kişilerden sayılıp sayılmadığının belirleyici olduğunun belirtildiği karar için bkz. Yarg. 4. HD. 3.2.1983, E. 1982/11527, K. 1087. Bir başka Yargıtay kararında, kişiyle ilgisi bulunmayan yarım asırlık olayların yeniden gündeme getirilmesinin doğru olmadığı; kişinin yaşamını, düşüncesini veya sanatını küçümsemenin hukuka aykırı olduğu ve bu yönde davranıldığı takdirde basın özgürlüğünün amacı dışında kötüye kullanılarak sınırlarının aşılmış sayılacağı belirtilmiştir. Aynı kararda, basına tanınan özgürlüğün, kişilik haklarına yapılan her saldırıyı haklı kılmayacağı ve basının özgürlüğü kadar, sorumluluğunun da mevcut olduğundan daima bu ikisi arasındaki dengenin göz önünde tutulması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca kararda, haber veya yorumun yalnızca kamunun üstün yararının gerektirdiği hallerde ve gereken ölçü ve kapsamda yapılması gerektiği açıklanmıştır. Bkz. Yarg. HGK. 1.7.1998, E. 4-508, K. 553 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

yayınlayan foto-muhabir, özel hayatın gizliliğini ihlalden dolayı suçlu bulunmuş ve para cezasına çarptırılmıştır. İlgili kararda, ayrıca aynı suçun tekrar edilmesi halinde uygulanmak üzere hapis cezasına hükmedilmiştir³⁷⁹.

Söz konusu karar, beraberinde büyük bir tartışmayı da gündeme getirmiştir. Bu tartışma, özel hayatın sınırlarının nerede başlayıp nerede bittiği konusu üzerinde yoğunlaşmıştır. Konuyla ilgili olarak birbiriyle karşıt iki görüş bulunmaktadır. Bunlardan ilki olan, kamuoyu önündeki kişilerin, kamuya açık alanlarda kendileriyle ilgili haberlerin yapılmasına katlanmaları gerektiği görüşüne karşı; diğer görüşe göre, kişiler, özel konutlarının dışında da özel hayatın gizliliği hakkı kapsamında korunmalıdırlar. Uygulamada bugüne kadar yaygın olarak benimsendiği üzere, kamuya mal olmuş kişilerin özel hayat alanları, yalnızca evleriyle sınırlıdır. Ancak Sezen Aksu Davası'nda alınan kararlar birlikte temelleri atılan görüşe göre, bundan böyle kişilerin özel hayatına daha saygılı davranılarak, bu alanın sınırlarının, hak sahibi lehine genişletilmesi zorunlu bir hal almıştır. Bu sayede, kişiler yalnızca evlerinde değil; otomobillerinde, teknelerinde, hatta bir lokantada yemek yerken bile, özel hayatın gizliliğinin kendilerine sağladığı korumadan faydalanabilecektir.

Kanaatimizce de kamuoyuna mal olmuş kişilerin gündelik hayatlarını sürdürürken, her hareketlerinin, rızaları dışında basın tarafından görüntülenerek kamuya paylaşılması, hoşgörü ile karşılanmamalıdır. Bu tür yayınlar, kişiyi rahatsız eden ve basın özgürlüğü kavramı altında açıklanamayacak nitelikte, salt kamunun merak duygularına hitap eden yayınları oluştururlar. Ayrıca bu gibi durumların özel yaşamla ilgili etik olarak da gazetecilerin sorumluluğunu gerektirdiğini söylemek mümkündür. Bu bahisle, basın organlarının kişilerin özel hayatlarını dışarı ifşa etmelerinde daha duyarlı davranmaları ve saygılı bir tutum izlemelerinin yerinde olacağı kanısındayız.

Nitekim Sezen Aksu Davası'nda alınan sonuç göstermektedir ki, Yargıtay kararlarına da yansıdığı üzere, bugüne dek yaygın olarak benimsenen, kişilerin

³⁷⁹ <http://www.tumgazeteler.com/?a=4309148>, erişim tarihi: 4 Mart 2009.

özel hayatlarına girilmesinde basına tanınan hoşgörü; yerini kişilik hakkına daha büyük bir önem veren, yeni bir yaklaşıma bırakmaktadır. Kamuoyunda büyük bir yankı uyandıran Sezen Aksu Davası'nda, mahkemenin gazeteci hakkında, önceki kararlarına nazaran daha ağır bir cezaya hükmetmesiyle caydırıcılık amacı taşıdığı görülmektedir. Davada alınan kararın, emsal bir karar teşkil etmesi açısından, kişilerin bundan sonra özel hayatının söz konusu olduğu hallerde, bu hakkın sınırlarının daha geniş yorumlanmasına uygun bir zemin hazırladığını söylemek mümkündür. Böylece, bundan böyle basın (daha açıkça paparazzi), tanınmış kişilerin rızaları dışında, özel hayatlarına müdahalede bulunurken daha dikkatli davranmalıdırlar. Buna neden olan, özel hayatın gizliliğinin korunmasına eskisinden daha çok önem veren bu değişim, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ele alınacağı gibi, esasen evrensel nitelikte bir değişimi yansıtmaktadır³⁸⁰.

3- Haber Güncel Olmalıdır

Yayının hukuka uygun kabul edilebilmesi için aranan güncellik şartı, olayın henüz meydana geldiği veya önemini halen koruduğu durumlarda gerçekleşir. Toplumda basının önemi, kamu menfaatine hizmet eden haberlerin, mümkün olan en kısa zamanda duyurulabilmesi ile kendini gösterir³⁸¹. Aksi takdirde, bekleyen haberin amacı zayıflar ve artık günün koşullarına göre değerlendirilemeyeceğinden, haber konusu olaylar değerini yitirir. Ayrıca haberin üzerinden zaman geçmesi, okuyucuda, basının yayında uyması gereken objektiflikten uzaklaştığı ve şeref ve haysiyeti zedelenen kişiye karşı subjektif davranıldığı şüphesini uyandırabilir. Bu sebeplerden dolayı, basın, haber verme görevi kapsamında, olayları çabucak kamuoyuna sunma yükümlülüğü altındadır. Habere konu olan olay veya olaylar henüz güncelken, yani bunların meydana gelmesini takiben, mümkün olan en kısa süre içinde topluma ulaştırıldığı hallerde, olayda kamu yararı ve kamusal ilginin varlığı kabul edilir³⁸².

³⁸⁰ Bu konuya çalışmamızın “Dünyadan Konuyla İlgili Yaklaşımlar” kısmında yeniden yer verilecektir.

³⁸¹ **Özek**, s. 262.

³⁸² Yargıtay, bir bakanın bakanlık görevinden ve partisinden istifasının konu edildiği bir davada meydana gelen olayların, kamuoyunu yakından ilgilendiren, güncel olaylar olduğunu belirtmiştir.

Hukuka uygunluk sebeplerinden güncellik, toplumu yönetmeye aday olan veya burada söz sahibi olmak isteyen, özellikle siyasi parti üyeleri veya liderleri, üst yöneticiler vb. kişilerin geçmiş yaşamlarının haber yapılabilmelerini hukuken mümkün kılar. Sayılan bu üst düzeydeki mevkilere toplumca ihtiyaç duyulan güvenin sağlanmasında, söz konusu kişilerin yapmış oldukları hataların her zaman güncel olduğu kabul edilir. Zira, değerlendirme konusu bilgilerin, toplum tarafından bilinmesinde genel bir kamu yararı bulunduğu açıkça görülebilmektedir³⁸³.

4- Haber Konusu İle Kullanılan İfade Arasında Fikri Bağlılık Bulunmalıdır

Basın tarafından yapılan bir açıklamanın hukuka uygunluğu denetlenirken, öz ve biçime ilişkin koşullardan, biçime ilişkin koşul kavramıyla kastedilen, basın açıklamasındaki anlatım ve sunumdaki ölçülülüktür³⁸⁴. Bu koşul, aynı zamanda haber konusu olay veya olaylar ile bunların anlatımında kullanılan ifade arasındaki fikri (düşünsel) bağlılık olarak da ifade edilir. Daha açık bir anlatımla, fikri bağlılık kavramı; haberin veriliş şeklinin, olayın gösterdiği tüm özelliklere uygun olması, yani yayında kullanılan üslup ve seçilen sözlerle, haberde anlatılan olay veya olayların birbirine uygunluk göstermesini ifade eder. Buna göre, gerçeğe uygun bir haberin, olayda nesnel ölçülere uygun (objektif kriter) ve ölçülü bir şekilde verilmesi (subjektif kriter) gerekmektedir.

Bir haberin verilişinde, haberde açıklanan olay veya olayların önemi ile bunların yayınlanmasıyla sağlanacak kamu yararı arasında bir orantının bulunması

Bu tür olayların haber yapılması ve eleştirilmesinin basın için bir zorunluluk olduğu ve bunların atlanmasının, okuyucu tarafından ilgili gazetenin sorgulanmasına ve gazete hakkında olumsuz değerlendirmede bulunmasına yol açacağı açıklanmıştır. Bkz. Yarg. HGK. 4.6.1997, E. 4-290, K. 496 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr). Ayrıca bkz. **Özek**, s. 164-165; **Tüfek**, s. 126; **Şengün**, s. 62-63; **Centel**, s. 269.

³⁸³ **Tüfek**, s. 127.

³⁸⁴ Öz ve biçime ilişkin koşullar hakkında yapılan açıklamalar için bkz. § 4, III, C. Örneğin öze biçim dengesinin bozulması, yayının hukuka aykırı bulunduğu bir Yargıtay kararında "medyatik psikiyatr", "hastasını resmen ve alenen teşhir eden", "yarım yamalak hastası ile ilgilenen", "tedavisinden medet umulmaması gereken", "ruh taciri psikiyatr", "dürüst, akliselim sahibi olmayan" gibi sözcük ve nitelendirmelerin kullanılması buna sebep gösterilmiştir. İlgili kararda, yayının ancak olayın gelişimine uygun biçimde ve bu denge bozulmadan yapıldığı takdirde, haberin hukuka uygunluğundan söz edilebileceği belirtilmiştir. Bkz. Yarg. 4. HD. 24.12.2002, E. 13125, K. 14529 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

gerekmektedir. Böyle bir orantıdan bahsedilebilmesi için, yayının amacının önemine göre, daima yayına konu olan kişinin şeref ve haysiyetini ve özel yaşamını ihlal etmeyecek veya ona en az zarar verecek açıklama tarzının seçilmesi gerekmektedir³⁸⁵. Böylece, yayında aranan objektif şart yerine getirilmiş olacaktır.

Bahsi geçen objektif şart unsuruyla kastedilen; haberin verilmesiyle elde edilmek istenen amaç aşılmadan ve önemi abartılmadan, ancak haberin gerektirdiği ve zorunlu kıldığı değerlendirmeyi sağlayacak bir anlatım tarzının kullanılmasıdır³⁸⁶. Buna göre; haberde sansasyon yaratacak, haberin içeriğiyle örtüşmeyen kelimelerin kullanılması ve yalın bir okuyucuda³⁸⁷ (ya da toplumda) düşmanlık veya kuşku yaratan bir dil ya da ifadeye yer verilmesi, basın görevini yerine getirmesindeki hakkı ile haber arasındaki düşünsel bağı ortadan kaldıracaktır³⁸⁸. Özellikle de haberin verilisinde, kişiyi tahkir edici³⁸⁹ bir dil kullanılmamasına özen gösterilmelidir³⁹⁰. Bu husus, Yargıtay kararlarında da sıkça gündeme gelmektedir³⁹¹. Benzer şekilde, haberin öneminin gerektirdiğinden daha çarpıcı bir mizanpajda (sayfa düzeninde) yer verilmemesinden kaçınılmalıdır. Örneğin bir

³⁸⁵ **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 174; **Tandoğan**, s. 19; **Tüfek**, s. 65; **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, s. 462.

³⁸⁶ Yargıtay, kişinin davranışlarının kamuoyuna yansıtılırken aynı zamanda eleştirilmiş olmasının, haberdeki konu ile ifade arasında düşünsel bir bağ bulunduğu sürece, basının haber verme hakkı sınırları içinde kaldığını kabul etmiştir (Yarg. HGK. 15.5.2002, E. 4-413, K. 409). Bir diğer kararda, haber yazarının kendi üslubu ve seçtiği sözlerin, yorum ve eleştiride bulunduğu olaylarla birbirine uygunluk gösterdiği ve yazıdaki konunun, işlenişteki üslup biçimine de uygun düştüğü ifadesi yer almıştır (4. HD. 28.12.2005, E. 944, K. 14249, Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

³⁸⁷ Bkz. § 4, III, C, 1.

³⁸⁸ **Şengün**, s. 63.

³⁸⁹ Tahkir ifadesi; aşağılama, onur kırma, onuruna dokunma eylemlerine karşılık gelmektedir. (<http://www.tdk.gov.tr>, erişim tarihi: 5 Mart 2009).

³⁹⁰ **Özek**, s. 50 vd.

³⁹¹ Yargıtay, ilgili karara konu olan olaydaki basının sorumluluğunu belirlemede, öncelikle, verilen haberin doğruluk derecesi ile kamuya duyurulmuş biçiminin ve tenkidin objektif sınırlar içerisinde yapılıp yapılmadığı hususlarının tartışılması gerektiğini belirtmiştir. Yayınlanan haber, gerçeğe ne kadar uygun olursa olsun, haberin verilisinin gerektirmediği derecede tahkir edici bir dilin kullanılması hukuka aykırıdır. Ayrıca kullanılan ifadelerin, habere konu olan olayla düşünsel bir bağlantısının, bir ilgisinin bulunması da zorunludur. Yargıtay kararında belirtildiği üzere, bu zorunluluğu aşan ve kişiyi objektif yönden tahkir edici ifadelerin kullanılmadığı durumlarda, hukuka uygunluk sebebi ortadan kalkmaktadır. Bkz. Yarg. HGK. 2.7.1980, E. 1978/4-187, K. 210, Yarg. 4. HD. 15.10.1981, E. 9783, K. 11230 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

haberinin gazetesinin ilk sayfasında, iri puntolu harflerle, özel bir çaba sarf edilerek çekilmiş fotoğraflarla yayınlanması böyledir³⁹².³⁹³

Kişinin şeref ve haysiyetinin, basın tarafından verilen haberle amaçlanan üstün kamu menfaatinin gerektirdiğinden daha fazla ihlale uğratılmasına örnek olarak, tecavüz olaylarının haber olarak yayınlanması gösterilebilir. Bir tecavüz olayının haber yapılmasındaki amaç, o olay hakkında toplumun bilgilendirilmesidir. Bunun için, olayda geçen kişilerin isim ve resimlerinin ifşa edilmeden de ilgili olayın aktarılması mümkündür³⁹⁴. Zira olaya konu olan kişinin adı belirtilmeksizin, sadece olayın aktarılmasıyla, yine aynı kamusal fayda sağlanacaktır. Bu nedenle, tecavüz haberlerinin yayınlanması esnasında, kişilerin kimliğinin ifşa edilmesiyle kişilik hakkının ihlali söz konusu olabilecektir.

Haberin verilişinde uyulması gereken subjektif kriter uyarınca, habere konu olan kişileri karalamak, aşağılamak, kötülemek, küçük düşürmek, ölçüsüz bir biçimde kınamak fiillerinden kaçınılması gerekmektedir. Bu tür ifadelerin kullanılması, basının haber verme hakkını kötüye kullanması olarak değerlendirilmektedir³⁹⁵. Basın, kamu görevinin ifasında bulunduğu bilinciyle hiçbir subjektif amaç – kin, intikam duygusu, fazla sürüm sağlama, rekabet etme, sansasyon yaratma, kişinin mesleki, politik ve ekonomik varlığına zarar verme ve çökerme amacı – gütmeyen halkı bilgilendirmelidir³⁹⁶. Haber konusu olay, yine gereğinden fazla

³⁹² Söz konusu kararda, haberin yayınlanması eylemi, hukuka uygun görülmeyle beraber, haberin veriliş biçiminin, basının haber verme hakkının sınırlarını aştığı belirtilmiştir. Bkz. Yarg. 4. HD. 27.6.2006, E. 2005/6753, K. 7795 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

³⁹³ Buraya kadar yapılan açıklamalar, kişilerin resimleri için de aynen geçerlidir. Kişinin uygun olmayan bir anının kasten resimlenmesi veya gereksiz yere haysiyet kırıcı ve toplumda küçük düşürücü bir etki yaratacak resimlerinin yayınlanması hukuka uygun değildir. Bkz. **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 176.

³⁹⁴ **Dural**, s. 133; **Öztan, Şahsın Hukuku**, s. 123; **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 129-177; **Dural/Öğüz**, s. 129. Her olay açıklamasında kişinin adının belirtilmesi zorunlu değildir. Kişinin kimliğinin açıklanmasının yasaklandığı olaylar Basın Kanunu m. 21’de belirtilmiştir.

³⁹⁵ Bkz. § 3, III, A.

³⁹⁶ Yayınlanan haberde objektiflikten ayrılarak haber sınırının aşıldığı; genişletici ve yanlış yorumlarda bulunularak yersiz ve onur kırıcı sözlerin kullanıldığı; dürüstlük kuralına aykırı biçimde ve kişisel nedenlerle salt sansasyon yaratmak için yayın yapıldığı gerekçesiyle, ilgili haberin hukuka aykırı bulunduğu Yargıtay kararı için bkz. Yarg. HGK. 15.5.2002, E. 4-402, K. 412. Basının görevini yerine getirirken kimseye bağımlı olmadan, özellikle de siyasi iktidara karşı

büyütülerek, basının kamuyu aydınlatmadaki ölçüsü aşılmamalıdır. Zira, eğer ilgili olayda yapılan açıklamaların, kamuya ulaştırılmasında haklı bir menfaat bulunmuyorsa, bu açıklamaların hukuka aykırı olduğu kabul edilir³⁹⁷. Benzer şekilde, bir haberin yayınlanmasında, olayın oluş biçimi gereksiz biçimde anlatılıyor veya olay hakkında yapılan değerlendirmede, aşırı derecede bir haklı gösterme veya yerme çabası yer alıyorsa, burada ilgili kişinin şeref ve haysiyetine yönelik bir ihlalin varlığından bahsetmek mümkündür.

Basın açıklamalarının hukuka uygun olup olmadığının tespitinde, hukuka uygunluk sebeplerinden objektif ve subjektif kriterler birlikte değerlendirilmelidir. Bunlardan yalnızca birinin dahi eksik olması, yapılan bir açıklamayı, hukuka aykırı kılmaya yetecektir. Örneğin gerçeğe uygun ve tahkir edici ifadeler içermeyen bir haber, tahkir kastı ile yapılsa dahi (tek başına subjektif kriterin aşılması sebebiyle) hukuka aykırı sayılacaktır.

Konu ile ifade arasındaki fikri bağıllık koşulu, doktrinde “uygun amaç uygun araç ilkesi” olarak da yer almaktadır³⁹⁸. Bu ilkeye göre; bir olay açıklamasında bulunulurken, uygun amaç için uygun bir araç kullanılmışsa, burada kişinin şeref ve haysiyetine aykırı bir ihlal bulunmamaktadır. Daha açık bir ifadeyle, açıklama

---

kendini yükümlü hissetmeden, salt toplumun yararını düşünerek, tarafsız ve özgür bir biçimde davranabilmesinin öneminin vurgulandığı karar için bkz. Yarg. 4. HD. 17.2.2000, E. 1999/10585, K. 1428. Yine kamu yararı amacının yerine; sansasyon yaratma, küçük düşürme, daha fazla tiraj sağlama gibi öznel amaçların öne çıkması durumunda, yayının hukuka aykırı olup basının sorumluluğunu gerektireceğinin açıklandığı karar için bkz. Yarg. HGK. 10.3.2004, E. 4-149, K. 146 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr). Ayrıca bkz. **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 173; **Tüfek**, s. 130; **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, s. 465.

³⁹⁷ **Öztan, Şahsın Hukuku**, s. 122; **Tandoğan**, s. 30. Haber veya eleştirinin gerçeğe uygun olması, ilke olarak hukuka uygunsuz da; bu haberin yayınlanmasının tam olarak hukuka uygunluğu, ancak haberde kamu yararının bulunması ve güncel olmasıyla mümkündür. Konuyla ilgili olarak bkz. **Eren**, s. 773; **Tüfek**, s. 88; 127; **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 75.

³⁹⁸ Aracın amaca uygun olması ilkesi, açıklamanın şekil bakımından, açıklamayla takip edilen amacı gerçekleştirmeye elverişli ve bu amaç için zaruri olması anlamına gelmektedir. Nitekim Yargıtay’ın da bazı kararlarında, konu ile ifade arasında düşünsel bağıllık ile ifade etmek istenen de aracın amaca uygunluğudur (bkz. **Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk**, s. 173). Yargıtay, bir kararında yaptığı açıklamada, haber gerçek olsa dahi, kullanılan dil, ifade, nitelendirme ve vurguların da haberin gerektirdiği biçim ve ölçü çerçevesinde kalmasının gerektiğini; kısaca, yasal fonksiyonun yönelik bulunduğu amaca ulaşabilmek için, en uygun ve en elverişli aracın kullanılması gerektiği ifadelerini kullanmıştır. Bkz. Yarg. HGK. 10.3.2004, E. 4-149, K. 146; Yarg. 4. HD. 27.2.1990, E. 1989/10681, K. 1775 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

bir amaç olmaktan çıkıp, kişiye saldırı için bir araç haline dönüşürse, burada hukuka aykırılığın bulunduğu kabul edilir. Yapılan tanımda kullanılan uygun amaç deyimiyle kastedilen; açıklamada yer alan olay süjesi kişinin, üçüncü bir kişinin veya toplumun haklı bir çıkarının bulunmasıdır. Bu tür bir üstün yarar olmaksızın yapılan açıklamanın, ilgili kişinin toplumda rencide olmasına yol açan bir araç haline gelmesi söz konusu olacağından, bu durum, artık hukuka uygun kabul edilemeyecektir. Yayında kullanılan aracın amaca uygun olduğunun saptanmasında, haberin gerçeği yansıtıp yansıtmadığına, yazarın objektif olarak kişisel hislerinin tatmini için değil de, gerçekten kamu üstün yararına hizmet etmek amacıyla hareket etmesine ve korunan amaçla ihlal arasında bir orantının bulunmasına dikkat edilir³⁹⁹.

Uygun amaç uygun araç ilkesi, eleştiriler için de geçerlidir. Her ne kadar basının en doğal görevleri arasında yer alsada, eleştirinin, şeref ve haysiyetine yönelik bir ihlal oluşturmaması için, gerçek olması ve eleştiri sınırlarının dışına çıkmadan kullanılması gerekmektedir⁴⁰⁰. Ancak, eleştirilerde kural olarak, yazılanların doğruluğunun ispatlanmasına rağmen; sert, kişiyi küçük düşürücü, onur kırıcı bir üslubun kullanılması veya yersiz isnatlarda bulunulması, eleştirinin hukuka aykırı sayılmasına sebep olacaktır⁴⁰¹. Benzer şekilde, eleştirilerdeki olayların abartılarak veya eleştirinin hitap ettiği toplumsal yapı göz önünde bulundurulmadan açıklanması, kişilik hakkına ağır bir zarar vereceğinden, bu eleştirilerin hukuka aykırı olduğu kabul edilir. Sayılan sebeplerle kişilerin özel ve gizli hayatları veya şeref ve haysiyetlerinin ihlaline yol açan olay açıklamaları veya eleştirilerde, temelde verilen olaylar gerçek dahi olsa gerçeğe aykırıymış gibi değerlendirilecektir⁴⁰².

³⁹⁹ Dural, s. 133.

⁴⁰⁰ Aynı yönde Centel, s. 270-271.

⁴⁰¹ Eren, s. 774; Kılıçoğlu, Hukuksal Sorumluluk, s. 172; Tüfek, s. 129; Ataay, Şahıslar, s. 141. Yine, bir açıklamanın içeriğinde, kişiye yönelik haysiyet kırıcı isnatların bulunduğu hallerde, isnat edilen olaylar gerçek bile olsa, söz konusu açıklamanın yayınlanması, kişilik hakkına yapılan hukuka aykırı bir saldırı olarak kabul edilebilir. Zira hukukta, belli gerçeklerin söylenmesine her zaman izin verilmez. Bkz. Tüfek, s. 96-97.

⁴⁰² Özek, s. 240; Tüfek, s. 66, 128; Eren, s. 774; Öztan, Şahsın Hukuku, s. 135.

Yukarıda yapılan açıklamalara ek olarak, eleştirinin gereksiz yere haysiyet kırıcı olmaması, yapıldığı anda herkesçe bilinen olaylara dayanması veya üçüncü kişilerin eleştiri hakkında objektif karar verebilmesini sağlamak amacıyla, eleştirinin dayandığı olayların kamuya aynen aktarılması gerekmektedir⁴⁰³. Ayrıca, yapılan eleştiriler yansız ve objektif olmalı; haksız yere kötüyeyici, küçük düşürücü, küçümseyen bir üslupla veya kötüniyetle kaleme alınmış olmamalıdır.

Eleştiride bulunurken, verilen örnekler üzerinde de gerekli hassasiyet gösterilmelidir. Örneğin eleştiride, bir yazar ya da sanatçının çevresinde ona karşı nefret uyandıracak veya bir tacirin ekonomik faaliyetleri hakkında, şeref ve haysiyetinin ve ekonomik saygınlığının zarar görmesine neden olacak, gerçeğe aykırı açıklamalarda bulunulmamasına dikkat edilmelidir. Zira, objektif ve makul eleştiri ölçüsünün aşıldığı yazılar, kişilerin manevi kişiliğine zarar vereceğinden, bunların hukuka aykırı bir müdahale oluşturacağı şüphesizdir⁴⁰⁴.

Basının haber verirken veya eleştiride bulunurken uygun amaç uygun araç ilkesini gözetmesi yükümlülüğü, kamuya mal olmuş politikacı, sanatçı, sporcu vb. kişiler için de geçerlidir. Çalışmada önceden de belirtildiği gibi, sırf toplumsal ilginin mevcut olduğu savına dayanılarak, tanınmış kişiler hakkında uydurma haberler ve küçük düşürücü, kişisel sırları ifşa eden, olayın mahremiyeti ve kişinin toplum içinde işgal ettiği mevkinin sınırları dışına çıkan açıklamalar yapılmamalıdır⁴⁰⁵. Haberin yayınlanış şekli, ilgili olayın kamuya yayınlanmasıyla ulaşılmak istenen amacı aşmamalı, bununla orantılı olmalıdır.

⁴⁰³ **Öztañ, Şahsın Hukuku**, s. 124; **Dural**, s. 132; **Tüfek**, s. 89, 105; **Akipek/Akıntürk**, s. 407. Nitekim ilgili bir Yargıtay kararında da haber/yazıda gerekli, yararlı ve ilgili olmayan niteleme ve yorumların yapıldığı, haberin içeriğine uygun düşmeyen, tahrik edici, kamuoyunda husumet ve kuşku yaratan, güveni zedeleyici bir üslubun kullanıldığı tespitlerinde bulunulmuştur. Sayılan bu gerekçelerle, ilgili olayda eleştiri sınırlarının aşılması öz ile biçim arasındaki denge bozulduğundan hukuka aykırılık unsurunun gerçekleştiği açıklanmıştır. Bkz. Yarg. HGK. 22.3.2006, E. 4-35, K. 81 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İctihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

⁴⁰⁴ **Özsunay, Gerçek Kişiler**, s. 124-125; Yarg. 4. HD. 28.11.2005, E. 2004/15629, K. 12777 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İctihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr). Yapılan sert bir eleştirinin kişisel menfaatleri ihlaline sebep verdiğinden bunun kabul edilemez bir durum oluşturacağı belirtilmiştir. Bkz. Yarg. 4. HD. 10.10.1958, E. 6740, K. 612 (İlgili karar için bkz. **Özsunay, Gerçek Kişiler**, s. 125).

⁴⁰⁵ § 4, III, C, 2, c.

Yukarıda açıklanan duruma örnek olarak, Yargıtay tarafından 28.1.2003 tarihinde verilen kararı gösterilebilir. İlgili olayda, bir milletvekilinin tanınmış bir sanatçıyla aşk yaşadığı ve bu sanatçının peşinden koştuğu haberi, beş gün boyunca basın yer almış ve haberin yayınında "tacizci vekil ucuz kurtuldu", "dostça tacize tebrik yağmuru" vb. başlıkları kullanılmıştır. Yargıtay, ilgili kararında, dava konusu yayınlarda kullanılan üslup ve sözcüklerle yazıda eleştiri sınırlarının dışına çıkıldığının ve ayrıca haberde kamuoyu önünde küçük düşürücü ve aşağılayıcı ifadeler kullanıldığı tespitlerinde bulunmuştur. Dava neticesinde, her ne kadar, ünlü kişilerin özel hayatlarının, sade vatandaşlara kıyasla daha dar olduğu kabul edilse de, mevcut olayda, politikacının özel yaşantısı ve dolayısıyla kişilik hakkına karşı, basın tarafından basın yoluyla yapılmış haksız bir müdahalede bulunulduğuna karar verilmiştir⁴⁰⁶.

5- Haber Bütünü İçinde Değerlendirilmelidir

Yayınlanan bir haberin kişilik hakkına aykırılık taşıyıp taşımadığı konusunda, dikkat edilmesi gereken unsurlardan biri de, haberin bütünü içinde değerlendirilmesidir. Haberde bir ihlalin varlığı incelenirken, tek tek haber içerisindeki sözcükler değil; yazının kendisi, bir bütün olarak incelenmelidir. Buna göre bir röportaj, açıklama veya yazıdan seçilen birkaç sözcük veya cümle tek başına bir değerlendirmeye esas alınamayacağı gibi, ancak bunların, yazının bütünü içerisinde kazandığı anlam dikkate alınmalıdır⁴⁰⁷.

Konuyla ilgili olarak, Yargıtay tarafından verilen bir kararda, kişi hakkında dört gün süren yayındaki yazı ve fotoğrafların birlikte ele alınması gerektiğine değinilerek, haberin bütünü içinde değerlendirilmesi kuralına dikkat çekilmiştir. Ayrıca, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun verdiği yakın tarihli bir diğer kararda da "...her ne kadar ilk yayında ... ismi geçmemişse de takip eden kısa süre

⁴⁰⁶ Yarg. 4. HD. 28.1.2003, E. 2002/10257, K. 883 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

⁴⁰⁷ **Tüfek**, s. 131.

sonraki iki yayınla birlikte değerlendirildiğinde davacı ile bakanın kastedildiği anlaşılmaktadır...” ifadeleri yer almıştır⁴⁰⁸.

---

⁴⁰⁸ Yarg. 4. HD. 16.5.2002, E. 1679, K. 5921; Yarg. HGK. 30.1.2008, E. 4-48, K. 42. Ayrıca yazının bütünü içinde değerlendirilmesi gerektiğini belirten diğer Yargıtay kararlarında, dava konusu yazının sert olmakla birlikte, bir bütün olarak değerlendirildiğinde, eleştiri sınırları içinde kaldığının belirtildiği Yargıtay kararı için bkz. Yarg. 4. HGK. 6.10.2004, E. 7823, K. 11060. Yine yazının değerlendirilmesinde tek tek kelime ve cümlelerin anlamı değil, bunun bütününden kastedilenin esas alınması gerektiği veya dava konusu köşe yazılarının bütünü gözletildiği kararlar için bkz. Yarg. 4. HD. 25.3.2002, E. 2001/12697, K. 3537; Yarg. 4. HD. 28.6.2001, E. 2929, K. 6929 (Kazancı Bilişim- Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr).

§ 5. Uluslararası Alandaki Gelişmeler

Türkiye’de özel hayatın gizliliği ve basın hakkının çatıştığı hallerde, genel eğilimin, basın özgürlüğünün üstün tutulması yönünde olduğunu söylemek mümkündür. Konuyla ilgili olayların değerlendirilmesinde, kişilik hakkı ve basın hakkı arasındaki dengenin, kendilerini kamunun ilgi ve dikkatine sunmuş kişiler aleyhine bozulduğu göze çarpmaktadır⁴⁰⁹. Fakat şu da bir gerçektir ki, günümüzde yankılarını bulan yeni bir yaklaşımla birlikte, basına tanınan müdahale serbestisi giderek daha da daralmaktadır. Bu yaklaşım, kişilik hakkını daha önemseyen, kişilerin özel hayatlarının gizliliğini daha önemli kılan ve bunu dışarıdan gelebilecek müdahalelere karşı daha korumacı bir özellik gösterir.

Türkiye’de olduğu gibi, uluslararası alanda da gizli hayatın korunması ile ifade özgürlüğünün çatıştığı durumlarda, bunlardan birine ağırlık verilmesi sorunu, mahkemeleri meşgul etmektedir. Özellikle Galler Prensesi Diana Spencer’in, paparazzilerle olan kovalamacasında yaşanan trajediden sonra, konuyla ilgili bu tartışma, daha da ciddi bir hal almıştır. Söz konusu olay, Avrupa Konseyi’ni konuyla ilgili harekete geçirerek, bu alanda ihtiyaç duyulan düzenlemeleri içeren bir “Karar”⁴¹⁰ çıkarmasına neden olmuştur. Söz konusu bu Karar, AİHS’te yer alan kişinin özel ve aile hayatının gizliliğinin korunması hükmüne (m. 8) atıfta

⁴⁰⁹ Özek, s. 141.

⁴¹⁰ Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi, “Right to Privacy”, Karar No. 1165, 1998 (<http://www.assembly.coe.int/default.asp>, erişim tarihi: 6 Mart 2009). İlgili raporda şu hususlar yer almaktadır:

- “Özel hayatına müdahale edildiği için zarara uğradığını iddia eden mağdura hukuk davası açma olanağı verilmelidir.
- Editör ve gazeteciler, özel hayata müdahale eden yayınlardan sorumlu olmalıdır.
- Yayımlanan yanlış bilgiler için cevap ve düzeltme hakkı tanınmalıdır.
- Sistematik şekilde özel hayatı ihlal eden yayımlar yapan yayın grupları için ekonomik cezalar öngörülmelidir.
- Kişileri izleyerek, fotoğraflarını çekmek, filme almak ve kaydetmek gibi davranışlarla onların özel hayatlarından bekledikleri huzuru sürdürmelerine engel olmak veya bu şekilde zarar vermek yasaklanmalıdır.
- Paparazzinin ihlal ettiği veya kayıt için görsel ve işitsel araçlar kullanıldığı ve aksi halde elde edilmesi mümkün olmayan durumlarda doğrudan fotoğrafçıya veya ilgili kişilere karşı mağdur tarafından özel hukuk davası açılmasına izin verilmelidir.
- Kişinin özel hayatına ilişkin bilgi veya fotoğraf yayımlanmak üzere ise, mahkeme kararı ile bu bilgi veya fotoğrafların yayımlanmasına karşı tedbir alabilme olanağı getirilmelidir.
- Medyanın kendi bünyesinde, kişinin özel hayatının ihlali veya düzeltmelerin yayımlanması konusunda şikayetlerin yapılabileceği, kurumları oluşturması özendirilmelidir.” Naklen Salihpaşaoğlu, s. 59-60’tan alınmıştır.

bulunarak, hukuken buna gereken önemin verilmesi için, Avrupa ülkelerini göreve çağırıştır. Avrupa Konseyi, yeni bir sözleşme hazırlamak yerine, söz konusu Karar'da belirtilen esaslar doğrultusunda, üye ülkelerin hukuk sistemlerinde, gizlilik hakkı alanında gerekli yasal düzenlemeleri yapmaları konusunda uyarıda bulunmuştur.

Ülkelerin iç hukuklarında yapacakları yeni düzenlemelerde, AİHS'in ilgili hükümleri ile AİHM tarafından oluşturulan içtihatındaki konuya bakış açısını esas almaları gerektiği şüphesizdir. Son dönemde verilen AİHM kararlarında ise, basın özgürlüğünün, özel hayatın gizli tutulması hakkına müdahale oluşturduğu hallerde, özel hayatın gizliliğinin güvence altına alındığı yönündeki yaklaşımının, giderek daha çok benimsendiği dikkat çekmektedir. Bu önemli değişim kapsamında, Monako Prensesi Caroline ("Prenses") hakkında verilen karar, özellikle büyük bir önem taşımaktadır⁴¹¹.

I- Prenses Caroline Davası

AİHM tarafından görülen von Hannover v. Almanya Davası'nda ("Prenses Caroline Davası"), Prenses'in gündelik yaşamının çeşitli alanlarında (markette, alışverişte, gösteride), spor yaparken, gezinti yaparken, restorandan veya konutundan çıkarken, tatilde plajdayken çekilen fotoğrafları ve bu fotoğrafların bir kısmının haber dizisi haline getirilerek çarpıcı başlıklarla ("son zamanların en romantik aşkı", "bir erkeğin ideal kadını olabileceğine inanıyorum", "öpücük ve artık daha fazla saklamıyorlar" vb.) yayınlanması dava konusu olmuştur. Prenses, AİHM'e başvurusunda, gündelik hayatına dair önemsiz fotoğraflarını çekerek okuyucuların röntgenci eğilimlerini tatmin etmek ve bu yolla aynı zamanda kar elde etme amacı güden paparazziler nedeniyle, her hareketinde, sürekli kontrollü davranmak zorunda kaldığını ileri sürmüştür. Alman Mahkemelerince kendisine yeterli korumanın sağlanmadığını savunan Prenses, AİHS m. 8'de düzenlenmiş olan, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlali iddiasında bulunmuştur.

⁴¹¹ von Hannover-Almanya Davası, 3 Haziran 2004, Başvuru No. 59320/00, <http://hei.unige.ch/~clapham/hrdoc/docs/echrvonhannovercase.doc>, erişim tarihi: 6 Mart 2009.

AİHM, ilgili davada inceleme konusu görüntülerin, kişinin gündelik hayatındaki özel faaliyetlerinde bulunduğu esnada çekildiği ve Prensés'in Monako Devleti adı ve hesabına hareket ettiği herhangi bir resmi görevi bulunmamasına rağmen, özel hayatına ilişkin ayrıntıların kamuya aktarıldığı tespitlerinde bulunmuştur. Mahkeme, kararında, kişinin özel hayatının korunması (AİHS m. 8⁴¹²) ve ifade özgürlüğü (AİHS m. 10⁴¹³) temel hükümleri kapsamında, bireyin ve toplumun yarışan menfaatleri arasında, adil bir dengeyi oluşturma için tesis edilmesi hususunu tartışmıştır. Söz konusu ilkelerin uygulama alanları, geçmiş mahkeme kararlarıyla örneklendirilerek açıklanmıştır⁴¹⁴. Bu kararlarda genel olarak benimsenen görüşe göre, kamuoyunda tanınan kişilerin (özellikle politikacıların), belirli özel şartlar altında özel hayatlarının kamuya açıklanması, halkın bilgilendirilme hakkı kapsamında değerlendirilebilmektedir. Ancak, toplumda tanınan kişilerin özel hayatlarına dair ilişkilerinin magazin basını tarafından yayınlanması, burada kamu yararının varlığı tezine dayandırılarak haklı gösterilemez. Nitekim Prensés Caroline Davası olayında da, kişinin sırf özel hayatıyla ilgili ayrıntıların

⁴¹² Çalışmada dn. 108'de daha önce belirtilen bu madde, esasında devlete negatif ve pozitif olmak üzere, iki ayrı yükümlülük yüklemektedir. Bunlardan negatif yükümlülüğe göre, devlet kamu görevlilerinin keyfi müdahalelerine karşı bireyi korumak açısından, müdahalede bulunmaktan kaçınılmalıdır. Aynı maddeyle getirilen pozitif yükümlülüğüne göre ise, devlet, özel hayata ve aile hayatına etkin bir koruma sağlayabilmek için, özel hayata tanınan korumanın güvence altına alınmasında belli tedbirler almalıdır. Söz konusu davadaki tartışma konusuyla ilgili olarak, kişinin resminin korunması da, bu tedbirler içine girmektedir. Bkz. <http://hei.unige.ch/~clapham/hrdoc/docs/echrvonhannovercase.doc>, p. 57-59, erişim tarihi: 6 Mart 2009.

⁴¹³ AİHS m. 10: "İfade Özgürlüğü- 1. Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir almak ve vermek özgürlüğünü de içerir. Bu madde, devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine bağlı tutmalarına engel değildir. 2. Kullanılması görev ve sorumluluk yükleyen bu özgürlükler, demokratik bir toplumda, zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, veya yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması için yasayla öngörülen bazı biçim koşullarına, sınırlamalara ve yaptırımlara bağlanabilir."

⁴¹⁴ Örneğin, kişinin özel hayatına saygı duyulmasının güvence altına alınması için, devletler tarafından birtakım tedbirlerin alınması yükümlülüğü hakkında bkz. X ve Y v. Hollanda, 26 Mart 1985, Seri A, No. 91, p. 11, § 23, **Dutertre**, s. 292. Devletin birey ve toplum menfaatleri arasında adil bir denge kurması gerektiği hakkındaki kararlar için bkz. Botta-İtalya Kararı, 24 Şubat 1998, Karar ve İlam Raporları 1998-I, p. 422, § 32, **Dutertre**, s. 292). Ayrıca ifade özgürlüğünün, yalnızca zararsız addedilen, uygun haber ve fikirler için değil; aynı zamanda şok edici, rahatsız eden, kızdıran haber ve fikirler için de geçerli olduğu görüşünden hareketle, basın özgürlüğünün bir dereceye kadar abartıda bulunabileceği ve hatta tahrik edebileceği yorumunda bulunulan karar için bkz. Prisma Press, v. Fransa (kabul edilebilirlik kararı) 1 Temmuz 2003, Nos. 66919/01 ve 71612/01.

yayınlanmasının, kamu yararına hizmet etmediği anlaşılmaktadır. AİHM kararında, söz konusu ayrıntıların, ifade özgürlüğünün konusunu oluşturan fikir ve ifadelerden çok; politik ve kamusal bağlamdan uzak, kişisel ayrıntı ve görüntüler olduğunu belirtmiştir. Bu sebeple, mevcut olayda yapılan yayınlara, yalnızca piyasadaki belirli bir okuyucu kitlesinin merak duygularının tatmin edildiği saptanmıştır. Bu saptamanın yanı sıra, mahkeme, Penses’in sürekli olarak, dayanılmaz bir zulüm hissi yaşadığı ve görüntülerinin taciz ortamlarında çekildiği iddialarını da haklı bulmuştur.

Penses Caroline Davası’nda, AİHM, değerlendirme konusu olayda önemli bir ayrıntıya da dikkat çekmiştir. Buna göre; her ne kadar basın, resmi görevleri dolayısıyla kamuya mal olmuş kişilerden olan politikacıların özel hayatlarına ilişkin her ayrıntıyı, onların rızasını almaksızın haber yapma ayrıcalığına sahipse de, aynı kural “bir takım sebeplerle toplumda tanınır hale gelmiş kişiler” hakkında her zaman uygulanmamaktadır. İlgili olayda ise, Penses’in sırf soylu bir aileden gelmesi nedeniyle, kamuya mal olmuş bir kişi haline gelmesi, bahsedilen son kategoride yer almasını sağlar. Bu durumda, Penses’in konumu itibarıyla, her fırsatta basın tarafından hayatına müdahale edilebileceği görüşü doğru değildir⁴¹⁵. Nitekim mahkeme tarafından da bu durum “*Günümüz toplumunda halka mal olmuş kişilerle ve bir takım sebeplerle tanınır hale gelmiş kişiler arasında çizilen ayrımın açık ve belirgin olması ve bundan dolayı da, bir hukuk devletinde, kişiye nasıl davranırsa nasıl sonuçlar doğuracağına açık şekilde ifade edilmesi gerekmektedir. Özellikle, bireyin ... nerede ve ne zaman 3. kişilerin, özellikle magazin basınının, müdahalelerine maruz kalabileceği bir alanda olduğunu bilmeye hakkı vardır*”⁴¹⁶ şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca kararda, mekansal (yalıtım) kriterinin⁴¹⁷, teoride uygulanması kolay gibi görünmekle beraber, pratikte oldukça muğlak ve önceden belirlenmesinin güç olduğu belirtilmiştir. Bu

⁴¹⁵ Penses’in tam anlamıyla kamuya mal olmuş kişiler sınıfında yer almaması nedeniyle, basın tarafından, ifade özgürlüğünün daha dar bir yoruma tabi tutulması gerektiği görüşünde bkz. **McQueen, Hector L**, “*Protecting Privacy*”, The Edinburgh Law Review, Vol. 8, 2004, s. 423.

⁴¹⁶ http://serkancengiz.av.tr/fileadmin/articles/Caroline_-_Almanya_01.pdf (Çev. Elif Ekinci, Serkan Cengiz), p. 73, erişim tarihi, 6 Mart 2009.

⁴¹⁷ Çeviri metinde yer alan “yalıtılmış” sözcüğü “gizli” (İng. “secluded”) anlamında kullanılmıştır. Burada kastedilen gizli alan ile kamuya açık hayat alanı arasında yapılan ayrımdır.

çerçevede, her ne kadar mevcut davada yer alan olaylar, kamusal alanda meydana gelmişse de, kişinin başkalarıyla arasında özel hayat kapsamında değerlendirilebilecek bir etkileşim alanının da var olduğu gerçeğinin göz önünde tutulması gerektiği ifade edilmiştir⁴¹⁸.

Mahkeme, kararında, dava konusu fotoğraf ve haberlerin yayınlanmasında, magazin basınının ticari menfaatinin varlığına da ayrıca işaret etmiştir. Dava neticesinde, olayda başvuruçunun özel hayatı hakkında bilgi edinilmesinin, halka hiç bir haklı menfaat sağlamadığı gerekçesiyle, AİHS'in 8'inci maddesinin ihlal edildiğine hükmedilmiştir.

Prenses Caroline Davası'nda yaptığı değerlendirmelerde AİHM'in, bugüne kadar oluşmuş içtihadındaki ilgili diğer kararlarla benzer bir sonuca ulaştığı görülür⁴¹⁹. Söz konusu davada AİHM, fotoğraf çekilmesinin bireyin özel hayatına müdahale sayılıp sayılmayacağına tespitinde fotoğrafın, kişi özel hayatıyla mı, yoksa bir kamu olayıyla mı ilgili olduğu ve elde edilen malzemenin belli amaçlar için mi kullanılacağı, yoksa kamuya mı açıklanacağına bağlı kılmıştır⁴²⁰. Prenses Caroline Davası'nda elde edilen görüntü ve haberlerin yayınlanmasının halkın merak duygularını tatmin etmenin ötesine geçmeyen bir nitelik taşıdığından dolayı, mahkeme burada, halkın haklı bir menfaati bulunmadığını tespit etmiş ve buna bağlı olarak ifade özgürlüğünün dar yorumlanmasını uygun görmüştür.

Son olarak belirtmelidir ki, Prenses Caroline Davası'nı önemli kılan bir başka unsur da; bu davanın, basın mensuplarınca, kişinin kamusal alandaki gündelik hayatının görüntülenmesine rağmen, özel hayatın dolaylı da olsa ihlalinin tespit edildiği ilk dava olmasıdır. Böylece gizlilik korumasının kapsamı, özel alanların dışına taşınarak kapsamı genişletilmiş ve her iki alan arasında varsayılan çizgiler

⁴¹⁸ Bu sebeple AİHM, hayat alanlarının ayrımıyla kişilerin özel hayatlarına gerekli korumanın tanınmasında her zaman mekansal kriterin, yani mekanın belirleyiciliğinin yeterli olmadığı görüşündedir. Benzer görüş mahkemenin diğer kararlarında da yer almaktadır. Bkz. Niemetz v. Almanya, 16 Aralık 1992, Seri A No. 251-B, s. 33-34, p. 29, **Dutertre**, s. 287 . Ayrıca bkz. § 4, III, A.

⁴¹⁹ AİHM'in kişinin özel hayatının ifade özgürlüğü karşısında korunması hususuyla ilgili olarak verdiği diğer kararlar için bkz. **Uzeltürk**, s. 225-229.

⁴²⁰ http://serkancengiz.av.tr/fileadmin/articles/Caroline_-_Almanya_01.pdf, p. 52, erişim tarihi: 6 Mart 2009.

kaybolmuştur. AİHM'in emsal niteliğindeki bu kararından magazin basını için çıkarılacak sonuç; toplumca tanınmış kişilerin, sırf kamusal alanda görüntülerinin çekilmesiyle, bunların her zaman yayınlanabileceği anlamına gelmediğidir. Bunun doğal sonucu olarak, bilgi, kayıt ve görüntülerin sırf okuyucuların merak duygularını gidermek amacıyla yayınlanmasında ifade özgürlüğü ve kamu yararı kavramları artık eski önemini yitirmektedir⁴²¹. Bu açıdan bakıldığında, Prens Caroline Davası Avrupa'da baş gösteren yeni bir hukuki uygulamanın habercisi olduğunu söylemek mümkündür.

II- Campbell Davası

İngiltere'de Lordlar Kamarası tarafından görülen Campbell v. MGN Ltd. Davası'nda⁴²² ("Campbell Davası"), uyumsuzluk konusu olay; çarpıcı başlıklarla, ünlü model Naomi Campbell'in uyuşturucu bağımlılığının anlatıldığı birçok haber ve Campbell'in tedavi için gittiği, grup terapisi toplantılarının birinden çıkarken çekilen görüntülerinin, Daily Mirror gazetesinde yayınlanması şeklinde gerçekleşmiştir. Ele alınan haberlerde, ünlü modelin tedavi gördüğü yer, tedavisinin süresi ve sıklığı gibi ayrıntılara da yer verilmekle, Campbell'in daha önce yapmış olduğu, uyuşturucu bağımlısı olmadığı yönündeki açıklaması çürütülmek istenmiştir. Yapılan yayın üzerine Campbell, Daily Mirror'a karşı açtığı davada tedavisiyle ilgili ayrıntıların ve fotoğrafının gizli tutulması gerektiği halde gazetede yayınlanmasının, kişilik hakkının ihlali olduğu savunmasında bulunmuştur⁴²³. Ayrıca mahkemeden, bu durumun üzerinde yarattığı stres, utanma ve endişeden doğan zararlarının karşılanmasını talep etmiştir.

⁴²¹ Moreham, Nicole, A., "Privacy in Public Places", The Cambridge Law Journal, Vol. 65, Issue No. 3, 2006, s. 608-609.

⁴²² Campbell v. MGN Limited [2002] EWCA Civ 1373, 6 Mayıs 2004, <http://www.publications.parliament.uk/pa/ld200304/ldjudgmt/jd040506/campbe-1.htm>, erişim tarihi: 8 Mart 2009.

⁴²³ Campbell, açtığı davada, uyuşturucu bağımlılığının haber olarak gazetede yer almasını, dava konusu kapsamında iddia edememiştir. Çünkü, modelin önceden uyuşturucu kullanmadığına dair yaptığı yalan açıklamasının, kamu açıklamalarına halk tarafından duyulan güven ve bunların halka duyurulmasındaki kamu yararı göz önünde alındığında, düzeltilmesinde bir hukuka aykırılık bulunmamaktadır.

Lordlar Kamarası'nca ele alınan olayda yapılan değerlendirmede, basın özgürlüğü ve gizli hayatın korunması hakkıyla korunan yararların tartılması neticesinde, kişisel bilgilerin gizli tutulması yükümlülüğüne aykırı davranılarak, gizli hayatın ihlal edildiği kabul edilmiştir. Kararda, her ne kadar kamusal bir alanda yer olsa da, tartışma konusu olayların gizlilik niteliği taşıyıp taşımadıklarının tayininde, bunların gizli tutulması yönünde ilgisinin makul bir beklentisinin olup olmadığı göz önüne alınmıştır⁴²⁴. Ancak, bu yönde bir özel alan beklentisinin karara haklı bir gerekçe oluşturabilmesi için, böyle bir beklentiyi aynı zamanda karşı tarafın bilmesi veya biliyor olması koşuluna dikkat çekilmiştir. Nitekim, olayda Campbell'in bu yönde makul bir beklentisinin olduğu ve yayıncının bu beklentinin varlığını bildiği ve bilmesi gerektiği halde dava konusu bilgileri yayınlamasının hukuka aykırılık oluşturduğu sonucuna varılmıştır.

Hemen belirtilmelidir ki kişi, hakkındaki özel bilgi ve yaşam olaylarının, bunları bilen diğer kişilerce gizli tutulması yönündeki, makul özel alan beklentisinde haklı görülebilmesi için de, bir ölçüt bulunmaktadır. Lordlar Kamarası'nca belirtiliği üzere bu ölçüt, ilgili olayın kamusal alanda yer alması halinde dahi, kişiyi küçük düşürücü veya onun yoğun stres altında olduğunun anlaşıldığı anlarda fotoğrafının çekilip yayınlanmasıdır. Bunun tespiti için, ortalama hassasiyete sahip, mantıklı bir kişi ölçü alınmaktadır. Yapılacak değerlendirmede ele alınan bu ortalama kişi, eğer mağdurla aynı konumda olsaydı, yayının ona karşı ağır bir saldırı oluşturup oluşturmayacağına sonucu doğrultusunda, olaydaki tartışmalı eylemin hukuka aykırılığı saptanacaktır⁴²⁵. Campbell Davası'nda,

⁴²⁴ Makul beklenti testi olarak da adlandırılan bu kriter; kişinin özel hayatına yapılabilecek müdahalelere hazırlıklı olup buna karşı önceden tedbir alabileceği ve eğer kişi tedbir almıyorsa, bu alanı başkaları ile paylaşmakta sakınca görmediği görüşüne dayanmaktadır. Bu kriterle AİHM kararlarında da yer yer başvurulduğu görülmektedir. Bkz. **Uzeltürk**, s. 10-11.

⁴²⁵ **McDonald, Barbara**, "Privacy, Princess and Paparazzi", New York Law School Law Review, 2005/2006, Vol. 50, Issue 1, s. 226; **McQueen**, s. 421. Bu kriterin uygulanmasına karşı olan görüşler de mevcuttur. Buna göre, özel alan beklentisinin göreceli olduğu ve bu beklentinin, yalnızca mevcut olaydaki somut, belirli durum için söz konusu olduğu ileri sürülmektedir. Yine aynı yöndeki bir görüşe göre ise, tek taraflı olarak duyulan özel alan beklentisi, karşı tarafa bir sorumluluk yükleyemeyecektir. Bu durumda getirilen öneri ise, aynı sözleşmesel sorumluluk yükleyen ilişkilerde olduğu gibi, olayda, tarafların karşılıklı beklentilerinin var olması koşulunun aranmasıdır. Ayrıca bkz. **Gomery, Geoffrey**, "Whose Autonomy Matters? Reconciling the Competing Claims of Privacy and Freedom of Expression Legal Studies", Vol. 27 No. 3, 2007, s. 410-411.

Campbell'in özel şartlar nedeniyle olay yerinde bulunduğu, model hakkındaki haber ve yayınlanan fotoğraflar bütünüyle ele alındığında, bunların potansiyel bir zarar oluşturduğu ve büyük ağırlığı olan bir gerçeğin söz konusu olduğu görülmektedir. Ayrıca görüntülerin gizlice, kasıtlı olarak ve yayınlama amacıyla temin edilmesi, burada davalı gazete tarafından saldırgan bir tutumun izlendiğini göstermektedir⁴²⁶. Yoksa, olay anında sokaktan geçen herhangi bir kişinin aynı görüntüleri çekmesinin, bir hukuka aykırılık oluşturmadığı yorumunda bulunmak mümkündür⁴²⁷.

Campbell Davası'nda yapılan incelemelerde ortaya çıkan önemli bir diğer sonuç da, her ne kadar sır saklama yükümlülüğünün temelinde, taraflar arasında önceden yapılmış bir sözleşme veya özel bir ilişki bulunması şartı aranmaktaysa da, somut olayda, bu tür bir ilişki olmamasına rağmen, sanki varmışçasına bir sorumluluk yüklenmiş olmasıdır⁴²⁸. Lordlar Kamarası'nda davayla bakmakla görevli bir hakimin de belirttiği üzere, başkasıyla ilgili özel bir bilgi edindiğinde, kişinin, hakkaniyete göre veya mantıksal olarak bu bilginin gizli olduğunu bildiği veya bilmesi gerektiği durumlarda, hukuken bu bilgiyi gizli tutma yükümlülüğü başlamaktadır⁴²⁹. Yapılan bu tespitten sonra, karşılaşılan olaylarda artık tartışılması gereken husus, kişilerin, kişisel bilgilerinin korunmasında makul bir gizlilik beklentilerinin varlığının kabul edildiği hallerde, bunlara mahkemeler tarafından, kamusal alan kapsamında sağlanacak korumanın kapsamı olmalıdır⁴³⁰.

⁴²⁶ **McQueen**, s. 421.

⁴²⁷ **McDonald**, s. 227; **McQueen**, s. 421.

⁴²⁸ **McQueen**, s. 421. Nitekim AİHM tarafından görülen Douglas and Ors v. Hello Ltd. Davası'nda da, taraflar arasında önceden var olan bir ilişkinin bulunmadığı hallerde, kişisel gizli bilgilerin yayınlanmasında dürüstlük kuralına değilse de, daha geniş olarak kişinin şeref ve haysiyetine dayandırılması gerektiği görüşü ortaya atılmıştır. Bkz. **McDonald**, s. 231, 234; Douglas and Others v. Hello Ltd. [2005] EWCA Civ 595, 18 Mayıs 2005, <http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2005/595.html>, erişim tarihi: 8 Mart 2009).

⁴²⁹ **McDonald**, s. 230. Bu söylemin devamında, bir olayda yer alan haksız fiilin oluşmasının temelinde, gizlilik taşıyan bilgilerin kötüye kullanılması olduğu açıklanmıştır. Benzer yönde, sözleşme ve güven kuramlarının, kişiliğe gerekli korumayı sağlamada yetersiz kalacağından dolayı, burada da haksız fiil hükümlerine başvurulması gerektiği görüşü için bkz. **İçel, Kayhan/Ünver, Yener**, Özel Yaşam, Medya ve Ceza Hukuku, Ankara 2007, s. 34.

⁴³⁰ **Moreham**, s. 620 vd. Yazara göre, bu korumanın kapsamını belirlemede yardımcı olan ve kişiliğin gizliliğinin ihlali davasına dayanak oluşturan, dört ayrı faktör bulunmaktadır. Bunlar; kişinin bulunduğu yer (örneğin internette yayınlanan fotoğrafında kişinin sokakta bulunması), kişinin bulunduğu faaliyetin türü (mahrem, küçük düşürücü, travmatik veya ilgi çekici olaylar),

III- Dünyadan Konuyla İlgili Yaklaşımlar

Campbell ve Prenses Caroline Davaları'nın ortak noktası, kişilerin özel hayatlarının ve kişisel bilgilerinin gizliliğinin korunmasında, eskisinden daha etraflı bir değerlendirmeye yer verilmiş olmasıdır. Söz konusu bu değerlendirme kapsamında, şu ana kadar karşılaşılan olaylarda, temel ölçüt olarak alınan mekansal kriterin, daha açık bir deyişle, kişinin kamusal alanda bulunmasıyla gizlilik hakkını üçüncü kişilere karşı ileri süremeyeceği görüşünün artık geçerliliğini yitirdiği görülmektedir.

Kişisel olay veya faaliyetlerin özel hayatın gizliliği içinde değerlendirilmesinde Campbell ve Prenses Caroline Davaları'nda göze çarpan iki genel kriter bulunmaktadır. Bunlardan ilki, mağdurun kişisel bilgilerinin gizli tutulup yayınlanmamasında makul bir özel alan beklentisinin olup olmadığıdır⁴³¹. Buna verilecek cevabın olumlu olması halinde, olay konusu bilgilerin yayınlanmasının, kamu yararına hizmet edip etmediği; yani güncel, toplumun bilmesinde önem taşıyan, haber niteliğindeki bir bilginin aktarılıp aktarılmadığı hususu değerlendirilecektir. Açıklanan bu iki kritere uygun olarak yapılacak denetimin, bundan böyle, basın özgürlüğü ile kişinin özgürlüğünün karşı karşıya geldiği olaylarda, basının işini eskiye oranla daha zorlaştıracağı açıktır.

Avrupa Konseyi'nce verilen Karar'da⁴³² ve Caroline Davası'nda yer aldığı gibi, ifade özgürlüğü ile özel hayata saygı hakkının çatışması halinde, bu hakların sınırlarının çizilmesinde, yerel devlet mahkemelerinin belirgin ve geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Bu durum karşısında, Avrupa Konseyi, konuyla ilgili özel bir düzenleme yapmayacağını; fakat, yeknesak bir Avrupa standardına ulaşmak

---

kişisel bilgi veya görüntülerin temin yolu (gizli çekimler, çekimde teknik araçların kullanılması ve kişide zulüm hissine yol açma) ve yapılan yayında kişinin kendisine ne derece ağırlık verildiği (görüntüde kişinin kalabalığın içinde bulunması ya da resmin odak noktasını oluşturması) unsurlarıdır.

⁴³¹ Makul özel alan beklentisi testi, kişisel bilgiyi gizli bilgiden ayırt etmekte kullanılan bir yöntem olarak görülmektedir. Campbell Davası'nda olduğu gibi birçok AİHM kararında da bu kriter uygulanmaktadır. Ayrıca Amerika, Kanada, Güney Afrika, Avustralya, Yeni Zelanda ve İsrail gibi ülkelerde, söz konusu kriterin farklı uygulamış şekillerine rastlanmaktadır. Söz konusu testin anlamı ve uygulaması yoruma açıktır. Bkz. **Gomery**, s. 410.

⁴³² Bkz. dn. 409.

için, ulusların AİHS'in ilgili hükümleri ışığında, kendi yapacakları düzenlemelerle, birey ve toplumun menfaatlerini dengelenmek yükümlülüğünde olduklarını belirtmiştir. Ayrıca yapılacak bu hukuki düzenlemeler, özel hayat kapsamı içinde, kamu tarafından bilinen kişilerin ailevi, cinsel ve sosyal hayatlarının korunması yönündeki makul özel alan beklentisini de karşılamalıdır.

Konuyla ilgili olarak, çeşitli ülkelerin mevcut hukuklarına genel olarak bakılacak olursa, özel hayatın gizliliği, özellikle Amerika'da, haksız fiil hukuku şemsiyesi altında bütünüyle ve geniş bir şekilde korunurken; İngiltere'de, henüz özel hayatın sınırlarının, tam olarak belirlenmemiş olduğu görülmektedir⁴³³. Ancak, bu konuda daha kapsamlı bir korumanın getirilmesi yönünde bir eğilimin varlığı, Lordlar Kamarası'nca, Campbell Davası sırasında ortaya atılan görüşler vasıtasıyla anlaşılmaktadır. Fransa'da, özel hayatın gizliliğin korunması konusunda, oldukça sert bir tutum izlenmekte olup, konu hakkında pek çok hukuki düzenleme göze çarpmaktadır⁴³⁴. Almanya Mahkemeleri'nde ise, özel hayata sağlanan korumanın, henüz kısmen, kademeli olarak tanındığı söylenebilir. Ancak Prenses Caroline Davası'nda, Prenses'in, Alman Yerel Mahkemelerinden yeterli korumayı sağlayamaması nedeniyle, AİHM'e başvurması göstermektedir ki, Almanya'da konuyla ilgili daha kapsamlı bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktadır⁴³⁵.

⁴³³ **McDonald**, s. 205.

⁴³⁴ Özel hayatın gizliliğinin Fransa'daki uygulamaları için bkz. **Trouille Hellen**, "Private Life and Public Image", International & Comparative Law Quarterly, Vol. 49, Issue 01, 2000, s. 199-208. Ayrıca Fransa'da konuyla yakından ilgili olarak yapılan güncel bir dava başvurusu hakkında bkz. http://www.expatica.com/de/news/local_news/Segolene-Royal-attacks-Paris-Match-over-photos-50006.html, erişim tarihi: 9 Mart 2009.

⁴³⁵ Prenses Caroline Davası'nın, AİHM önüne gelmeden önce, değerlendirme konusu yapıldığı Alman Mahkemeleri'nin de olaya bakışı ve uygulamasının aktarılmasında fayda vardır. İlgili dava sonucu alınan karardan anlaşıldığı üzere, Alman mevzuatında yer alan düzenlemeler ve mahkeme kararlarında oldukça dar yorumlanan "yalıtılmış alan" kavramı (gizli alan), kişilere ancak asgari düzeyde bir koruma sağlamaktadır. Federal Anayasa Mahkemesi, kamuya mal olmuş kişileri, özel hayat korumasından faydalandırırken mekansal ve işlevsel kriteri esas almaktadır. Bunlardan, mekansal kriter gereği, tanınmış kişilerin olay esnasında konutları dışında, kamunun gözü önünde olmayan yalıtılmış bir alanda, yalnız bulunması gerekmektedir. İşlevsel kriter gereği ise, bu kişilerin objektif olarak korunabilecek bir amaçla olay anında, orada bulunmaları ve yalnız olmalarına güvenerek, toplum önünde davranmayacakları şekilde hareket etmeleri şartları aranmaktadır. Federal Anayasa Mahkemesi, Prenses Caroline Davası'nda, bu kriterler doğrultusunda yaptığı inceleme sonucunda, olayın failinin magazin basını olmasına karşın, Prenses'in, ülkesini resmen temsil görevi dışındaki hayatının bilinmesinde de kamu yararı bulunduğu gerekçesiyle, basın özgürlüğüne üstünlük tanımıştır.

Özel hayatın kapsamının uluslararası bir standarda kavuşturulması hedeflense de, ülkelerin ilgili yasal düzenlemeleri kendi toplumlarındaki kültür, gelenek ve sosyal yapıya göre şekillendirmeleri tercih edilen bir durumdur. Zira, çalışmanın başında da belirtildiği gibi, özel hayatın kapsamı, toplumdan topluma değişen, göreceli, öngörülemez ve dinamik bir nitelik taşımaktadır⁴³⁶. Bunun içindir ki, özel hayatın korunması (ve bahsi geçen makul özel alan beklentisi kriteri) konusunda uygun korunmanın belirlenmesinde en sağlıklı yol, o toplumun özelliklerine göre karar verecek olan yerel mahkemeler eliyle olmalıdır.

---

⁴³⁶ Bkz. § 1, I, C.

SONUÇ

Özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, bireye verilen önemin artması ve bireyin sahip olduğu hakların daha tanınır hale gelmesi yönündeki eğilimin önem kazandığı bilinen bir gerçektir. Bunun bir yansımasının da, bireyin sahip olduğu temel hakkı olan kişilik hakkının korunmasında görüldüğünü söylemek mümkündür. Günümüzde geline nokta, özellikle kişinin en önemli değerlerinden olan özel hayatın gizliliği hakkının, hukuki otoritelerce, eskiye oranla daha etkili mekanizmalara başvurulmak suretiyle, kapsamlı bir biçimde korunması amaçlanmaktadır. Nitekim, geçtiğimiz son yetmiş yılda, yabancı mahkemeler ve öğretilerdeki tartışmalarda da yer aldığı üzere, gizlilik hakkına sağlanan hukuki korumada, haksız fiil hükümlerinden faydalanılmasını savunan görüşün giderek daha fazla ağırlık kazanması bize bunu göstermektedir⁴³⁷.

Açıkça ifade etmek gerekir ki, her ne kadar uluslararası hukukta, kişilerin özel hayatına dışarıdan gelebilecek müdahalelere karşı, bu alan, eskisine oranla daha etkili bir şekilde korunmak istense de, hâkimlerin önlerine gelen olaylardaki sorunları çözerken ellerindeki tek enstrüman, sınırlı sayıdaki mahkeme kararından başka bir şey değildir⁴³⁸. Bu durum, özellikle de özel hayat hakkının tanınmadığı ve dolayısıyla bu hakkın varlığına şüpheyle bakılan *common law* sistemlerinde kendini göstermektedir.

Özel hayat hakkı ve basın özgürlüğünün çatışması hallerinde, basın özgürlüğüne öncelik tanımakta, eskisi kadar gönüllü davranmayan yeni bir görüşün örnekleri, çalışmada, Prenses Caroline ve Campbell Davaları'nda incelenmiştir. Bunun dışında Avrupa haricindeki ülkelerde de (Avustralya, Amerika, Kanada, Yeni Zelanda gibi⁴³⁹) benzeri görüşün benimsenmeye başladığı, yargıya yansıyan belli birkaç örnek davada da görülmektedir.

⁴³⁷ **Beaney, William M.**, “*The Constitutional Right To Privacy in the Supreme Court*”, Supreme Court Review, Vol. 1962 (1962), s. 214.

⁴³⁸ **Beaney, William M.**, s. 213.

⁴³⁹ Söz konusu değişime örnek gösterilebilecek yakın zamanda alınan kararlar Avustralya'da Australian Broadcasting Corporation v. Lenah Game Meats Pty. Ltd. Davası ([2001] HCA 63, 15 Kasım 2001), (<http://www.austlii.edu.au/au/cases/cth/HCA/2001/63.html>, erişim tarihi: 17 Mart

Ülkemizde, bugüne kadar süreklilik kazanmış mahkeme kararlarında yaygın olarak kabul edildiği üzere, basının haber verme faaliyetiyle sağlanan halkın genel kamu menfaati ile, kişilerin münferit kişilik hakkının karşı karşıya kaldığı durumlarda, halkın haklı kamu çıkarına öncelik tanınmaktadır. Zira, kamu genel menfaatinin, bireysel çikardan kat kat üstün olduğu bilinmektedir. Bunun doğal sonucu olarak, basının, temelini üstün kamu menfaatinden alan fonksiyonlarını icrası sırasında hukuk düzenince ona bir ayrıcalık tanınması normal karşılanmalıdır.

Yine, basının görevini yerine getirdiği sırada bulunduğu kimi müdahalelerinde, örneğin kişileri, köşe yazısı, haber, eleştiri ve resimlere konu yaparak, gerek sahip oldukları kişilik haklarından şeref ve haysiyetlerine zarar vermesi gerekse onların özel yaşamlarının gizliliğini dışarıya ifşa etmesi durumlarında, yine basının kendisine tanınan serbestiden faydalanacağı görüşü mevcuttur. Çalışmamızda belirtildiği gibi, özellikle de basının, kamuya mal olmuş kişilere yönelik bulunduğu faaliyetlerinde, daha büyük bir hoşgörü gösterilmesi beklenmektedir.

Her ne kadar basın yoluyla kişilik hakkına yapılan müdahalelerde, çoğunlukla basına üstünlük tanınsa da; bu tür müdahalelerin meşru sayılmasında, bunların başkalarının şeref ve haysiyeti ve özel hayatın gizliliğinin ihlalini gerektirecek derecede bir sosyal ihtiyaç baskısı oluşturup oluşturmadığı, her somut olayda ayrıca değerlendirilmelidir. Bunun yapılmadığı hallerde, basının her müdahalesinde haklı olduğu gibi bir sonuç ortaya çıkacaktır ki, bu durum, basına tanınan basın özgürlüğünün mantığıyla bağdaşmaz. Basın yoluyla yapılan bir müdahalenin ihlal niteliği taşıyıp taşımadığı hâkim tarafından yapılacak değerlendirmeye tespit edilecektir. Ve bu değerlendirmede takip edilmesi gereken

---

2009); Amerika'da Sanders v. American Broadcasting Cos., Inc. Davası (1978 P.2d 67, Cal. 1999), (http://www.cfac.org/handbook/cases/Sanders_V.pdf, erişim tarihi: 17 Mart 2009); Kanada'da McKennitt v. Ash Davası ([2006] EWCA Civ 1714, 14 Aralık 2006), (<http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2006/1714.html>, erişim tarihi: 17 Mart 2009); Yeni Zelanda'da Hosking v. Runtig and Pacific Magazines NZ Ltd. ([2004] CA 101-03, 2004). Uluslararası alanda özel hayatın gizliliği hakkının (mahremiyet hakkı adı altında) uygulanışı ve bu hakkın son dönemde tartışma konusu olduğu burada anılan kararların ve daha fazlasının analizleriyle birlikte ele alındığı makale için bkz. **Doyle, Carolyn/Bagaric, Mirko**, "The Right To Privacy: Appealing, But Flawed", The International Journal of Human Rights Vol. 9, No.1, 2005, s. 3-36.

belli bir yöntem mevcuttur. Bu yöntemle göre, öncelikle basın tarafından yayınlanan bir haberin kamu yararı asıl olmak üzere, öz ve biçime ilişkin koşulların bütünü taşıyıp taşımadığı kontrol edilmelidir. Gerçeklik, kamu yararı ve kamu ilgisi, haber konusu ile ifade arasındaki fikri bağıllık ve güncellik olarak çalışmada ayrıntılı açıklanan bu koşulların olaydaki mevcudiyeti araştırılmakla birlikte, hâkim ayrıca takdir yetkisi kapsamında, olaydaki özel koşulları da inceleyerek kararını verecektir. Zira, kişilik hakkının sınırlarını belirlemede, hâkimin geniş bir takdir marjına sahip olduğu üzerinde ulusal ve uluslararası doktrinde fikir birliği bulunmaktadır. Somut olayda hâkim, Anayasa tarafından teminat altına alınmış olan iki temel hak ve özgürlüğün; yani temel haklardan olan kişilik hakkı ile temelini ifade özgürlüğünden alan basın özgürlüğünü karşılaştırmasında, (dürüstlük kuralını da göz önünde tutarak) iki yararı da dengelemeye çalışacaktır. Buna göre olayda hangi yarar daha üstünse, ona öncelik tanıyarak mevcut uyuşmazlığı çözüme bağlayacaktır.

Hal böyleyken, kişilik hakkının (ve daha somut olarak özel yaşamın gizliliği hakkının) sınırlarının çizilmesindeki belirsizlikler, karşılaşılan uyuşmazlıklardaki çözümünün, sırf hâkimin somut olaydaki takdirine bağlı olduğu görüntüsünü oluşturmaktadır. Oysa, bir hukuk devletinde basın özgürlüğünün sınırları ve bireylerin hayatlarının ne zaman, nerede ve ne kadar müdahaleye açık olduğunun belirgin bir şekilde ortaya konması, düzenlenmesi gerekmektedir. Bu durum, ayrıca vatandaşların davranışlarını ayarlayabilmesi için, hayat alanları kapsamında kendilerine sağlanan korumanın sınırlarını bilmeleri ihtiyacından ileri gelmektedir. Aksi takdirde, bireyin (ve özellikle tanınmış kişilerin) her türlü eyleminin, basın müdahalelerine meşruluk sağlamada temel ölçüt olarak kabul edilen kamu yararı veya kamu ilgisi unsurlarının varlığından hareketle, kamuya ifşa edilmesi yolunun, her zaman açık olduğu yanlış kanısı oluşacaktır.

Klasik doktrinde ve içtihadta tanımlandığı üzere, kişinin özel ve kamu hayat alanları mekansal açıdan tarif edilmiş ve sınırları belirlenmiştir. Ancak, bu belirlemede, kamusal alanın kişilerin dışarıyla paylaşmak istemedikleri faaliyetleri de kapsayacak genişlikte tutulması, onların üzerinde haksız bir baskı

oluşturmaktadır. Özellikle de magazinsel basın, medyanın odağındaki kişilerin hayatlarını sık sık, saldırgan bir biçimde haber ve eleştiri konusu yapması, adil bir davranış olarak görünmemektedir. Bu durum, ayrıca etik olarak da uygun olmayıp, basın alanında yapılan özel düzenlemelere aykırılık oluşturmaktadır.

Kişilerin özel ve gizli hayat alanlarına etkili bir koruma sağlanması, özel alanın sınırlarının, kamuya açık alan aleyhine genişletilmesi ile mümkün olacaktır. Bu bağlamda denilebilir ki, özel hayat alanı kamusal alana taşarak, kişilerin özel hayatının gizliliğine saygı duyulmasını isteme hakkı, yalnızca mekansal bir alanla sınırlı kalmayacaktır. Böylece uygulamada, özel hayat alanı, kişiyi sadece mekansal anlamda, yani konutu içerisinde sınırlı şekilde korumakla kalmayıp, ona aynı zamanda sosyal alan içerisinde de bir koruma sağlamaktadır.

Özel hayatın sınırlarının nerede başlayıp nerede bittiğinin tartışma konusu yapılması, son dönemdeki yabancı mahkeme kararlarında da gözlemlenebilmektedir. Bu çerçevede özellikle de toplumdaki ünlü kişilerin özel hayatlarının dokunulmazlığı hakkının, basının kamu merakını giderme bahanesiyle sahip olduğu haber verme hakkından daha üstün tutulduğu görülmektedir. Bu durum, her ne kadar gazeteciliğin ünlülerle ilgili haber yapmalarının sonunun geldiği anlamına gelmiyorsa da, basın mensuplarına başkalarının hayatlarına müdahalede bulunmasında önceden tanınan geniş serbestiyi kısıtlayıcı nitelikte olduğu anlaşılmaktadır⁴⁴⁰. Dolayısıyla, basının bundan böyle kişilerin özel hayatlarını haber konusu yaparken daha dikkatli davranması gerekecektir. Aksi takdirde, sırf basının yerleşmiş, ayrıcalıklı konumu, ona, kişilik hakkının korunması güçlü argümanı karşısında yeterli bir hukuka uygunluk sebebi oluşturamayacaktır.

AİHM kararlarında “demokrasinin bekçisi” olarak anılan basının, kendisine tanınan basın özgürlüğü hakkını kötüye kullanmadan fonksiyonlarını gerçekleştirebilmesi oldukça önemlidir. Son dönemde yabancı ülkeler, vatandaşlarının doğuştan sahip oldukları kişilik hakkını güçlendirecek

---

⁴⁴⁰ McQueen, s. 423.

değişiklikler yapmaları yönünde teşvik edilmektedir. Söz konusu değişime, gerekli adımları atmakla Türkiye de uyum sağlamalıdır. Bu doğrultuda, özellikle basın, kişilerin özel yaşamlarını konu aldığı yayınlarında, gerekli hassasiyet ve özeni göstermelidir. Bununla birlikte basın, bugüne kadar alışagelindiği üzere, her koşulda kendisine tanınan müdahale serbestisinin, bundan böyle geniş yorumlanamayacağını bilinciyle hareket etmelidir.